GERALD GORDON

BLESTEMATĂ FIE ZIUA...

E.S.P.L.A.

Coperta de *D. Ionescu*

Gerald Gordon
LET THE DAY PERISH
Methuen & Co. Ltd.
London, 1952

GERALD GORDON

BLESTEMATĂ FIE ZIUA...

În romîneşte de
ECATERINA ŞIŞMANIAN

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

CUVÎNT ÎNAINTE

În toponimia Coloniei Capului nu vom găsi trecut pe nici o hartă numele orașului Stormhoek, în care începe acțiunea romanului lui Gerald Gordon. Autorul mărturisește că numele localității e un produs al imaginației sale, adoptat însă nu în mod arbitrar spre a servi drept cadru primei drame zugrăvite în roman. Stormhoek înseamnă „Colțul furtunilor". Nu este vorba de una din nimicitoarele furtuni care se abat asupra unei regiuni, a unui oraș, devastînd totul, după trecerea căreia viața reîncepe neostenită, mai impetuoasă. Nu! În cartea lui Gerald Gordon e vorba de una din furtunile permanente ale capitalismului, o furtună endemică, intrată în conștiința publică sub numele de rasism. Ravagiile ei sociale și morale au inspirat cărți de mare circulație care-i demască ororile. Dacă n-am pomeni decît *Jurnalul* Annei Frank, ori savurosul roman *Animalele denaturate* al lui Vercors și totuși am indica un viguros front al luptei pentru afirmarea demnității umane și abolirea oricăror tentative de discriminare rasială.

Gerald Gordon este unul dintre cei mai tineri luptători de pe acest front, iar *Blestemată fie ziua...* îl afirmă ca pe o autentică prezență în literatura progresistă augurîndu-i o ascensiune artistică dintre cele mai sigure. Realului său talent, o viziune destul de limpede pentru acest început de creație îi dă o rezistență incontestabilă, pe care primul său roman o afirmă din plin. Ori de cîte ori se va vorbi despre

literatura contemporană ce denunță realitățile tragice ale continentului african, se va pomeni numele lui Gerald Gordon și va fi numit romanul său. Față de cele două romane ale scriitorului negru camerunez Ferdinand Oyono *Viața unui copil negru* și *Bătrînul negru și medalia* sau al scriitorului sudafrican Peter Abrahams *În calea trăsnetului* — ca să indicăm cîteva puncte de comparație — cartea lui Gerald Gordon aduce un plus de înțelegere a fenomenelor sociale, o demascare mai decisă a politicii colonialiste. Gerald Gordon face parte din rîndul acelor artiști pe care Walt Withman îi numise, omagiindu-i, „scriitori democrați": „După părerea mea un «scriitor democrat» este cel ale cărui pagini au tendința să distrugă acele pietre de hotar pe care le-au ridicat trufia și tradiția, creînd deosebiri de netrecut între frații Marii Familii, să demaște efectele legiuirilor tiranice de castă, să dea în vileag consecințele miilor de nedreptăți infiltrate prin tradiție în ideea noastră despre justiție, să ne facă să iubim semenii peste diferențierile care îi așază pe trepte deosebite, cu toate că ființele omenești se aseamănă ca verigile aceluiași lanț; e scriitor democrat cel ale cărui rînduri sînt îmbibate, de la prefață și pînă la încheiere, de acea filozofie care te învață să-i dai jos pe cei de sus și să-i ridici pe cei de jos."

Este ceea ce face Gerald Gordon în romanul său.

Partea întîi, *Mary*, poartă numele figurii centrale din prima tragedie socială la care participă cititorul parcurgînd paginile cărții. Germenele tragediei se găsește în însăși marea fericire care i-a adus sub același acoperiș, pe una din străzile lăturalnice din Stormhoek, pe mulatra Mary și pe englezul George Graham. Poate dragostea să dea naștere dramelor, tragediilor chiar? Istoria și literatura spun că da, și ne oferă nenumărate exemple. Acolo unde stăpînesc disputele de castă, distanțele sociale, discriminările de rasă, căutînd să împiedice chemările inimii, apar totdeauna suferința și chiar moartea. Să ne gîndim că Romeo și Julieta au fost condamnați de orgolioasele vremuri ale Renașterii să moară pentru ca dragostea lor să se împlinească, așa cum prejudecățile feudale i-au ucis pe Luise și Ferdinand, perso-

najele piesei lui Schiller *Intrigă și iubire*. Diferența de culoare poate spulbera și ea bucuriile dragostei. „Fata neagră" din poezia poetei negre Efua Theodora Morgue, atrage atenția iubitului alb care-i oferă dragostea sa:

Privește-mă bine, băiatule dragă,
fata care-ți dăruiește fericire
e neagră.

Lasă mîna mea să rămînă aici,
mai are multe cazne de îndurat
mîna mea.

Gerald Gordon zugrăvește tocmai dramele pe care le poate provoca ideologia rasistă într-o anumită parte a lumii, în acest veac de triumf al umanismului socialist. În Colonia Capului, acolo unde în secolul trecut burii au uimit lumea prin eroismul lor în lupta pentru apărarea independenței, principiile democratice au încetat de mult de a mai guverna viața publică. Populația de culoare, mulatră, bantu, bușmenă, a fost scoasă de sub pavăza legiuirilor. Străzi întregi le sînt interzise oamenilor de culoare, localurile deschise albilor le sînt închise lor, iar în trenuri n-au voie să circule decît în vagoane speciale. Înălțarea pe scară socială este imposibilă pentru un mulatru sau un negru bantu.

Cînd fiul soților Graham, Anthony, ajunge la vîrsta de școală, tragedia se dezlănțuie. Va trebui să-l înscrie la școala parohială rezervată copiilor de culoare sau va reuși să-l strecoare în școala unde studiază odraslele albilor? Chestiunea e de mare însemnătate. În primul caz, lui Anthony i se deschide perspectiva mohorîtă a unei existențe de privațiuni, îl așteaptă umilințele sociale și suferințele morale impuse de societate oamenilor în vinele cărora curge măcar o picătură de sînge neeuropean; în al doilea caz, pătrunzînd în casta albilor, lui Anthony îi surîde o existență „civilizată", i se oferă posibilitatea valorificării aptitudinilor sale.

Un om luminat, capabil să pătrundă esența nedreptăților sociale, robust sufletește, voluntar, ar fi ales prima cale, străină parvenitismului, și ar fi căutat un sens al vieții toc-

mai în lupta pentru curmarea inechităţilor. Mary este însă o femeie simplă, cu reacţii brusce, condusă de raţiunile minore ale nevoilor zilnice, fără preocupări de ordin superior. Strivită de griji materiale, chinuită de umilinţele îndurate, adoptă faţă de viaţă o atitudine pragmatică, luptînd, cu îndîrjirea pe care i-o dă dragostea, doar pentru ca fiul ei să pătrundă în şcoala albilor. Ştie prea bine că o aşteaptă o luptă grea, că va trebui să se umilească, să facă lucruri nedemne. Cu ajutorul domnului Hundt, patronul Hotelului „Acvila" şi preşedintele comitetului şcolar, folosindu-se de întîmplarea că micuţul Anthony are pielea albă, ca de european, izbuteşte şi-l înscrie la şcoala albilor. Mary plăteşte scump succesul demersurilor sale, sacrificîndu-şi cinstea conjugală.

Este vinovată oare de a fi acceptat să împartă patul soţului cu protectorul fiului? Există vreo lege să o poată condamna?

Cititorul se găseşte în faţa unui pasionant proces, unde sînt aduse argumente care solicită în egală măsură atît condamnarea cît şi achitarea eroinei. Desigur, Mary are vina de a nu fi putut rezista tentaţiei şi de a fi mers pe drumul cel mai uşor, deşi mai puţin onorabil. Mentalitatea ei funciară, inconştienţa uneori, cu care face acest lucru, o justifică poate, dar în nici un caz nu o absolvă; avatarurile pe care le străbate smulg suspinele, dar nu şi aprobarea cititorului.

Dar iată că cel de al doilea fiu al soţilor Graham, Steve, poartă pe chipul său pecetea clară a ascendenţei mulatre. Înscris la aceeaşi şcoală cu Anthony, provoacă eliminarea amîndurora. Mama decide trimiterea copiilor în alte oraşe spre a-i scăpa de insultele colegilor de şcoală. Anthony e transferat la un colegiu pentru albi, la Winnerton; Steve la o şcoală parohială pentru mulatri, într-un alt orăşel.

De acuma încolo drama mamei nu mai este urmărită direct de scriitor, ci prin intermediul lui Anthony, a cărui înstrăinare de familie o analizează cu ochi pătrunzători. Scrisorile, pe care colegianul din Winnerton le primeşte cu regularitate de la mama ce se fereşte cu grijă de privirile iscoditoare ale albilor, ascund sub crusta lor invariabil optimistă o suferinţă morală crescută la dimensiuni neobişnuite. Mary, care

pornise să înfrunte legile de aramă ale lumii în care trăia istoricește, e îngenunchiată, încetul cu încetul, apoi strivită. Singură, neputincioasă în izolarea ei, ajunge la concluzia că în viață nu trebuie să înfrunți, ci să ocolești răul social. Cauza răului, socotește Mary, încolțește în însuși sentimentul matern, care te obligă la această luptă disproporționată dintre individ și societate. Mary nu mai îngăduie venirea pe lume a unui al treilea copil, pe care cine știe ce soartă crudă îl mai așteaptă. Decide să-l suprime. Intervenția nereușită îi pricinuiește moartea. Autorul nu comentează faptul. În tăcerea lui ostentativă răsună însă un rechizitor vehement la adresa societății care a dat morții un om de rară distincție, ca mulatra Mary Graham, mama ce și-a sacrificat tihna și fericirea vieții pentru bucuria și liniștea copiilor ei.

În carte plutește atmosfera grea nu numai a suferinței, dar și a zădărniciei și echivocului ei. Mama clădește fiului o viață bazată pe minciună, pe fals, fapt care va face ca existența lui Anthony Graham să ascundă, sub satisfacțiile mărunte ale succesului în carieră și ale securității materiale, chinul mistuitor al celui care închide în suflet o taină grea, ce-l îndepărtează tot mai mult de familia și de poporul său. La mormîntul mamei, Anthony își dă seama că falsa sa existență e pe punctul de a ucide într-însul tot ce este bun și curat. Pe adevărații vinovați ai mutilării vieții sale îi descoperă abia acum. În primul rînd societatea, în al doilea rînd el însuși, care, lăsîndu-se sedus de strălucirea efemeră a vieții albilor, i-a sacrificat sentimentul sfînt al dragostei filiale.

Intrat pe făgașul abdicărilor, Anthony caută să se rupă definitiv de trecutul de care îl leagă doar numele și de aceea se va numi de acum înainte Anthony Grant. Scriitorul e preocupat să dezvăluie pas cu pas prăbușirea morală a lui Anthony Grant, asupra căruia viața stupidă de duplicitate pe care o duce se va răzbuna atunci cînd va fi însuflețit de sentimente curate. Recurgînd la tehnica clarobscurului, Gerald Gordon opune arivistului Anthony pe fratele acestuia, Steve, care, într-un orășel de provincie, este dascăl modest, dar pătruns de importanța misiunii sale și colaborează la

gazeta locală ce apără în paginile ei interesele oamenilor de culoare. Contrastul dintre cei doi frați este subliniat mai întîi în seria secvențelor cinematice din relevantul interludiu între partea întîi și cea de a doua — intitulată cu numele principalului protagonist: *Anthony* — surprinzîndu-i în anii celui de al doilea război mondial. Cei doi frați, victime fiecare în alt sens ale rasismului, luptă în armata sudafricană împotriva fascismului, nutrind speranța că războiul va aduce multe schimbări și îndreptări. Și totuși, chiar în plin război, cînd vocea egoismului amuțește de obicei, Anthony impune fratelui său un ton epistolar distant, care ascunde originea lor comună, dar adîncește la proporții de netrecut prăpastia dintre ei.

Zădărnicia jertfelor făcute în război o învederează paginile care urmează, în care scriitorul înfățișează succesele prestigioase ale avocatului Anthony Grant, la Capetown, în birourile reputatului jurist Hartley. Au fost învinse definitiv trăsăturile de caracter ce prevesteau în prima tinerețe un om nobil? S-ar părea că da. Pentru a se pune la adăpost sigur de o eventuală dezvăluire a originii sale mulatre, Anthony decide să se căsătorească cu Jean Hartley, fiica patronului, pe care n-o iubește, dar care-l iubește și dorește cu tot dinadinsul să se căsătorească cu el, deși — culmea ridicolului — afirmă sus și tare: „Pot numai să adaug că niciodată nu m-aș mărita cu un om în vinele căruia curge măcar o picătură de sînge negru."

Totuși, Anthony nu și-a pierdut orice urmă de omenie. Reîntîlnind-o pe Ren, de care îl leagă o dragoste înfiripată în zilele încă neîntinate ale adolescenței, decide să se căsătorească cu ea. Un accident nefericit, uciderea fără premeditare a unui coleg de barou, îl aduce în fața justiției și îl obligă să recurgă la mărturia fratelui pentru a evita condamnarea și astfel să-și destăinuiască originea mulatră. Cartea împrumută factura unui reportaj dens, scris febril, urmărind îndeaproape tumultul frămîntărilor lui Anthony. El înțelege de-abia acum dimensiunile exacte ale degringoladei lui etice. Își dă seama că drumul ales l-a înstrăinat de cei în care ar fi putut găsi sprijin în clipele grele. Pentru prima dată are revelația adevăratei sale tragedii. Ea nu este numai una mo-

rală, ci şi socială. Succesiunea precipitată a fazelor procesului învederează tragedia cu o implacabilă luciditate. Ceea ce plutise pînă atunci nebulos, sub formă de intuiţii, devine înţelegere conştientă. Apărarea lui la proces e un emoţionant act de acuzare la adresa societăţii în care trăieşte: „De fapt, nu e pentru prima oară cînd mă aflu pe banca acuzaţilor. Atît eu cît şi fratele meu ne-am mai înfăţişat odată, demult de tot, înaintea judecăţii. Judecata asta a avut loc înainte de a ne naşte noi. Am fost judecaţi pentru faptele strămoşilor noştri, am fost judecaţi şi condamnaţi să trăim într-o lume plină de prejudecăţi. Şi chiar dacă mă veţi achita acum, o altă sentinţă va continua să atîrne asupra mea. Ea va atîrna pînă la sfîrşitul zilelor mele. De aceea pot spune cu curaj, laolaltă cu Iov: Blestemată fie ziua în care m-am născut şi noaptea care a zis: «S-a zămislit un copil de parte bărbătească!»"

Anthony e achitat. Va izbuti să se regăsească şi să-şi refacă viaţa onest, la adăpost de alte intemperii? Îşi va regăsi echilibrul în dragoste? Ren îl iubeşte şi e hotărîtă să-şi ducă viaţa alături de Anthony, să plece cu el în altă ţară, unde legile discriminatorii nu-i mai pot ajunge. Anthony bănuieşte însă că în conştiinţa lui Ren prejudecăţile rasiale nu au dispărut cu desăvîrşire. Un crîmpei dintr-o conversaţie îi dă certitudinea faptului: „Nu, dragul meu — îi spune tranşantă Ren, vorbind despre eventualitatea unui amestec sangvin în familia ei — în familia noastră nu există aşa ceva."

Lupta în rîndurile celor ce militează pentru luminarea, prosperitatea şi demnitatea oamenilor de culoare, aşa cum face fratele său Steve, îi vor linişti oare conştiinţa? Cît ar vrea să poată urma exemplul fratelui: „Steve, tu eşti mulatru, dar îţi luminezi poporul, scrii despre el, îi exprimi simţămintele — simţămintele poporului tău şi ale poporului meu, pe care eu însă l-am renegat." Nu, apropierea de poporul său nu mai e posibilă. E prea tîrziu, nu mai are resursele morale să facă acest lucru. I-a spus-o şi fratele care-i înţelege atît de bine drama sufletească: „Ascultă Anthony, la noi s-ar găsi ceva de lucru pentru tine. Dar vezi că tu, fratele meu, trăieşti ca un alb, nu ai legătură cu poporul nostru."

Drama socială a lui Anthony Graham-Grant, drama autoînşelării, e consumată. Ce-i rămîne de făcut? Pe înălţimea muntelui care străjuieşte marea, acolo unde venise adeseori să urmărească goana valurilor şi să întîmpine zorile, ajunge la concluzia care, după atîţia ani, îi destinde cutele de pe frunte. Îşi dă seama că „în faţa spinilor vieţii, stîncile, acolo jos, în prăpastie, îi par moi ca o saltea de puf..."

În cartea lui Gerald Gordon nu vom întîlni niciodată condamnarea ostentativă a atitudinii lui Anthony Graham. Punctul de vedere al autorului se ascunde îndărătnic în spatele faptelor. Tonul său e totdeauna obiectiv, neutru. Înţelesurile ce se desprind din logica faptelor sînt ferme, neşovăitoare. Cititorul condamnă atitudinea lui Anthony, dar îl şi deplînge de a fi avut neşansa să trăiască într-o lume care i-a impus existenţa bazată pe minciună. Te întîmpină în paginile cărţii îndemnul reconfortant, adresat omului de culoare, de a trăi viaţa onest şi curajos, ca Steve, al cărui drum greu în viaţă a fost răsplătit de marea satisfacţie de a nu fi făcut compromisuri cu conştiinţa sa şi de a-şi fi slujit cu căldură poporul.

Acţiunea cărţii se încheie în vara anului 1949. Cîte nu s-au întîmplat însă de atunci în Colonia Capului, actuala Uniune Sud-Africană? Legile rasiste au devenit mai barbare. Ceea ce în carte se preconiza ca posibil, a devenit de mult realitate. Proiectul de lege amintit în roman, prin care se interzice căsătoria între albi şi oamenii de culoare, a fost aprobat chiar în anul 1949. Anul 1951 a adus mulatrilor restrîngerea drepturilor electorale. În Uniunea Sud-Africană fiecare cetăţean poartă astăzi asupra sa un certificat de puritate rasială: e suficient ca o şesime din sînge să fie de provenienţă neagră spre a fi exclus din comunitatea albilor.

E oare de mirare că în aceste condiţii cartea lui Gerald Gordon n-a putut apărea în Africa de Sud despre ale cărei tragice realităţi vorbeşte? Evident nu, fiindcă împotriva rasismului în plină recrudescenţă romanul acesta este o filipică usturătoare, rostită cu curaj şi destul de limpede înţelegere a fenomenului social. Este o pledoarie pentru umanism şi justiţie socială, pentru progres. Este în acelaşi timp o

sumbră prevestire pentru rasiştii sudafricani — ca şi pentru cei de pretutindeni — pentru că popoarele oprimate, nedreptăţite, se trezesc. Şi cartea de faţă este una dintre cele care trezesc conştiinţele, le invită la reflecţie şi acţiune. Romanul lui Gerald Gordon sădeşte încrederea în lupta de eliberare a popoarelor oprimate ale Africii, fiindcă, aşa cum afirmă poetul negru liberian Harwey Thomas :

Tam-tam-urile nu mai bat !
Cu neputinţă-i
ca aceste braţe vînjoase,
care mişcau fără de greş ciocănelele,
să fi ostenit a mai sta de veghe !

Cu neputinţă-i
ca buzele oamenilor albi
să fi rostit asemenea puternice vrăji.
Veniţi, băteţi ciocănelele,
vestiţi întreaga omenire a triburilor,
de-aproape şi de departe,
că străini cu faţa albă,
cu picioare spurcate,
pîngăresc moştenirea părinţilor noştri !

C. MĂCIUCĂ

MARY

I

— Rugam baas [1], dai mie pahar rachiu.
Încruntîndu-se, Otto Hundt privi atent, de după tejghea, la omul cu obrazul măsliniu care intrase în cîrciumă.
— Descoperă-te ! îi porunci el tăios.
— Descoper, baas.
Sfios, „muşteriul" îşi scoase şapca.
— Aaa, păi ţi-e capul numai boabe de piper, făcu Hundt, arătînd spre părul încreţit mărunt al necunoscutului. Eşti cafru. Nu te servesc ! Hai, şterge-o !
Muşteriul îşi trecu repede mîna prin păr.
— Nu, baas, rugam, eu nu cafru, eu mulatru. Nu suparat, dai mie pahar rachiu !
Privindu-l rugător pe patron, omul puse pe tejghea o monedă de cinci pence.
Hundt căută cu privirea prin local.
— John, ia vino încoace ! chemă el.
Un indigen voinic lăsă pe tejghea paharul pe care tocmai îl spăla şi se apropie de patron. Hundt arătă spre omul care aştepta în faţa tejghelei.
— E cafru sau mulatru ?
Cu unicul lui ochi, John examină atent, cîteva clipe, chipul speriat al vizitatorului.

[1] Stăpîn (în dialectul mulatrilor).

— E cafru, baas!

Patronul — un vlăjgan ursuz, cu o înfățișare fioroasă și cu niște mustăți impunătoare — privea neînduplecat.

— Nu, nu pot să te servesc. Șterge-o d-aici! N-auzi? și-i arătă necunoscutului ușa.

Omul nu se mișcă din loc. Chipul i se posomorî. Hundt se aplecă și apucă o cravașă grea din piele împletită, aruncată acolo, jos, printre sticle. O ridică deasupra capului și izbi în tejghea; lovitura răsună ca o împușcătură. Căscînd gura de spaimă, omul se dădu înapoi și-și apără obrazul cu mîinile.

— Cară-te de aici îți spun! urlă Hundt. Ia-ți banii și șterge-o!

Holbînd ochii la cravașa care se ridicase din nou, omul se furișă pînă la tejghea, apucă tremurînd moneda și se trase spre ușă. Înainte de a ieși, îl privi cu ură pe John.

Hundt zvîrli cravașa sub tejghea.

— Fac prinsoare că-i o cursă la mijloc, bombăni el, adresîndu-se lui John.

Apoi, strîmbînd din nas și întorcînd capul, ca să nu simtă mirosul de trupuri încinse și asudate, turnă vinul ieftin, indigen, în paharele celorlalți mușterii aflați în încăperea destinată neeuropenilor.

Fără să ia în seamă purtarea disprețuitoare a lui „baas Hundt", mulatrii urmăreau cu priviri lacome, însetate, lichidul ce curgea în pahare; în localul Hotelului „Acvila" vinul nu se subțiază cu apă, iar pentru ei asta era mai important decît orice.

După ce plecară, lăsînd pe tejghea și ultimul bănuț, Hundt se întoarse cu pași obosiți în biroul său, aflat în încăperea vecină.

— Phui, ce put diavolii ăștia! îi spuse el nevestii-si, o femeie înaltă, ciolănoasă.

— Iar începi? îi strigă ea fonfăit. Banii lor sînt tot așa de buni ca ai celorlalți. Ce mai vrei?

— Asta așa-i — răspunse el lăsîndu-se în fotoliu — dar cînd îi văd, mă apucă alte alea!

Deși au trecut mulți ani de cînd Hundt s-a stabilit în Africa de Sud, totuși și acum, în 1921, vorbea cu un accent care-i trăda originea germană.

— Atunci de ce-l ții pe George? întrebă provocător nevastă-sa.

El îi privi ochii mari, duși în fundul capului, ca la morți.

— Și-i mai dai și seara de lucru! nu se lăsă femeia.

În timp ce vorbea, gîtul părea că i se lungește și mai mult.

— Termină și nu mă mai bîrîi la cap! Știi doar că-i naște nevasta. Dar ce înțelegi tu, vită bătrînă și stearpă! izbucni el.

Doamna Hundt tresări și-și schimonosi gura.

— Ce înțeleg? făcu ea. Apoi rosti cu venin: — Mai bine să n-ai de loc copii, decît să naști o corcitură.

Hundt își încordă gîtul ca de taur și se îndreptă din spate.

— Vită bătrînă și stearpă! repetă el cu satisfacție. Mary e mulatră... un strop de cafea dă laptelui aromă. Nu te mai lega de ea. E o femeie cu carte, deșteaptă, și-i fată bună; mai bună decît multe femei albe pe care le cunosc. *Ja! Ja!*

— Și el, cînd îl auzi, veșnic se laudă cu neamurile lui din Anglia! Cică lordul Muck of Mayfair i-ar fi văr. Atunci de ce a luat o hotentotă? Nu pot să-i sufăr pe neisprăviții ăștia care-mi fac țara de rîs.

Glasul îi tremura de furie.

Buzele lui Hundt se strîmbară într-un zîmbet posomorît, dezvelindu-i dinții galbeni și puternici.

— Orice-ai spune, Mary e o femeie de treabă, chiar dacă nu are pielea albă ca a noastră, observă el. Ea l-a salvat pe bețivul ăsta. Știi prea bine că era un om pierdut. De cînd e cu ea, n-a mai pus pe

limbă strop de băutură. Și ce harnică e! S-o fi văzut la bucătărie, cînd ai lipsit tu. Ai putea să înveți multe de la ea.

— Ia, te rog, pe mine să nu mă pui în rînd cu o mulatră.

— Păi nici nu meriți.

— Aha, așa va să zică! Mai bine uită-te la tine. Ești un om nesuferit. Nici un mușteriu nu te are la inimă. De n-ar fi fost George ăsta, de mult ai fi tras obloanele! N-ai fi adunat banii cu lopata, ca acum. Da, s-o știi, nu ești în stare să ții o cîrciumă.

— S-ar putea să ai dreptate. Eu sînt un *gentleman*. Treaba mea e să conduc, iar a lui George să facă ce-i poruncesc eu. Să slugărească el lepădăturile astea, că de aia-l plătesc. Cît privește pe Mary — Hundt luă de pe masă *Stormhoek Weekly*, dînd a înțelege că se pregătește de citit — Mary face cît zece ca tine.

După ce nevastă-sa plecă, Hundt lăsă ziarul din mînă și căzu pe gînduri. Imaginea lui Mary îi stăruia în minte — cît era de frumoasă! Ce catifelați și expresivi îi erau ochii căprui, iar părul negru... ce lins și mătăsos! O, *Himmel!* Ar fi fost gata oricînd, în orice zi, s-o schimbe cu hîrca lui bătrînă. În orice zi și mai ales în orice noapte. Da, Mary era o femeie minunată. Și-o închipui culcată în pat, lîngă sfrijitul ăla de George, cu nasul brăzdat de vinișoare roșii, umflate. Își pierde vremea cu el!

Deodată se auzi un zbîrnîit metalic, strident: cineva apăsase butonul soneriei de pe tejgheaua din barul pentru europeni. Hundt se ridică și porni greoi spre ușă.

În bar intraseră doi inși. Hundt le aruncă o privire nepăsătoare.

— A, dumneata erai! spuse unul din mușterii. Dar unde-i George?

— Îi naște nevasta, răspunse Hundt. Ce doriți?

— O halbă.

— Și dumneata?

— La fel.

Ce-i doi își sorbeau berea, vorbind între ei, fără să dea atenție patronului.

Deodată, unul din ei ridică halba :

— Închin pentru George, spuse el privindu-l pe Hundt. Îi urez noului născut să semene cu taică-său. Înțelegeți ce vreau să zic ?

— Și eu îi doresc același lucru, adăugă celălalt. George e om de treabă, ar fi păcat să-i cadă năpasta pe cap.

Băură pînă la fund. Hundt îi urmărea cu privirea. Obrazul nemișcat, ca o mască, ascundea încetineala minții lui greoaie. „Da, gîndea el. În țara asta, un bărbat care se însoară cu o femeie de culoare își aduce năpasta în casă. O singură picătură de catran e de ajuns ca să strice totul. Nu, se vede treaba că tot bătrîna mea e mai bună."

Doamna Hundt se strecură binișor în odăița pe care de mulți ani o ocupa singură, încuie ușa și scoase din bufet o sticlă. Umplîndu-și ochi un păhăruț, îl ridică la lumină și zîmbi.

— Tu nu mă judeci, drăguțule, nu-i așa ? murmură ea, învăluind păhărușul într-o privire drăgăstoasă.

Bău rachiul cu lăcomie, dintr-o înghițitură, și o rumeneală ușoară îi coloră pentru o clipă obrajii uscați, ca de pergament.

II

Peste nesfîrșita întindere a dunelor, pîrjolită de arșița soarelui african, peste cîmpuri saline și văi, vîrtejuri amenințătoare de praf goneau vertiginos spre orășelul răsfirat pe dealuri. Pe drept cuvînt, acest orășel își primise numele de Stormhoek, „Colțul furtunilor". În dimineața aceea, George Graham,

cu mîna streașină la ochi, ca să-i ferească de soarele orbitor, privea de pe veranda căsuței cu patru odăi, pe care o ocupa cu ai lui. Deodată, undeva departe, la linia orizontului, pe deasupra arborilor de piper, zări o mică pată care aducea ca formă și mărime cu o pară.

— Mary ! strigă el, dînd buzna în casă. Vine uraganul ! Unde-s sacii ?

— În bucătărie, răspunse ea din dormitor.

George apucă în grabă cîțiva saci goi și-i aruncă într-o cadă cu apă. Apoi ieși afară și închise obloanele. Norul de la orizont se mărise simțitor, vîntul se întețea din ce în ce mai mult. Întorcîndu-se în casă, George se apucă să astupe cu saci uzi crăpăturile de sub ușă și de la ferestre.

Rafale puternice dădeau să smulgă acoperișul de tablă, geamurile zăngăneau ; pe străzile nepietruite se învîrtejea colbul gălbui, înălțîndu-se în aer și amestecîndu-se cu nisipul roșcat, mînat din veld [1].

După ce crăpăturile fură astupate, George se așeză pe canapea, să se odihnească o clipă, și-și șterse cu palma sudoarea de pe frunte. Afară, vuietul vîntului se transformase într-un șuier asurzitor. În odaie se făcu atît de întuneric, încît fu nevoit să aprindă lumina. Din dormitor se auzea glasul lui Mary, înăbușit de zgomotul furtunii. George se ridică și se duse la ea. Mary crăpă geamul, căznindu-se să prindă oblonul care se zgîlțîia ; praful năvălea șuvoi în cameră.

— Închide geamul ! strigă George. Mă duc să fixez oblonul pe dinafară.

Se repezi spre ieșirea din dos și apăsă pe clanța ușii, dar vîntul era atît de puternic, încît ușa nu se deschise. Se propti cu umărul și împinse. Într-o clipă, odăița se umplu cu nisip. O tuse nestăpînită îl sili pe George să închidă ușa.

---

[1] Cîmpia sudafricană.

— Prea tîrziu, îi strigă el soției. Nu mai pot ieși.
— Nu-i nimic. Să lăsăm oblonul așa, poate dă Dumnezeu și nu se sparge geamul.
— Mai bine lasă tu copilul în pace! Ce tot faci acolo?
— Trebuie să-l înfășor ca lumea. Uite, odaia s-a și umplut de praf.
— Bine, bine! Văd eu că n-ai astîmpăr! spuse el.
George se întinse pe divan și începu să asculte vîntul, care izbea furios în obloane și în acoperiș. Nisip mărunt curgea din tavan, de ai fi zis că plouă în casă, și se așternea pe obiectele din cameră, albindu-le. Afară bîntuia uraganul, aci urlînd asurzitor, aci vuind înfundat, ca să urle apoi din nou. Din vreme în vreme, în stradă se auzea un răget sălbatic și lui George i se părea că mica lor căsuță e gata să se desprindă din temelii. Îi era însă totuna, orice s-ar fi întîmplat. Cînd se abate vîntul ăsta nesuferit, te simți atît de mic, atît de neputincios! Din fericire, de obicei într-o oră, două, furtuna se potolește; dar după cîte-și aduce el aminte, odată a ținut cîteva zile în șir. Mare prăpăd a mai fost! Căsuțele de lemn trozneau, uscate de vînt, și era destul o singură scînteie ca să izbucnească incendiul; atunci a ars pînă la temelie o casă de lîngă șosea.

Din pricina ferestrelor închise, căldura nu mai era de suportat; hainele îi erau leoarcă de sudoare. Din dormitor George auzea, prin vuietul furtunii, izbiturile oblonului desprins din țîțîni. Loviturile se repetau, măsurat, din două în două secunde, ca și cum și-ar fi bătut joc de slăbiciunea lui, de neputința lui de a se lupta cu nisipul și praful; îi făceau în necaz parcă, amintindu-i că nu poate ieși afară să închidă oblonul. Și oricît de puternic era vuietul uraganului, auzul lui încordat prindea de fiecare dată izbiturile acestea neîntrerupte.

Vîntul i se părea a fi însăși răsuflarea Africii — răsuflarea fierbinte, înăbușitoare, aducătoare de

praf a uriașului continent, ale cărui străfunduri necunoscute au aruncat de veacuri o provocare omului. Unii primeau provocarea și încercau să-i țină piept; alții îi cădeau victime și piereau în strînsoarea ei. George știa cărei categorii îi aparține; toate acestea însă îl lăsau de mult nepăsător.

Furtuna continua să-și facă de cap, să urle, să vîjîie, să vuiască; zgomotului stîrnit de vînt i se adăuga acum (pe lîngă izbiturile sîcîitoare ale oblonului) și plînsetul copilului; George se ocăra în gînd că n-a fost în stare să iasă afară. Acum, iată, i se trezise băiatul.

Pe neașteptate, îl năpădiră amintirile. Se văzu tînăr, lipsit de griji, galopînd, călare pe poney-ul său, prin cîmpii și braniști. Imaginile trecutului îi reveneau rareori în minte. De data asta, însă, i se mai năzări că aude un rîs zglobiu de fată...

Mary ieși din sufragerie cu copilul în brațe, înfășurat în plăpumioară. Se plimba de la un colț la altul, legănîndu-l; curînd, copilul se potoli. Pe chipul femeii juca un zîmbet ușor — siguranța calmă că vîntul nu are putere asupra ei. Prin zîmbetul acesta părea că-i iartă lui George stîngăcia.

Izbiturile oblonului răsunau tot mai limpede în creierul lui înfierbîntat și zgomotele acestea îl mai urmăriră multă vreme după ce vîntul smulsese oblonul din țîțîni și-l trîntise în nisip...

Ședeau amîndoi la masă, luîndu-și micul dejun la ora aceea tîrzie.

— De cîte ori te-am rugat să nu mă mai sîcîi cu prostiile astea! se adresă George soției sale. Ochii lui apoși își pierduseră de mult culoarea azurie de odinioară. — Nu înțelegi că e absurd să-ți faci griji degeaba? Orice om poate avea pielea o idee mai oacheșă. Îți faci prea multe gînduri și nu-i bine. O să ajungi să nu-ți mai tihnească nimic. Liniștește-te, pentru Dumnezeu!

Nemișcată, Mary fixa cu o privire absentă fereastra cu obloanele trase ; în ochi îi luceau lacrimi.

El îi mîngîie mîna.

— Ești frumoasă, Mary ! Oricine se poate mîndri cu o nevastă ca tine.

Ea nu-i răspunse și trecu în dormitor. George privi în urma ei ; bărbia-i de om lipsit de voință tremura. Își termină de băut ceaiul, se sculă de la masă și ieși în curte. Oblonul smuls zăcea pe jumătate îngropat în nisip, asemenea unui animal răpus. George îl ridică cu băgare de seamă, examină balamalele rupte și-l sprijini de zid. Apoi scoase din țîțîni celălalt canat al oblonului, rămas neatins. Geamul ferestrei era acoperit cu un strat gros de nisip fin.

Intrînd în casă, George stinse lumina și trecu în dormitor. Aici era liniște. Aplecată deasupra pătuțului cu așternutul alb ca zăpada, mama cerceta obrăjorul roz al copilului.

„Ar trebui s-o mai înveselesc puțin", gîndi George și-o mîngîie cu gingășie pe umăr.

— Auzi, tu ? Bătrînul Taylor ne-a povestit ieri la bar o anecdotă, începu el. Stai să ți-o spun și ție, că-i bună. Într-un sat era nuntă mare. Oaspeții, cam bădărani, așteptau cu nerăbdare ca mireasa să-și schimbe rochia și să se înceapă ospățul. Între timp, unul dintre flăcăi se strecoară în odaia miresei și o siluiește. Comentariile, cum s-ar zice, sînt de prisos. Bineînțeles, toată lumea e necăjită, iar nașul furios le spune : „Nimeni n-o să capete o picătură de rachiu pînă ce fapta ticăloasă nu va fi ispășită." Oaspeții se uită lacom la rachiu, înghit în sec, dar n-au încotro. Trece un timp și deodată nașul dă buzna în odaie. Obrazul îi strălucește de bucurie. „Totul e în ordine, *ladies and gentlemen,* anunță el. Rușinea a fost spălată. Flăcăul și-a cerut scuze."

În timp ce povestea, Mary se uita la el întristată și se gîndea : iată omul cu care și-a zămislit ea fiul. Aproape fără să-l asculte, studia fiece cută de pe

obrazul lui lipsit de voință, ca și cînd ar fi găsit în asta o alinare. Îl privea cu un amestec de dragoste și milă pentru defectele lui; și totuși privirea aceasta dădea parcă a înțelege că ea n-a uitat trecutul desfrînat, netrebnic al soțului ei.

George nu se putea lăuda cu o statură impunătoare și nici prea chipeș nu era. Părul roșcat și nasul subțire, brăzdat de vinișoare roșii, era mult prea departe de idealul ei în ceea ce privește frumusețea fizică. Avea totuși un farmec. Acel farmec caracteristic multor bărbați ușuratici, și Mary înțelegea de ce se bucură el de atîta popularitate în localul lui Hundt.

George rîdea vesel, ca și cum nu l-ar fi apăsat nici o grijă.

— Înțelegi? Flăcul și-a cerut scuze, repetă el. Ha, ha, ha!

La urma urmei — se gîndi Mary — ea, doamna Graham, este soția unui alb, a unui englez de familie bună. Și cu o mișcare drăgăstoasă mîngîie obrazul lui George.

În odaie domnea o zăpușeală de nesuferit, dar Mary n-o simțea; era cuprinsă de un fel de liniște sufletească cu totul neobișnuită și atunci cînd lumina soarelui, strecurîndu-se prin geamurile prăfuite, se așternu peste fețele asudate și încinse de căldură ale celor doi soți, viitorul nu-i mai apăru atît de înspăimîntător.

Mult timp rămaseră tăcuți, ținîndu-se de mînă, în liniștea adîncă, tulburată doar de ticăitul deșteptătorului ieftin de pe consola căminului.

Apoi se întoarseră în sufragerie.

— De ce nu ți-ai mîncat pîinea prăjită? S-o fi răcit de mult.

— Blestematul ăsta de vînt mi-a tăiat pofta de mîncare, spuse el, adăugînd cu un zîmbet: și-apoi, cred că e mai mult nisip decît unt pe ea.

În timp ce Mary ștergea praful așternut în strat gros pe mobilă, George mătura în antreu nisipul,

care pătrunsese pînă lîngă ușa bucătăriei. Terminînd cu treaba asta, se întoarse în sufragerie, se așeză în fotoliul vechi care scîrțîia și luă o revistă; dar nu fu în stare să citească nici un rînd. Rămase nepăsător, cu ochii ațintiți în gol.

Astăzi nu-l prea atrăgea plimbarea obișnuită de duminică, dar în cele din urmă se ridică și chemă cîinele. Spuds, un foxterier, năvăli în odaie lătrînd. George își luă pălăria, o sărută pe Mary și plecă.

Praful se mai așezase în sfîrșit, iar vîntul se potolise și el. George coti pe Dapplestreet și cu un sentiment de ușurare trecu pe lîngă localul „Acvila", închis întotdeauna în timpul slujbei religioase de duminică.

Lăsînd în urmă cartierul comercial al orașului, o luă pe o străduță ce dădea în Kloppies — cartier locuit de mulatri.

Înainte vreme i se întîmpla rar să dea pe aici, dar astăzi un simțămînt nelămurit îl mîna încoace. Privea la copiii ce se jucau în stradă. În vinele lor curgea sînge amestecat: sclavii malaiezi, aduși aici cu cîteva secole în urmă, se încrucișaseră cu locuitorii băștinași ai Africii — hotentoții — care cuceriseră cîndva ținutul Capului, cu albii (denumiți „europeni" — după continentul de unde veniseră) și cu negrii — așa numiții bantu africani; pielea acestor copii era de toate nuanțele — de la măsliniu la cafeniu închis. Iată de unde proveneau deci copiii de culoare; dintre ei făcea parte și Mary a lui.

Pe stradă se zbenguia o droaie întreagă de ștrengari, iar o căruță ce hurducăia pe drum își croia cu greu calea prin mulțimea lor. Unii dintre ei alergau îmbrăcați cu hăinuțe curate de sărbătoare, dar cei mai mulți erau zdrențăroși și desculți.

Lătrînd întărîtat de veselia lor gălăgioasă, Spuds se repezi în mijlocul gloatei de copii. George strigă cîinele și iuți pasul. Pentru întîia oară i se înfățișă în toată goliciunea ei sărăcia acestor cocioabe mi-

zere, cele mai multe dintre ele înjghebate din tablă gofrată și din piatră, și tencuite pe dinafară cu lut.

Dar și asemenea locuințe păreau somptuoase aici. La periferie, familii numeroase se adăposteau în bordeie minuscule, cu o singură încăpere, întocmite din tablă ruginită, mai adesea bidoane vechi de benzină tăiate și desfăcute, din saci și scînduri de lăzi. Furtuna de dimineață măturase cîteva din cocioabele acestea șubrede și acum locatarii rămași fără adăpost se trudeau să-și refacă locuințele.

Spuds dispăru într-o pondokkie[1] micuță. George se apropie și strigă cîinele. Prin deschizătura ce slujea de intrare zări o femeie în zdrențe ce zăcea pe o pătură veche, ruptă; sorbea cu înghițituri mari vin dintr-o sticlă, ca să-și mai ușureze chinurile facerii. O altă femeie se foia în jurul ei. George se grăbi să plece. În urma lui răsunau țipetele stridente ale celei care năștea și ocările tovarășei ei.

Curînd cocioabele și bordeiele se răriră și George răsuflă ușurat, văzînd veld-ul cenușiu, uscat de arșiță, care se întindea în fața lui. În jur totul era pustiu și trist, dar după mizeria și murdăria pe care le lăsase în urmă, locurile acestea îi părură frumoase. Sub soarele arzător, din mijlocul tufărișului țepos și uscat se înălța țîrîitul neostenit al greierilor.

Se înțelege că nu toți mulatrii Stormhoek-ului locuiau în Kloppies — George știa acest lucru. Cîte unii, mai cu seamă cei mai înstăriți, se instalau în alte cartiere ale orașului, mai puțin sărăcăcioase. Oamenii sărmani erau însă nevoiți să se adăpostească în Kloppies, căci din cîștigul lor abia ajungeau să trăiască de pe o zi pe alta. Unii dintre ei își găseau alinarea în religie. Alții zăboveau sîmbătă seara înaintea unui pahar de vin ieftin, în care își înecau amarul. Și nu e de mirare că cei ce se căpătuiau cît de cît căutau să se mute într-un loc unde

---

[1] Colibă.

să poată uita de mizeria din care izbutiseră să se smulgă.

Dar nici aici nu aveau parte de o viață tihnită, căci un mulatru care se muta împreună cu familia într-un cartier european era întotdeauna întîmpinat de vecini cu dușmănie. George își aduse aminte că o lună după ce s-a instalat cu Mary în Pleinstreet, două familii care locuiau de multă vreme prin vecinătate s-au grăbit să se mute în alt loc. Cu toate acestea, vecinii care rămăseseră acolo încetară curînd să se mai poarte dușmănos cu ei, căci situația lor nu era totuși una de rînd. Mulți îl cunoșteau bine pe George. Bărbații se purtau cu el binevoitor, iar femeilor le plăcea firea lui prietenoasă. Se înțelege însă că nici una dintre ele nu se ducea vreodată în vizită la Mary. Și dacă ar fi făcut-o totuși, George s-ar fi mirat, ca și soția lui de altfel.

„Ce-o fi făcînd acum ? se gîndi el. Stă în casă, cu lucrul ori cu cartea în mînă, deretică odăile, ori vede de copil ?"

Se simți deodată cuprins de remușcări. Cît de crud s-a purtat cu ea ! Nu-i vorbă, Mary a avut parte de o copilărie mai bună decît a zgîmboilor pe care-i văzuse adineauri, dar asta nu înseamnă că nu avea de suferit din pricină că era o femeie de culoare. Poate în alt chip, dar suferea totuși. De cîte ori nu se vedea nevoită să-și ascundă gîndurile ! Și nu era de datoria lui s-o sprijine în clipele cînd ea se simțea prea copleșită ? Își aminti de schimbul tăios de cuvinte pe care-l avusese cu Mary de dimineață, la micul dejun, după ce se potolise furtuna... Cît de crud și dezgustător se purtase !

Se opri pe cărarea nisipoasă, încinsă de arșiță, care traversa veld-ul, și-și frecă îngîndurat bărbia. Spuds alergă spre stăpînul său, gudurîndu-se la picioarele lui, și lătră întrebător.

George porni grăbit înapoi. Oricît de mare îi era dorința de a ajunge cît mai repede acasă, alese drumul de ocol pe lîngă ferma lui Venter, numai ca să nu se mai întoarcă prin Kloppies.

Cînd se apropie de casă, o zări pe Mary care ședea pe un scaun afară, lîngă prag, și împletea. O privi șăgalnic.

— Cum se mai simte fetița mea ?

Mary zîmbi.

— Iartă-mă, George, am fost atît de nesuferită azi-dimineață.

George își scărpină capul acoperit cu păr roșcat.

— Bine. Să nu te mai gîndești la prostiile astea. N-are nici un rost să te umilești. Înțelegi ? Nu ești cu nimic mai prejos decît altele.

George aduse din casă o crosă veche de crichet și cîteva popice pe care le înșiră pe jos.

— Nu-mi place — urmă el — să te văd așa... Parcă ți-e rușine că ești... că ești...

— Mulatră, completă ea.

— La dracu !

Lovi cu atîta furie cu crosa în popice, încît acestea zburară în aer. Era o lovitură izbutită. George se întoarse spre Mary și o măsură cu privirea.

— Mulatră, da, da, mulatră ! rosti ea întărîtată. Ochii ei frumoși scăpărau. — De asta nu putem scăpa.

— Va să zică o luăm iar de la început. Dumnezeule, Mary, dar copilul e alb ! Luni întregi te-ai rugat să fie alb. Și e alb, nu-i așa ?

— Da, e alb.

— Și nu ești fericită ?

— Sînt nespus de fericită.

— Atunci ce mai vrei ?

Ea îl privi atentă, apoi, încet, lăsă ochii în jos. George era soțul ei, dar el aparținea rasei superioare. Pe el nu-l apăsa stigmatul, de aceea nu putea s-o înțeleagă.

— Nu vreau nimic. Mi-am amintit doar că există prejudecăți rasiale și asta i-ar putea dăuna copilului, lămuri Mary, căutînd să pară liniștită. Știu bine ce înseamnă să fii mulatru. E de ajuns să fii bănuit că ai în vine o picătură de sînge negru și te ocolesc toți. Nu știu dacă înțelegi, George, ce îngrozitoare e situația mea de acum. Eu nu aparțin nici europenilor, nici celor de culoare. Am întrerupt orice legătură cu fostele mele prietene mulatre, femei tare cumsecade, cu care mă vedeam mereu înainte de a mă căsători. Doamnei Karelse, ca și celorlalte, acest lucru nu prea le e pe plac, dar n-am ce face. Nu-i așa?

Clătină din cap plin de dezgust.

— Am fost nevoită s-o rup cu ele — urmă ea — însă soțiile prietenilor tăi nu m-au primit nici pînă acum în mijlocul lor. Dar, în sfîrșit, trebuie să mă împac și cu asta. Îmi închipui cîte mai trăncănesc pe seama mea — doamna Heineman, doamna Mac Gregor și toate celelalte, soțiile celor care se dau drept prieteni ai tăi. Așa că, după cum vezi, nu sînt nici una nici alta. Nu vreau să se repete aceeași poveste și cu Anthony. Vreau să intre la o școală pentru copii europeni. Trebuie neapărat să te ocupi de asta, George.

— Dumnezeule, îți faci planuri prea îndepărtate, bombăni el nemulțumit.

— Dar trebuie, George, înțelegi? Mi-am pus toate speranțele în fiul meu. Și vreau să ajungă cineva! În privința asta nu prea avem aceleași păreri, spuse ea aruncînd asupra soțului său o privire ușor disprețuitoare.

George făcu un gest de nerăbdare, dar tăcu. Din dormitor se auzi plînsul copilului. Mary sări și alergă în casă. În ușă zăbovi o clipă și-i zîmbi.

George privi în urma ei și clătină din cap. Ar fi vrut să se poarte mai duios cu ea, dar, ca un făcut, nu izbutea niciodată.

— Afurisită treabă! mormăi el ca pentru sine, și aplecîndu-se, înșirui cu grijă un alt rînd de popice.

III

Patru ștrengari se jucau pe maidan, făcînd o gălăgie de nedescris. Tîrînd niște cutii de tablă ce zdrîngăneau asurzitor, alergau prin iarba prăfuită, arsă de soare. Se opreau din vreme în vreme, își umflau obrajii și scuipau, apoi — dînd cu putere din mîini — o luau iarăși la goană printre arborii de piper și tufele țepoase, întrecîndu-se în fugă și căutînd care mai de care să facă mai mult tărăboi.

De pe verandă, Mary urmărea cu duioșie hîrjoana băieților. Fiul ei se juca în voie cu copiii vecinilor, creștea laolaltă cu ei. Din grupul lor făcea parte și micul Willy Heineman, fiul directorului băncii, și Tommy Stafford, fiul brutarului din colț, ba chiar și micuțul Joe MacGregor, a cărui mamă lua un aer înțepat ori de cîte ori se întîlnea cu Mary pe stradă.

Băieții se jucau toți laolaltă. Fiul ei era un copil de european, ca și ceilalți. Tovarășii lui îl întrebau mereu cîte ceva, sau îi cereau să le arate regulile jocului, iar inima mamei creștea de bucurie văzînd toate acestea.

Mary rămase astfel cîteva clipe. Apoi, curmînd cu părere de rău joaca băieților, îl strigă pe fiul ei, încercînd să acopere cu vocea zgomotul cutiilor ce zăngăneau.

— Anthony! Anthony!

Cu un aer nemulțumit, băiatul traversă agale maidanul, apropiindu-se de maică-sa.

— Am treabă cu tine, Anthony. Du pachetul ăsta lui tăticu la hotel.

Chipul copilului se însufleți deodată.

— Eu? Pot să merg singur la tata? Da, mămico?

— Sigur că poți, Anthony. Acum ești băiat mare, învață să te descurci singur.

Anthony bătu din palme ; ochii lui albaștri luciră plini de veselie.

— Băiețelul meu drag ! — Mary îl sărută și-i întinse un pachet învelit în hîrtie groasă, de împachetat. — Să nu-l pierzi, Anthony ! E puloverul lui tata. L-a uitat azi-dimineață. Vezi, ai grijă să nu te oprești nicăieri pe drum. Doar ești băiat mare. Peste o săptămînă împlinești cinci ani, iar la anul mergi la școală.

— Da, mămico.

Anthony alergă să-și ia rămas bun de la prieteni. Mary îl urmări cu privirea și, răsuflînd ușurată, se întoarse la treburile ei gospodărești.

Intrînd în local, Anthony îl zări pe tatăl său stînd de vorbă cu Hundt. Îi dădu pachetul. De alături se auziră ciocănituri în tejghea și George ieși.

Hundt luă copilul pe genunchi și începu să-l joace, săltîndu-l ușurel. Scoase apoi o monedă din buzunar și dîndu-i-o, spuse cu blîndețe :

— Ia-o micuțule. Și acum du-te acasă.

Anthony porni în fugă. Din prag, Hundt privi în urma lui. Obrazul lui grosolan căpătă o expresie îngîndurată.

În timpul acesta, doamna Hundt tocmai venea din grădina de zarzavat cu un coșuleț cu fasole verde în mînă. Surprinse privirea soțului ei și strînse din pleoape cu răutate.

— Bun băiat ! observă Hundt. Bucuria și mîngîierea părinților. Îmi place cum îl crește Mary... ca pe un adevărat copil de european. Credeam că pe măsură ce-o să crească o să i se înnegrească pielea. *Aber nein*[1]. Uite la el. L-ai putea lua chiar drept neamț.

— Întîmplarea, răspunse cu răutate femeia. Putea tot așa de bine să se nască și negru.

---

[1] Dar nu e așa. (În germană în original.)

— Ce te-ai mai fi bucurat ! rînji Hundt cu dispreț.

— Din partea mea poate să fie și albastru sau roșu... Ce-mi pasă mie ! Doar n-o să stau să mă uit ce culoare are pielea fiecărei stîrpituri care aleargă prin orășelul ăsta.

Hundt adulmecă aerul.

— Iar ai băut ? întrebă el amenințător.

— Nu.

— Nu minți ! ridică Hundt glasul. Să nu te mai prind că-mi furi rachiu, auzi ? De-aia merg toate prost. După ce că ești urîtă și stearpă de nu-mi vine nici să mă ating de tine, mai și tragi la măsea !

— Ah, lasă-mă în pace ! țipă ea.

Numai văzîndu-l pe fiul lui Mary, simțise că o apucă furia. Dorința fierbinte de a simți la sîn gurița gingașă a unui nou-născut rămăsese pentru ea neîmplinită. Ochii îi sclipiră de mînie și apucînd coșulețul cu fasole, fugi în bucătărie.

Hundt se întoarse în biroul său.

— Unde-i Anthony ? întrebă George apărînd în ușă.

— A plecat acasă. Drăguț băiat, să-ți trăiască !

— Mulțumesc. — George se lumină la față. — Fiindcă veni vorba... n-ai reușit încă să faci nimic pentru el ? Știi, timpul nu așteaptă. La începutul anului ar trebui să-l duc la școală. Ori poate te-ai răzgîndit ?

— Îți faci multe griji din pricina lui, nu-i așa ? zîmbi cu blîndețe Hundt.

George dădu din cap și-și plecă ochii.

— Ei lasă, lasă ! spuse patronul, frecîndu-și mîinile. Veștile nu-s chiar așa de proaste. Săptămîna viitoare se lămurește totul. Ceilalți membri ai comitetului școlar sînt de aceeași părere cu mine. Da, totul se va aranja. Anthony va putea să intre la școala medie din Stormhoek.

Tulburat, George îi strînse mîna.

— Sper că n-o să se ivească nici o piedică. Biata Mary e foarte neliniştită. Chiar numai gîndul că l-am putea trimite la şcoala parohială pentru copiii de culoare ne îngrozeşte.

— Ce tot vorbeşti? protestă Hundt. Anthony la şcoala pentru copiii de culoare? O, *nein*, asta nu!

Mary cosea în odaia ei, cînd auzi deodată o bătaie în uşă. Deschise şi rămase mirată, văzîndu-l pe Hundt. Pentru o clipă îi trecu prin minte că i s-a întîmplat ceva lui George. Dar mister Hundt zîmbea, arătîndu-şi dinţii galbeni. Cu un aer speriat, care nu se potrivea de loc cu aroganţa lui obişnuită, privi pe furiş în jur, apoi intră repede şi închise uşa.

— Bună dimineaţa, Mary.

Se aşeză şi scaunul şubred scîrţîi sub greutatea lui. Hundt cercetă mobilierul modest al camerei.

— E foarte plăcut aici la voi, observă el.

Mary nu putea pricepe care era scopul vizitei lui.

— Dar unde ţi-e băiatul? întrebă Hundt.

— Se joacă pe-afară cu copiii.

— A, cu copiii! Şi se întoarce repede?

— Peste vreo oră.

— Drăguţ băiat! Am venit să vorbim despre el.

— Vă ascult, mister Hundt.

Hundt o privea zîmbind mereu. Cît de fine îi sînt sprîncenele negre, arcuite! Dacă s-ar apleca puţin le-ar putea mîngîia cu degetul. Fără să-şi ascundă dorinţa, îşi aţinti cu lăcomie privirea asupra pieptului ei.

O rumeneală uşoară coloră obrajii oacheşi ai lui Mary.

— Ai vrea ca Anthony să intre la şcoala din Stormhoek, nu-i aşa?

— O, da, mister Hundt.

Mary ştia că Hundt este preşedintele comitetului şcolar, ai cărui membri, într-un fel sau altul, erau legaţi de el prin interese băneşti.

Inima începu să-i bată mai tare. Îl privi rugător.

— N-o să iasă nimic din povestea asta. E mulatru. Știi bine că în școală nu se primesc copii mulatri.

Nemișcat ca un sfinx, cu palmele pe genunchi, Hundt pronunța răspicat fiecare cuvînt. Gura îi clămpănea deschizîndu-se și închizîndu-se — amintind pocniturile de bici de pe arena unui circ, și fiecare pocnitură izbea drept în țintă.

— O, mister Hundt, oare... oare n-ați putea interveni ?

...Mary tăcu, dar buzele ei continuară să se miște într-o rugăminte mută.

O dorință nestăpînită îl cuprinse pe Hundt ; tremura tot de poftă. Sprîncenele-i stufoase i se zbătură nervos sub părul retezat scurt.

— Îmi pare nespus de rău, sărmană Mary, rosti el cu glas răgușit. Îmi dau seama cît de greu îți vine, dar ce să-i faci ! — Hundt se ridică. — Anthony o să se ducă la școala pentru copiii de culoare ; doar e mulatru. — Se îndreptă spre ușă. — Păcat de el, că are pielea albă. Oriunde băiatul ar fi putut trece drept european. Dar aici...

— O, mister Hundt, nu plecați ! — Mary alergă spre el și-l apucă de mînă. — Oare nu mă puteți ajuta cu nimic ? Oh, vă rog, vă implor !

Și-ncepu să plîngă. Pe neașteptate, Hundt se aplecă și cu o mișcare bruscă o ridică în brațe.

— Pot să fac multe, spuse el cu voce surdă, schimbată, și-și lipi buzele de gura ei.

Mustața lui blondă, aspră, o înțepă. Zadarnic încercă să strige — Hundt îi înăbuși țipătul cu un sărut.

O duse în dormitor. Fața-i era congestionată, ochii injectați. În brațele lui puternice, Mary se simțea slabă, ca un copil. Voi să strige după ajutor.

— Băiatul, nu uita de băiat! rosti el înăbuşit.
O aruncă pe pat şi începu să smulgă rochia de pe ea.

IV

Anthony alerga înainte, trăgîndu-şi nerăbdător tatăl de mînă. Cîrlionţii castanii îi cădeau pe frunte.
În spate i se bălăbănea ghiozdanul nou de piele, pe care i-l cumpărase maică-sa în ajun. Încă n-avea cărţi în el.
— Tată, să nu mă duci în fiecare zi la şcoală! se rugă el.
— De ce?
— Băieţii ceilalţi vin singuri.
— După cum văd, te-ai făcut mare! Bine, fiule.
— Tată, da'... învăţătorul o să mă bată cu băţul?
— Numai dacă nu eşti cuminte.
Se apropiară de clădirea şcolii.
Intrînd în clasa pregătitoare, unde urma să înveţe Anthony, George se strădui să se poarte cît mai distins. Voia să-i dea de înţeles profesoarei că-i englez veritabil.
Schimbînd cîteva vorbe cu ea, căută un prilej ca să-şi amintească de „frumoşii ani de şcoală" petrecuţi la Londra şi de „studiile" făcute la Oxford.
Şi totuşi după ce plecă, în drum spre casă, George se simţi neliniştit; se întreba cum va privi miss Meedham, profesoara, apariţia lui Anthony în şcoală. Fără îndoială că o cunoaşte pe Mary. Stormhoek e un orăşel atît de mic! La drept vorbind însă, de ce să se neliniştească? Doar Hundt a aranjat totul.

Într-adevăr, Hundt aranjase totul. L-a convins uşor pe directorul şcolii, mister Thomas, să-i lase lui, în calitate de preşedinte al comitetului şcolar,

toată răspunderea în cazul lui Anthony. Cînd acesta l-a rugat să discute chestiunea în următoarea ședință, Hundt i-a răspuns:

— De ce să facem din țînțar armăsar, mister Thomas? Dumneata personal ești de acord să-l primești pe băiat, nu-i așa?

— Să vedeți, copilul are o înfățișare tipic europeană. În ceea ce privește tatăl, n-am nimic de zis, însă mama...

— Mama lui este o doamnă distinsă, care se bucură de o educație aleasă.

— Da, dar e neîndoielnic mulatră. Dacă i-am primi fiul, am fi nevoiți să mai primim și alți copii de culoare. Și atunci? Ar scădea autoritatea școlii. Aceasta ar putea prilejui unele neplăceri.

— Cîți elevi aveți? l-a întrebat Hundt.

— Nu ne putem permite să pierdem nici unul, a răspuns directorul. E de ajuns să plece trei și vom fi nevoiți să concediem unul dintre profesori. Dacă facem excepții și primim cîțiva copii cu obrazul mai oacheș, mi-e teamă că ceilalți părinți și-i vor retrage îndată pe ai lor. Aici e toată încurcătura.

— Dar dumneata ce venit ai? Dacă numărul elevilor ar scădea, s-ar micșora și salariul dumitale, nu-i așa?

— Te asigur, mister Hundt, că nu asta mă preocupă pe mine în primul rînd, rosti cu răceală mister Thomas. Principalul e bunul mers al școlii.

— Trebuie să fim îngăduitori, domnule director. Oare n-a spus Iisus: „Lăsați copiii să vină la mine!" — Hundt se opri, așteptînd ca vorbele acestea să producă efectul cuvenit. — Și-apoi, tatăl copilului este un englez dintr-o familie foarte influentă.

În ceea ce privește aprobarea comitetului, Hundt avea toată siguranța.

El stătuse de vorbă, din vreme, cu cîțiva membri pe care se putea bizui, așa încît sprijinul îi era asigurat. Mai mult, pusese totul la cale în așa fel ca,

în lunga ordine de zi, cazul lui Anthony să se examineze la urmă, cînd toţi sînt obosiţi şi nu aşteaptă decît să plece mai repede acasă.

Cînd, în sfîrşit, ajunseră la acest punct, mister Thomas făcu o expunere scurtă, supunînd comitetului spre rezolvare cazul lui Anthony.

Se auziră cîteva murmure nedesluşite, care voiau să exprime aprobarea. Hundt dădu afirmativ din cap.

— *Ja, ja,* spuse el. Cred că nu e necesar să mai amînăm hotărîrea acestei chestiuni. Sîntem de acord cu dumneavoastră, domnule director. Copilul poate fi înscris la şcoală.

Era de faţă la şedinţă şi doamna Ferreira, o persoană înţepată, care se bucura de o oarecare autoritate în Stormhoek. Adeptă înfocată a prohibirii băuturilor alcoolice, ea era duşmana făţişă a lui Hundt.

— O clipă, domnule preşedinte, rosti ea cu o voce acră. Ţin să-mi exprim şi eu părerea, deşi pînă acum nu mi s-a dat posibilitatea s-o fac. Dacă primim acum un copil de culoare, vom fi nevoiţi pe viitor să-i primim pe toţi. În cazul acesta, permiteţi-mi să întreb, unde vrem să ajungem? Eu, una, socot că trebuie să respectăm cu stricteţe regulamentul şi să nu admitem în şcoală copii în ale căror vine curge măcar un strop de sînge negru.

Hundt îi aruncă o privire încărcată de ură. Ori de cîte ori se înfuria şi era silit să se stăpînească, începea să i se zbată pleoapa stîngă. Acelaşi lucru se petrecu şi acum. Iar Doamna Ferreira, crezînd că Hundt îi face cu ochiul ca s-o îmbuneze, continuă cu un aer mai dispreţuitor şi mai înfumurat:

— Dacă tatăl copilului îşi face serviciul în întreprinderea dumneavoastră, nu înseamnă că trebuie să-l primim pe băiat în şcoală!

Hundt aflase că sîmbătă seara doamna Ferreira obişnuieşte să dea tîrcoale restaurantului său, în nădejdea că va surprinde vreo încălcare a legii pe

care s-o poată anunța poliției. Era timpul să pună capăt obrăzniciei și perfidiei acestei ființe. Se ridică și izbi puternic cu pumnul în masă, chiar sub nasul ei.

— Aicea eu sînt președinte — urlă el — și nu-ți permit să mă insulți. Te poftesc să-ți ții gura!

Avea o înfățișare fioroasă. Înspăimîntată, doamna Ferreira nu mai spuse nimic.

Comitetul școlar aprobă primirea lui Anthony în școala din Stormhoek.

— Vino aici, Anthony, uite, asta-i banca ta, îi spuse miss Needham, și-l conduse la locul lui, lîngă perete.

Anthony se așeză și începu să privească în jur. Iată catedra, iată tabla ; cineva a scris cu creta pe tablă ; planșe mari colorate atîrnă pe pereți ; iată șirurile de bănci. Din buzunarul vecinului se ițește o praștie mică de lemn ; lîngă fereastră sînt agățate două hărți mari. Băiatul din dreapta lui are o pată de cerneală pe obraz ; în spate, două fete șușotesc între ele ; pe pervaz sînt flori ; vecinul din stînga se scobește în nas ; într-un colț, în dosul bibliotecii înalte cu uși de sticlă, e agățată o nuia galbenă, împletită.

Îndată ce George ieși, miss Needham, o femeie scundă, îndesată, cu părul de culoarea ruginei și cu o mulțime de pistrui galbeni pe obraz, luă altă înfățișare. Vocea ei deveni aspră.

— Scoateți-vă cărțile! porunci ea copiilor, și ochii ei priviră sever de după ochelarii fără ramă.

Îndreptîndu-și spinarea, Anthony se uită la vecinul de bancă și, imitîndu-l, deschise cu grijă cartea la aceeași pagină.

Clipele se scurgeau încet ; dar iată că răsună, în sfîrșit, clopoțelul și Anthony, prins de năvala copiilor, speriat și zăpăcit, ieși în prima lui recreație școlară.

V

Într-o seară, Mary şedea în faţa oglinzii. George îşi încheia nasturii la cămaşă.

— Tare-s curios să ştiu de ce m-o fi rugat Hundt să-l înlocuiesc în seara asta la bar. Mi-a promis în schimb că o să fiu liber vineri. Cică are o chestiune importantă de aranjat. De la o vreme mereu e grăbit şi ocupat.

Mary nu-şi întoarse capul ; se mulţumi doar să privească în fugă chipul lui George reflectat în oglindă. Cu mişcări domoale, mîngîietoare, ea îşi masa faţa cu cremă.

— Şi parcă nu mai e aşa cîinos, urmă George. Nu mai zbiară la nevastă-sa. Slăbănoaga aia abia aşteaptă un prilej ca să se strecoare în bar şi să dea un păhărel pe gît.

— De ce îmi vorbeşti numai de soţii Hundt, George ? întrebă Mary. Trăim aici ca într-un mormînt ; n-avem un prieten. Şi cînd te aud, numai de ei vorbeşti.

— În definitiv, de pe urma lui mîncăm o pîine.

George muie peria în apă şi-şi netezi părul.

— George, dragul meu, astăzi ai părul castaniu.

— Da de unde, e roşcat ca morcovul. Noroc că nu-s măgari pe-aici.

Se apropie s-o sărute. Fără să se întoarcă, Mary îi atrase capul spre ea, îmbrăţişîndu-l. O clipă amîndoi îşi văzură chipurile reflectate în oglindă. Alături de nevastă-sa oacheşă, frumoasă, George părea mai slab şi mai roşcovan ca de obicei — o caricatură de bărbat, nu alta. El îşi întoarse obrazul, rîzînd stînjenit.

— Ce zici, George — întrebă Mary gînditoare — crezi că vom pleca vreodată în Anglia ?

George se îndreptă din spate şi ea trebui să-şi desfacă braţele.

— Nu-i nici o speranţă. Nici cea mai mică speranţă. Nepreţuitele mele rubedenii nu m-ar primi

pentru nimic în lume. Știi doar că-mi trimit cincisprezece lire pe lună numai ca să rămîn aici.

— Dar copiii? Fără îndoială că i-ar primi. Sînt ai tăi, și în Anglia doar nu există prejudecăți rasiale.

— Ba există pretutindeni.

— Dar în privința negrilor numai aici.

— O, draga mea, iar te întorci la vechea discuție.

— Mi-e groază să mă gîndesc că vreunul din copiii mei ar putea nimeri la școala parohială pentru negri.

— Ce tot vorbești? Anthony e doar la școala pentru albi.

Ochii ei luceau ca în friguri; se uita într-o parte, căutînd să nu întîlnească privirea soțului ei.

— Înțelegi tu, George, cît de îndatorați îi sîntem lui mister Hundt? A dus o adevărată luptă ca să-l înscrie pe Anthony la școală.

— Adineauri mă rugai să nu mai vorbim de el.

— Îi datorăm multă, multă recunoștință. Întotdeauna trebuie să-l socotim cel mai bun prieten al nostru, fiindcă... fiindcă... aștept un al doilea copil!

George tăcu. Își dădea seama că orice cuvînt al lui va fi întîmpinat cu lacrimi.

— Ești nemulțumit de mine? izbucni ea.

George clătină din cap și, ca să-i dovedească pe deplin că se înșeală, o îmbrățișă. Femeia începu să plîngă.

Mary ascultă pașii soțului ei care se îndepărtau. După ce zgomotul lor se stinse, mai rămase multă vreme privind în gol. Nu se gîndise să-i comunice tocmai astăzi lui George această noutate și acum îi părea rău că lucrurile ieșiseră astfel. Mai bine să fi așteptat pînă va izbuti să-și alunge remușcă-

rile. Ştia foarte bine de ce-l rugase Hundt pe George să-l înlocuiască azi la bar...

Numai de dragul lui Anthony şi al viitorului copil, copilul lui George, acceptase legătura asta, îşi spunea ea mereu, ca în delir. Din clipa în care se convinsese că-i însărcinată, o copleşise spaima; dar dacă copilul nu va fi atît de alb ca Anthony? În desperarea ei era gata să se agaţe de orice.. Şi tocmai atunci pusese Hundt stăpînire pe ea. Situaţia, autoritatea, ca şi patima lui crescîndă îi păreau o pavăză de nădejde în viitor. Oare îşi putea aduce vreo învinuire? Doar numai dragostea de mamă — cel mai puternic simţămînt din lume — a îndemnat-o să facă pasul acesta.

Mary îşi şterse lacrimile şi din nou se întoarse cu faţa spre oglindă. Cu mişcări domoale, graţioase, începu să-şi pieptene părul negru, lung şi mătăsos. Apoi, cu un simţămînt de ruşine, îşi dădu seama că freamătă de aşteptare.

Stinse lumina; doar licărirea slabă a lămpii de pe noptieră risipea întunericul, dînd camerei o atmosferă plăcută, familiară.

Cînd auzi paşii furişaţi ai lui Hundt la intrarea din spatele casei, Mary nu tresări; îşi pieptăna părul ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat; ochii însă i se luminară şi pe buze îi înflori un zîmbet prietenos.

Hundt se apropie tiptil pe la spate. Alături de faţa ei, în oglindă apăru de astă dată nu chipul şters al lui George, ci faţa unui bărbat viguros.

— Senorita mea, micuţa mea spaniolă! şopti el.

— Bună seara, Otto, răspunse ea blînd.

Încet, fără grabă, Hundt îşi înfăşură pe pumnul uriaş cosiţele negre ale lui Mary şi o atrase spre sine. O săruta într-un fel deosebit, cum nimeni n-o mai sărutase pînă atunci.

— Spune, Otto, mă deosebesc mult de o femeie albă? întrebă ea mai tîrziu.

Noaptea era caldă și stăteau culcați fără pătură.

— În ce anume? În dragoste?

— Da. Femeile albe tot așa se poartă, ca mine?

— Fetiță prostuță ce ești! Nu toate femeile albe seamănă una cu alta. Depinde de temperamentul fiecăreia. Dacă au sîngele fierbinte, seamănă cu tine, răspund la mîngîieri. Așa și trebuie să fie.

— Va să zică asta nu depinde numai de sîngele negru pe care-l am în vine?

— Nu, îngerul meu. Dar sîngele negru — rosti el pătimaș — îmi place nespus de mult.

Pentru întîia oară Mary nu se rușina de rasa ei.

— Iar corpul tău... urmă el. N-am văzut un corp mai minunat.

O lovi ușor peste coapse.

— Biata Ruby n-are nimic aici. Să te culci cu ea ori cu un schelet e totuna.

Din odaia lui Anthony se auzi un scîncet: „Mamă, mi-e sete!"

Mary încremeni: „O, Doamne, iartă-mă!" șopti ea și, aruncîndu-și pe umeri un halat, intră în vîrful picioarelor în camera fiului ei.

Cînd se întoarse, Hundt sforăia liniștit. Rămase o clipă deasupra lui și cu un neașteptat simțămînt de dezgust îi privi părul tuns scurt, țeasta pătrată, negul mare de pe bărbie, trupul mătăhălos. Simțea și un fel de silă față de ea însăși, dar nu din pricină că nu i se împotrivise: o făcuse doar de dragul lui Anthony și nu se putea învinovăți pentru asta. Nu, Mary se disprețuia acum pentru că, pe măsură ce legăturile dintre ei erau mai puternice, se simțea tot mai mult atrasă de omul acela. Nu putea pricepe ce se întîmplă cu ea. De cîte ori rămînea singură, se gîndea cu groază că va trebui din nou să se culce cu el, dar cînd se apropia ora întîlnirii se simțea cuprinsă de dorință. Și la fiecare întîlnire i se dăruia tot mai mult, patima îi

era tot mai nestăpînită. Dar după ce pleca el, o chinuiau remuşcările şi dezgustul faţă de sine însăşi.

Cursul vieţii ei semăna cu drumul unui meteor în spaţiul cosmic : trăia numai prin sine, necondusă de nimeni şi fără să conducă pe alţii. Calea ei părea că trece pe undeva prin vidul cosmic, între două sisteme solare. Aici şi trebuia căutată explicaţia atracţiei lui Hundt asupra ei. Siluind-o, Hundt siluise în acelaşi timp existenţa ei tristă, cenuşie, monotonă. Treptat, el îi înăbuşea remuşcările, îi adormea voinţa, răscolindu-i patima brutală, animalică. Mary îl iubea din toată inima pe George, dar mîngîierile lui, ca şi viaţa plicticoasă, măruntă, pe care o ducea alături de el erau lipsite de plinătatea unei dragoste pătimaşe ; în timp ce grosolanul şi crudul Hundt trezea în ea spaimă, groază, respect şi totodată patima aceea nestăvilită, în faţa căreia se simţea neputincioasă. Ca un rob la galere i se supunea, la început în silă, pentru ca apoi să se înveţe cu lanţurile prin care acesta o legase de el.

Mary însă nu vedea limpede toate acestea. Copleşită şi descumpănită cum era, nu-şi dădea seama de cele ce se petrec cu ea. Frîngîndu-şi mîinile de desperare, stătea lîngă patul unde dormea omul de care era legată soarta ei, şi-l privea. Simţea că nu mai poate trăi astfel. Ce rost avea să se chinuiască ? Cum de-l lasă pe acest nemernic să profite de situaţia grea în care se află ? Cum de-i îngăduie să-şi satisfacă poftele, necinstind căminul sfînt al lui George, George al ei, unicul bărbat pe care-l cunoscuse înainte de a se fi întîmplat toate acestea ?

— Otto ! îi strigă ea răstit, aplecîndu-se spre el şi scuturîndu-l. Trezeşte-te ! Scoală-te ! E timpul să pleci. Curînd se va închide barul.

În liniştea ce se lăsă după plecarea lui Hundt, pe Mary o cuprinseră remuşcările. În faţa ochilor

ei se perindau anii petrecuți alături de George, vremurile cînd acesta, după ce fusese demobilizat, venise în Stormhoek ca să-și încerce norocul la minele de diamant. Îi rămăsese bine întipărită în minte ziua cînd l-au adus de la rîu, într-o stare desperată, la hotelul unde lucra ea; avea o complicație de pe urma unei dezinterii, căpătată în timpul campaniei din Africa de Sud-Vest; alcoolismul agravase boala; au trebuit să-l opereze din pricina unui abces la ficat. Luni de-a rîndul l-a îngrijit ca să-l redea vieții. Cît îi era de recunoscător! Ea însă socotise lucrul acesta ca o datorie a ei — doar era intendenta hotelului acela. Apoi Hundt i-a oferit lui George un post de barman...

Cu mult timp în urmă, înainte de a se muta la Stormhoek, Mary fusese învățătoare la mica școală parohială din Port Elizabeth. Își aminti de anii petrecuți în colegiul pedagogic, își aminti și de școala parohială unde învățase mai înainte, nevoită fiind adeseori să stea pe jos și să scrie cu caietul pe genunchi, fiindcă în clasă nu erau destule bănci...

Revăzu micul *cottage*, năpădit de trandafiri, unde locuise în copilărie, își reaminti ferigile din grădină. Ca aievea îi apăru în minte imaginea maică-si, cu stropitoarea în mînă. Duminicile mama, ea și cu cei doi frați își puneau de obicei hainele de sărbătoare și se duceau la bisericuța pentru cei de culoare, unde-l ascultau cu mîndrie pe tatăl lor, care ținea predica de duminică...

Ar fi vrut să rămînă așa la nesfîrșit, să rătăcească în gînd prin trecut, să se simtă din nou fetiță nevinovată, dar tictacul puternic al deșteptătorului de pe etajeră o readuse la realitate — la odaia ei, la fiul ei, la copilul care avea să vină, la conștiința vinei sale față de George. Imaginile dragi se topiră în lumina palidă a lămpii. Nu mai

vedea acum nici trecutul, nici viitorul, ci doar prezentul înspăimîntător ce-i izbea greoi pieptul în ritmul ceasului deşteptător, tulburînd tăcerea nopţii.

VI

Într-una din serile următoare, Hundt îşi lua masa la restaurantul Hotelului „Acvila". Cei doi soţi cinau îndeobşte după ce plecau clienţii. La masă, dacă se întîmpla ca Ruby să deschidă gura, o făcea numai spre a-şi sîcîi soţul cu tot felul de plîngeri la adresa slugilor — ba că nu i-a făcut pe plac cutare femeie de serviciu, ba că bucătarul a fost obraznic. În loc de răspuns, Hundt îşi aţintea privirea în farfurie şi continua să mestece netulburat, de parcă nici n-ar fi observat-o.

În seara asta Ruby era neobişnuit de tăcută. După ce-l urmări cîtăva vreme, privindu-l cum îşi înfige furculiţa în cîrnaţi, cartofi şi varză roşie, şi cum le îndeasă pe toate în gură, îi spuse deodată :

— N-am ştiut că aseară ai plecat de acasă.

Hundt se opri din mestecat şi se uită la ea. Apoi începu din nou să-şi mişte domol fălcile.

— Ei, şi ce ? întrebă el.

— Nu, nimic. Numai că azi-dimineaţă, în casa doamnei MacGregor, cineva a spus, la ceai, că te-a văzut aseară pe strada unde stă George.

— Nu-mi aduc aminte, i-o tăie scurt Hundt. Cînd am treabă, pot fi văzut oriunde. Ah, da, am trecut pe-acolo în drum spre zugravul Simon.

Mesteca într-una, cu un aer nepăsător, spunîndu-şi cu nelinişte : „Primejdie, Otto, primejdie ! Se putea să nu-şi vîre nasul căţeaua aia ? N-avea cum să mă vadă intrînd sau ieşind de la Mary. Dar de ce atunci i-o fi povestit toate astea lui Ruby ? Oricum, e timpul s-o termin cu Mary. Am un prilej bun, căci trebuie să-i pice copilul."

— Ai pomenit de strada unde stă George, spuse Hundt. Fiindcă veni vorba, nevastă-sa... cum o cheamă ? Parcă n-am mai văzut-o de mult.

— Mulatra aia ? Mary o cheamă. Ai şi uitat ? Îţi plăcea atît de mult s-o compari cu mine.

— Ah, da, da, Mary. Ei, află că-i însărcinată. Mi-a spus George.

— Aşa va să zică ! Aşteaptă un al doilea copil ! — Faţa pămîntie a doamnei Hundt se încreţi toată de curiozitate. — O... îmi închipui că stă ca pe ace. Ce s-o mai fi chinuind ! Ţine minte ce-ţi spun : de astă dată copilul o să fie negru.

— Numai pentru că vrei tu să fie aşa ? De ce-oi fi atît de neagră la suflet ?

— Da' ce, eu n-am suferit în viaţă ? Crezi că nu ştiu ce înseamnă suferinţa ? Să se mai chinuiască şi ea niţel !

Chicotind cu răutate, doamna Hundt se ridică de la masă şi se îndreptă spre dormitor. Viaţa nu-i mai părea acum atît de searbădă — îşi găsise o nouă preocupare.

Hundt privi cu dezgust în urma nevesti-si.

Al doilea copil al lui Mary — băiat şi el — se născu într-o zi răcoroasă, dar senină, de iulie. Pielea noului-născut era, ce-i drept, destul de deschisă la culoare, dar nici pe departe atît de albă ca a primului copil. Mai mult decît atît, avea o vizibilă nuanţă gălbuie.

Mary ştia ce înseamnă asta. Zilele treceau şi pielea pruncului căpăta tot mai mult culoarea cafelei. Nu mai încăpea îndoială : copilul era mulatru şi în Africa de Sud nu va putea trece niciodată drept altceva.

Era o fiinţă mică şi gravă. Uneori Mary îl mîngîia cu duioşie, alteori se uita la el cu milă. „Copil nefericit al unei mame nenorocite", gîndea ea. Trecîndu-şi privirea de la faţa frumoasă şi deschisă a lui Anthony la ghemotocul acela cafeniu,

veşnic încruntat, Mary îşi dădea foarte bine seama ce piedică îngrozitoare va fi el pe viitor în calea fratelui său. În asemenea clipe, ea, aidoma lady-ei Macbeth, ar fi fost în stare să-l dea pradă morţii. Adesea Mary îşi privea fiul şi plîngea, apoi cădea treptat într-o nepăsare mută, iar copilul, cu trăsăturile chipului din zi în zi mai desluşite, se uita senin la maică-sa.

Frămîntările fără sfîrşit o slăbiră şi în jurul ochilor i se săpară cute ; starea ei nervoasă avu influenţă asupra alăptatului şi micuţul, din ce în ce mai neliniştit, începu să plîngă mereu. Nimeni dintre cunoscuţi, fie el alb sau mulatru, nu dădea pe la ea. Doar George îi ţinea tovărăşie după ce termina lucrul şi pe chipul lui se citea mereu aceeaşi încordare — tăcerea chinuitoare a nevesti-si nu-l neliniştea mai puţin decît lacrimile ei. I se părea că pielea lui Mary a început să se închidă la culoare şi băgă de seamă cît de des îşi pudrează faţa.

O dată îi spuse :

— Zău, Mary, nu înţeleg de ce te frămînţi atît. Copilul nu-i chiar atît de negru.

— Cum ? O, George !

În glasul ei simţi o imputare amară.

— Am spus că nu-i chiar atît de negru. Şi europenilor li se întîmplă să fie oacheşi. Din pricina soarelui, sau mai ştiu eu de ce...

George se încurcă.

Cu mîini stîngace luă copilul din pătuţ şi-l sărută plin de duioşie.

În zilele ce urmară, George îşi folosi toată puterea de convingere, toată şiretenia de care era în stare, doar-doar îşi va linişti soţia. Era încredinţat că timpul îi va vindeca durerea. Treptat avea să se obişnuiască. Dinadins arătă mai multă dragoste micului Steve, nădăjduind că, mai devreme ori mai tîrziu, copilul o va înduioşa. Dar timpul trecea şi străduinţele se dovediră zadarnice.

— George — îi spuse într-o seară Mary — se vede că port în mine vreun blestem. Ţi-am adus numai nenoroc.

— Nu mai vorbi prostii! Ştii prea bine ce însemni tu pentru mine şi cît de mult bine mi-ai făcut. Doar numai mulţumită ţie...

— Da, da, da, George. Ştiu toate astea. Dar acum... Se vede că nu-ţi dai seama ce s-a petrecut. Anthony va fi crescut ca un copil alb... iar fratele lui e mulatru. Se poate să nu înţelegi?! Fiul meu, un alb, va fi persecutat toată viaţa. Oh, Doamne!

Mary îl privi stăruitor.

Văzînd că e cu neputinţă să aducă vreo schimbare în starea lui Mary, George începu să se gîndească dacă merită să se mai străduiască în viitor.

Odată, trecînd pe acasă ca să ia o gustare şi să se odihnească, îşi găsi soţia mai deznădăjduită ca oricînd. Povestea aceasta începea să-l scoată din sărite. Făcu cîţiva paşi prin odaie, fredonînd o melodie monotonă şi străduindu-se să nu-i mai dea atenţie. Dar curînd nu se mai putu stăpîni.

— Mary, draga mea, dar termină odată! Zău, parcă ai fi bolnavă! Alungă-ţi din minte toate acestea!

Ea nu răspunse. George clătină din cap şi ieşi. Întorcîndu-se la bar, se aşeză în dosul tejghelei. Localul era pustiu şi liniştit. George se legăna pe picioarele dinapoi ale scaunului — aplecînd capul înainte, ca să nu-şi piardă echilibrul. Îşi ţinea mîinile adînc vîrîte în buzunare şi trăgea cu îndîrjire din pipa pe care o strîngea între dinţi.

Cu cît se gîndea mai mult la situaţia lui, cu atît se simţea mai nenorocit. Are un copil mulatru — nu mai încape îndoială. Iar Mary a lui se usucă de supărare. Se părea că prietenii din bar n-au aflat de naşterea celui de-al doilea copil; nici pomeneală de urările zgomotoase pe care le primise la naşterea lui Anthony. Se vede că toţi ştiau cum e

copilul. Într-un orășel mic ca acesta zvonurile se răspîndesc repede.

Pipa i se stinsese. George se lăsă mai spre spate și o scutură, lovind-o de zid ; scrumul se vărsă pe pardoseala de piatră.

Își umplu din nou pipa. În ultima vreme fuma prea mult, dar ce să-i faci ? Se ferea de băutură. În anii din urmă, de cînd medicul îl prevenise, spunîndu-i cît de primejdios era pentru el alcoolul, nu mai pusese pe limbă nici o picătură.

Ochii lui albaștri spălăciți se opriră asupra șirului de sticle care se aflau pe tejghea — vin, coniac, whisky. Pe neașteptate, simți sîngele năvălindu-i în obraji. Părea că din nou îl cuprinde căldura aceea plăcută care aduce uitarea.

George se ridică nehotărît și întinse încet mîna după un păhăruț. Cînd luă sticla de whisky, își simți deodată gîtlejul uscat și mîna începu să-i tremure...

Înfășură sticla în ziar și o vîrî în buzunarul de la pantaloni, la spate ; apoi își încheie haina.

— John ! îl strigă el pe servitorul indigen. Ai grijă de bar. Cînd se întoarce patronul, spune-i că nu m-am simțit bine și am plecat acasă.

Împiedicîndu-se în prag, bombăni :

— Viața e scurtă și în mormînt zaci dracu știe cît. Patronul e zgîrcit, nevastă-sa bea mereu, toată ziua servești, simți miros de alcool, dar să bei n-ai voie... pînă și un cafru, în comparație cu mine, e rege !

George ieși în veld și se opri la umbra unui salcîm african. Aici, în singurătate, începu să chibzuiască cu glas tare :

— Pentru Mary e o grea lovitură. Steve, drăguțul meu ! Ce vină ai tu ?

După o întrerupere atît de lungă, prima picătură de whisky îl întărîtă ca pe un rechin mirosul de sînge. Goli toată sticla și o porni legănîndu-se spre casă.

Mary își privi înspăimîntată soțul, cînd acesta deschise cu zgomot ușa și se opri pe neașteptate în mijlocul camerei.

Avea o înfățișare mohorîtă și îngrijorată, de parcă i s-ar fi dat să rezolve o problemă grea, căreia nu putea să-i dea de capăt. Apoi, deodată, își pierdu echilibrul și căzu pe spate, izbindu-se cu ceafa de dușumea. Dădea din picioare de parcă ar fi încercat să fugă.

A doua zi nu fu în stare să iasă la lucru.

Întîmplarea aceasta o zgudui și o sperie pe Mary. Cînd George își veni în fire, de rușine nu mai putea privi în ochii soției sale. Ea nu-i spuse nimic, dar hotărî de atunci să se stăpînească, să pară veselă și să pună capăt învinuirilor amare și văicărelilor. Alcoolul îl putea țintui la pat, ba chiar să-l bage în mormînt. Dar și dacă s-ar fi abținut de la băutură, s-ar fi putut ca prejudecățile rasiale să-l apese într-atîta, încît căsnicia cu o femeie de culoare să-i pară o povară prea grea pentru el.

VII

Steve avea aproape trei ani cînd, într-o dimineață, pe maidanul unde Anthony se juca cu Jannie van Wyk și Tommy Stafford veni Joe MacGregor. Acesta se oprise mai deoparte, de unde privea cu jind joaca celorlalți.

— De ce nu te joci cu noi ? îl întrebă Anthony.

Joe clătină din cap.

— Mi-a spus mama că n-am voie să mă joc cu tine : fratele tău e mulatru.

Anthony își privi tovarășii, sugîndu-și îngîndurat degetul. Apoi se întoarse spre Joe și întrebă :

— Cum ?

— Mama nu-mi dă voie să mă joc cu tine : fratele tău e mulatru.

Anthony își aminti că și Mary îi poruncise să nu se joace cu copiii mulatri. Dîndu-și nelămurit seama că în cuvintele lui Joe se ascunde ceva jignitor, își privi din nou prietenii, căutînd un sprijin, dar și ei erau la fel de nedumeriți ca și el.

Deodată, Anthony se aplecă, luă un pumn de pămînt și-l zvîrli cu putere în obrazul lui Joe. Jannie și Tommy urmară neîntîrziat pilda tovarășului lor. Plin de praf și urlînd ca în gură de șarpe, Joe o luă la fugă, urmărit de o grindină de pietre.

Luîndu-se cu joaca, Anthony uită de această întîmplare; dar cînd veni acasă și dădu cu ochii de maică-sa, își aminti de ea. Mary punea masa pentru dejun.

— Mamă — întrebă el — Steve e mulatru?

Lui Mary îi scăpă farfuria, care se izbi de masă gata să se spargă. Cu fața crispată, își aținti privirea asupra fiului, dar îndată, înăbușindu-și tulburarea și căutînd să pară liniștită, ridică farfuria și răspunse:

— Sigur că nu, Anthony. Dar de ce mă întrebi?

— Joe MacGregor mi-a spus azi-dimineață că Steve e mulatru.

— Joe a spus asta? — Ochii lui Mary scînteiară de mînie. — Cum a îndrăznit? — Se strădui din nou să se stăpînească. — Și ce-a mai spus?

Anthony îi povesti totul cum s-a petrecut, apoi cu o înfățișare posomorîtă așteptă nerăbdător explicațiile mamei. Dar nu urmă nici o explicație. Ea se mărgini să spună:

— Joe e un băiat rău, să nu mai stai de vorbă cu el.

Îl îmbrățișă și-l sărută cu duioșie. Cînd apăru la dejun, avea ochii roșii din pricina lacrimilor. Se așteptase la această lovitură, totuși prea căzuse din senin. Dacă lovitura ar fi țintit-o numai pe ea, i-ar fi venit mai ușor s-o îndure. Dar nimerise în fiul ei; în sufletul lui de copil neprihănit se cuibă-

rise îndoiala, care avea să se transforme treptat în deznădejde.

„O, dragul meu, sărmanul meu copilaș !" repeta Mary în sinea ei, cu inima îndurerată.

În seara aceea, cînd îl scăldau pe Steve, Anthony băgă de seamă pentru întîia oară că fratele lui nu e alb ca el. Se uită o clipă la trupușorul oacheș, înfășurat într-un prosop alb, apoi își lunecă privirea peste propriile-i mîini și picioare.

— Joe a spus că Steve este mulatru, dar nu-i chiar atît de negru. Nu-i așa, mamă ? întrebă Anthony.

VIII

Mister Short, farmacistul, emigrase împreună cu soția lui din Anglia la sfîrșitul primului război mondial și se stabilise în Stormhoek, unde doamna Short se dedicase operelor de binefacere — organiza bazaruri și concerte, ori partide de bridge, cu scopuri filantropice, înființa cantine pentru săraci. Doamna Short își cîștigă în scurt timp reputația de femeie activă în problemele obștești. Perechea Short era una dintre cele mai respectate din oraș și orice mamă s-ar fi socotit mîndră ca fiul ei să fie prieten cu unicul lor băiat.

Cu toate acestea, dintre toți copiii, Bob Short și-l alesese ca prieten pe Anthony. Se jucau împreună cu bile, înălțau zmee, tăiau din bambus pușcoace din care, suflînd, zvîrleau boabe de mazăre, creșteau viermi de mătase, strîngeau etichete de pe cutiile de țigări, făceau insectare, colecționau mărci.

De altfel, și mister Short nutrea o vie simpatie pentru George, tatăl lui Anthony, și asta nu numai pentru că era un compatriot care-i împărtășea părerile, ci pentru că vedea în el un om, fără îndoială decăzut ca intelectual, avînd însă la bază

o cultură temeinică. Seara, după ce închidea farmacia, lui Short îi plăcea să dea o raită pe la „Acvila".

Știa că George e însurat cu o mulatră. A auzit apoi că al doilea fiu al lui se născuse mulatru. Cu toate acestea, nici mister Short, nici soția lui nu s-au arătat a fi împotriva prieteniei din ce în ce mai puternice dintre Bob și Anthony. Doamna Short îl socotea pe Anthony Graham un băiat inteligent. Bob al lor era mai puțin isteț, și doamna Short, care fusese pe vremuri învățătoare, aprecia influența binefăcătoare pe care o avea Anthony asupra fiului lor. Atît ea, cît și soțul ei, se bucurau văzîndu-i pe băieți cum se joacă în grădina cea mare din preajma casei lor.

Nu toți însă erau dispuși să privească lucrurile cu atîta îngăduință. Nașterea unui copil cu pielea galben-cafenie în casa Grahamilor trezi în multe familii discuții nesfîrșite.

Cele cîteva familii mulatre, ca de pildă familia Karelse, cu care Mary după căsătorie întrerupsese orice legături, erau — se înțelege — pornite împotriva ei.

— Așa-i trebuie! spunea adesea doamna Karelse. Prea își dădea aere de europeană și umbla cu nasul în sus.

Și doamna Karelse nu era singura care gîndea astfel.

La „Acvila" doamna Hundt triumfa. Găsise, în sfîrșit, un răspuns la toate batjocurile soțului său.

— Mereu îmi reproșezi că nu ți-am făcut un copil. De ce nu te-ai însurat cu mulatra aia? Acum ți s-ar fi bălăcit în noroi o ciurdă de diavoli cafenii.

Hundt se făcea că n-aude. Legătura cu Mary, „mica lui spaniolă", îi dăruise cele mai frumoase clipe din viață. Și iată că stîrvul ăsta de Ruby îl umilea fără să știe, făcîndu-l să-și dea seama că n-a fost decît ibovnicul nelegiuit al unei mulatre, soția

barmanului său, care a dat naştere unei stîrpituri negre. Dacă ar fi ştiut Ruby tot adevărul!

Intră în bar şi se întoarse cu o sticlă şi un pahar în mînă.

Uimită, Ruby îl privea neîncrezătoare cum toarnă rachiu în pahar.

— Meriţi un schnaps. Ia, bea! îi spuse el cu un zîmbet ironic, care o puse pe gînduri.

Hundt lăsă rachiul pe masă şi ieşi din odaie.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, două gospodine venite în piaţă discutau cu însufleţire.

— Aş fi curioasă să ştiu dacă această Graham va avea şi acum tupeul să se dea drept europeană, îi spunea doamna Ferreira doamnei MacGregor.

— Cred că o să-i fie destul de greu s-o mai facă, purtînd un copil negru în braţe. Sînt sigură că plodul are pielea de culoarea cafelei cu lapte — două părţi cafea şi o parte lapte, făcu doamna MacGregor cu un dispreţ anume subliniat.

Era însă copleşită de teamă. Dacă ar fi arătat faţă de Mary Graham altceva decît dispreţ, ar fi riscat să-şi trădeze propria ei taină.

— Zău? Da' de unde ştii cît e de cafeniu copilul? L-ai văzut? întrebă doamna Ferreira.

— Se înţelege că nu l-am văzut. Nu mă vizitez cu femeia asta, declară doamna MacGregor pe un ton îngîmfat. Dumneata l-ai văzut?

Cu puţin înainte de această discuţie, doamna Ferreira găsise la un preţ de nimic o cutie de papaia [1] şi îi propusese doamnei MacGregor s-o cumpere amîndouă. Aceasta însă refuzase, pretinzînd că are nevoie de două cutii: pasămite pentru copiii ei nu se zgîrceşte la fructe.

Doamna Ferreira găsi acum prilejul să se răzbune.

---

[1] Fruct african care aduce la gust cu pepenele galben.

— Dacă am văzut copilul? răspunse ea. Nu, nu l-am văzut și nici n-am cum să-l văd. Doar nu stau nas în nas cu ei, ca dumneata.

Cîteva zile mai tîrziu, pe una din ferestrele dinspre stradă ale locuinței doamnei MacGregor apăru un bilet „de închiriat", iar la sfîrșitul lunii în fața intrării se opri un camion. În timp ce mobila era scoasă în stradă, Anthony se învîrtea și el pe-acolo, împreună cu Jannie, Tommy și Willy.

Joe MacGregor se apropie de ei:

— Ne mutăm de aici. Știți?

— De ce?

Joe îi chemă deoparte pe Tommy, Willy și Jannie. În timp ce acesta le șoptea ceva la ureche, băieții priveau spre Anthony.

Anthony nu înțelegea ce se petrece. Prietenii lui aveau o taină pe care nu voiau să i-o împărtășească.

Joe se întoarse, se uită la Anthony și chicoti.

„Ce-or fi vorbind despre mine?" Cînd Anthony se apropie de băieți, Joe tăcu îndată, dar pe fața lui juca un zîmbet obraznic, batjocoritor.

Anthony își privi prietenii, sperînd zadarnic să vadă pe chipurile lor înțelegere.

Dacă Joe ar fi scos o vorbă sau ar fi făcut un gest care să-l întărîte, Anthony l-ar fi lovit fără îndoială. Copiii însă stăteau liniștiți și tăceau.

Anthony le întoarse brusc spatele, străduindu-se să-și ascundă lacrimile care-i umpluseră ochii.

Casa familiei MacGregor rămase goală timp de trei luni, cu toate că unele familii care stăteau la hotel aveau nevoie de locuință. Într-o sîmbătă dimineața, pe cînd ședea pe verandă și-i împletea lui Steve niște ciorăpei, Mary îl văzu pe antreprenorul Zuidmann, un mulatru, împreună cu soția lui, cercetînd casa.

Zuidmann şi nevastă-sa erau oameni cumsecade, aşezaţi. Ar fi fost nişte vecini buni, liniştiţi, mai buni decît mulţi europeni.

Mary se gîndi la singurătatea ei apăsătoare. Nimeni nu le intra niciodată în casă. Ar fi vrut să se apropie de ei, să se arate prietenoasă, să stea de vorbă măcar o dată cu un suflet de om. Dar în afară de vînzători şi de comisionari, mai că nu schimbase o vorbă cu nimeni.

În aceeaşi clipă însă, îl zări pe băieţaşul lui Zuidmann, care, rîzînd vesel, se dădea uţa pe portiţă. Picioarele, deşi desculţe, îi erau curate, iar dinţii albi contrastau puternic cu faţa negricioasă. Cum, acest copil să fie prieten cu Anthony al ei? Nu, niciodată! Cînd Zuidmannii se întoarseră spre ea, Mary se grăbi să intre în casă.

Mai tîrziu veni şi Thompson să vadă locuinţa. Mary îl urmărea plină de nădejde. De mister Thompson, acarul, auzise destule; era un beţiv înrăit şi, cînd se îmbăta, înjura cu cele mai murdare cuvinte; judecătorul îl şi amendase pentru că-şi bătea nevasta.

Dar Thompsonii erau totuşi europeni. De aceea Mary răsuflă uşurată cînd îi văzu mutîndu-se în casă cu cei şapte copii ai lor, murdari şi obraznici.

IX

Vremea trecea şi prietenia dintre Bob Short şi Anthony era din zi în zi mai trainică. La şcoală toţi îi socoteau o pereche nedespărţită. La exerciţiile sportive erau la fel de tari. În schimb, la învăţătură, Anthony se număra întotdeauna printre primii; dar şi Bob îşi dădea silinţa să fie printre cei buni.

Multe mame din Stormhoek priveau cu ochi răi prietenia dintre cei doi băieţi.

— A înnebunit doamna Short, zău așa ! Nu mai știu ce-i cu ea, declară doamna MacGregor în fața musafirilor într-o zi, la ceaiul de după-amiază. Își lasă fiul să se înhăiteze cu un mulatru.

— Eu una i-am atras atenția, interveni cu demnitate doamna van Wyk.

Toate o priviră cu neîncredere. Doamna Short era o femeie care știa ce vrea, și-ți trebuia mult curaj ca să încerci a-i schimba o convingere, oricare ar fi fost ea, mai cu seamă dacă o privea personal.

— Da, da, am vorbit cu dînsa.

— Și ce ți-a răspuns ? — De nerăbdare, toate capetele se aplecară înainte. — Nu cumva ți-a răspuns obraznic ?

— Nu, s-a întors spre mine și mi-a spus : „Știți, doamnă van Wyk, Anthony Graham este mai alb decît mulți copii din Stormhoek !“

Izbucni un vacarm de voci pline de indignare. Numai doamna MacGregor nu spunea nimic. Comparîndu-și în gînd fiul cu Anthony Graham, simți că-i năvălește tot sîngele în obraji. Joe al ei era mult mai oacheș.

/

Mary, în schimb, era pe deplin mulțumită de mersul lucrurilor. Se bucura că fiul ei mai mare este prieten cu băiatul lui Short și căuta, pe cît îi stătea cu putință, ca obrazul ei măsliniu să nu sară în ochii nimănui și să nu-l împiedice pe viitor în profesiunea ce și-o va alege. De altfel, nici nu prea avea altă cale de ales. În orice împrejurare s-ar fi aflat, porțile societății pe care o frecventa doamna Short erau pentru ea închise.

Și nu numai ea nu trebuia să-și facă loc în viața pe care i-o plănuise lui Anthony, dar și pe micul Steve avea de gînd să-l țină cît mai departe de fratele său. Mary se străduia să se convingă că nu era vorba de o dragoste mai mică față de mezin.

Într-adevăr, cu trecerea vremii se simțea aproape tot atît de legată de Steve ca și de Anthony. Nu

erau oare amîndoi carne din carnea ei, sînge din sîngele ei? Și-apoi, i se părea că, pe măsură ce creștea, pielea lui Steve devenea tot mai deschisă. Poate că în viitor va putea trece drept un european foarte oacheș, ars de soare.

Totuși, singura ei mîndrie în viață rămînea Anthony. Trebuia să înlăture toate piedicile din calea lui. Dacă oamenii vor începe să spună deschis că Steve este mulatru, va fi nevoită să-l izoleze pe Anthony.

Mary era hotărîtă să nu mai aibă copii. Următorul ar putea fi și mai tuciuriu decît Steve. Adeseori avea remușcări. „Să-mi izolez propriul copil într-un fel de ghetto pentru mulatri, să-l lipsesc de prietenia fratelui său bun? Ce fel de mamă mai sînt eu atunci?" se gîndea ea cu amărăciune. Uneori însă căuta să se liniștească, zicîndu-și că rînduielile sălbatice ale țării sale — rînduieli care îl lipsesc pe un om de drepturi pentru că are pielea mai întunecată la culoare — o silesc să procedeze astfel. Au fost mame — chiar ea a citit despre asta — care, silite de împrejurări, și-au aruncat propriii copii în foc. Oare nu e și ea aproape în aceeași situație?

În ultima vreme, lui Mary începuse să i se pară că obrazul ei s-a mai închis la culoare, că pielea și-a pierdut frăgezimea de altă dată și a început să se înăsprească. Deznădăjduită, își pudra și mai mult fața, dar gălbeneala ieșea mereu la iveală, ba ici, ba colo — pe sub ochi sau în jurul gurii.

George se făcea că nu bagă de seamă. Pe Mary o mișca mai cu seamă felul cum încerca el să-i facă mereu pe plac. Odată, ea îi spuse că ar dori mult să poată cînta din nou la pian și el îi cumpără o pianină de ocazie. Era un instrument vechi, dezacordat, dar Mary prețuia darul în sine.

Într-o zi, se așeză la pian, ridică capacul și luă de pe clape fîșia de postav mîncată de molii. Cîteva clipe cîntă încet o melodie și deodată simți

că se mişcă ceva la picioarele ei. Steve se tîrîse pe nesimţite lîngă taburet şi o ţinea de poala rochiei, fără să-şi ia ochii de pe clape. Cînd cîntase data trecută, se apropiase tot aşa, pe nesimţite, de parcă ar fi răsărit din pămînt, şi se oprise lîngă ea urmărindu-i degetele cu o privire plină de admiraţie.

— Mai cîntă, mămico! Steve te roagă să-i mai cînţi.

Ţinînd degetul în gură, băiatul o privea cu o atenţie înduioşătoare, deschizîndu-şi larg ochişorii căprui. Mary continuă să cînte şi pe obrazul lui Steve apăru o expresie strălucitoare de fericire, pe care ea o observase şi alteori.

Cît de puţin semănau copiii între ei! Şi nu numai la culoarea feţei: erau două firi deosebite. Anthony părea făcut pentru jocurile în aer liber; îi plăcea să aibă cît mai mulţi prieteni în jur. Steve, dimpotrivă, aproape că nu-i băga de seamă pe ceilalţi copii — stătea mai mult prin casă şi-şi făcea de lucru cu jucăriile, asculta patefonul ori pe mamă-sa cînd cînta la pian.

Era prea devreme să se întrebe dacă va fi inteligent: copilul n-avea decît patru ani. Dar lui Mary i se strîngea inima de durere cînd se gîndea la problema complicată a instruirii lui. De data asta nu va fi atît de simplu. Şi nu numai din pricină că Steve avea pielea oacheşă. În toţi anii din urmă, pe Mary o chinuiau remuşcările ori de cîte ori îşi amintea de legăturile ei cu Hundt. Pentru nimic în lume n-ar fi fost în stare să recurgă din nou la acelaşi mijloc.

Se opri din cîntat; Steve se apropie de pianină şi cu degetul arătător apăsă o clapă. Se auzi un sunet slab; băieţelul îşi privi mama şi gura i se destinse într-un zîmbet fericit. Apăsă pe o altă clapă. La lumina după-amiezei, Mary observă că fiul ei mai mic era mai tras la faţă şi mai slab decît fusese Anthony vreodată. Steve părea un copil mai debil.

Mary se ridică și așeză copilul pe taburet. Luîndu-i mîinile, începu să i le miște pe clape. Steve, bucuros, îngîna încetișor melodia, pe care degetele lui, conduse, o cîntaseră. Ceva din privirea lui atentă îi trezi mamei un gînd: „Ce-ar fi să iasă din el un muzician vestit?"

„Dar ce rost au toate aceste visuri?" se gîndi ea. Primul lucru care sare în ochi, cînd îi privești pe băieți, este deosebirea în culoarea pielei și din clipa în care Steve va fi socotit mulatru, nimeni nu se va gîndi la celelalte însușiri ale lui.

Este inutil să învinuiești omenirea de cruzime. Prejudecățile s-au înrădăcinat prea adînc în conștiința oamenilor și nu-ți rămîne decît să te împaci, resemnat, cu ele. Nu, toată nădejdea ei rămînea Anthony.

Mary îl scoase pe Steve în curte. În vremea asta, pe portița din spate intră în goană Anthony și se îndreptă spre casă. În urma lui fugea Bob, gîfîind.

— Hallo, Bob! Hallo, Anthony! îi întîmpină Mary.

— Bună ziua, doamnă Graham, răspunse Bob cuviincios.

Anthony însă abia își privi mama.

— Ia stai puțin, unde te grăbești așa? îl întrebă Mary. Ai uitat că trebuie să dai bună ziua mamei tale?

Anthony se opri și plecînd capul se apropie de ea.

— Iartă-mă, mămico! Am venit să iau crosa. Vrem să jucăm crichet.

Și cu toate că vorbele fiului ei sunau pline de remușcare, purtarea lui stranie bătea la ochi. Ce putea să însemne asta? Mary băgase de seamă și cu un alt prilej că, în fața lui Bob, Anthony se poartă altfel ca de obicei. Pe Steve se făcea că nu-l vede. Și de astă dată se tot învîrtea fără rost, privindu-și rușinat prietenul.

Cînd Bob şi Anthony, cu crosa în mînă, alergară în stradă, Mary îşi luă băiatul cel mic în braţe, îl sărută şi intră în casă.

Seara, după cină, Anthony aşteptă ca tatăl său să rămînă singur. Băiatul îşi iubea mama, dar se ferea să-i împărtăşească micile lui necazuri. Ba în ultima vreme se ferea chiar să se arate cu Mary în faţa lumii. Alături de tatăl său uita, măcar pentru scurtă vreme, de situaţia lui neclară. Cînd era cu mamă-sa, însă, Anthony nu izbutea să scape de gîndul că prietenii îl privesc pieziş şi şuşotesc în spatele lui.

— Tăticule, cîţi ani aveam eu cînd m-am dus prima oară la şcoală ? întrebă el.

— Aproape şase.

— A, a ! Veni mai aproape şi se aşeză pe braţul fotoliului în care sta tolănit George cu o pipă stinsă în mînă. — Steve are acum patru ani, nu-i aşa ?

George îşi privi fiul cu mirare.

— Da, dar ce te nelinişteşte, băiatul meu ?

— O să meargă şi el la şcoală ?

— Bineînţeles, toţi copiii trebuie să meargă la şcoală.

— La ce şcoală, tată ?

— Nu pune întrebări prosteşti. Ştii prea bine doar că în Stormhoek nu-i decît o singură şcoală.

Anthony ieşi din sufragerie în curte. Tata i-a spus că întrebarea lui e prostească. Şi totuşi nu-i nimic prostesc în ea. În Stormhoek nu-i o singură şcoală. Mai există o şcoală parohială pentru copiii de culoare. Parcă el nu ştia asta ?

X

Tot atunci George primi din Anglia vestea morţii tatălui său. Deşi anii îl mai îmbunaseră pe bătrîn, îndulcindu-i oarecum purtarea faţă de fiul mezin, totuşi nu-i iertase tinereţea furtunoasă. Din

această pricină, tot ce-i reveni acum lui George din uriașa moștenire a tatălui său se ridica la două sute cincizeci de lire numerar și douăzeci de lire rentă lunară viageră.

George citi scrisoarea cu glas tare și nu fu în stare să-și ascundă amara dezamăgire.

„Porc bătrîn ! Să mă dezmoștenească, să-mi lase o pomană nenorocită ! Deși, la drept vorbind, mai bine atît decît nimic."

Dar se strădui să schițeze un zîmbet nepăsător.

În schimb, Mary nici nu încercă să-și ascundă simțămintele. Se așeză și începu să plîngă. Dacă mister Graham s-ar fi purtat cu George ca și cu ceilalți fii ai săi, Anthony ar fi putut să plece în Anglia, unde la adăpostul bogăției, ar fi putut ascunde secretul originii sale. Lacrimi de ciudă curgeau pe obrajii ei, lăsînd dîre în stratul de pudră. Chiar și aici, în țara asta, dacă ești bogat și ai pielea destul de albă, nimeni nu îndrăznește să te jignească.

În cei zece ani de căsnicie, printr-o economie severă, Mary adunase cîteva sute de lire. Cu banii aceștia, împreună cu ceea ce le revenise din moștenire, puteau cumpăra o căsuță în alt cartier al orașului.

De cîtva timp, acesta era visul care-o umplea de nădejde, mai ales că și Zuidmannii închiriaseră, în cele din urmă, o căsuță pe Plein street, iar după ei se mutaseră acolo și Hanekomii — mulatri și ei.

În partea de apus a Stormhoek-ului, pe un lot care aparținuse cîndva primăriei, fuseseră construite în ultima vreme cîteva case în stil modern. Era un cartier respectabil, în apropierea locuinței Shortilor.

Într-o sîmbătă dimineață, Anthony se duse împreună cu tatăl său la „Acvila". Era iarnă și cu toate că soarele strălucea pe un cer senin, frigul te pătrundea pînă în măduva oaselor.

George avea un aer plin de importanță. Mergea să ceară informațiile necesare pentru cumpărarea casei — a unei case proprii. Din pricina frigului, sîngele îi năvălise în obraji și fața îi era mai roșie ca de obicei. Vinișoarele de pe nasul lui lung și subțire se umflaseră, devenind purpurii.

— Anthony — îl strigă el — mă duc în oraș. Vii cu mine ?

Stînd în genunchi lîngă băltoaca înghețată din spatele localului, Anthony se căznea să spargă gheața. Sări iute în picioare, gata să-și urmeze tatăl, și cu mișcări largi își bătu umerii ca să se încălzească. Știa că sîmbăta întîlnești mai multă lume prin oraș și ținea să fie văzut în tovărășia tatălui său.

Geruleţul plăcut al dimineții de iarnă îți punea sîngele în mișcare și George mergea înainte cu pași mari.

Anthony se uita cînd într-o parte, cînd în alta, căutînd cu lăcomie în jur, doar-doar o întîlni vreun cunoscut ca să-l salute.

— Bună dimineața, mister Mitchell !

George intră în biroul agentului imobiliar — un bătrînel chel cu gîtul subțire și cu mărul lui Adam proeminent.

— Bună dimineața, mister Graham ! răspunse acesta cu glas fonfăit.

Stînd în picioare lîngă tatăl său, Anthony privea tablourile agățate pe pereți și tomurile voluminoase din rafturi.

George luă loc. După ce schimbă cîteva cuvinte despre vremea rece, trecu la afaceri. Din cîte a auzit — spunea el — casele din cartierul acesta costă nouă sute de lire. El putea să depună cea mai mare parte a sumei în bani gheață, iar pentru rest va face o poliță. Ori poate că mister Mitchell avea să-i pună alte condiții ? La cît urma să se ridice dobînda ?

Mitchell îi dădu toate lămuririle, răspunzînd însă cu vădită neplăcere; în vreme ce George îi punea întrebări, buza agentului se lăsa tot mai jos; de neliniște ochii lui mici se micşorară şi mai mult. În timp ce vorbea, mărul lui Adam i se mişca în sus şi în jos, împingînd parcă cu greutate vorbele afară.

— Vă simțiți rău, mister Mitchell? întrebă George. S-a întîmplat ceva?

— Nu, nu. Nimic. E frig, nu-i aşa?

Agentul se înfioră, prefăcîndu-se că-i e frig şi clănțăni din dinți ca şi cum ar fi înghețat.

Între timp, Anthony urmărea atent convorbirea; gîndul că vor avea o casă a lor, aproape de locuința lui Bob, îi făcea nespusă plăcere.

— Ei, e timpul să plec, spuse George, după ce mai schimbă cîteva vorbe, şi sculîndu-se îşi luă pălăria din cuier. Regret că părăsesc locşorul ăsta călduț de lîngă foc, dar trebuie să mă întorc la lucru. Mulțumesc pentru informații. — George îşi luă fiul de mînă şi se îndreptă spre ieşire. — O să mai stau de vorbă cu soția mea şi o să ne mai vedem.

— Da, da, apucă să spună Mitchell. Stătea în picioare, privind în urma lui George care se pregătea să plece. — O, Doamne, Doamne! bombăni el pe sub nas şi deodată alergă să-şi ajungă din urmă vizitatorul. Mister Graham, întoarce-te, te rog! O clipă doar, dragă mister Graham.

George se întoarse, privindu-l mirat.

— Hm! — Mitchell îşi drese glasul; mărul lui Adam se mişca într-una sub pielea gîtului, ca o vietate neliniştită. — Dumneata cumperi casa numai ca să-ți investeşti banii în ea?

— Nu, am de gînd să locuiesc chiar eu în ea.

— Împreună cu familia?

— Dar cum altfel?

Mitchell dădu energic din cap.

— Desigur, desigur, bineînțeles. Da, da, aşa e.

— Aveţi vreo neplăcere, mister Mitchell? întrebă cu părere de rău George. Vă pot fi de folos?

— O, nu, nimic, nimic.

Şi deodată, micul agent îşi luă inima-n dinţi:

— Dacă vă mulţumiţi numai să investiţi banii, mister Graham, atunci totul e în regulă — rosti el repede — însă dacă aveţi de gînd să vă mutaţi chiar dumneavoastră în casă, eu, la drept vorbind, nu vă sfătuiesc. Este o chestiune foarte delicată, mi-e neplăcut să aduc vorba despre asta, vă rog să mă credeţi, dar nici un mulatru n-are dreptul să locuiască în aceste case.

— Păi eu sînt mulatru?

— Nu, urmă Mitchell, cu curajul desperării. Soţia dumneavoastră, însă, adică, voiam să spun... — Ajungînd aici, agentul îşi luă un aer plin de demnitate. — Vă rog să mă credeţi, mister Graham, lucrul acesta nu mi-e mai puţin neplăcut decît vă este dumneavoastră. Dar proprietarul lotului a introdus o clauză privitoare la dreptul de proprietate asupra terenului. Dacă voiţi să aşteptaţi o clipă, vă pot arăta hîrtia. — Mitchell cotrobăi prin sertarul biroului şi scoase un act. — Iată, citiţi şi dumneavoastră.

George îi smulse cu furie hîrtia din mînă. Ochii lui urmăreau degetul osos şi tremurător al agentului.

— „Nici un indigen, asiatic sau vreunul din aceia care în Colonia Capului sînt numiţi mulatri — citi el cu glas tare — nu are dreptul să locuiască pe acest lot."

George îşi luă ochii de pe hîrtie şi-l privi supărat pe Mitchell, de parcă el ar fi fost vinovat de acest paragraf jignitor.

Bătrînelul tresări.

— Care va să zică un mulatru nu poate locui aici!

George strînse pumnii, Anthony îi urmărea uimit degetele, care aci se crispau, aci se desfăceau,

cu încheieturile albite de încordare. Niciodată nu și-a văzut tatăl atît de furios.

Mitchel dădu domol din cap.

— Dar dacă s-ar muta totuși aici?

— Poate fi scos cu forța, declară solemn Mitchell. E drept că există o singură excepție, adăugă el, silindu-se desperat să se arate cît mai binevoitor. Ea se referă la servitorii casei, care au dreptul...

George aruncă scîrbit hîrtia pe masă.

— La naiba cu servitorii! Am început să ne pierdem mințile din pricina interdicțiilor și prejudecăților rasiale.

— Îngăduiți-mi să spun că atunci cînd s-au întocmit toate aceste condițiuni nimeni nu s-a gîndit desigur la persoane cum e de pildă soția dumneavoastră. — Pe gîtul lui Mitchell mărul lui Adam se zbătu iarăși. — Principalul scop a fost să se împiedice ca adevărații mulatri să locuiască în raionul acesta.

Mitchell gîfîia. În ciuda timpului rece, pe fruntea lui apărură picături de sudoare, pe care se grăbi să le șteargă.

George îl privea cu un dispreț fățiș.

— La naiba! Ce tot trăncănești dumneata? „Adevărații" mulatri!...

În drum spre casă, Anthony se căznea din răsputeri să ghicească ce anume s-a petrecut. După cele întîmplate, părinții săi nu vor mai cumpăra oare casa?

George se uita țintă înainte, cu ochii posomorîți, sticloși, și mergea atît de repede încît Anthony abia putea să se țină în pas cu el. Cîțiva cunoscuți îl salutară, dar el nu-i observă. Lui Anthony i se părea că în jurul lor se lasă o întunecime amenințătoare. Îi veni deodată să plîngă, dar se stăpîni și întrebă, fîstîcindu-se:

— Tată, omul acela spune că mulatrii nu pot să locuiască acolo. De ce a spus asta?

George tăcea.

— Ce înseamnă mulatri „adevărați", tată ?

Încordat peste măsură, George își pierdu cumpătul și întorcîndu-se, îl lovi pe Anthony peste obraz :

— Poate că așa ai să înveți minte să taci !

Îndată îi păru rău de cele ce făcuse, dar era prea tîrziu să mai îndrepte ceva. Băiatul pășea plîngînd încetișor, în timp ce tatăl era chinuit de remușcări.

Din pricină că lipsise în timpul zilei, în ziua aceea George fu reținut la bar pînă la unsprezece noaptea ; îi ajută lui Hundt să facă socoteala cîștigului și să întocmească lista cheltuielilor pentru săptămîna următoare. După ce-și termină treburile, George se îndreptă grăbit spre casă, prin veld-ul înghețat și pustiu, scăldat în lumina străvezie a lunii. Știa că Mary îl așteaptă, plină de nădejde ; l-a așteptat, fără îndoială, toată ziua, fără să-i vină în minte că ar fi putut întîmpina greutăți.

Cînd George intră în casă, ea îl privi veselă. Era nerăbdătoare să-l audă povestind despre vizita la mister Mitchell și să afle în sfîrșit vestea îmbucurătoare.

Însuflețirea o făcea mai frumoasă ; în clipa aceea lui George i se păru că e din nou fata tînără, voioasă, pe care o strînsese la piept cu zece ani în urmă.

— Nu-mi povesti nimic, nu acum, spuse ea repede. Bietul de tine, îmi închipui că ești mort de foame ! Știi ce ți-am pregătit ? *Beefsteak* cu ou.

— Drăguț din partea ta. — George se străduia să-i răspundă cu același zîmbet voios. — Un *beefsteak* adevărat ? și plescăi din buze.

Mary însă ghici îndată că s-a petrecut ceva neplăcut.

— Ce-i cu tine, dragul meu? întrebă ea. S-a întîmplat ceva la local? Pari supărat.

— Nu, nu. La bar totul e în regulă.

Femeia se apropie, își puse mîinile pe reverele hainei lui și-l privi cercetător în ochi.

— E ceva la mijloc, rosti ea liniștit. Spune-mi și mie ce s-a întîmplat.

George îi povesti totul, fără să ascundă nimic. Îi spuse că mulatrilor nu li se dă voie să locuiască în noile locuințe, bineînțeles în afară de servitori. Iar ei — familia Graham — fac parte dintre aceia cărora nu le este îngăduit să-și cumpere acolo o casă și să locuiască în ea. Așa încît planurile lor erau bune de aruncat la gunoi, laolaltă cu toate visurile prostești pe care și-au închipuit că le vor putea înfăptui vreodată.

— Va să zică nu poți cumpăra o casă acolo! exclamă Mary, mirată la culme.

— Nu.

— Dar, George, tu nu ești mulatru. — Se străduia cu desperare să găsească o ieșire din situația lor nenorocită. — Și prietenii lui Anthony sînt toți albi.

— Știu, draga mea, răspunse el răbdător.

Nu-i putea spune că principala piedică era ea, soția lui, împreună cu Steve. Doar știa și dînsa toate acestea.

— Și acum nu există nici o soluție? Trebuie să fie! o ținea într-una Mary, cu glas jalnic.

În cele din urmă, George își ieși din sărite.

— Pentru Dumnezeu, termină! se supără el. S-ar putea crede că n-avem un acoperiș deasupra capului. Culcă-te mai bine și încearcă să dormi puțin.

Nu, George n-o să afle niciodată cît de mult se frămînta ea — nu numai pentru că voia să-i scape pe-ai ei de prăbușirea ce se apropia, ci și din pricină că se simțea vinovată față de el!

George dormea de mult, sforăind încetişor, dar Mary, cu ochii deschişi, nu-şi mai găsea liniştea. Se simţea istovită, stoarsă de puteri. O durere surdă i se cuibărise în creier, sfîşiindu-l bucată cu bucată.

XI

Lătrînd zgomotos şi dînd din coadă, Rover, care luase de mult locul bătrînului Spuds, sărea în jurul lui Anthony, urmărindu-i nerăbdător mişcările, în timp ce acesta lega cu o curea coşuleţul de cadrul bicicletei. Nu-şi mai găsea locul de bucurie, căci toate aceste pregătiri arătau neîndoielnic că stăpînul lui pleacă la rîu. Steve privea şi el pregătirile, stînd însă tăcut deoparte — ştia că nici de data asta nu-l va lua în excursie. De altfel, fratele lui mai mare pleca întotdeauna fără el.

Anthony porni spre casa lui Bob ; de aici plecară amîndoi la rîu, unde aveau să rămînă toată ziua ; botişorul negru al cîinelui se iţea din coşuleţ.

De cîteva luni soarele arzător secase rîul şi deasupra apelor murdare şi stătute bîzîiau monoton roiuri de musculiţe şi ţînţari. De cîtva timp, însă, ploua în munţi şi săptămîna trecută un şuvoi de apă se rostogolise năvalnic în jos, pe rîu, smulgînd din rădăcină tufişuri şi arbori, şi prinzînd în vîrtej animalele întîlnite în cale.

Bob şi Anthony urcară un deal, pe care se vedeau, risipite ici-colo, cîteva colibe de tablă gofrată şi nişte corturi de pînză — era mica tabără a căutătorilor de diamante ; jos se întindea rîul şi chiar de la depărtarea aceea puteai vedea cît de mult crescuseră apele. Băieţii trecură în goană pe lîngă tufăriş, îşi lăsară bicicletele şi se îndreptară spre mica peşteră, unde, la adăpostul ramurilor şi al frunzişului, erau ascunse cele două bărci uşoare,

de tablă, construite de ei. Se bucurară văzînd că şuvoiul nu ajunsese pînă la peştera lor, semn că apa a început să scadă.

Urmaţi de lătrăturile zgomotoase ale cîinelui, Anthony şi Bob îşi traseră luntrile spre mal.

— Hai să le scoatem de aici, spuse Anthony, arătînd două oi care se împotmoliseră în noroiul clisos, lăsat de apa ce se retrăgea. Săracele! Cred că au stat aici toată noaptea.

Cufundate pînă la pîntec în mîl, animalele se speriară de copii şi începură să se zbată neputincioase, încercînd să iasă; dar nu izbuteau decît să se afunde şi mai mult.

Era primejdios să calci cu piciorul de-a dreptul în nămolul acela vîscos, în care te puteai împotmoli cu uşurinţă; ca să aibă un sprijin, băieţii aşternură nişte ramuri.

Se chinuiră mult timp, dar fără folos, căci animalele se fereau, nepricepînd că băieţii vor să le scape. În sfîrşit, izbutiră să scoată din noroiul lipicios una dintre oi, pe cea mai mică, şi bietul dobitoc se repezi îndată în tufăriş, cu toată iuţeala de care erau în stare picioarele lui înţepenite.

Acum prietenii se apucară să scoată oaia mai mare. Călare pe ea, Anthony îşi propti picioarele în două cioturi groase, înfipte în mîl, şi începu s-o tragă de gît, iar Bob, vîrît pînă în genunchi în noroi, striga ca un apucat şi împingea oaia din spate. Alături, pe mal, sălta şi lătra Rover; chipurile dădea şi el ajutor băieţilor.

— Ce faceţi acolo, mă proştilor? strigă cineva.

Anthony înălţă capul. Doi băieţi se opriseră lîngă mlaştină. Pe unul din ei nu-l cunoştea; celălalt era van der Merwe, colegul lor de şcoală.

— Vrem să scoatem oaia, nu vedeţi? răspunse Bob. Daţi-ne o mînă de ajutor.

— Dar ce, am înnebunit? Asta-i bună! Auzi, să-ţi pierzi vremea pentru o oaie!

Anthony și Bob își văzură mai departe de treabă, bălăcindu-se în clisa care-i trăgea tot mai adînc — acum le era mai greu, căci a doua oaie era mai mare decît cea dintîi, iar mîlul din jur mai apos.

Deodată, cei doi prieteni se pomeniră bombardați cu bulgări de pămînt. Van der Merwe și băiatul necunoscut se distrau și ei cum puteau.

Lăsînd animalul, Bob și Anthony ieșiră pe pămînt uscat și se repeziră asupra adversarilor.

Încăierarea nu ținu mult. După ce pierdu un dinte din față, scuipînd sînge, băiatul necunoscut o luă și el la goană în urma prietenului său. Ajungînd la o depărtare destul de mare ca să se poată simți în siguranță, van der Merwe se întoarse și strigă :

— Corcitură blestemată ! Tata a spus că ești o corcitură de mulatru !

Și dispăru după copacii care creșteau mai sus, pe malul rîului.

Gîfîind după luptă, Bob îl întrebă pe Anthony :

— Ce-a vrut să zică ? Ce-i aia corcitură de mulatru ?

— Nu știu, răspunse scurt Anthony.

Nepăsător ca de obicei, Bob nu luă în seamă cuvintele de ocară și, fără să stea mult pe gînduri, propuse să se ocupe iarăși de oaie. Din nou se puseră pe treabă, dar Anthony era cu gîndul în altă parte.

Se căzniră multă vreme și în cele din urmă, sleiți de puteri, lăsară totul baltă, în nădejdea că mai devreme sau mai tîrziu va veni la rîu stăpînul oii ca s-o scoată de-acolo.

Soarele cobora spre asfințit, alungînd tot mai mult umbrele negre ale copacilor și dealurilor din jur. Băieții se urcară în bărcile lor și începură să spintece apa, mînuind cu îndemînare vîslele mici.

Bob încercă de cîteva ori să spună ceva, dar Anthony părea ciudat de posomorît și de tăcut. Tot drumul vîsliră fără a schimba o vorbă.

Pentru întîia oară îi spunea cineva lui Anthony Graham că este un mulatru. Şi doar mister van der Merwe era unul din obişnuiţii „Acvilei"...

Abia cînd se apropiară de casă, Bob băgă de seamă că-s uzi şi plini de noroi.

— Am s-o păţesc, spuse el cu un aer înspăimîntat.

Anthony alergă în grabă să se schimbe şi izbuti să apară la cină curat şi îngrijit. În timp ce mînca, depănînd în minte întîmplările din ziua aceea, privea gînditor cînd la fratele lui mai mic, cînd la maică-sa.

După cină, Mary intră în odaia copiilor. Zări hainele murdare, şi-l întrebă pe Anthony ce s-a întîmplat. Băiatul îi povesti cum s-a bătut, dar nu pomeni nimic de ocara ce i-o aruncase van der Merwe. I-ar fi destăinuit poate totul, dar era Steve de faţă.

Copiii rămaseră puţin pe verandă împreună cu părinţii, apoi Steve fu trimis la culcare, iar Anthony se duse să-şi facă lecţiile. După ce le termină, se strecură din nou, în vîrful picioarelor, pe verandă. Mary, singură, stătea în şezlong, pe întuneric. George plecase să facă o plimbare. Anthony se apropie tăcut de mama lui, se aşeză pe scaun şi-i povesti în şoaptă cum l-a jignit van der Merwe la plecare.

Cuvintele „corcitură de mulatru" o loviră dureros pe Mary. Se îndreptă din spate, înţepenind deodată, apoi se lăsă din nou să cadă în şezlong şi rămase nemişcată, cu mîinile la ceafă, cu privirea aţintită departe, dincolo de cîmp şi de acoperişurile caselor. Lui Anthony i se rupea inima de mila mamă-si, dar de el îi era milă pînă la desperare. Undeva în adîncul fiinţei lui clocotea ura împotriva lui van der Merwe şi a celor de teapa lui. Ar fi dat orice să audă din gura lui că nu e mulatru, deşi ştia prea bine că, într-o oarecare măsură, asta era adevărul. Amara încercare prin care trecuse îi dovedea cu prisosinţă acest lucru.

Cît ar fi vrut Mary să poată alina suferința fiului ei! Dar își dădea seama că este cu totul neputincioasă în fața acestei dureri, că nu e în stare să-l liniștească ori să-l îmbărbăteze măcar cu o vorbă bună.

Mult timp rămase tăcută, privind în gol; deasupra arborilor de piper înalți și stufoși de peste drum se înălța luna plină. Lui Anthony i se părea că de o veșnicie stau ei acolo. Din vreme în vreme, buzele lui Mary se mișcau, de parcă ar fi vrut să spună ceva, dar nu izbutea să scoată nici un sunet, ca un condamnat care știe că nu mai are scăpare. Căci învinuindu-l pe cel care-l jignise, Anthony o învinuia de fapt pe ea.

În sfîrșit, se smulse din starea aceea de înțepenire. În sufletul ei prinse grai mîndria înjosită și propria-i suferință. Îndurerată de moarte, încercă totuși să-și mîngîie fiul.

— Dragul meu, nu-i lua în seamă pe băieții ăștia răi, murmură ea aproape rugător, strîngîndu-i mîna cu duioșie. Dumnezeu ne-a făcut pe toți. El i-a făcut pe oamenii albi, și pe cei galbeni, și pe cei negri. Crezi oare că s-a oprit așa, deodată, și a spus: „I-am făcut pe oamenii albi, ia să fac acum și niște corcituri de mulatri?" Nu. Asta a spus-o Willi van der Merwe — Dumnezeu n-ar fi rostit niciodată asemenea cuvinte. De aceea, dragul meu, dacă cineva îți va spune vreodată ceva asemănător, ține minte, sînt vorbele unui om rău și nicidecum ale lui Dumnezeu.

Și-i zîmbi cu duioșie. În zîmbetul acesta se revărsă toată dragostea ei de mamă — pavăză de nădejde în fața răutății oamenilor — și Anthony, oarecum liniștit, se duse la culcare.

George nu se întorsese încă. Luna, mai puțin strălucitoare acum, se ridicase sus de tot și părea mai mică. Nervii lui Mary nu mai rezistară și, cuprinsă de desperare, începu deodată să plîngă în hohote.

Puțin mai tîrziu, auzind pe drum pașii lui George, se grăbi să intre în casă ; își șterse cu grijă lacrimile și se strădui să-și întîmpine soțul cu un zîmbet voios.

XII

Anthony avea cinci ani cînd intrase la școală. Steve se apropia și el de aceeași vîrstă, dar nici George, nici Mary nu știau încă la ce școală să-l dea. Se găseau în situația nefericită a unor părinți care se trezesc bunici înainte ca fata lor să fi pășit pragul sfînt al camerei nupțiale. Lunile se scurgeau cu o repeziciune amețitoare, fără ca ei, tot mai speriați, să fi luat vreo hotărîre.

Dragostea de care se bucura pretutindeni fiul lor mai mare nu făcea decît să îngreuneze lucrurile, dar Mary și George țineau mai mult ca oricînd să nu ridice stavile în calea lui.

Cu prilejul ultimei serbări școlare, la concursul de înot rezervat copiilor sub doisprezece ani, Anthony — care nu împlinise nici unsprezece — obținuse premiul întîi. De altfel, nu era la prima lui victorie sportivă.

Mary cunoștea bine succesul de care se bucura fiul ei. Era privit ca un băiat inteligent, energic și vioi, iar drăgălășenia și obrazul lui alb îi făceau pe mulți să uite că mamă-sa e mulatră.

Chiar dacă George va izbuti să-l înscrie pe Steve la școala din Stormhoek, e oare acesta un pas bine gîndit ? se întreba Mary. N-ar dăuna oare situației lui Anthony în școală ? Nu l-ar lipsi de popularitatea pe care și-a cîștigat-o printre colegii lui ? Presupunînd chiar că direcția școlii va accepta să-l primească pe Steve, oare ceilalți părinți n-ar protesta ? Și dacă o vor face, atunci — înspăimîntător lucru ! — atunci și Anthony va fi nevoit să plece din școală.

Pe de altă parte însă, lui Mary i se părea absurd să-şi trimită mezinul la şcoala parohială, înfiinţată din mila bisericii, pentru copiii mulatri.

— E cu neputinţă! îi spuse ea lui George într-o seară, în timp ce se odihneau pe verandă. Ştiu eu cum arată şcolile astea. Clasele sînt arhipline, copiii stau pe duşumea, cei cîţiva învăţători au atîtea pe cap, încît lecţiile se predau ca vai de lume. Altminteri crezi că m-aş fi lăsat eu de munca asta? Iar copiii aceştia săraci, murdari... Nu, Steve nu-şi va găsi acolo un prieten potrivit. Nu, nu, e cu neputinţă!

— Da, oftă supus George.

— Nu vreau ca Steve să poarte stigmatul de mulatru.

George încuviinţă cu glas tare, dar în sinea lui se gîndi: „Ca şi cum acest lucru n-ar fi limpede pentru toţi!"

— Şi-apoi — urmă Mary — toate acestea i-ar putea dezbina pe băieţi. Îţi dai seama că pe viitor situaţia se va complica şi mai mult? Închipuieşte-ţi cît de mult i-ar dăuna lui Anthony faptul că fratele lui învaţă într-o şcoală pentru mulatri! E de ajuns ca Steve să fie trecut în rîndul mulatrilor şi Anthony va trebui să poarte şi el, toată viaţa, pecetea asta ruşinoasă. Ce-o să se întîmple atunci cu noi? Vezi tu? De aceea nu-l putem lăsa pe Steve să meargă la şcoală laolaltă cu copiii din Kloppies!

— Da, e drept!

— Ce-i de făcut atunci?

Pe Mary o iritau răspunsurile monosilabice ale soţului şi dorinţa lui vădită de a evita asemenea discuţii.

— Am să stau de vorbă cu Hundt, spuse George. S-a purtat drăguţ cu noi data trecută. Şi-apoi, avem noroc că mai e încă preşedintele comitetului şcolar.

Auzind numele lui Hundt, Mary tresări fără voie.

— De data asta nu cred să poată face ceva pentru noi, răspunse ea, și tăcu o clipă, pentru ca apoi să adauge pe neașteptate: Dar dacă l-am trimite pe Steve într-o școală pentru europeni, undeva într-un alt oraș, hai să zicem într-un internat?

— Nu, e încă prea mic. Și-afară de asta — adăugă necruțător George — știi prea bine că băiatul are pielea prea închisă ca să poată fi luat drept alb. Uf, să le ia naiba de prostii!

— Mai încet, că trezești copiii!

Mary arătă din cap spre ușa care dădea în odaia copiilor. Pe verandă se făcu deodată liniște; se auzea doar cum se scarpină Rover. George mîngîie cîinele și se întoarse spre nevastă-sa.

— Vezi tu, Mary — vorbi el blînd — Anthony este iubit în școala asta. Popularitatea lui va înăbuși, cred, dușmănia pe care o va trezi apariția lui Steve. Sau, mai știi, poate că și Steve va cîștiga aceeași dragoste.

Mary clătină din cap.

— Nu, Steve este cu totul altfel. El nu-i atît de vioi ca Anthony. Nu pare prost, dar e o fire mai retrasă. Și unde mai pui că e oacheș.

— Nu-i nimic. Uite, zilele astea nădăjduiesc că vom putea lua o hotărîre.

— Întotdeauna spui așa, George. De ce privești lucrurile cu atîta ușurință?

Și Mary intră în casă să prepare ceaiul. George rămase pe verandă, trăgînd gînditor din pipă. Rover veni în fugă și-i întinse stăpînului laba, vîrîndu-și botul în palma lui. Cu un gest iritat, George alungă cîinele.

Ce-i de făcut? se gîndea el. Nu se putea opune planurilor lui Mary și să distrugă viitorul lui Anthony ca pe o căsuță din cuburi, pe care o clădești în camera copiilor și care se năruiește dintr-o lovitură de picior! Dar Steve, micuțul Steve, nu-i tot al lui? De ce și el și Mary se îngrijesc numai de soarta lui Anthony, și vorbesc numai despre el?

Oare n-a avut şi el de suferit tocmai pentru că era mezinul familiei ? Nu, cu amîndoi băieţii trebuie să te porţi la fel.

În seara aceea George nu era singurul care-şi frămînta creierii gîndindu-se la viitor. După o zi obositoare de antrenament, Anthony stătea lungit în pat şi nu izbutea să adoarmă ; auzise cuvînt cu cuvînt tot ce vorbiseră părinţii.

Ochii lui larg deschişi fixau chinuitor întunericul.

XIII

George Graham izbuti, în sfîrşit, să cumpere o casă potrivită în apropierea noului cartier. Vecinătatea era cît se poate de onorabilă, deşi aici nu mai dictau legile îngrăditoare pentru neeuropeni.

În noul mediu, locuind acum aproape de Bob Short, Anthony se simţea pe deplin fericit.

Ştia prea bine că, deşi are pielea albă, nu se poate socoti european pursînge şi din această pricină îşi punea tot mai multe nădejdi în prietenia cu Bob şi în bunele relaţii cu familia Short, respectată de toţi.

Cît despre Mary, era şi ea mulţumită de noua locuinţă din Holland road. Cu toate acestea, vecinătatea cu noul cartier îi amintea veşnic de limitele năzuinţelor ei. De cîte ori avea drum prin noul cartier, mai cu seamă atunci cînd ieşea cu Steve, încerca sentimentul că încalcă o lege, că păşeşte peste o graniţă interzisă. Se simţea cuprinsă de o sfială nelămurită în faţa oricărui european, care, numai datorită originii, putea să nu dea atenţie interdicţiilor şi îngrădirilor de care era condiţionată achiziţionarea terenurilor. Mai neplăcut ca orice îi era să vadă cît de comod se aranjase, în plin centru al noului cartier, doamna MacGregor ; doar mulţi ştiau că şi în vinele ei curge o picătură de sînge negru.

Trecuseră cîteva luni din ziua cînd Grahamii locuiau în Holland road. Într-o duminică, Anthony și Bob, după ce se întrecuseră la vîslit, ieșiră pe mal să se odihnească. Ședeau goi pe o ieșitură nu prea înaltă și-și legănau nepăsători picioarele deasupra apei.

Era sfîrșitul verii. Ploile torențiale conteniseră și apa rîului scădea treptat. Acum era destul de liniștită, deși, din vreme în vreme, suprafața netedă se încrețea din pricina curenților ce se iscau brusc în sînul ei.

Întorcîndu-se pe burtă, cu obrazul îngropat în iarbă, și plimbîndu-și alene mîna pe suprafața răcoroasă și întunecată a apei, Anthony privea hățișurile de pe malul celălalt al rîului. Prin aerul nemișcat, soarele își răspîndea razele în undele rîului ca într-o oglindă strălucitoare. Două libelule se zbenguiau deasupra capului lui Anthony; apoi, zbîrnîind din aripioarele lor albastre, străvezii, pieiră în văzduh. Alături, pe o piatră, bucurîndu-se parcă de căldura blîndă a soarelui, țopăia un pițigoi, scuturîndu-și coada lungă, cenușie.

— Aș înota puțin, spuse Bob. Phu, ce zăpușeală! Vii?

— Nu, eu mai stau aici.

Anthony n-avea chef să se miște; nu-i venea să tulbure șuvoiul lin al gîndurilor, liniștea apelor adînci ale rîului, încremenita unduire a nisipului brun și a argilei de pe fund, liniștea înmiresmată a mimozelor pălite de arșiță, ale căror ramuri vînjoase, împreunate într-o ușoară îmbrățișare, formau deasupra lui o boltă ce-i amintea naosul bisericii.

Mult timp rămase culcat, copleșit de tăcerea ce domnea în jur. Deodată i se păru că aude un glas, la început îndepărtat, sunînd înăbușit, apoi din ce în ce mai limpede, mai apropiat. Era glasul rîului.

„Vino cu mine", îi șoptea rîul. Anthony se întoarse încet pe o parte și iarba de sub el se culcă, întipărind contururile trupului său. „Vino cu mine

prin meandrele mele liniştite, departe de casă, de fratele mulatru, de prieteni, de această şcoală îngrozitoare. Toţi şuşotesc şi rîd de tine pe la spate, Anthony..."

Apa se scurgea fără zgomot spre locul unde albia era mai adîncă ; din vreme în vreme, ba ici, ba colo, crîmpeie de spumă îi însemnau curgerea domoală.

— Vino, Anthony !

Anthony stătea culcat, cu obrazul lipit de ţărînă ; de astă dată glasul i se păru viu, omenesc.

— Anthony, Anthony, hai repede ! se auzea din ce în ce mai puternic.

Anthony se ridică într-un cot şi se frecă la ochi. Adormise oare, moleşit de zăpuşeala dimineţii ? Nu, nu visase. Cineva îl chema.

— Ajutor, Anthony ! A-ju-tor !

Ultimul cuvînt sună prelung, strigat din răsputeri.

Anthony o porni în goană la vale, de-a lungul malului, în direcţia strigătelor. În apă, sub malul abrupt, îl zări pe Bob. În ochii prietenului său se citea o chemare desperată, o spaimă de moarte.

— M-am încurcat în alge ! striga nefericitul.

Clipa aceasta se întipări în mintea lui Anthony pentru toată viaţa. I se părea că, stînd pe mal, îşi urmăreşte propriile mişcări. Iată-l privind în sus, apoi în jos, căutînd locul de unde să poată sări în vîrtejul tulbure. Aleargă spre un promontoriu ; nisipul umed îi scîrţîi sub picioare. Ramurile unui tufiş ghimpos lăsară două dîre lungi pe coapsa lui goală ; la început trandafirii, zgîrieturile se înroşiră repede şi se umflară, dar nu simţi durere. Pregătindu-se să sară, îşi încordase muşchii, cînd deodată Bob începu să scuture desperat din cap.

— Nu sări ! strigă el pierzîndu-şi răsuflarea. O să te prindă şi pe tine !

Anthony se dădu înapoi, alergă iarăşi spre locul unde malul era mai lin şi se aruncă în apă. Înota din răsputeri, căutînd să străbată cît mai repede

distanța dintre el și Bob. Cînd ajunse lîngă tovarășul său, acesta, sleit de puteri, se ducea la fund. Anthony se săltă pe suprafața apei și luînd brațele lui Bob pe umerii săi, încercă, dînd energic din picioare, să elibereze picioarele prietenului său, prinse în tulpinele de sub apă.

Dar fără folos. Atunci se dădu afund și prin masa întunecată a apei distinse cu greutate un tufiș întreg de alge ce-și legănau tulpinele încurcate. Desișul lor se afla la vreo două-trei picioare mai jos de tălpile lui Bob, iar cîteva mlădițe mai înalte i se încolăciseră în jurul gleznelor.

Anthony încercă să rupă ori să smulgă tulpinile lunecoase, împletite ca niște otgoane. Nu izbuti să facă aproape nimic și din nou fu nevoit să se ridice la suprafață ca să respire. Deodată, îl privi pe Bob. Cu părul umed și răvășit care-i cădea pe frunte, cu ochii plini de desperarea morții, părea un animal hăituit. Înnebunit de spaimă, Anthony se scufundă din nou. Trăgea din răsputeri de tulpine, forțele îi slăbeau însă și apăsarea apei îi sporea oboseala. Izbuti să rupă numai o împletitură de alge și simțind din nou că se înăbușe, ieși la suprafață.

Trăgînd în piept cît mai mult aer, se mai scufundă o dată și încă o dată, pînă cînd, în sfîrșit, eliberă picioarele lui Bob. În timpul acesta era cît pe ce să cadă el în capcană : ca tentaculele unei caracatițe, părînd înzestrate cu aceeași vitalitate, tulpinile se agățau de picioarele lui, îi cuprindeau brațele.

Din fericire, ultima tulpină încolăcită se desprinse singură de fund, ridicînd în jur o mulțime de bășici care se sparseră bolborosind.

Culcați pe spate, băieții plutiră înspre bancul de nisip. Încordîndu-și ultimele puteri, Anthony îl trăgea după sine pe prietenul istovit.

Nu-i venea să creadă că vor ajunge vreodată pînă la micul promontoriu ce se afla la numai douăzeci de yarzi distanță. Inima și plămînii păreau

gata-gata să plesnească, dar continua să înoate spre mal. Cînd se tîrîră în sfîrşit pe bancul de nisip, Anthony era gata să-şi piardă cunoştinţa...

Nevasta unui fermier, care se apropiase de asemeni, atrasă de strigătele de ajutor, fusese martora salvării lui Bob de către Anthony şi curînd vestea se răspîndi în tot oraşul. Evenimentul acesta fu multă vreme principalul subiect de discuţie în şcoală şi dădu prilej de trăncăneală cumetriţelor din oraş.

Gazeta săptămînală din Stormhoek publică o notă sub un titlu pompos, cules cu litere mari: „Fapta eroică a unui tînăr localnic".

La „Acvila" George Graham era felicitat pentru curajul fiului său. Fapta lui Anthony le trezea clienţilor obişnuiţi ai barului un şuvoi întreg de amintiri. Fiecare din ei, stînd la un pahar de whisky sau de bere, se străduia să-şi aducă aminte de vreun caz de salvare de la înec, la care luase parte mai mult sau mai puţin direct. Şi aproape toţi descoperiră pe neaşteptate că măcar o dată în viaţa lor, fie că ei înşişi fuseseră în primejdie să se înece, fie că scăpaseră eroic pe cineva.

Doamna Short o vizită pe Mary. Ţinea foarte mult — spusese ea — să facă cunoştinţă cu mama copilului căruia îi datora atît de mult. În timpul vizitei, doamna Short încercă pe cît putu să trateze gazda pe picior de egalitate; Mary observă însă o oarecare stînjeneală în purtarea musafirei.

E drept că doamna Short era foarte binevoitoare şi făcea totul ca să înlăture bariera ce le despărţea, dar Mary — deşi vizita unei doamne atît de respectată în oraş o făcea să triumfe în sinea ei — se simţea totuşi oarecum încurcată; în timp ce servea ceaiul, mîna îi tremura de emoţie.

Trecuseră mulţi ani de cînd familia Short se mutase la Stormhoek şi cu toate acestea doamna Short şi Mary nu avuseseră încă prilejul să se cunoască. Doar fapta eroică a lui Anthony o făcuse pe

doamna Short să viziteze, în sfîrşit, locuinţa Grahamilor.

— Zilele acestea vă aştept să poftiţi la o ceaşcă de ceai. Ne-am înţeles, doamnă Graham? spuse doamna Short, pregătindu-se să plece. Ne vom mai vedea şi vom fixa ziua.

— Vă sînt foarte recunoscătoare, răspunse Mary, deşi era sigură că niciodată nu va păşi pragul casei Shortilor.

Cumetriţele din Stormhoek nu pregetară să arunce săgeţi în legătură cu întîmplarea de la rîu.

— Ce vîlvă au mai stîrnit cu toată povestea asta! observă doamna MacGregor la un bridge.

— V-ar fi convenit ca un ziar să descrie amănunţit prietenia fiului dumneavoastră cu copilul unei mulatre? întrebă doamna Ferreira. Mi se pare că pentru doamna Short acest lucru e destul de înjositor.

— Mie în schimb nu mi se pare, rosti cu hotărîre doamna Heineman. Vorbească lumea ce-o vrea, numai copilul meu să fie salvat, chiar dacă l-ar fi scăpat un cafru.

— Cum de nu vă e ruşine! se indignă doamna van Zyl. Lăsaţi băiatul în pace. Bravo lui!

— Tare-s curioasă să văd ce-o să facă pînă la urmă cu celălalt copil al lor, ştiţi, cu acela negru, interveni doamna van der Merwe. Curînd trebuie să înceapă şcolile şi dacă au de gînd să-l trimită la şcoala din Stormhoek, eu n-am să admit lucrul acesta. Vai de mine, cum o să-mi las copiii să înveţe în aceeaşi clasă cu copilul unei mulatre! Locul lui e la şcoala parohială.

— Da, da, aveţi dreptate, îi ţinu isonul o altă cumetriţă.

— Credeţi că într-adevăr au de gînd să-l dea la şcoala din Stormhoek? întrebă cu îndoială doamna MacGregor.

— Da, răspunse doamna Martin, dînd cu autoritate din cap. Doamna Hundt mi-a spus că Graham

a vorbit zilele acestea cu soţul ei în această chestiune. După cum stiţi, el mai este preşedintele comitetului şcolar. Dar chiar doamna Hundt era de părere că nu trebuie să lăsăm să se întîmple una ca asta. Gîndiţi-vă, asta o spune soţia patronului lui Graham.

— Se înţelege că nu trebuie în nici un caz să fim de acord. Ce obrăznicie !

— Da, nemaipomenit !

— Şi dumneavoastră faceţi parte din comitet. Nu-i aşa, doamnă Ferreira ? întrebă gazda. Vai, nădăjduiesc că o să vă opuneţi !

Musafirele se uitară cu respect şi interes la doamna Ferreira, care-şi plimbă ţanţoşă privirea de la una la alta. Există clipe în care ai prilejul să vezi că-i mare lucru să fii membru într-un comitet şcolar. Acum, de pildă.

— Vă puteţi bizui pe mine, le încredinţă ea.

XIV

George căută prilejul să stea de vorbă cu Hundt în privinţa înscrierii lui Steve la şcoală, însă acesta îi dădu mult mai puţine speranţe decît atunci cînd fusese vorba de Anthony.

— Copilul e prea oacheş, spuse el. Cum o să poată trece drept european ? Sigur, o încercare nu strică, dar dacă directorul şcolii şi comitetul vor refuza, spune, ce pot face eu ? *Nein, nein,* du-te prietene şi stai chiar dumneata de vorbă cu directorul.

George trebui să se mulţumească cu atît. Noroc că la discuţia asta nu fusese martoră nevasta lui Hundt. Acum George nu numai că o ura pe bătrînă dar se şi temea de limba ei ascuţită.

În ultimele zile doamna Hundt începuse să bea tot mai mult. De îndată ce izbutea să se strecoare

neobservată în bar, punea mîna pe cîte o sticlă și alerga în cămăruța ei izolată, luîndu-și un aer nepăsător, ca și cum nici nu s-ar fi gîndit la băutură.

Era din zi în zi tot mai nesuferită. Începuse să-l spioneze pe George în bar ; era de ajuns să întoarcă capul pe neașteptate, ca să observe ațintită asupra lui, de după vreun colț, privirea ei lipsită de expresie. După perioadele ei de beție, apărea de obicei nestînjenită în bar și dacă Hundt nu se afla pe acolo, începea să numere sticlele din rafturi, privindu-l bănuitor pe George.

George se gîndi să vorbească și cu mister Thomas, directorul școlii din Stormhoek. Îi trebui destul de mult timp ca să se hotărască, dar în cele din urmă, într-o sîmbătă, se duse. La început se gîndi să-și ia băiatul cu el. Își zise însă că e mai bine să meargă singur.

Criza care, pe la începutul deceniului al patrulea al secolului al XX-lea, cuprinsese întreaga lume capitalistă, nu cruțase nici Africa de Sud ; o serioasă lovitură primise mai cu seamă negoțul cu diamante, ceea ce făcu să fie părăsite exploatările de pe malul rîurilor, iar populația unor orășele mai mici, ca Stormhoek, care trăia mai mult din acest meșteșug, scăzu brusc. De aceea numărul elevilor școlii din Stormhoek se împuținase în ultima vreme, ajungînd la mai puțin de o sută.

Inspectoratul școlar îl amenința pe directorul școlii cu încă o reducere a personalului, ceea ce ar fi dus la o supraîncărcare și mai mare a celor ce rămîneau și, foarte probabil, chiar la scăderea salariului pe care îl primea directorul. Situația era atît de grea, încît biata miss Needham fu nevoită să predea la două clase pregătitoare și la clasa întîi într-o încăpere comună.

Mister Thomas avea deci tot interesul să atragă cît mai mulți elevi în școală. El știa cum stau lucrurile cu cel de-al doilea băiat al Grahamilor și se aștepta la o vizită din partea lui George. Dacă

refuza să-l primească pe mezinul Grahamilor și acesta era trimis la școala parohială, era nevoit să-l scoată și pe Anthony, deoarece, în mod firesc, și pe el ar fi trebuit să-l socotească mulatru. În felul acesta însemna să piardă doi elevi deodată.

De vreme ce Anthony fusese recunoscut european, și fratele lui, oricît de negru ar fi, trebuia socotit european. De fapt, așa-numiții copii „europeni" a căror genealogie putea rezista celei mai minuțioase cercetări nu erau prea mulți în școala din Stormhoek. Dacă l-ar fi luat, de pildă, pe băiatul MacGregorilor...

Da, hotărî mister Thomas, Steve Graham trebuie primit și el în școala din Stormhoek.

De aceea cînd George, cu o înfățișare care voia să arate cît mai multă siguranță, intră în biroul directorului și-i arătă scopul vizitei sale, constată cu bucurie și surprindere că mister Thomas nici gînd nu are să se opună. Bătrînul îi vorbi în termeni elogioși despre Anthony.

— E unul dintre cei mai buni băieți din școală, spuse el. Un admirabil elev și un bun camarad.

George se întoarse acasă cu un aer triumfător și se așeză voios la masă. Mary, care-i aducea tocmai cartofii și mîncarea de varză, fu uimită de zîmbetul strălucitor de pe chipul soțului ei.

— Ai o înfățișare foarte fericită, George, spuse ea și-l privi întrebător. Ai reușit oare să aranjezi ceva ?

El așeză triumfător pe masă cuțitul și furculița.

— Da, draga mea, am avut noroc. Steve a fost primit la școala din Stormhoek.

Aflînd că fratele lui a fost primit în școală, Anthony se gîndi cu spaimă la începutul noului semestru. Împlinise unsprezece ani și în clasele inferioare se număra printre băieții cei mai voinici. Anthony știa că toți îl iubesc, dar în același timp

simţea mereu că-l ameninţă o primejdie şi de aceea se agăţa cu desperare de prietenia cu Bob Short.

Pentru ca frate-său mai mic să nu-l roage să-l ducă la şcoală, Anthony renunţă să mai meargă cu bicicleta, pe care o păstra acum doar pentru plimbare.

Temerile lui nu erau lipsite de temei. Steve nu era un copil prietenos. În primele zile de şcoală ieşea în recreaţii şi se plimba fără rost prin curte, sugîndu-şi degetul şi uitîndu-se sperios la ceilalţi copii. Nimeni nu se apropia de el. În clasa lui miss Needham nu-şi găsi un prieten ca Bob Short. Mai mult decît atît, toţi copiii păreau că se feresc de băiatul mulatru.

Într-o dimineaţă, în recreaţia mare, băieţii şi fetele alergară pe terenul de sport şi, împărţindu-se în grupuri, începură să se joace. Steve rămase mai deoparte, singur ; nimeni n-avea nevoie de el. Plimbîndu-se, ajunse la celălalt capăt al terenului, unde se adunaseră copiii mai mari.

Anthony îl zări apropiindu-se şi-şi privi pe furiş tovarăşii ; aceştia continuau să sară, să rîdă, să ţipe. Strecurîndu-se încetişor, ca să nu fie văzut, Anthony se apropie de fratele său.

— Ştii doar că n-ai voie să vii aici, Steve, îi spuse el cînd rămaseră singuri.

— De ce, Anthony? întrebă Steve, aplecîndu-şi capul pe umăr.

În ochii lui căprui, care priveau atenţi, se citea o adîncă mîhnire.

— Pentru că aici se joacă cei mari. Tu eşti abia în clasa pregătitoare şi prietenilor mei nu le place cînd vii să-i încurci. De ce nu te joci cu cei mici?

— Nu vor să se joace cu mine.

Anthony tăcu. Îl cuprinse desperarea ; privi repede în jur, să vadă dacă nu-i careva pe aproape. La vreo sută de paşi de ei rîdeau şi se zbenguiau prietenii lui. Anthony trase cu urechea. Nu rîd de el cumva ? Oare strigă „corcitură de mulatru" ?

Fraţii o porniră spre şirul de copaci, la umbra cărora nu-i putea vedea nimeni, şi Anthony se simţi deodată mai liniştit.

— De ce nu se joacă cu tine? întrebă el blînd, deşi prevedea răspunsul.

— Nu ştiu.

— Dar tu ai încercat să te joci cu ei? Apropie-te şi intră în joacă.

— Mi-e frică.

— Nu fi prost! De ce să-ţi fie frică? E atît de plăcut să te joci! Uite, Steve, ia bilele astea şi joacă-te cu un băiat din clasa ta. — Anthony scoase din buzunar un săculeţ. — Iar altă dată să nu te mai apropii de mine în recreaţie, cum ai făcut astăzi.

Clopotul sună şi cei doi fraţi se grăbiră să intre, fiecare în clasa lui.

A doua zi, acasă, Steve îi spuse lui Anthony:

— Azi am vrut să joc bile cu ceilalţi băieţi.

— Da? întrebă curios Anthony. Şi cum a fost?

— Au început să rîdă de mine şi au spus că sînt mulatru, iar unul m-a lovit cu o linie şi a strigat: „Ei, hotentotule, şterge-o de-aici!" — Steve îşi ascunse obrazul în îndoitura braţului şi izbucni în plîns: — Ia-ţi bilele înapoi, Anthony! N-am ce face cu ele!

Lăsîndu-l pe Steve să plîngă cu nasul vîrît în mîneca hainei, Anthony ieşi pe nesimţite din casă. Alese drumul cel mai lăturalnic, ca să nu se întîlnească cu vreun prieten, şi ieşi din oraş în veld.

Pe drum îşi aminti de vorbele pe care i le spusese odată maică-sa: „Dragul meu, dacă cineva o să-ţi mai spună vreodată aşa ceva, ţine minte — sînt vorbele unui om rău, nu ale lui Dumnezeu..."

— Dar, mămico, ei o să-i spună întotdeauna aşa lui Steve — exclamă cu glas tare Anthony, — şi asta înseamnă că întotdeauna mi-o vor spune şi mie.

Abia cînd asfinţi soarele îşi aminti că trebuie să se întoarcă acasă.

— De ce e totul atît de nedrept pe lumea asta? De ce am un frate negru? repeta el mereu, deznădăjduit. Din pricina lui sînt socotit şi eu mulatru.

Zilele treceau şi situaţia din ce în ce mai încordată era de nesuportat. Curînd, elevii îşi dădură seama că e foarte plăcut să-l necăjeşti pe Steve; ori de cîte ori îl zădărau, acesta o lua la goană speriat sau izbucnea în plîns, stîrnind veselia copiilor, căci pentru ei hărţuiala aceasta crudă nu era decît un joc ca oricare altul.

Viaţa lui Steve era din ce în ce mai grea; clopoţelul care suna de ieşire în recreaţie, pentru alţii prilej de veselie, anunţa pentru el zece minute de chinuri înspăimîntătoare.

Lucrurile nu mai puteau continua astfel. Copiii începură să povestească acasă părinţilor cît e de plăcut să-l hărţuieşti pe fiul Grahamilor, iar aceştia nu întîrziară să se plîngă directorului.

— Îmi pare rău, dar nu pot admite ca băiatul meu să înveţe în aceeaşi clasă cu un mulatru!

— Asta-i bună, un mulatru să fie primit la şcoala pentru europeni!

— Cum, mister Thomas, nu puteţi lua nici o măsură?

Nici Anthony nu fu cruţat. Cînd plasa se strînse în jurul lui Steve, căzu şi el într-însa. Nu-i ajută nici bunul renume pe care-l căpătase după întîmplarea aceea de pomină, cînd îl salvase de la înec pe Bob Short.

— Nu admit una ca asta. Dacă copilul Grahamilor, împreună cu fratele său mai mare, nu va fi silit să părăsească şcoala, chiar în cursul săptămînii acesteia îmi retrag toţi trei copiii şi-i trimit la un internat, într-un alt oraş.

— Fiul meu în aceeaşi clasă cu Anthony Graham! E revoltător! Păi dacă maică-sa e mulatră

este şi el mulatru! Ei bine, noi părinţii, cerem ca amîndoi Grahamii să părăsească şcoala.

Părerile profesorilor în această chestiune erau împărţite. Cît priveşte pe mister Thomas, lui nu-i venea de loc la îndemînă ca Anthony să plece din şcoală şi mult timp îşi frămîntă creierii, gîndindu-se cum să iasă din încurcătură.

Presiunea totuşi era prea puternică, iar oraşul prea mic.

XV

Trecuse o lună de cînd Steve mergea la şcoală, cînd, într-o dimineaţă, Anthony primi porunca să vină după lecţii în biroul directorului.

Încă din recreaţie Anthony prinsese cîteva frînturi din discuţiile colegilor şi acum, aşteptînd sfîrşitul orelor de clasă, îl chinuiau cele mai apăsătoare temeri: „Se va mulţumi direcţia şcolii cu excluderea lui Steve, ori va fi nevoit şi el să părăsească şcoala?"

Dimineaţa era călduroasă. Anthony se frămînta în bancă fără să asculte explicaţiile profesorului şi se tot întreba ce-o să se întîmple cu el, cînd deodată se auzi un vuiet puternic. Afară, pe terenul de sport, se învolburau vîrtejuri turbate de praf, stîrnite de vîntul ce bătea din sud.

În clasă se lăsă întunericul şi fură nevoiţi să aprindă lumina. Din pricina urletului asurzitor al furtunii, glasul profesoarei abia se mai auzea; lecţia fu întreruptă şi copiilor li se porunci să stea cuminţi şi să citească pînă se va potoli vîntul. Anthony privea absent cartea deschisă în faţa lui — o pată cu contururi nelămurite, ca vîrtejurile de afară...

Furtuna se potolise de mult şi orele de clasă se apropiau de sfîrşit. Anthony o porni agale spre biroul directorului. La uşă se opri. Rămase nemişcat,

întrebîndu-se dacă mai are rost să trăiască. În cele din urmă strînse pumnii, bătu în uşă şi intră.

Cîteva clipe băiatul privi ţintă în ochii înroşiţi, uşor adînciţi în orbite, ai bătrînului director; acesta se ridică din fotoliu, se apropie de el şi-şi aşeză mîna mare, vînoasă, pe părul castaniu al lui Anthony; apoi îi întinse o scrisoare adresată tatălui său şi-i spuse:

— Mergi cu bine, băiatul meu, şi Dumnezeu să te binecuvînteze!

O linişte chinuitoare, fără sfîrşit, se lăsă în cameră; ea fu întreruptă de paşii lui Anthony, care ieşi în grabă fără să privească în urmă.

Acasă băiatul se aşeză pe un scaun, pe verandă, aşteptînd-o pe mamă-sa care plecase în oraş după tîrguieli. Privea rătăcit în jur, fără să vadă nimic. Nici nu băgă de seamă că începuse din nou să se înnoureze.

Un fulger lumină uriaşii nori plumburii ce pluteau greoi înspre zenit; cercuri ciudate, tremurătoare, sclipiră la orizont şi se auzi bubuind tunetul.

Anthony rămase mai departe nemişcat, cu privirea aţintită în gol.

O ploaie torenţială porni să spele drumul din faţa casei; şanţurile din marginile lui se transformară în pîraie de apă murdară, clocotitoare; boabe albe de grindină, mari cît nişte bile, băteau vesel darabana pe acoperişurile de tablă ale caselor, scoţînd un sunet viu, metalic, şi se adunau grămezi în grădină.

După ce furtuna se potoli, pămîntul brun-roşcat începu să emane un miros plăcut de prospeţime. De pe verandă Anthony continua să asculte zgomotul ultimelor picături de ploaie ce se scurgeau prin burlane, în timp ce vîntul puternic scutura cu furie coroanele arborilor de piper.

În sfîrşit, se auziră paşi în stradă. Cineva trînti portiţa.

— Hallo, Anthony! strigă Mary urcînd treptele.

După glas se vedea că e bine dispusă, cum se întîmpla de obicei cu locuitorii Stormhoek-ului după ce ploaia mult așteptată spăla în sfîrșit praful de pe uliți și adăpa cîmpurile și grădinile însetate de apă.

— Și pe tine te-a prins furtuna?

— Nu, mamă, răspunse Anthony cu o solemnitate plină de tristețe; îi vîrî în mînă scrisoarea și întoarse capul.

Mary încremeni de uimire. Își privi întrebător fiul, rupse plicul și în lumina înserării care se lăsa, parcurse repede din ochi conținutul scrisorii. Apoi își duse mîna la gît și, fără să-și dea seama ce face, trecu în dormitor trăgînd ușa după ea.

La cină amîndoi frații tăceau. Anthony nu se simțea în stare să scoată o vorbă și nu îndrăznea să-l privească pe Steve, de teamă să nu-și dea pe față sentimentele. Cît îl ura acum! „Știe oare Steve, își dă oare seama ce s-a întîmplat?" se întreba Anthony. Tăcerea lui Steve nu-i spunea însă nimic — la masă fratele lui stătea de multe ori posomorît, fără să scoată o vorbă.

Grăbindu-se să mănînce, Anthony se sculă de la masă înaintea lui Steve și intră în odaia pe care o împărțea cu fratele său. Cînd tatăl se întoarse de la lucru, Anthony nu dormea încă. Stătea lungit în pat și încerca să tragă cu urechea la cele ce vorbesc părinții. Din păcate însă, ușa care dădea în sufragerie, unde ședeau ei, era bine închisă.

Timpul trecea chinuitor de încet. În sfîrșit, ușa se deschise și părinții intrară în dormitorul lor.

Anthony mai așteptă puțin. Apoi, luînd lanterna electrică, ieși fără zgomot din odaie și se strecură desculț prin coridor în sufragerie.

Aici aprinse lanterna și trase un sertar al biroului. Scrisoarea nu se afla printre hîrtii. Scotoci peste tot, scrisoarea nicăieri. De teamă să nu-și trezească părinții, Anthony se pregătea să se întoarcă în odaia lui, cînd își aminti de coșul cu hîrtii. Găsi

în el scrisoarea, ruptă și zvîrlită; adună febril bucățelele și ieși.

Se strecură înapoi în pat și aprinse lanterna sub plapumă, străduindu-se să nu-l trezească pe Steve, al cărui pătuț se afla în celălalt colț al odăii.

Apoi potrivi peticele de hîrtie. Cuvintele îi săriră în ochi, batjocoritoare:

Dragă mister Graham,

Cu toată părerea de rău, mă văd nevoit să vă comunic că, din motivele pe care dumneavoastră le cunoașteți, Anthony și Steve nu mai pot rămîne în școala noastră.

Obligația de a vă scrie această scrisoare este cu atît mai neplăcută cu cît Anthony a învățat la noi mulți ani, în decursul cărora s-a dovedit a fi un elev bun și conștiincios și s-a distins printr-o purtare exemplară. În scurtul răstimp cît a fost în școala noastră Steve a dobîndit și el unele succese.

Dacă doriți să căpătați o explicație mai amplă a măsurilor pe care am fost nevoiți să le luăm, puteți trece pe la școală în orice zi între orele 11,10 și 11,40 dimineața.

Al dumneavoastră devotat,

G. F. Thomas
director.

Anthony parcurse lacom scrisoarea, apoi o mai citi o dată și încă o dată. În cele din urmă, stinse lanterna și trase plapuma. Luna răsări tîrziu; cînd lumina ei se revărsă în fereastră, greierii începură să țîrîie pe întrecute. Anthony rămase mult timp treaz, privind în întunericul odăii. Scrisoarea pe care o citise, peticele de hîrtie pe care le adunase, nu erau oare un vis urît?

Mototoli în pumn bucățile de hîrtie. Nu, nu era vis și nici închipuire. Lucrul de care se temuse atît de mult se întîmplase. Din pricina lui Steve, era și

el socotit mulatru. Iată de ce au fost daţi afară din şcoală. Willi van der Merwe şi prietenii lui au să-şi bată joc de el, îl vor hărţui. Şi toate din pricina lui Steve. Îşi ura fratele, îşi ura părinţii care-l trimiseseră pe Steve la şcoală.

Unde o să înveţe ?

De milă pentru el însuşi, Anthony izbucni în plîns.

Mamă-sa îl crescuse cu frică şi dragoste de Dumnezeu. Dar de ce îngăduie Dumnezeu o asemenea nedreptate ? Dacă i-a dat mamei un copil alb, de ce n-a făcut-o şi a doua oară ? De ce a lăsat Dumnezeu ca oamenii albi să-i urască pe cei negri ?

Dar în ciuda tuturor piedicilor, el ar fi putut învăţa fără grijă la şcoală, dacă părinţii lui nu l-ar fi trimis acolo şi pe Steve...

În sfîrşit, îl cuprinse somnul şi obrazul de copil al lui Anthony, crispat de-atîta plîns, se însenină ; luna lumină un chip blînd, liniştit. Orice mamă, privind acest copil frumos, adormit, ar fi fost fericită să-l poată socoti al său.

În dormitor Mary plînse cu capul pe umărul lui George pînă cînd începu să audă răsuflarea adîncă, regulată a soţului său. El dormea liniştit. În schimb, ea rămase trează toată noaptea.

În zori, George se mişcă şi deschise ochii. Mary începu din nou să vorbească, de astă dată însă fără lacrimi, mai hotărît.

— Uite ce e, George, spuse ea. Am cîntărit bine lucrurile şi m-am convins că cel mai nimerit lucru ar fi să-l trimitem pe Steve la părinţii mei în Port Elizabeth. Ei au să-l înscrie acolo la cea mai bună şcoală pentru mulatri.

Cîtăva vreme tăcură. Urmărind chipul soţului, Mary se străduia să ghicească cum va primi el propunerea. George îşi înăbuşi un căscat.

— Şi cum rămîne cu Anthony ? întrebă el, fără să-şi fi spus părerea.

— La Winnerton e o școală foarte bună. Mi se pare că acolo li se dă o educație îngrijită și pe lîngă aceasta ies și buni sportivi.

— Ca să-i trimiți pe amîndoi trebuiesc mulți bani.

— Ne mutăm într-o casă mai mică, închiriem un mic *cottage* pentru noi doi. Ne-om descurca într-un fel, sînt sigură.

— Dar n-o să-ți fie dor de Anthony, de copii?

— Trebuie, George, e necesar pentru amîndoi! Anthony nu se va simți niciodată fericit într-o școală pentru mulatri, iar bietul Steve... într-o școală pentru europeni. Nu sîntem noi singurii părinți care fac asta; mulți își trimit copiii să învețe în alte orașe.

Glasul îi suna blînd și-l privea rugător pe George. El îi zîmbi; un snop de raze aurii pătrunse în clipa aceea prin fereastră. Răsărea soarele.

XVI

A doua zi dimineață, după ce George plecă la lucru, Mary îl chemă pe fiul mai mare. Anthony intră trist în dormitorul ei, abia mișcîndu-și picioarele. Plînsese iar, și ochii îi erau înroșiți de lacrimi.

Mary îi vorbi cu voioșie despre hotărîrea pe care o luase împreună cu tatăl lui. La început Anthony rămase cu privirea pironită în podea, dar, dîndu-și seama în sfîrșit ce înseamnă asta pentru el, ridică asupra mamei lui ochii uimiți, plini de fericire. Mary tresări. Nici nu bănuise măcar că-l va bucura atîta despărțirea de ea.

— Ah, mămico! — Anthony își încolăci brațele în jurul gîtului ei și o strînse tare la piept. — Dar unde e Winnerton-ul? întrebă el apoi.

— La cinci sute de mile depărtare.

— Înseamnă că acolo n-o să se afle de... Steve și...

El trase deodată aer în piept și se opri.

— De Steve și de mine? Nu, Anthony.

— Iartă-mă, mămico! spuse el cu un aer vinovat, deși glasul și ochii îi trădau bucuria. Nu vreau să te părăsesc, mămico, pe cuvîntul meu! adăugă el. Dar în clipa următoare alergă chiuind în stradă.

După o săptămînă, Anthony își luă rămas bun de la mama lui.

Ca să nu se iște vreo neplăcere la înscrierea lui Anthony în noua școală și să curme de la început orice fel de zvonuri, George se duse el însuși să-și înscrie fiul. Se hotărîse să apară în fața noului director într-o lumină cît mai impunătoare, ca un tată a cărui origine engleză nu poate fi pusă la îndoială.

Nici Mary și nici Steve nu veniră să-i conducă la gară pe George și pe Anthony. Un indigen care lucra la bar duse geamantanul într-un cărucior. Steve nu știa că fratele său mai mare îi părăsește; nu i-au spus, de teamă că o să înceapă să plîngă.

Mai tîrziu, ori de cîte ori întreba cu glas plîngător unde e Anthony, Mary îi răspundea că fratele lui „a plecat și se va întoarce în curînd". Steve o crezu și se liniști.

Nu mult după aceea veni și rîndul mezinului. Mary îl duse la mama ei, la Port Elizabeth. Micuțul nu știa că are să fie lăsat acolo.

De cînd se măritase, Mary nu mai fusese în vizită la părinți. Toți se bucurară că o văd, iar pe copil îl îndrăgiră nespus de mult. Cînd începură s-o întrebe de Anthony, ea evită să dea amănunte.

Peste o săptămînă Mary plecă. Steve se împrietenise între timp cu copiii din vecini, iar în clipa cînd Mary ieșea din casă era preocupat să privească cum ies puii din găoace. Urmărea cu atîta atenție găina care cotcodăcea în jurul puișorilor, încît nu observă plecarea ei și Mary se gîndi că

așa îi va fi mai ușor copilului să îndure durerea despărțirii.

Se întoarse la Stormhoek într-o casă pustie, la o viață pustie. Curînd o prinse dorul după fiul ei mai mare.

Zilele treceau și Mary era din zi în zi mai tristă. Nu se simțea în stare să-și găsească o preocupare care să umple golul lăsat de plecarea copiilor.

— De-ar veni mai repede vacanța de vară! o ținea ea într-una.

Pe George toate acestea îl enervau.

— De ce stai mereu încuiată în casă? De ce nu te duci nicăieri? o întrebă el într-o seară, cînd se întorsese acasă după închiderea barului.

— Unde să mă duc?

— N-ai decît să faci vizite.

— Unde?

— Ai putea să treci pe la doamna Short. Mister Short mi-a spus în seara asta că soția lui te-a invitat de trei ori pînă acum la o ceașcă de ceai și de fiecare dată ai refuzat-o.

— Da, este adevărat. Chiar săptămîna trecută mi-a trimis o invitație, dar, George, pot eu să mă duc acolo?

— Ce te împiedică?

— Oh, nu pot! Știi prea bine de ce... pur și simplu nu pot.

El dădu din umeri și se apucă să-și aprindă pipa.

— Da, din păcate nici mie nu-mi vine mai ușor, tot din cauza asta. Nici afacerile mele nu stau prea strălucit.

Ea îl privi neliniștită.

— Doar nu întineresc, rosti el încet.

Ea observă cît de repede îi încărunțise în ultima vreme părul; era vădit că sănătatea lui șubredă începea să se facă simțită. Ce se va întîmpla cu Anthony dacă el va slăbi și nu va fi în stare să muncească? Cine o să plătească taxele școlare?

— George, dragul meu, trebuie să ai grijă de sănătatea ta. Mi se pare că în ultima vreme nu mai ţii regim.

— Dă-l încolo de regim! Ştii prea bine că sînt prevăzător cînd e vorba de mîncare şi de băutură. Alta-i nenorocirea.

— Dar ce-i atunci? S-a întîmplat ceva? întrebă Mary speriată.

— Mi se pare că „Acvila" nu mai e atît de frecventată ca înainte. Mulţi dintre clienţii noştri se duc acum la „Steaua de aur".

— De ce?

— Nu ştiu. Hundt mi-a vorbit astăzi. El zice că dacă nu l-am fi trimis pe Steve la şcoala din Stormhoek, toate ar fi fost ca înainte. În schimb, acum toţi ştiu că soţia mea e mulatră. Şi mai prost e că discută acest lucru.

— Cît de rău trebuie să-ţi pară că te-ai însurat cu mine! exclamă Mary nemaiputîndu-se abţine.

El făcu un gest de nerăbdare.

— Tu ai zis-o, nu eu.

Înainte vreme prietenii lui păreau a nu băga de seamă că e însurat cu o mulatră. Acum însă viaţa familiară a Grahamilor era în orăşel un subiect de bîrfă şi nu se cădea să-i compătimeşti. Peste tot se ducea o campanie înverşunată împotriva căsătoriilor de felul acesta, iar cei care nu dădeau atenţie unor asemenea prejudecăţi erau batjocoriţi fără cruţare. Unii chiar o porecliseră pe mama lui Bob „Mevran Kaffirboetie" [1]. Măsurile oficiale luate de mister Thomas au constituit un semnal pentru toţi. De îndată ce amîndoi băieţii fură excluşi din şcoală, mulţi dintre clienţii obişnuiţi ai „Acvilei" îşi amintiră că, de fapt, nu priviseră niciodată cu ochi buni căsătoria lui George cu o mulatră.

---

[1] Mevran — doamnă. Kaffirboetie — negrofil (literal se traduce prin „fratele mai mic al cafr-ului"). Cuvîntul e folosit ca o poreclă dispreţuitoare, dată europenilor care luptă pentru libertatea spirituală a popoarelor africane.

Într-o seară, Hundt îi vorbi din nou lui George. După ce făcu socoteala cîştigului din ziua aceea, întoarse deodată o faţă nemulţumită spre barmanul său.

— Treburile merg prost, spuse el.

— În tot districtul se observă o stagnare, răspunse George, privindu-şi speriat patronul.

— Prostii ! Basme ! Toţi clienţii mei se duc acum la „Steaua de aur".

— Nu toţi, mister Hundt, cei mai mulţi vin aici.

— Da, dar cîştigurile scad. Ce dovadă mai bună vrei ? Nu mai reuşesc să acopăr cheltuielile barului.

George îşi privi patronul care stătea în colţul biroului. De cînd ţinea barul, Hundt adunase un capital mărişor. Avea o fermă, acţiuni şi alte hîrtii de preţ, şi dacă stăteai să judeci, cui datora el o bună parte din toate acestea, dacă nu lui George, ajutorul său ?

— Nici mie nu mi-e prea uşor, bombăni el.

Hundt îşi încrucişă braţele pe pîntec şi-şi măsură barmanul cu o privire critică.

— Îmi pare foarte rău, George, spuse el. Nu-mi vine s-o fac, dar o să trebuiască să-ţi reduc salariul cu cinci lire.

George îi întoarse spatele şi începu să şteargă tejgheaua.

— Ei, ce zici ? întrebă Hundt.

Ştia că în ciuda zvonurilor care circulau prin oraş îi va fi greu să-i găsească un înlocuitor lui George.

Supărat din cale-afară, George se gîndi la început să-l înfrunte pe Hundt, dar n-avu curajul s-o facă. Îşi dete seama cîţi bani i-ar trebui ca să se poată muta într-un alt oraş şi cît de greu îi va fi să capete undeva un salariu ca lumea.

— Scădeţi-mi trei lire şi basta, propuse el.

Hundt îşi rezemă bărbia în pumn, ca să poată chibzui pe îndelete.

— Bine, George, făcu el în sfîrşit. Fie cum zici tu.

În timp ce patronul se pregătea să plece, George îl ajunse din urmă şi-l opri în curte.

— Mi-am adus aminte, mister Hundt, spuse el. Nu ştiu dacă aţi aflat că în ultima vreme doamna Hundt ia mult rachiu.

— Ştiu eu cît ia dînsa, răspunse Hundt.

— O spun ca să nu aruncaţi vina pe mine, adăugă George şi se întoarse în bar.

Hundt plecă să-şi caute nevasta.

— Ascultă Ruby — îi spuse el fără ocol — mai termină cu băutura, ai înţeles?

— Ce tot spui! îl repezi ea. Nu mai ţin minte de cînd n-am mai pus o picătură în gură.

— George mi s-a plîns azi că iei mereu rachiu de la bufet. Îmi înghiţi tot cîştigul.

— Minte cu neruşinare! Nu m-am atins niciodată de rachiu. Iau şi eu din cînd în cînd cîte o înghiţitură ca să mă mai întremez, cînd nu mă simt bine. Atît! Vrea să-ţi arunce praf în ochi, ca să nu-ţi dai seama că afacerile se duc de rîpă — şi asta numai din vina lui. Clienţilor le e silă să mai intre la noi — cînd te uiţi la el, tot ţi se pare că vezi în faţa ta plozi de mulatri care îţi zîmbesc a batjocură. Ascultă ce-ţi spun eu: trebuie să te descotoroseşti de el.

— Mai întîi am să mă descotorosesc de tine.

— Fă ce vrei! strigă ea. Alungă-mă, divorţează! Mare fericire să stea cineva cu tine sub un acoperiş! Numai de necazuri am parte, de nimic altceva...

Hundt ieşi trîntind uşa.

În seara aceea George îi povesti lui Mary discuţia cu Hundt.

— Voia să-mi scadă cinci lire din salariu, dar l-am convins să se mulţumească numai cu trei, spuse el. Mi-era teamă să nu mă concedieze.

O clipă, Mary șovăi: „Ce-ar fi să se ducă la Hundt și să-l roage să schimbe această hotărîre? Poate că-l va mișca amintirea trecutului lor." Se dojeni însă îndată pentru gîndul acesta. Ce-a fost a fost demult, și poate că Hundt nici nu-și mai aduce aminte de ea. Ar putea s-o alunge din prag ca pe o mulatră oarecare, și o asemenea înjosire n-ar fi în stare să îndure.

— Vom face și mai multe economii, rosti ea cu glas liniștit. Copiii *trebuie* să învețe. O să căutăm o căsuță mai mică.

— Ce-ar fi să închiriem odaia copiilor? propuse George.

— Nici un european cumsecade nu va sta cu noi sub același acoperiș, și decît s-o închiriez unui mulatru... Nu, nu văd decît o singură ieșire; să ne mutăm.

Și s-au mutat. Aleseră un mic *cottage* pe o stradă unde, printre europeni — mult mai săraci decît cei care le fuseseră vecini pînă atunci — mai locuiau trei familii de mulatri. Mary era însă prea obosită ca să mai ducă o luptă zadarnică într-o lume potrivnică ei. Singurul lucru care o mai mîngîia era gîndul la Anthony, și gîndul acesta nu o părăsea nici o clipă.

Cea mai mare bucurie a ei era să primească în fiecare săptămînă scrisori de la el și să-i scrie lungi răspunsuri. La o scrisoare de-a lui Anthony răspundea cu două, și stătea ceasuri întregi citind și recitind cele scrise de el și străduindu-se să-și închipuie cum o fi ducînd-o acolo.

XVII

Anthony se simțea bine la Winnerton. Îi plăcea să stea la internat laolaltă cu ceilalți băieți. În școala din Stormhoek nu fusese primit nici măcar ca extern, pe cînd aici mînca și dormea împreună

cu copiii europeni şi nimănui nu-i trecea prin minte să-l socoată corcitură.

Cu timpul căpătă mai multă încredere în sine. La început, cînd Anthony găsea în cutie o scrisoare cu ştampila Stormhoek-ului, o scotea pe furiş şi o ascundea repede în buzunar, de parcă scrisoarea i-ar fi putut trăda taina îngrozitoare. Peste cîţiva ani îşi amintea însă cu dispreţ de purtarea-i stranie de altădată.

Aştepta cu nerăbdare scrisorile mamei lui, în care găsea întotdeauna sfaturi chibzuite şi îmbărbătătoare. De la distanţă, o iubea chiar. Mary era veriga care-l lega de toate amintirile frumoase din trecut. Băiatul se gîndea însă cu groază la clipa cînd va fi nevoit să se întoarcă acasă şi s-o vadă — aşa cum era ea.

Curînd Anthony îşi făcu în Winnerton o mulţime de prieteni. Era un bun sportiv şi cînd începură campionatele de rugbi fu ales să joace în linia de trei sferturi a echipei de pitici.

Lunile treceau şi de astă dată Anthony aştepta cu nerăbdare vacanţa mare. Vremea şi distanţa îşi făceau efectul : de departe, Stormhoek-ul începu să-i pară mai atrăgător.

Mary număra lunile, săptămînile, apoi orele ce-i mai rămîneau pînă la înapoierea lui Anthony.

În sfîrşit, sosi clipa mult aşteptată şi ea, nemaigăsindu-şi loc de bucurie, alergă la gară. Acasă masa se îndoia sub greutatea bunătăţilor : dulciuri, prăjituri, jeleuri, salate de fructe, biscuiţi...

Şi iată că, scoţînd coloane de fum, trenul intră în gară şi Mary, în sfîrşit, îşi văzu fiul — carne din carnea ei ! Cît de mult crescuse în ultima vreme, cît de bine arăta ! Alergă spre vagonul lui, strigîndu-l şi făcîndu-i semne cu batista.

Alături de Anthony, pe culoarul vagonului, se afla o doamnă distinsă care se împrietenise cu el

pe drum. Zărindu-şi mama, Anthony se dădu stînjenit înapoi.

— Priviţi, cineva vă face semne, rosti tovarăşa lui de călătorie.

Vagonul lui Anthony trecu pe lîngă Mary şi ea, gîfîind de emoţie, alergă în urma lui de-a lungul peronului. Stratul gros de pudră de pe obrazul ei nu izbutea să ascundă pielea oacheşă. Avea o înfăţişare tipică de mulatră.

— O fi... poate... servitoarea noastră. A, da. A trimis-o mama să mă întîmpine, spuse el, dispreţuindu-se pentru că fusese în stare să rostească o minciună atît de josnică.

Trenul îşi încetini mersul şi Mary ajunse vagonul din urmă.

— Anthony, Anthony, dragul meu! strigă ea. A sosit Anthony al meu!

Iar lui îi venea să intre în pămînt de ruşine.

— Nu te mai agita atîta, mamă, îi şopti el, după ce maică-sa îl sărută. Doar n-am lipsit cine ştie cît.

Şi Mary, de obicei atît de bănuitoare, de data asta se lăsă înşelată: purtarea lui rece o confundă cu emoţia revederii. Dar vai, visele frumoase aveau să se spulbere peste cîteva zile!

Aflînd că părinţii săi stau într-un cartier cu mulatri, Anthony se posomorî. N-avea cu cine să se joace: prietenul său Bob plecase undeva cu familia pentru toată vacanţa de vară.

A doua zi, Mary îl rugă pe fiul ei să meargă cu ea în oraş după cumpărături. Anthony se plînse că-l doare capul şi începu să caute tot felul de pretexte ca să nu-şi însoţească mama, aşa încît Mary fu nevoită să iasă singură.

Peste şase luni, cînd Anthony veni din nou în vacanţa de iarnă, purtarea lui faţă de Mary fu şi mai rece. Stătea mohorît ore întregi şi vorbea cu ea numai cînd avea neapărată nevoie. Aştepta cu

groază întîlnirea cu Steve ; îl liniştea numai gîndul că fratele lui era încă prea mic ca să poată parcurge singur drumul lung pînă la Stormhoek.

Trecură doi ani pînă ce Steve fu socotit destul de mare ca să facă această călătorie şi iată că, în sfîrşit, veni şi el acasă în vacanţa de Crăciun ; pe drum fusese dat în grija unui învăţător mulatru, care-l aduse pînă aproape de Stormhoek.

Văzîndu-şi fratele mai mare, Steve lăsă ochii în jos, neîndrăznind să-i vorbească. Alergă apoi în altă odaie, după maică-sa.

— Anthony este alb, spuse el uimit. Eu am şi uitat.

Puţin cîte puţin, se obişnui cu Anthony şi începu să-l sîcîie cu întrebările :

— În şcoala voastră toţi copiii sînt albi ?

— Da, răspunse scurt Anthony fără să ridice ochii de pe cartea pe care o citea.

— În şcoala mea toţi copiii sînt ca mine, mulatri.

Anthony mormăi ceva în loc de răspuns.

Steve continuă să întrebe :

— Şcoala voastră e bună ?

Anthony îl privi iritat.

— Da, foarte bună. Şi acum lasă-mă să citesc. Ai înţeles ?

Steve se aşeză pe duşumea şi începu să deseneze ceva cu creioanele colorate.

— Şcoala mea nu-i bună, declară el pe neaşteptate. Aş fi vrut să fiu şi eu alb ca tine, Anthony.

Diferenţa dintre cei doi copii era din zi în zi mai izbitoare pentru Mary. Lipsit de prieteni, Anthony se simţea în Stormhoek părăsit şi nefericit ; Steve, dimpotrivă, era bucuros să rămînă singur. Lui Anthony, voinic, plin de sănătate, îi plăcea să se joace în aer liber, în timp ce Steve îşi petrecea ore întregi exersînd la vioara pe care i-o dăruise bunicul din Port Elizabeth.

Mary observă, de asemenea, că Anthony era vesel numai în tovărășia lui George, mai cu seamă duminicile, cînd tatăl și fiul se duceau să se plimbe în veld. Purtarea asta părea cu atît mai ciudată, cu cît George nu-i scrisese nici o scrisoare lui Anthony, de cînd era la Winnerton.

În schimb, pe mamă-sa Anthony o privea uneori cu imputare mută și Mary își dădea seama de acest lucru.

XVIII

Anthony trimitea acasă scrisori tot mai scurte, scrise la repezeală. Și toate se terminau la fel : „Nu s-a întîmplat nimic nou în săptămîna aceasta", sau : „Peste un minut o să sune de intrare, așa că sînt nevoit să închei". Mary știa că pentru corespondența cu părinții băieților li se rezerva un timp anumit, duminica, ori scrisorile pe care le primea ea erau scrise marți.

Ca un căutător de diamante care cercetează cu lăcomie bucățile grele de rocă după fiecare spălare, ca să descopere piatra prețioasă, tot așa căuta și Mary, printre cuvintele și frazele obișnuite din fiecare scrisoare a lui Anthony, o cît de mică dovadă de dragoste sinceră ; zadarnic însă : nu găsea nimic.

Cu toate acestea, căuta mereu să-l scuze față de George. „Băieții de vîrsta lui își ascund de obicei sentimentele", îi spunea ea acestuia. În fundul sufletului ei însă, se cuibărise adevărul înspăimîntător.

Mary nu se miră cînd Anthony scrise că în iunie nu va veni acasă. Într-un post-scriptum el adăuga că are de gînd să-și petreacă vacanța la un prieten al său, în apropiere de Wilderness.

„Sînt convins, mamă, că nu vei avea nimic împotrivă, scria el. N-am să lipsesc decît în vacanța

asta. Data viitoare o să vin neapărat. Vreau să cunosc şi eu ţara, e păcat să pierd prilejul."

Da, se gîndea ea, e păcat; şi îi trimise bani de drum, adăugînd o sumă pentru alte cheltuieli neprevăzute.

Peste şase luni, Anthony scrise că nici de Crăciun nu vine acasă.

Mary îi povesti totul lui George.

— Şi unde pleacă derbedeul ăsta? întrebă tatăl.

— La o fermă. L-a invitat un oarecare du Toit. Scrie că e foarte aproape de Winnerton. Se duc cu bicicletele. Poftim, citeşte şi tu.

— Steve cînd soseşte? întrebă el, luînd plicul.

— Peste trei săptămîni.

George parcurse repede scrisoarea.

— În tot cazul, trebuie să recunoaştem că Anthony ştie să se apropie de oameni, observă el. Îşi face repede prieteni. Şi lumea se poartă frumos cu el.

— Dar dacă va fi obligat, la rîndul lui, să-l invite aici?

— Nu face nimic, o să-l primim bucuroşi... pe oricine ar invita.

Mary privi într-o parte, fără să dea atenţie spuselor lui, iar el băgă de seamă cît de repede îi încărunţise părul. Pe faţa ei slăbită ieşeau acum şi mai pronunţat umerii obrajilor, iar încreţiturile din jurul ochilor se adînciseră parcă mai mult.

Da, gîndi el, puţine mame au avut de îndurat în viaţa lor atîtea suferinţe. Şi el, ca un nemernic ce e, îi răneşte mai rău sufletul cu vorbele lui prosteşti. Parcă Anthony se poate gîndi vreodată să-şi invite acasă prietenii!

— Anthony n-a venit nici în iunie, spuse încet Mary. Asta înseamnă că n-o să-l vedem pînă la anul. De la ultima vacanţă petrecută cu noi au să treacă optsprezece luni! — Ea privi distrată pe fereastră. — Am impresia că vine în vizită la noi.

— Termină, Mary ! Îi va prinde bine să cunoască lumea.

Strîngînd nerăbdător din umeri, George îi înapoie scrisoarea.

Mary tăcu ; își dădea seama că într-un viitor apropiat fiul său va fi un străin pentru ea.

XIX

Soarele apunea dincolo de dealurile scunde, cînd Anthony și Piet ajunseră aproape de fermă.

Deodată, Piet ridică brațul, arătînd semnele de hotar ale moșiei lor ; fără să pedaleze, din goana bicicletelor ce coborau cu iuțeală la vale, băieții priveau cu uimire șirurile de pomi ce alergau în întîmpinarea lor. Pe amîndouă părțile, drumul era plantat cu geacaranzi înfloriți, care se legănau cu mișcări stranii în bătaia vîntului. Pămîntul era presărat peste tot cu petale gingașe și, la fiecare rafală de vînt, de pe crengi se scutura o cascadă rozliliachie.

Băieții trecură apoi încet pe lîngă bostane ; în mulțimea frunzelor mari, plate, se cuibăreau ca într-un așternut pepenii verzi, uriași. Prietenii se opriră lîngă clădirea fermei — un conac vechi olandez, cu acoperișul de paie înclinat și cu o verandă mare și umbroasă de jur împrejur.

La sunetul claxonului de bicicletă, în ușă apăru un bărbat masiv, de vîrstă mijlocie, cu mustăți și barbă deasă, cu ochii albaștri și fața înnegrită de soare. Piet sări de pe bicicletă.

— Hallo, pa! Acesta este prietenul meu, Anthony, despre care ți-am scris.

Mister du Toit îi strînse călduros mîna lui Anthony și-i conduse pe amîndoi băieții în salon, unde Anthony făcu cunoștință cu mama lui Piet și cu frații acestuia, Theo și Jannie.

Apoi în odaie intră o fată.

Piet se apropie de ea și o sărută. Părea foarte bucuros că o vede. Apoi îl aduse pe Anthony în fața ei:

— Dă-mi voie să-ți prezint pe sora mea, Ren.

Anthony zări o coroană de păr pufos, auriu ca mierea, și niște ochi mari, căprui. Cîteva clipe se priviră în tăcere. Ren era scundă, chiar și pentru o fată; prin aceasta, ca și prin multe alte însușiri, se deosebea de ai săi. Pe cînd Piet făcea impresia unui băiat inimos și deschis, soră-sa părea rece și ursuză. Avea ochii vii, puțin pieziși, depărtați de rădăcina nasului.

Ren îl măsură pe Anthony cu o privire sfredelitoare, care-l făcu să se fîstîcească și să se simtă deodată stînjenit. În timp ce-și strîngeau mîinile, fata zîmbi ușor. Fără să vrea, Anthony o compara în gînd cu rudele ei. Spre deosebire de ceilalți, fata vorbea fără nici o urmă de accent *afrikaans*[1]. Vorbea înadins rar și arăta interlocutorului său o atenție exagerată.

Peste puțin, copiii fură chemați la cină.

În sufragerie se așezară toți la o masă mare. Pe pereți, printre portretele strămoșilor, se afla un tablou care înfățișa niște indigeni cu suliți în mîini, adunați într-un țarc mare de vite în jurul unui grup de buri. Anthony privi atent.

„Uciderea lui Piet Retief lîngă Dingaa", desluși el jos inscripția ștearsă.

Pe fața de masă albă ca hîrtia fusese așezată o farfurie cu brînză de casă, pîine, unt, dulceață, și o cană mare de sticlă cu lapte spumos.

Bătrînul servitor — hotentotul Klaasie — aduse ochiuri și cotlete și toți începură să mănînce cu poftă.

Băură apoi cafea în cești mari.

---

[1] Dialect olandez vorbit în Africa de Sud.

Cu un aer solemn, mister du Toit luă Biblia de pe cămin și începu să citească în limba *afrikaans* ; ascultară toți cu evlavie, pînă cînd capul familiei închise cartea și rosti rugăciunea. După ce termină, își scoase pipa.

Piet și Anthony ieșiră pe verandă.

— Știi, mai am frați și surori... începu Piet.

— Ai de gînd să-i prezinți tot arborele nostru genealogic ? Ori vrei să-i trădezi tainele familiei ? interveni Ren, apropiindu-se de băieți. Să știi că dacă Piet și-a pus în gînd să-ți spună tot, o să te țină pînă mîine dimineață, se adresă ea lui Anthony. Haideți mai bine să ne plimbăm.

Îi luă pe amîndoi de braț, vrînd să arate că nu face deosebire între Piet și Anthony.

Făcură ocolul livezii, apoi trecură pe lîngă un stăvilar inundat de lumina argintie a lunii și ieșiră în veld. Ici-colo, focuri mari aruncau lumini tremurătoare asupra colibelor și în aerul cald al nopții se auzeau limpede glasurile puternice ale indigenilor.

Lui Anthony clipele acestea îi părură vrăjite.

— Cîți ani ai dumneata, Ren ?

— Numele meu adevărat e Regina.

— Iartă-mă !

— Poți să-mi spui simplu, Ren. Dumneata obișnuiești să întrebi fetele de la prima vedere ce vîrstă au ?

Anthony tăcu, și ea, observîndu-i stînjeneala, izbucni în rîs :

— Am cincisprezece ani. Dar dumneata ?

— Am împlinit de curînd șaisprezece. Unde înveți ?

— La Capetown.

— Au trimis-o la Capetown pentru că avem acolo o mătușă profesoară. Afară de ea toți sîntem grei de cap în familie.

— Nu mai vorbi, spuse Ren. Ai putea să înveți și tu foarte bine dacă n-ai fi leneș.

Se întoarseră acasă tîrziu — era vremea de culcare. Lui Anthony i s-a făcut patul în camera prietenului său, Piet.

— Tu ești aici? întrebă Anthony în timp ce se dezbrăca, privind un portret în creion care atîrna în perete.

— Da. Ren mi l-a făcut în vacanța trecută.

— Grozav! Nu știam că se pricepe să deseneze.

— O, soră-mea știe să facă o mulțime de lucruri! O să vezi.

Piet stinse lumînarea. Anthony rămase culcat în întuneric, privind mucul roșu al lumînării din care se înălța un fir de fum argintiu și scînteierile slabe ce tremurau în scobiturile metalice ale tavanului, printre traversele de lemn, pînă cînd toate acestea dispărură în sfîrșit și mirosul de ceară arsă îi izbi nările.

Curînd se auzi răsuflarea adîncă a lui Piet. Cu toate că era și el obosit de drumul cu bicicleta, Anthony nu putu să adoarmă mult timp. Vîntul scutura cu furie vîrful bătrînului stejar, ale cărui ramuri zgîriau scîrțîind acoperișul de tablă. Cuprins de o tulburare ciudată, Anthony se gîndea la sora lui Piet — fata asta care semăna atît de puțin cu ceilalți membri ai familiei.

XX

În zilele ce urmară, Anthony căută să se țină cît mai aproape de Piet și s-o ocolească pe Ren. Învingînd toate greutățile antrenamentului, el învăță să călărească destul de bine și în fiecare zi pornea călare în veld, la cîteva mile depărtare — de cele mai multe ori împreună cu Piet, alteori singur. Rareori li se alătura și Ren; ei însă se vede că-i plăcea mai mult să se plimbe singură.

Într-o dimineață, după un galop nebunesc, Anthony lăsă calul la pas și privindu-l distrat cum

dădea ritmic din cap, se lăsă furat de gînduri. Nici o adiere nu clintea aerul încins; doar țăcănitul potcoavelor izbind ritmic în pietrele și în pămîntul uscat al veld-ului tulburau liniștea din jur. În depărtare, vîrfurile munților aveau o culoare roz-liliachie, alternînd cu tonuri cafenii; umbre lungi, sîngerii, coborau în văi, iar mai jos ardeau povîrnișurile dogorîte de soare ale dealurilor și contururile lor tremurătoare păreau că se reflectă într-o apă.

Cuprins de bucuria libertății, Anthony respiră aerul curat de dimineață, deschise gura și chiui triumfător.

Calul tresări și iuți pasul, iar din vîrful retezat al celui mai apropiat deal, viu luminat de soare, îi răspunse ecoul.

Peste puțin, Bles trecu la trap mărunt.

Anthony strigă din nou. De data asta calul nu se mai sperie, dar din deal se auziră, unul după altul, două ecouri — al doilea sunet se deosebea mult de primul, de parcă un om ar fi imitat lătratul unui cîine.

Nu departe, Anthony zări doi babuini [1] care înaintau încet.

Apoi se auzi zgomot de copite și peste o clipă, de după un alt deal, apăru Ren. Părul ei blond flutura în vînt ca o coroană stufoasă.

— Hallo! îl salută ea pe Anthony, frînînd calul. Nu te-ai speriat?

— Nicidecum! se indignă el.

Fata se răsti la maimuțe și ele dispărură în tufăriș. Porniră amîndoi alături. Ren își mîna calul pe o potecă pieptișă, care șerpuia în sus pe povîrniș. Trecînd la trap, părăsiră drumul, speriind doi cerbi ce se odihneau în vîlcea. Animalele făcură un salt peste tufișuri și porniră în goană pe panta abruptă.

---

[1] O specie de maimuțe.

Urcuşul era tot mai greu ; caii înaintau încet. În sfîrşit, în faţa lor apăru o trecătoare năpădită de hăţişuri.

— Hai să legăm aici caii şi să mergem pe jos, propuse Ren. Mai departe drumul e prea abrupt pentru ei. Să-ţi arăt grădina paradisului. Nu, nu paradisul adevărat, prostule ! Aşa numesc eu locul acela.

Descălecară şi Anthony o urmă pe Ren, păşind peste rădăcini de copaci încolăcite, prin iarba deasă ori pe covorul de frunze moarte şi peste muşuroaiele de muşchi verde şi umed. Copacii înalţi, cu trunchiul năpădit de muşchi şi de licheni, opreau lumina soarelui şi doar pe alocuri săgeţi lungi de lumină străpungeau coroana deasă de ramuri şi de frunze.

Alunecînd mereu pe covorul de ace de pin, se strecurară prin hăţişurile dese şi în sfîrşit ajunseră pînă la o trecătoare îngustă, unde creştea din belşug feriga. Găseai aici toate speciile — de la arborii uriaşi, masivi, de ferigă, pînă la micile adiantume, gingaşe ca un văl.

Undeva prin desiş se auzea murmurul unei ape. Ren îl conduse pe Anthony prin hăţişuri, pînă la un pîrăiaş repede ce şerpuia printre bolovani arămii ; urmele lăsate în pietre arătau că iarna pîrăul e mult mai adînc. Se lăsară în genunchi, îşi apropiară buzele de oglinda limpede a apei şi băură cu lăcomie. Apoi Ren propuse să se aşeze pe trunchiul unui copac căzut, pe malul unui lăculeţ, în care se revărsa o cascadă mică.

— Aici e destul de adînc chiar şi acum, vara ; am putea să ne scăldăm, spuse ea.

Anthony dădu din cap în semn de încuviinţare :

— Mda.

Un vînt uşor legăna vîrfurile copacilor şi cîteva frunze sîngerii căzură pe suprafaţa pîrăului ; apa le duse în jos, printre stînci.

— Mă scald de multe ori aici. Apoi adăugă : Sînt

încălzită de drum, hai să ne dezbrăcăm. — Fata se uită la el și zîmbi. — Nu te speria. Treci după stînca aceea, iar eu după asta. Cînd ești gata, intră în apă. Dar să nu sări, pe fund sînt pietre! Apoi strigă, și-am să intru și eu, dar pînă nu mă cufund să nu te uiți. Ai înțeles?

Vorbea atît de simplu și de firesc, încît nu-ți putea trece prin minte că în ideea asta a ei de a se dezbrăca și a înota goi ar fi ceva rău. Și totuși cînd Anthony, ascuns după stîncă, își descheie cămașa, mîinile îi tremurau.

— Ei vezi, apa ne-a îmbrăcat pe amîndoi, zîmbi Ren.

Pe suprafața lacului nu li se vedeau decît capetele.

Anthony încercă să rîdă, dar nu izbuti — tremura tot. Ca nu cumva ea să bage de seamă cît e de stînjenit, privea stăruitor la stîncile și pietricelele ce înconjurau lacul.

Cît despre Ren, ea înota cu mișcări nepăsătoare de la un mal la altul, ca și cum ar fi fost singură. Chiar dacă-i spunea cîte ceva, îi vorbea de copaci, de apă, de razele lungi ale soarelui ce străpungeau frunzișul, iar glasul ei suna atît de liniștit și ea însăși părea atît de fericită, încît lui Anthony îi fu deodată rușine de propriile-i gînduri. Dorința ei de a se scălda goală era firească, așa cum firesc era să crească în jur ferigile, ori ca frunzele să se desprindă din ramuri.

Rămas din nou singur, în spatele stîncii, în timp ce-și freca trupul cu mîinile, Anthony se simțea ciudat de fericit și nedemn de ea; știa acum că în firea acestei fete se ascunde ceva care-l tulbură adînc. Și nu pentru că era drăguță. În Winnerton văzuse fete mai frumoase. Dar în felul ei de a fi era ceva deosebit, ceva care-l atrăgea și în același timp îl speria.

— Să vii aici într-o iarnă, îi spuse ea în timp ce se duceau după cai. Am să te duc mai sus de tre-

cătoarea asta, acolo unde cascadele îngheață și par niște uriașe statui de marmură.

— Cu multă plăcere, se grăbi el să răspundă.

La înapoiere lăsară caii la trap. Ren îi arăta locurile cunoscute de ea, în munți ; îi vorbea despre culmile îndepărtate, încununate de nori, ce par niște piramide plutind în aer ; îi povestea despre alpiniștii care se cațără iarna pe vîrfurile acoperite de zăpadă, despre un indigen-călăuză care, atunci cînd chiuie, se aude la multe mile în jur.

Apoi, coborînd deodată vocea, astfel încît în tăcănitul copitelor abia îi putu desluși vorbele, adăugă :

— Nu știu de ce, dar ești primul om căruia i-am arătat paradisul meu.

XXI

— Anthony, vii cu noi ? îl întrebă Piet în seara aceea.

Într-o mînă ținea o pușcă, iar în cealaltă un felinar.

— Unde vă duceți ?

— Să vînăm iepuri.

— Bine, viu, răspunse Anthony și privi spre Ren.

Ea se răsuci în călcîie și intră repede în casă. Anthony ar fi dat orice să-și petreacă tot timpul la fermă în tovărășia lui Ren, dar își dădea seama că de astă dată nu poate refuza invitația, așa încît fu nevoit să plece la vînătoare cu cei trei frați și se simți foarte fericit cînd se întoarse acasă. Încercă s-o caute pe Ren, dar fata se culcase, și Anthony intră trist în odaia lui.

Dimineața, la masă, Ren nu vorbi aproape de loc. După dejun o găsi în grădină ; citea.

— Pot să stau aici lîngă dumneata ? întrebă el.

Fără să-l privească, răspunse :
— Cum dorești.
Se așeză pe iarba moale alături de ea.
— Ești supărată ?
Ren clătină din cap și continuă să citească.
— E interesantă cartea ?
— Nu prea.
— După cum văd te interesează totuși mai mult decît mine.
Ren închise cartea.
— Cît de cruzi sînt oamenii ! Nu-i pot suferi cînd omoară animale nevinovate.
— Dar iepurii sînt dăunători, luă Anthony apărarea vînătorilor. Nimicesc zarzavaturile.
— Sînteți toți setoși de sînge, urmă Ren. E dezgustător ! Nu știu de ce, credeam că ești altfel decît ceilalți. Te rog, lasă-mă, vreau să citesc.
— Iartă-mă dacă te-am supărat, rosti el cu răceală.
Se ridică și plecă, pășind pe covorul moale de iarbă.

Era într-o sîmbătă seara ; micul deșteptător de pe cămin sunase ora zece. De dimineață Mary nu-și mai văzuse bărbatul. George nu venea sîmbăta la masă, pentru că avea mult de lucru la bar.
Mary intră în odaia ei. Știa că George nu se va întoarce decît după ora unsprezece. De aceea, auzind portița trîntindu-se, iar apoi zgomot de pași, se miră nespus.
Cineva bătu încetișor în ușă. Mary, care nu primea niciodată pe nimeni, se sperie.
— Cine-i acolo ?
— Șșt, șopti un glas dincolo de ușă. Eu sînt, doamna Hundt.
Mary deschise ușa și doamna Hundt, pășind pe vîrfuri, intră în casă, făcîndu-i semn cu degetul să tacă.

— Unde-i holul? întrebă ea în șoaptă. Mirosea tare a cuișoare.

Înfățișarea doamnei Hundt dovedea cu prisosință că băuse binișor; ochii îi luceau de parcă ar fi avut febră, fața îi ardea. Niciodată pînă atunci Mary nu văzuse un zîmbet pe obrazul ei; de astă dată însă doamna Hundt zîmbea.

— Care va să zică aici locuiești, Mary, spuse ea pe un ton îngăduitor. Mary o privea liniștită. — Tocmai treceam pe aici și m-am gîndit să intru la dumneata.

— Foarte drăguț din partea dumneavoastră. Nu doriți un ceai?

— Poate, dar puțin mai tîrziu. Nu poți să-mi dai ceva răcoritor?

— Mă tem că numai apă.

— Minunat! E bună și apa, deși doctorul mi-a recomandat, pentru stomacul meu, să beau din cînd în cînd puțin rachiu. — Doamna Hundt privi spre unul din pereți, pe care umezeala ce se scurgea din tavan formase pete urîte de mucegai, închise la culoare. — Sufăr de stomac, adăugă ea.

— Nu avem rachiu în casă, spuse Mary, cerîndu-și parcă iertare.

— Soțul dumitale ar putea să aducă puțin rachiu acasă.

— Nu prea ne dă mîna.

Doamna Hundt chicoti, apoi o privi șăgalnic pe Mary și din nou chicoti. Roșeala din obraji îi dispăru; fața îi era acum hidoasă, ca un craniu rînjit.

— Ascultă, draga mea, mi se pare că fiul dumitale n-o duce prea rău la Winnerton. Așa-i?

— La Winnerton?

— Ei da, e doar acolo. Nu-i așa?

— Cine v-a spus?

— Soțul dumitale n-ar trebui să-și lase scrisorile la îndemîna oricui. Ar fi păcat dacă i-ar veni cuiva în gînd să-i scrie directorului școlii că

mama băiatului e hm... să zicem, puțin oacheșă, iar fratele și mai oacheș.

— Dacă ați venit aici ca să mă jigniți — izbucni Mary mînioasă — ați face mai bine să plecați imediat.

— Nu te supăra, draga mea! spuse liniștitor doamna Hundt. Taina dumitale o să rămînă taină. — Dădu din cap și zîmbi. — Dar să știi că Anthony ar merita o lecție. Am auzit că îi este rușine cu dumneata. Urît din partea lui, după toate cîte ai făcut pentru el!

Doamna Hundt se ridică.

— Fiindcă veni vorba, ai putea să-i spui soțului dumitale să mă lase să iau din cînd în cînd puțin rachiu. Mister Hundt e un om cam îngust la minte, nu-i în stare să-și conducă afacerile, nu, nu-i de loc bun pentru asta.

Bătrîna sughiță.

— Of, Doamne, uite aici mă apucă! se plînse ea și arătă cu degetul spre stomacul lui Mary. Fiindcă veni vorba, știi că te-ai cam îngrășat? Nu cumva ești din nou însărcinată?

Mary nu răspunse. Viața amară o învățase să se stăpînească. Pe chipul ei însă se citea indignarea.

— Nădăjduiesc că nu, urmă bătrîna. Pentru bunul mers al afacerilor nu putem admite asta. Altminteri am fi nevoiți să-l concediem pe soțul dumitale. — Doamna Hundt zîmbi din nou, dezvelindu-și gingiile. — Am glumit. E timpul să plec. Atunci nu uiți să vorbești cu soțul dumitale, nu-i așa?

Purtarea rece a lui Ren îl zgudui adînc pe Anthony. Se simțea străin, nefericit. Numai glasul ei cald, privirea-i duioasă îi puteau reda liniștea. Coborî spre stăvilar și începu să se plimbe agale pe fîșia de nisip galben de la marginea lui. În minte i se învălmășeau tot felul de gînduri ce se rîn-

duiau în rime; se întoarse grăbit în casă și notă cele ce compusese. Cînd citi însă, nu-i plăcu ce a scris; făcu îndreptări pe ici, pe colo și abia după aceea copie versurile pe curat și scrise dedicația: „Unei fete cu mult suflet". Lăsă poezia pe masa ei de lucru și ieși repede din odaie. Tremura tot, de tulburat ce era.

La cină ea se comportă ca de obicei. Dar în timp ce beau cafeaua, privirile li se întîlniră o clipă și i se păru că în ochii ei licărește un zîmbet blînd.

După ce ascultă rugăciunile, ieși în grădină. Acolo Ren, după cum nădăjduise, se apropie de el.

— Îți mulțumesc, Anthony! — Glasul ei era mîngîietor ca o adiere de vînt primăvăratic. — Mi-au plăcut versurile dumitale.

— M-ai iertat? întrebă el.

— Sigur.

Ea îi luă mîna și i-o strînse prietenește.

În zilele următoare plecară de multe ori să se plimbe călare și în timp ce caii se odihneau, își citeau unul altuia versuri dintr-o antologie.

Îi plăcea s-o simtă aproape pe fata aceasta ciudată, să stea de vorbă cu ea, să-i audă rîsul. Se legase atît de mult de Ren, încît aproape uitase dureroasa lui taină. Nimic nu-i amintea de ea în atmosfera senină de fericire ce-l înconjura. Dar odată, la cină, lucrurile luară o altă întorsătură.

XXII

— Storm de Wet — observă într-o seară, la masă, Theo — susține că ne trebuie o republică. Englezii îi strică pe cafri; numai burii știu să se poarte cu ei. Nu te supăra — adăugă el, întorcîndu-se spre Anthony — dar nu pot să nu fiu de acord cu Storm. Voi, englezii, îi stricați pe cafri

și pe mulatri. Unii dintre ei se duc să învețe și la universități...

— Și de ce nu? replică cu înflăcărare Ren. Sînt oameni capabili și foarte conștiincioși. Cunosc un indigen care a primit de curînd diplomă de merit. — Își privi supărată fratele. — Să știi că te înșeli cumplit.

Theo se roși. Mister du Toit, oarecum stînjenit, aruncă o privire spre Anthony; acesta nu-și ridică ochii din farfurie.

— Lăsați discuțiile astea, zîmbi mama, doamna du Toit. Mîncați, copii!

— Te crezi foarte deșteaptă, nu-i așa? o apostrofă Theo pe soră-sa. Îți închipui că dacă ai fost cîndva prima din clasă, știi totul? Nu zic, oi fi pricepînd tu ceva din manualele tale. Dar ca să conduci țara noastră nu-i ușor. Pentru asta avem nevoie de oameni foarte experimentați. — Și se bătu cu pumnul în piept. — Dacă nu-i ținem pe negri în frîu, ni se suie în cap și-atunci poți să pui cruce la toate.

— Storm ți-a împuiat capul cu prostii.

— Nu-s prostii. Storm știe ce spune. Toate aceste idei năstrușnice, cum că indigenii și mulatrii trebuie să capete dreptul la vot, învățătură și altele, nu-s decît prostii. Poți să spui ce vrei, Regina, dar dacă vreun nebun ca tine ar ajunge la cîrma țării, te-ai trezi într-o bună dimineață că ai în pat un soț *mulatru!*

Închipuindu-și scena, Theo izbucni în rîs. Mister du Toit sări în sus; luminița blîndă care licărea de obicei în ochii lui se schimbă acum într-o lucire plină de mînie. Lovi atît de furios cu pumnul în masă, încît zăngăniră farfuriile.

— Îl omor pe loc pe orice mulatru care se va încumeta să se atingă de fiică-mea! — Întorcîndu-se brusc, își agită degetul în fața obrazului lui Theo. — Și dacă ai să mai îndrăznești măcar o dată să po-

menești de așa ceva, am să te învăț eu minte. Auzi? Pun biciul pe tine. Marș de-aici!

Theo se grăbi să dispară.

Anthony tremura de parcă l-ar fi scuturat frigurile; îi venea să iasă și el în urma lui Theo.

Mister du Toit își șterse mustățile cu dosul palmei și se lăsă greoi în fotoliu. Anthony privi repede la cei așezați în jurul mesei.

Afară de Ren, toți aveau un aer stînjenit. Privirea ei îi readuse lui Anthony stăpînirea de sine și-l ajută să înfrunte atmosfera apăsătoare. Își băură cafeaua într-o tăcere mormîntală. Mister du Toit scoase Biblia, o deschise la nimereală și mormăi primele cuvinte care-i căzură sub ochi: „Și ziditorul creînd popoarele din același aluat, le lăsă să stăpînească pămîntul".

Înveselit de faptul că tocmai acest pasaj îi nimerise gazdei sub ochi, Anthony se uită din nou fără să vrea la Ren, dar chipul ei rămase nemișcat. Cît despre mister du Toit, acesta părea că n-a prins înțelesul vorbelor pe care le rostise. Furios încă, bombăni ceva, apoi — uitînd, împotriva obiceiului, să-și spună rugăciunea — puse deoparte cartea, se ridică și părăsi solemn odaia.

După cină Anthony nu izbuti s-o găsească pe Ren singură. Toată noaptea nu fu în stare să închidă un ochi. Din nou îl năpădi spaima. Odată și odată se va îndrăgosti de Ren — dacă nu s-a și îndrăgostit; poate că tocmai focul acela care-l arde din creștet pînă-n tălpi ori de cîte ori se află în preajma ei este „dragostea". Cînd un bărbat și o femeie se îndrăgostesc unul de altul, se căsătoresc pînă la urmă. Dar Ren nu se va căsători niciodată cu el dacă va afla adevărul. Cît privește părinții și frații ei, a ajuns să-i cunoască acum. E de ajuns să afle că are un frate ca Steve și se vor purta cu el, Anthony, așa cum s-ar purta cu orice mulatru care va îndrăzni să se atingă de fiica lui du Toit. Da, dacă ar ști ei de Steve...

Gîndurile îi zburară spre Port Elizabeth. Acum Steve are aceeaşi vîrstă pe care o avea el cînd a părăsit Stormhoek-ul.

Dacă el, Anthony, s-ar însura vreodată, ar putea avea un copil mulatru, ca Steve. Anthony se cutremură la gîndul acesta.

În cele din urmă adormi. În vis se făcea că o sărută pe Ren şi o strînge în braţe. Deodată, deasupra lor, agitînd o biciuşcă neagră, apare tatăl fetei.

„Las-o în pace!" strigă el cu glas răguşit, plin de răutate.

Dar Ren se strînge tot mai mult la pieptul lui Anthony şi el ştie că atît timp cît o ţine în braţe n-o ameninţă nici o primejdie. Şi iată că biciuşca se ridică în aer şi-l loveşte dureros pe spinare.

„Pleacă înapoi la Kloppies! urlă du Toit. Acolo ţi-e locul!"

Anthony o înhaţă pe Ren şi fuge cu ea. Drumul însă duce la Stormhoek şi el îşi dă seama că n-o poate adăposti acolo pe Ren — lîngă mama lui şi lîngă Steve. Îngrozit, încremeneşte pe loc şi descoperă că n-o duce pe Ren, ci pe Spuds. Ştie că-i Spuds, deşi cîinele pe care-l ţine în braţe e mic, cu blana neagră şi nu seamănă de loc cu un foxterier. Anthony ridică privirea şi o vede pe doamna Hundt care-i face semn din ochii adînciţi în orbite, ca de mort. Căţelul scheaună şi se zbate în braţele lui. Anthony se trezeşte cu un ţipăt. Speriat, buimăcit, îşi ascultă inima, care bate furioasă.

XXIII

În lumina trandafirie a zorilor Ren şi Anthony ieşiră călare în veld. Umbrele visului îl urmăreau neîncetat pe Anthony. Gîndul că Ren va afla cîndva îngrozitoarea taină a originii lui îl făcea să tremure. Şi totuşi poate că taina aceasta n-o

va speria dacă-l va iubi — dar numai dacă-l va iubi mult, mult de tot...

— Ce scenă dezgustătoare a fost aseară la cină ! spuse Ren cînd caii, după o goană nebună, trecură la trap uşor. Anthony rămase tăcut. — Şi toate acestea în prezenţa dumitale, adăugă ea. Theo e fără îndoială un prost. Ştie doar că asemenea discuţii îl irită pe tata, că ăsta-i punctul lui dureros. Ea slăbi frîul şi Spottie încetini pasul.

— Dar de ce le pune tatăl dumitale pe toate la inimă ? întrebă Anthony. La urma urmei, Theo n-a făcut decît să arunce nişte vorbe în vînt.

— Nu ştiu, dar cred că bătrînul se teme puţin pentru mine. Îi apăr întotdeauna pe mulatri şi pe indigeni. Oricum ar fi — adăugă ea — plec astăzi pentru cîteva zile de acasă. Nădăjduiesc că în lipsa mea se va restabili aici liniştea şi pacea.

— Unde pleci ?

— La ferma învecinată. Doamna de Wet nu se simte prea bine. Mă duc pe la ea.

— Îmi pare rău că pleci, spuse Anthony. O să mă plictisesc fără dumneata.

După dejun, în căldura zăpuşitoare a dimineţii, Anthony rămase mult timp cu ochii pierduţi în zare, privind cum Spottie o duce în galop pe Ren, departe, pînă cînd, în sfîrşit, fata şi calul se transformară într-o pată mică la poalele munţilor.

În primele zile, cînd abia venise la fermă, Anthony nu-şi închipuia că Piet îl poate plictisi într-atît. Acum, în lipsa surorii sale, Piet îi părea nesuferit de obositor.

Rătăcea singur sub soarele arzător, cu ghetele pline de praf, cu obrazul strălucind de sudoare. Greierii ţîrîiau neîntrerupt şi zgomotul lor monoton părea că umple totul în jur.

Întîmplările petrecute la fermă din clipa sosirii lui i se învălmăşeau dureros în minte. Dar cu cît rătăcea mai mult, cu atît i se limpezeau mai mult gîndurile. Pentru întîia oară după atîta amar de

vreme, Anthony se văzu pe sine însuşi în adevărata lumină. „O minciună ca asta, îşi zise el, nu poate dăinui mult. N-ar fi mai bine să se întoarcă acasă, la mama lui, ori să stea împreună cu Steve? Dacă ei doi sînt mulatri, înseamnă că şi el, Anthony, e mulatru. Dacă Ren îl va iubi, dragostea aceasta ar putea avea pentru ea urmări mai rele decît pentru el. Poţi oare trăi o viaţă întreagă în minciună? Nu, îndată ce se va întoarce, o să-i spună totul..."

Ren se întoarse abia peste o săptămînă. Anthony îşi făcea tocmai de lucru pe lîngă grajduri, împreună cu Theo şi mister du Toit, cînd Ren coborî de pe cal şi el băgă de seamă că privirea fetei îl caută. Numai după ce-i întîlni ochii, întoarse capul ca să dea bună ziua tatălui şi fratelui ei.

Curînd rămaseră singuri. Mergeau agale pe lîngă stăvilar, apoi păşiră peste podul care traversa micul pîrău şi se aşezară pe malul celălalt, sub copaci, în iarba moale.

— Ai sosit la timp, spuse liniştit Anthony. Mîine la prînz eu şi cu Piet trebuie să fim la şcoală.

— Ştiu — răspunse Ren — iar eu poimîine.

Privi într-o parte şi rupse cîteva fire de iarbă.

— Ren — rosti el — nu ştiu de ce mi se pare că înainte de a te întîlni n-am existat pe lumea asta.

Fata înălţă capul şi-l privi printre gene. Zări o şuviţă cîrlionţată care-i cădea pe frunte şi i-o îndreptă cu gingăşie. Apoi din nou îşi lăsă ochii în jos şi el observă cum degetele ei se joacă nervos cu firele de iarbă.

Un gînd îi stăruia lui Anthony în minte: să-i spună totul, cît mai repede, pînă nu-i prea tîrziu. Ren trebuia să cunoască tot adevărul despre mama şi fratele lui. Era încredinţat că după ce va afla adevărul ea nu-l va mai putea iubi. Şi, cu toate

acestea, nu-i putea ascunde nimic. Anthony deschise gura, însă limba parcă-i înțepenise.

Fața lui Ren era acum aproape de tot ; în părul ei adiau miresmele înserării.

Stăvilarul și veld-ul din fața lor începură să se întunece. La răsărit, norii trandafirii căpătară o nuanță cenușie ; în schimb la apus cerul ardea în vîlvătăi.

O privea cuprins de tristețe. Măcar de l-ar fi ajutat să scape de această povară apăsătoare ! Fără să vrea, îi admiră gura întredeschisă, linia arcuită a buzelor.

Deodată se dădu înapoi și strînse din dinți, apoi, nemaiputîndu-se stăpîni, o cuprinse cu brațul. Ren nu se împotrivi ; își lăsă capul pe umărul lui și părul ei îi atinse obrazul. Cu ochii închiși el îi căută buzele. Era primul lui sărut, stîngaci, lipsit de îndrăzneală.

A doua zi dimineață plecară să se plimbe călare. Plouase toată noaptea și norii leneși pluteau molcom mai jos de vîrfurile munților. Aerul proaspăt le mîngîia obrazul, și veld-ul, spălat de ploaia de vară, își cînta cîntecul plin de voioșie.

XXIV

Își făcură mărturisiri de dragoste. În nevinovăția lor de adolescenți, nu se întrebară prea mult ce înseamnă acest sentiment. Se iubeau și asta le era de ajuns.

Anthony se întoarse la Winnerton. Acum căpătase un nou interes pentru viață, un nou țel, către care merita să tinzi. Găsise, în sfîrșit, drumul spre fericirea visată și de aceea alunga orice gînd care i s-ar fi pus împotrivă.

Îndrăgostiții își scriau în fiecare săptămînă și nădăjduiau să se revadă cît mai curînd, cu primul prilej ce avea să se ivească.

Într-o vineri, o lună după întoarcerea la școală, Anthony fu chemat în biroul directorului. În ultima vreme tînărul scrisese și primise o sumedenie de scrisori înflăcărate, scrisori aprinse, nebunești ; de aceea, ducîndu-se la director, se simțea oarecum vinovat.

— Graham, din păcate am să-ți comunic o veste tristă, rosti solemn mister Cronje.

Anthony văzu pe masă un plic, iar în mîna directorului o foaie de hîrtie roz.

— Mama dumitale s-a îmbolnăvit și trebuie să pleci neîntîrziat acasă. Ai un tren la ora nouă. Am să fac tot posibilul ca să-l poți prinde. — Directorul se ridică, se apropie de Anthony și-i puse mîna pe umăr. — Nu cred să fie ceva grav, altminteri ar fi scris lucrul acesta. La revedere, dragul meu.

Și directorul se așeză din nou în fotoliu.

Înmărmurit, Anthony părăsi biroul. Doar nu trecuse nici o săptămînă de cînd primise o scrisoare de la maică-sa, care se încheia ca de obicei : „Acasă toate-s bune".

Era duminică dimineața. Drumul lung îl obosea nespus pe Anthony.

La gîndul că boala mamei lui ar putea fi gravă, se simțea cuprins de spaimă și remușcări. De ce nu se dusese acasă de Crăciun ? Lipsise doar și în vacanța mare. Nu era de ajuns ? De un an și mai bine nu-și văzuse părinții. Tatăl lui nu se prea sinchisea de lipsa lui îndelungată. În schimb mama...

Trenul zăbovea nesfîrșit de mult într-o haltă mică. Acoperind șuierul strident al locomotivei, din compartimentul vecin răsunau sunete de chitară și un glas care cînta :

O, du-mă înapoi.
În bătrînul Transvaal !

Se auzi un ultim şuierat şi locomotiva, pufăind ritmic, se urni greoi, trăgînd după sine vagoanele. Trenul îşi spori viteza şi în jur totul deveni deodată ceţos şi întunecat, de parcă un nor ar fi acoperit soarele.

— Priviţi ! strigă un tovarăş de compartiment. Lăcuste ! Milioane de lăcuste !

Anthony zări o întreagă armată zburătoare, cîtă frunză şi iarbă — insecte cu corpuri tari, pîntecoase, cu aripi străvezii, care zumzăiau într-una ; lăcustele se îndreptau spre alte locuri, unde aveau să aducă distrugere şi sărăcie.

Zburînd în întîmpinarea vagonului, se loveau de fereastra pe care Anthony abia apucă s-o închidă la timp. Părea că în geam izbesc picături grele de ploaie.

Era aproape douăsprezece cînd trenul intră în Stormhoek.

Prin perdeaua de lăcuste care inundau staţia, Anthony îl zări pe peron pe Steve. Cît de mult crescuse şi ce slab părea ! Anthony îi făcu semn cu mîna, dar acesta nu-i răspunse.

Steve era întotdeauna deosebit de serios, dar acum, în timp ce-şi tîra încet paşii pe peron, chipul lui părea mai posomorît ca altădată, aproape încremenit.

Speriat, Anthony alergă spre el.

— Hallo, Steve !

— Hallo ! răspunse Steve cu voce ştearsă.

— Ce-i cu mama ? Cum se simte ?

Steve tăcea.

— Cum se simte mama ? Spune ! Dar spune odată !

Anthony îl apucă de umeri şi-l scutură.

— A murit...

Cuvintele acestea îl izbiră cumplit de dureros în inimă. În tăcerea lungă ce urmă, afişele de reclamă de pe ziduri, vagoanele trenului ce sosise, toate se învălmăşiră în faţa lui într-o pată uriaşă, apoi dis-

părură. Auzi un sunet răgușit, nearticulat, și nu-și dădu seama dintr-o dată că acest sunet a ieșit din propriul lui gîtlej. Încercă din răsputeri să se stăpînească, în timp ce întreaga stație începuse să joace în fața lui într-un dans drăcesc.

Cînd își reveni, își dădu seama că pășește pe stradă, alături de fratele său.

Se îndreptau în tăcere spre locul care fusese altădată căminul lor. Jur împrejur, pretutindeni mișunau lăcustele, devorînd, nimicind totul ; o năpastă se abătuse asupra lor, în timp ce alta era pe drum.

Micul convoi de înmormîntare se tîra trist spre cimitir. Scrîșnind și hurducîndu-se pe drumul uscat, roțile carului mortuar nu stîrneau prea mult praf ; pînă și nisipul care se învolbura atît de ușor în verile tîrzii se liniștise de astă dată, ca ultim omagiu adus unei femei căzute într-o luptă inegală cu viața.

Pe cînd stăteau în preajma mormintelor, porni să adie un vînt ușor, dar copacii fără frunze nu foșniră — lăcustele devoraseră totul.

„Că pămînt ești și în pămînt te vei întoarce..." — ajungeau ca prin vis pînă la Anthony cuvintele triste rostite de preotul îmbrăcat în negru și șoaptele surde ale celor de față ; vedea ca prin ceață micul grup strîns în jurul mormîntului, în timp ce sicriul era coborît în groapă — tatăl său, Steve, mister Hundt, Bob Short cu mama lui și cîteva babe, bocitoare de profesie.

N-avea s-o mai vadă niciodată... Mama lui nu mai exista. La Winnerton n-aveau să-l mai aștepte niciodată scrisorile ei duioase... „Anthony, fiul meu, dragul meu băiat, ți-am împletit un pulover... Aș vrea atît de mult să te revăd, scumpul meu băiețaș..."

Măcar de-ar fi știut că o să moară atît de curînd ! Dacă nu s-ar fi rușinat din pricina ei și ar fi venit

în vacanță acasă, în loc să-și petreacă timpul printre oameni străini!

Nu izbutiseră s-o înmormînteze în cimitirul pentru europeni. Dar ce însemnătate mai aveau toate acestea? Au înmormîntat-o lîngă mulatri — doar fusese și ea mulatră. Nu era oare indiferent de ce boală murise — de pneumonie, cum i se spusese, ori de altceva?

Nu mai are mamă. Totul s-a sfîrșit. Iar acum, bulgări de pămînt cad cu zgomot surd pe sicriul de lemn...

Briza ușoară se transformă în vînt, iar vîntul ridică un șuvoi de praf, șuierînd și aruncînd fire de nisip în ochii oamenilor.

XXV

După moartea mamei lor, Anthony și Steve nu se întoarseră curînd la școală. Tatăl, care încăruntise repede, sub ochii lor, nu era în stare să îndure serile de singurătate și-i ținu pe băieți acasă aproape o săptămînă. Se obișnuise atît de mult să se bizuie în toate pe soția lui! Doar numai mulțumită ei nu luase în gură un strop de rachiu în toți acești ani.

Suferea cumplit și căuta mereu tovărășia copiilor, mai cu seamă pe a lui Anthony.

Dar nici ei nu-i puteau ajuta cu nimic.

Într-o noapte, a cincea zi după înmormîntare, Anthony stătea în pat, fără să doarmă. Erau unsprezece trecute cînd se auziră de afară pași greoi, șovăitori. Apoi cineva se împiedică și căzu. Anthony sări și alergă pe verandă. Pe podeaua de ciment, cu mîinile întinse deasupra capului, zăcea George.

Auzind zgomot, Steve se trezi și veni în fugă; îl ridicară cu greu. Cînd George întoarse capul simțiră că duhnea a vin.

Cu multă greutate izbutiră să-l culce în pat. Steve alergă după medic, în timp ce Anthony ștergea șuvița subțire de sînge ce se prelingea din rana de pe frunte. Și deodată auzi, ca prin vată, vocea tatălui său :

— O mare greșeală. Nu aveam dreptul să fac copii, murmura el fără șir. Mai bine nu se năștea Steve !... — George sughiță, era beat turtă. — Nu, nu, trebuie să recunoști : Steve e o corcitură de mulatru. De aceea a și încercat Mary să se descotorosească de al treilea. — George făcu o sforțare ca să se ridice. — Mary, Mary, întoarce-te ! Sînt bolnav, Mary ! își chemă el jalnic soția.

Apoi începu să vomite pe cearceaf. Anthony nici nu băgă de seamă : ședea cu privirea țintuită în gol. Știa acum ce o determinase pe Mary să facă pasul acesta îngrozitor. A făcut-o de dragul lui. Nu voia să mai aibă un copil — poate mai negru ca Steve — și să-i îngreuneze lui viața. Jertfindu-l pe viitorul frate, ori poate soră, se jertfise pe sine însăși. Anthony se ruga în sinea lui ca Steve să nu afle niciodată pricina morții mamei lor.

A doua zi se duse singur la cimitir. În lumina înserării rămase îndelung lîngă mormîntul lui Mary și cu lacrimi în ochi se gîndi la viața ei singuratică, plină de jertfe.

— Iartă-mă, mamă ! șopti el.

Se pregătea să plece, cînd deodată își aminti de Ren ; spaima rece i se strecură din nou în suflet ; dacă se va căsători vreodată cu ea, ar putea să aibă copii negri ca Steve. Și Anthony își dădu seama că o iubește prea mult pe Ren ca să-i hărăzească soarta pe care a avut-o mamă-sa.

După ce se întoarse la școală, îi scrise o scrisoare. Dacă în scrisorile de pînă atunci i se adresa întotdeauna cu „iubito", de astă dată începu simplu :

Dragă Ren,

Cu durere trebuie să te anunţ că am suferit o mare pierdere. Acum zece zile a murit mama mea. Nu mă simt în stare să-ţi explic ce înseamnă asta pentru mine. Chiar dacă aş încerca s-o fac, tot n-ai putea să pricepi, în ciuda sentimentelor care ne leagă. Un singur lucru pot să-ţi spun, şi anume că întreaga mea viaţă a luat o altă întorsătură. Dragostea noastră, a ta şi a mea, a fost minunată, dar acum s-a sfîrşit.

S-ar putea să înţelegi ce anume m-a silit să iau această hotărîre. Nu ştiu. Nădăjduiesc totuşi că o să pricepi cîndva. Adio, Ren.

Prietenul tău,

Anthony.

Ea îi răspunse:

Dragă Anthony,

Credeam că într-o asemenea clipă aş fi putut să însemn mai mult pentru tine. Nu pot înţelege purtarea ta şi mă tem că n-am s-o înţeleg niciodată.

Îmi pare foarte rău că ţi-ai pierdut mama. Primeşte, te rog, condoleanţele mele profunde şi sincere. Adio,

Ren.

Scrisoarea ei îl duru. O puse împreună cu celelalte şi vru să le ardă, dar nu se putu hotărî s-o facă.

Apoi se cufundă cu totul în pregătirea pentru examenul de maturitate, pe care trebuia să-l susţină la sfîrşitul anului. Încetă să se mai ocupe de sport şi nu se gîndea decît la cărţile lui.

Deşi Anthony îi scria tatălui său în fiecare săptămînă, nu primea de la el decît cel mult o scrisoare pe lună; scrisorile lui George erau scurte, scrise în grabă, şi-i păreau puţin prosteşti.

Peste patru luni veni la Stormhoek în vacanța de iarnă. Se aștepta să-și găsească tatăl într-un acces grav de beție, dar lucrurile luaseră o întorsătură mai proastă decît crezuse. Anthony îl găsi în pat, slăbit, nebărbierit. Bețiile care se țineau lanț îi subminaseră sănătatea și așa șubredă. În casă domnea murdăria și dezordinea.

Odată, într-o dimineață geroasă, pe Anthony și Steve îi treziră niște ciocănituri puternice la intrarea din față. Bătea băiatul indigen care le aducea dimineața laptele.

— Baas, baas ! striga el speriat, holbîndu-și ochii și arătînd spre fundul grădiniții.

În lumina palidă a zorilor, Anthony desluși silueta unui om îmbrăcat în pijama, care zăcea lîngă portiță. Un cîine vagabond îi tot da tîrcoale, mirosindu-l. Desculți cum erau, băieții alergară spre portiță și tremurînd din pricina vîntului tăios, se aplecară deasupra lui. George zăcea cu fața în jos. Cuprinși de groază, îl întoarseră pe spate.

Trupul îi era țeapăn, fața vînătă.

În zilele ce urmară acestei lovituri înspăimîntătoare, lui Anthony începu să i se pară din ce în ce mai mult că viața lui se scurge după un plan dinainte stabilit de către Cel-de-sus.

La înmormîntarea tatălui său — mult mai solemnă decît înmormîntarea mamei, și de astă dată în cimitirul pentru europeni — păși calm și cu sufletul împietrit.

După moartea lui George, mister Short se purtă cu fiii acestuia ca un prieten adevărat, cum de altfel fusese întotdeauna. Cu multă bunăvoință luă asupra lui obligațiile de executor testamentar care-i fuseseră încredințate, aranjă vînzarea căsuței Grahamilor, a mobilierului și a celorlalte lucruri, și plasă convenabil cele cîteva sute de lire, moștenite de frați, în obligațiuni cît se poate de sigure.

Faţă de fratele mezin, Anthony arăta acum mai multă răbdare ca în toţi anii trecuţi. Steve se întoarse primul la şcoală. Dimineaţa, Anthony îl conduse la gară. În timp ce-şi strîngeau mîinile, Anthony se întrebă cu tristeţe dacă avea să-l mai vadă vreodată. Rămase mult timp pe peron, făcîndu-i semne cu mîna. Era acum singurul Graham care mai rămăsese în Stormhoek.

În aceeaşi seară, Anthony se duse la cimitirul pentru mulatri. Era închis. Sări peste îngrăditura de sîrmă şi se apropie de mormîntul mamei lui. Pe cerul limpede de iarnă luna strălucea, aruncîndu-i peste mormînt umbra neagră.

A doua zi dimineaţă, Anthony plecă la Winnerton. Scoţîndu-şi capul pe fereastra vagonului, aruncă o ultimă privire asupra orăşelului în care se născuse şi, întorcîndu-se, cu inima îndurerată, îl blestemă.

INTERLUDIU

— Te felicit, Graham. Ai ieşit primul. Dar de ce vrei să-ţi schimbi numele pe diplomă?

— Ştiţi, sir, răposatul meu tată mai are în Anglia trei fraţi ai căror copii vor duce mai departe numele familiei Graham. Pe cînd din partea mamei mele nu se mai află nimeni care să continue numele familiei Grant.

— Înţeleg. Dar ca să-ţi schimbi numele trebuie să îndeplineşti anumite formalităţi prevăzute de lege.

— Ştiu, sir, de aceea am şi luat măsurile necesare.

— Bine, după ce vei aranja totul, treci pe la mine. Ce-ai de gînd să faci? Mă refer la viitorul dumitale. Vrei să-ţi continui studiile sau...

— Vreau să mă fac avocat, sir, sau... ziarist. Nu m-am hotărît încă. Judecînd însă după ultimele evenimente, mă tem că tineretul de vîrsta mea va trebui să îmbrace curînd uniforma militară.

— Da, blestematul de Hitler! Lucrurile stau destul de prost. În tot cazul, îţi urez succes, Graham, adică Grant, şi nădăjduiesc să primesc curînd o veste de la dumneata...

Orologiul bisericii din oraş bate ora unu. El îşi închide cărţile, îşi apasă încetişor cu degetele ochii

înroșiți și stinge lumina. Pășește ușor pe scară, de teamă să nu trezească din somn gazda. Sărmana văduvă e atît de singură și a fost atît de rău bolnavă în ultima vreme! Și cît e de cumsecade — niciodată nu-l zorește cu plata chiriei. I-a rămas dator de două luni...

Pe străzile prăfuite e întuneric și nu se află țipenie de om. De după dealuri, din veld, vîntul se năpustește vuind în valea unde zace orășelul cufundat în somn și unde oamenii au vise simple, copilărești.

Pășește fără zgomot, cu pași măsurați, pe nisip, și treptat gîndurile încep să i se orînduiască în creier. Mai are înaintea lui atîția ani de învățătură pînă să ajungă avocat. O să fie oare nevoit să rămînă ani și ani în coclaurile astea blestemate, ca să-și facă practica de avocat, lucrînd în aceeași cameră cu dactilografa — fata aceea buboasă și răscoaptă, care disprețuiește bărbații pentru că n-are parte de ei?

Ce-ar fi dacă ar intra în armată, unde ar cunoaște o viață nouă, plină de neprevăzut, care-i va hărăzi sentimente simple, prietenești, sau poate chiar moartea? Să apere mărețul țel pentru care luptă azi oamenii... Dar e posibil oare ca și în lumea nouă, care va lua naștere după războiul acesta, să mai existe prejudecăți rasiale?

Se întoarce în odăița lui tristă, cu pereți murdari, coșcoviți, cu acoperiș de tablă și podea scîrțîitoare, se dezbracă și-și așază pantalonii pe scaun. Sîmbătă va trebui să le coase niște nasturi...

Dragă Anthony,

Scrisoarea ta m-a bucurat mult. Nu nădăjduiam să mai capăt de la tine vreo veste: a trecut aproape un an de cînd ți-am scris și nu mi-ai răspuns.

Da, multe evenimente s-au petrecut în viața ta! Nu te învinuiesc că ți-ai schimbat numele, de

vreme ce-ți place mai mult așa. Va să zică acum ești în armată! Aș fi vrut să știu de unde ai trimis scrisoarea asta. Pe ea nu scrie decît: „Poșta militară, Durban". Se vede că te afli undeva în inima Abisiniei. Nădăjduiesc că băieții voștri au să-i învețe minte pe italieni! Aș fi vrut și eu să plec pe front, dar sînt nevoit să mai aștept trei-patru ani pînă o să împlinesc vîrsta cerută, or nu cred că războiul o să dureze atît de mult, deși toți spun că s-ar putea să țină vreo zece-cincisprezece ani.

Te rog, scrie-mi cît mai des, vreau să știu dacă totul e în ordine la tine. Ți-am trimis astăzi un mic pachet cu alimente. Nădăjduiesc că-l vei primi. Se spune că duceți pe-acolo lipsă de apă și de aceea ți-am trimis două cutii cu suc de grape-fruit.

Cu școala stau bine; în trimestrul trecut am ieșit primul în clasă. Mă ocup foarte serios și de vioară. Am acum una nouă, cu un sunet foarte plăcut. Bunicul, care pe vremuri cînta și el la vioară, și care mi-a dăruit-o pe prima, m-a ajutat s-o aleg pe aceasta.

Bunicul, adică tatăl mamei, e bătrîn. Tu nu l-ai văzut niciodată.

Se poartă foarte frumos cu mine.

Nu te-ai fotografiat încă în uniforma cea nouă? Trimite-mi te rog și mie o poză, dacă vrei.

Stai să-ți povestesc o întîmplare hazlie. Acum cîteva zile, profesoara...

Nori de praf, cîmpuri de sare.

Conserve de carne, pesmeți și apă stătută.

— Sergent Grant, ai să mergi în recunoaștere!

Pentru nefericiți ca noi nu mai există acoperiș...

Foaia de cort are aici multe întrebuințări, în ea te și îngroapă.

Un italian zace cu pîntecele spintecat și intestinele i s-au amestecat cu țărîna. Șterge-o mai repede de aici! Compania de înmormîntare va strînge tot gunoiul ăsta.

Lacul e doar un miraj, ca și viața însăși — o iluzie și nimic mai mult.

Coloana iese din pustiul galben, apăsător, și în veselia generală se apropie de rîul care mișună de crocodili și de-a lungul căruia se înșiruiesc pîlcuri de cocotieri. Șerpuiește apoi prin plantațiile de arahide și banani și străbate cîmpurile de ricin, coborînd spre coasta Somaliei.

Italiencele sînt durdulii și frumoase, dar șase fete nu ajung pentru șirul de bărbați care fac coadă.

— Mai repede, voi ăștia din față! Mai sînt și alții care vor să se distreze!

Apoi din nou spre inima Africii, încinsă ca o sobă, cu miasmele ei, cu carnea de cămilă, muștele și puricii.

Inspecție!

O ceață deasă învăluie creierul cuprins de friguri...

Cîți ani am? Am uitat. Aproape douăzeci? A trecut un an de cînd am părăsit Africa de Sud. Alți băieți pot ține socoteala săptămînilor și lunilor după scrisorile primite de acasă. Eu însă n-am casă și scrisorile sînt întîmplătoare: de la vreun camarad de pe front și de la Steve. Cît o fi crescut! Ce importanță are aici, pe front, că pielea lui nu-i la fel cu a mea? Bietul băiat! Dacă ne-am fi dus viața laolaltă, ca doi frați... Dar sînt eu oare vinovat de asta?

Și pustiul ăsta care mă apasă... pustiu în jur, pustiu în suflet... nici o scînteie de dragoste care să-mi încălzească viața!

Ah, oare scap teafăr din iadul ăsta? Și chiar dacă scap, la ce bun? Ren, unde ești tu acum? Îți mai amintești vreodată de mine?

Dragă Steve,

Ultima ta scrisoare am primit-o cu o întîrziere de două luni — atît de mult face poșta pînă să ne

ajungă din urmă. Sîntem mereu în marş şi am mirosit şi noi praf de puşcă. Cu puţin înainte am zăcut în spital, de malarie. Acum însă sînt bucuros să-ţi comunic că mă simt bine. Ne îndreptăm spre altă parte a lumii şi chiar dacă ne vom întoarce vreodată acasă, asta nu se va întîmpla prea curînd.

Mă bucur că înveţi bine. În ultima ta scrisoare îmi spuneai că ai să intri în armată de îndată ce ai să împlineşti vîrsta cerută. Cînd o să capeţi diploma de maturitate, atunci poţi să hotărăşti, dar n-o face mai devreme, chiar dacă — aşa cum spui tu — după înfăţişare ţi se dă o vîrstă mai mare decît ai în realitate. Cîţi ani ai, şaisprezece?

Mă întreb adesea dacă se va schimba lumea în bine după războiul acesta. Cînd se va termina oare totul?...

— Ai auzit, Grant, vreo zece oameni din compania noastră vor fi trimişi înapoi la bază. S-a descoperit că sînt mulatri veritabili, cel puţin aşa am înţeles eu.

— Ştii precis? Dar cum s-a putut descoperi?

— Ştiu eu? Prin cenzurarea scrisorilor sau poate prin alte mijloace.

— Vrei ghid, George, vrei vede piramide, Sfinxul?

— Vrei fată drăguţ, George, fată sănătos, fată curat, sora me?

— Brăţară fină, briliante veritabile, numai o sută de piaştri. Fie, luaţi-o şi cu cincizeci!

Dragă mister Grant,

După cum puteţi constata din adresa expeditorului, sînt şi eu în armată. Îmi fac slujba în regimentul de mulatri al Coloniei Capului şi în prezent tabăra noastră se află la Ladysmith, dar nădăjduim

să plecăm curînd spre nord. Cine știe, poate c-o să ne întîlnim cîndva în Italia.

După cîte am înțeles, sînteți locotenent. Vă felicit ! Cel mai înalt grad la care noi, cei din regimentul de mulatri, putem ajunge este sergent-major. Dar pînă una-alta, ce să mai vorbesc... Nu prea am stofă de soldat și nu cred c-o să obțin vreodată mai mult decît cele două galoane pe care le am...

Sărmanul Steve, a înțeles desigur aluzia mea. O, de ce trebuie să-mi construiesc viața pe minciună ?

Sate pîrjolite, orașe distruse.

Roma. Mărețele ruine ale Coloseum-ului ; uimitoarele fresce ale lui Michelangelo pe tavanul Capelei Sixtine.

Un popor înspăimîntat, învins, sătul de război.

Crăciunul în defileurile alpine — sînge roșu pe zăpadă albă.

Da, în anii războiului firea mi s-a asprit, iar limbajul mi-e mai grosolan. Veșnicele înjurături, ploșnițele, bețiile. Moarte și distrugere. Cît e de subțire pojghița civilizației...

— Acum, că s-a sfîrșit războiul, ne vom întoarce curînd acasă.

— Lasă, că am să mă răfuiesc eu cu chiulangiii ăștia ! Am eu cu ei o socoteală veche...

— Da, și-au făcut de cap cu femeile noastre...

— Ce vrei să bei ? Dar tu ?

— Cred că în „civilie" o să trebuiască să facem rînd ca să căpătăm de lucru.

— Sau o să ne înșiruim cu medaliile pe piept și cu cîte o maimuță pe umăr, ca să învîrtim manivela flașnetei.

— Nu, Peterson, acum e rîndul meu...

— Am auzit că o parte din corpul de mulatri a dezertat în Sicilia. Unii s-au însurat cu italience și trec acolo drept europeni.

— Ei, acolo le vine ușor — italiencele sînt oa-cheșe ca și ei.

— Eu nu-i condamn. Dar tu, Grant ?

PARTEA A DOUA

ANTHONY

XXVI

Henry Bosman, un tînăr voinic, în cămaşă cu mîneci scurte, se lăsă pe speteaza fotoliului, zburlindu-şi cu degetul mic mustăţile rare, castanii. Prin fumul albăstriu al ţigării o cerceta pe fata care şedea pe colţul biroului şi-şi aranja cu mişcări graţioase părul proaspăt coafat.

— Cum îţi place pieptănătura mea, Henry? întrebă ea, punînd picior peste picior şi privindu-se cochet în oglinjoara pe care o ţinea într-o mînă.

— Ce să zic, e foarte complicată.

Pe chipul ei apăru un zîmbet de mulţumire.

El se ridică, se opri lîngă ea şi o privi cu încîntare. Fata îşi feri ochii şi se uită la micul ei ceas-brăţară. La vederea briliantelor ce-l împodobeau, pe Henry îl năpădi fericirea : Jean Hartley, fata cu care nădăjduia să se căsătorească în curînd, era bogată.

— E ora trei, Henry. Am plecat. Iar dumneata, ca un băiat cumsecade ce eşti, vezi-ţi mai departe de treabă.

Îl ameninţă cu degetul şi rîse. Purtarea aceasta îngăduitoare nu-i prea convenea lui Henry, care ţinea să fie luat în serios, dar zîmbi totuşi în silă.

— Încă o ţigară înainte de plecare, draga mea!

încercă el s-o oprească și scoase un portțigaret de argint.

— Nu, nu, nu ! Și așa ți-am răpit destul timp.

Jean se ridică în picioare. Pantofii cu tocuri o făceau să pară mai înaltă decît era. Henry se sculă grăbit și deschizînd prevenitor ușa, așteptă pînă ce Jean ieși. Privirea îi lunecă pe obrazul fetei și se opri pe gîtul neted, acolo unde rochia de vară mult decoltată lăsa ușor să se întrevadă sînul. Aici ochii îi zăboviră ceva mai mult decît se cuvenea și uitîndu-se repede la Jean, observă în privirea ei o lucire șăgalnică.

Se vede că Jean știa prea bine că-i frumoasă, căci își ridică și mai mult năsucul cîrn atunci cînd întrebă :

— La ce oră vii deseară ?

— Te-aș ruga, dragă Jean, să fii gata la opt fără un sfert. — Vocea nu-i suna atît de sigur cum ar fi dorit. — La Teatrul Mic spectacolul începe la nouă și un sfert și nu se face să întîrziem.

Ea zîmbi :

— O, am să fiu gata. Ai grijă, dumneata să nu întîrzii. Îi atinse mîngîietor bărbia. Pe curînd !

După ce Jean plecă, Henry se așeză din nou în fotoliu, căută numărul de telefon al unei florării și comandă pe adresa ei o crenguță de orchidee.

Așeză receptorul în furcă și-și aprinse din nou o țigară.

O cunoscuse pe Jean anul trecut, în luna august, pe plaja de lîngă Hermanus. Numele de familie al fetei îl cunoștea de mult — tatăl ei era celebrul avocat Edgar Hartley — dar pe ea o întîlnea pentru prima oară. Și în aceeași clipă se convinse că e îndrăgostit.

Undeva în adîncul inimii nutrea într-adevăr o dragoste puternică pentru Jean, atît cît e în stare să iubească un bărbat. Trebuia să recunoască însă că de cînd se împrieteniseră, bătrînul Hartley îi încredințase mereu noi procese. Dar ce legătură

avea una cu alta? N-o făcea desigur numai de dragul fiicei sale, ci pur şi simplu pentru că îl preţuia. Henry ştia că mulţi îl socotesc un om lipsit de principii, egoist şi carierist. Ei şi! N-aveau decît să creadă ce vor, ba chiar să şi bîrfească pe socoteala lui.

Ţinînd între dinţi capătul creionului, se gîndea cît de bine se aranjau toate. Ca vîrstă, el şi Jean erau cît se poate de potriviţi: ea avea aproape douăzeci şi trei de ani, iar el douăzeci şi nouă. Fără îndoială, alcătuiau o pereche minunată. El, cu ambiţia şi inteligenţa lui, va face o carieră strălucită, în timp ce ea, datorită averii şi situaţiei ei, avea să-i înlesnească urcuşul pe cele mai înalte trepte ale scării sociale. El era înzestrat cu personalitate şi mult farmec; ea, în schimb, era plină de fineţe şi de tact, însuşiri necesare unei soţii care trebuie să-şi sprijine bărbatul în afaceri, să-l ajute să-şi croiască un drum în viaţă. Competenţa lui în problemele politicii mondiale şi în politica sudafricană îl arăta de pe acum ca pe un viitor membru al cercurilor conducătoare. Fata mai avea legături şi cu cercurile literare, cu lumea teatrală şi muzicală. Şi amîndoi erau de familie bună.

Gîndindu-se la viitorul său, simţea că-i tresaltă inima de bucurie. Era încredinţat că peste o lună-două se vor logodi şi lucrul acesta va constitui aici, în peninsula Capului, un eveniment monden de cea mai mare însemnătate. Apoi, peste cîteva luni, nunta lor se va afla fără îndoială pentru multă vreme în centrul atenţiei cercurilor mondene. Vor fi invitaţi judecători, miniştri, membri ai Parlamentului. Şi dacă timpul va fi frumos, vor organiza petrecerea în minunatele grădini ale confortabilei lor locuinţe din Arond Rust.

Îşi închipui cît de repede îi va creşte clientela şi se văzu printre cei mai buni avocaţi tineri: apoi — „Mister Henry Bosman, consilier regal" şi mai tîrziu „Judecător al curţii Mister H. Bosman".

Un singur gînd tulbura cursul lin al speranțelor lui. Piedica era însăși Jean. E drept că primea cu bunăvoință atențiile lui și nu se împotrivea să iasă oricît de des cu el. Nu o nemulțumea nici faptul că numele lor erau mereu pomenite împreună. Atunci cînd rămîneau singuri însă, numai ei doi, Jean se arăta nervoasă și capricioasă. E drept că nu întotdeauna. Era în stare să sporovăiască veselă ceasuri întregi, înșirîndu-i tot soiul de nimicuri sau bîrfindu-și cunoștințele ; dar de îndată ce Henry aducea vorba de legăturile dintre ei, arătîndu-i ce pereche potrivită ar forma amîndoi, sau cînd încerca să-i pomenească de căsătorie, se închidea deodată în sine, retrăgîndu-se ca un melc în cochilia lui. Uneori îi dădea voie s-o sărute, dar asta se întîmpla foarte rar. Și cel mai adesea sărutul nu era decît o simplă și rece atingere a buzelor, după care ea, înfășurîndu-se în capa de blană de parcă ar fi încercat să se apere de îmbrățișările lui, se grăbea să dispară în casă.

Ce-o îndemna să se poarte astfel ? Nu-i venea să creadă că nu-l place. Pînă nu demult femeile se prăpădeau după el.

Henry se ridică din fotoliu și se apropie de oglinda mare din perete. Avea o statură impunătoare — un metru șaptezeci și cinci — și cu toate că — trebuia s-o recunoască — era cam predispus la îngrășare, ceea ce-i strica un pic, avea totuși umerii largi și era bine făcut. Apăsă cu degetul o mică cută de grăsime de sub bărbie și înălță capul — cuta dispăru. Un fleac, nici nu se cunoaște măcar. Într-adevăr, avea bărbia lată, ceea ce-i dădea un aer hotărît. Fruntea înaltă și părul care începea să chelească pe la tîmple arătau că, deși tînăr, e un om cu multă experiență, serios și bine pregătit ; poate că i-ar fi plăcut mai mult să nu aibă ochii atît de bulbucați, dar culoarea lor cenușie-deschisă făcea să-i pară privirea mai pătrunzătoare.

Nu, înfăţişarea n-are nici un amestec aici. Vina o poartă numai tinereţea Jeanei. Micuţa de ea! Niciodată nu poţi şti cum să te porţi cu fecioarele. Şi totuşi nevinovăţia asta a ei îl făcea nespus de fericit. E atît de sfioasă, mititica! Dar femeia cu care se va căsători el nici nu trebuie să fie altfel. Ar fi îngrozitor să afle că s-a dăruit unui alt bărbat.

XXVII

Într-o limuzină luxoasă cu două locuri, Jean şi Henry părăsiră clubul de noapte şi o luară pe drumul ce şerpuia prin pădure suind pe povîrnişul muntelui. Jos, în faţa lor, jucau licărind luminile Capetown-ului, o mare sclipitoare de focuri galbene în suburbii, iar spre centru, unde firmele cu neon arătau inima oraşului, mii de luminiţe multicolore. Dincolo de oraş se zărea golful Table Bay cu farul de pe insula Robben, ce arunca o lungă fîşie de lumină albă — ca semn de orientare pentru navele ce treceau pe acolo. De după culmea Capului Lion, luna arunca o perdea argintie de raze, tăind de-a curmezişul suprafaţa liniştită a mării.

După ce terminară urcuşul, Henry încetini viteza şi se întoarse spre Jean.

— Ce-ai zice să facem un mic popas? Uite ce minunată privelişte!

Glasul îi suna rugător.

— Nu, Henry. Spuneai că te grăbeşti să ajungi mai devreme acasă. Ştii doar că mîine ai un proces.

— Da, dar zece minute putem zăbovi?

— Nu, dragă. Nu-i bine. E aproape unu. Mîine n-ai să poţi lucra cum trebuie.

— Da' de unde!

— Bine, dar tocmai de asta mi-ai cerut să plecăm mai devreme de la club.

El apăsă cu atîta putere pe accelerator, încît mașina se smuci înainte și cauciucurile scrîșniră strident pe asfalt. Henry își luă brațul de pe umărul ei și înțepeni la volan. Cîtăva vreme nu scoase o vorbă.

Cu o mișcare blîndă, Jean își lunecă palma de-a lungul brațului lui și apucîndu-i mîna, i-o strînse ușor.

— Ei hai, nu te mai încrunta atît !

El o privi și-i zîmbi îmbunat. Din nou brațul lui îi cuprinse umerii.

— Prostuțule ! — Îl privi cu coada ochiului și se strînse mai aproape de el. — Mă gîndesc doar la munca ta.

Henry simți căldura vorbelor ei pline de îmbărbătare și se gîndi că are lîngă el o comoară mult mai prețioasă decît se așteptase. La despărțire o va săruta neapărat, înainte de a intra în casă.

Iar Jean, vrînd pesemne să-i alunge proasta dispoziție, sporovăia vesel :

— Tata spunea azi la masă că angajează pentru firma lui un avocat tînăr, sosit de curînd în Capetown, de undeva din provincie.

— Cum îl cheamă ?

— Grant, pare-mi-se.

Curînd ajunseră la Avond Rust. El conduse mașina pe aleea asfaltată ce trecea prin parcul din preajma casei cufundată în beznă. Lîngă scara principală, Henry frînă în așa fel ca mașina să nu intre în fîșia de lumină a unicului bec de la intrare. Apoi opri motorul și stinse farurile. Întunericul care se lăsă deodată îi dădu curaj, dar Jean i se smulse din brațe și-i acoperi gingaș buzele cu palma.

— Ei hai — spuse ea — știi că nu-mi place cînd cineva se poartă urît cu mine la o oră atît de tîrzie. E prostesc să te înflăcărezi atît. Te rog, fii cuminte ! Hai, du-te acasă și caută să dormi.

Henry urcă împreună cu ea scara de piatră, cu lădițe de hortensii înșiruite pe margini. Se simțea ca un copil bătut, dar de data asta înfățișarea lui posomorîtă nu o mișcă de loc pe Jean. La ușă ea cotrobăi puțin prin geantă, căutînd cheia. Apoi, apucînd în palme capul lui Henry și aplecîndu-l spre ea, îl sărută duios pe frunte și dispăru.

Ieșind bosumflat pe poartă, el se întoarse și aruncă o ultimă privire spre casa lui Hartley. Scăldată în lumina lunii, înconjurată de pini înalți și stufoși de Norfolk, clădirea arăta nespus de liniștită și de frumoasă. Casa aceasta mare și atît de impunătoare, cu frontoane olandeze, cu gratii la ferestre și obloane grele de lemn, îl copleși pe Henry, care se întrebă cu amărăciune cît avea să mai dureze încăpățînarea asta ciudată a lui Jean.

XXVIII

— Hallo, Henry ! îl salută într-o zi mister Hartley pe Bosman, în timp ce acesta intra în salonul casei din Avond Rust. Ei, cum a fost plimbarea de azi-dimineață ? Henry, vino să-ți fac cunoștință cu noul nostru colaborator, mister Grant. Îmi pare bine că rămîi și dumneata la masă. Eu și Grant avem puțin de lucru... E vorba de niște acte...

Hartley îl bătu prietenește pe Grant pe spate.

Din pricina staturii lui scunde, mister Hartley părea mult mai gras decît era de fapt. Ospitalier din fire, cu o față rumenă, blajină, cu o bărbie dublă, ce părea atîrnată de urechi ca un hamac, îi făcea pe toți cei ce veneau la el să se simtă din prima clipă ca la ei acasă.

Henry îl privi cercetător pe necunoscut. Era un tînăr înalt, de vreun metru optzeci. Privirea ochilor lui albaștri, inteligenți, arăta că știe ce vrea. Față de gazdă se purta respectuos, fără însă a fi slu-

garnic. Avea o atitudine demnă şi, cu toate că nu vorbea mult, atrăgea îndată luarea-aminte. Henry era curios să ştie dacă are avere sau nu. Tînărul purta un costum de o croială desăvîrşită. Dintr-o pricină neînţeleasă, Henry surprinse în sine dorinţa de a constata că necunoscutul nu-i de loc frumos. Dar cu cît îi privea mai atent trăsăturile, cu atît îşi dădea mai mult seama că totul în el este neobişnuit de atrăgător : şi şuviţa blondă care-i cădea pe frunte, şi nasul drept, frumos, şi sprîncenele dese, castanii. Henry n-avea de unde să ştie că dacă Anthony moştenise pielea albă şi ochii albaştri ai tatălui său, un englez, în schimb trăsăturile care-i dădeau cu adevărat un aer aristocratic — ovalul gingaş al feţei şi obrajii puţin scobiţi — le avea de la mama lui mulatră.

Lătratul ascuţit al micuţului pekinez cu blană cafenie, care sări furtunos dintr-un fotoliu, salută apariţia lui Jean.

— O, Chinkie, dragul meu ! rosti ea, luînd căţelul în braţe.

Fata îi sărută cu gingăşie blana lungă, mătăsoasă şi mîngîie urechile mari, clăpăuge. Apoi se întoarse şi-i dădu bună ziua tatălui său.

— Jean — o chemă acesta — ţi-l prezint pe mister Grant.

— Ah, da, făcu Jean. Mama spunea că o să treceţi pe la noi. Bună ziua !

În privirea lui respectuoasă ea observă o oarecare răceală. Simţul ei de femeie îi şopti îndată că omul acesta nu poate fi uşor cucerit şi fără să vrea lăsă ochii în jos.

— A fost plăcută plimbarea ? o întrebă el, privindu-i pantalonii de călărie.

— O, pur şi simplu minunată ! răspunse Jean zîmbind. Dumneata ştii să călăreşti, mister Grant ?

— Am învăţat cu mulţi ani în urmă, la o fermă.

— Dar acum călăreşti ?

— Nu, răspunse el reţinut.

— Ce păcat!

— Trebuie să ne ţii tovărăşie într-una din zilele următoare, spuse Henry şi se întoarse spre Jean. După o plimbare ca cea de astăzi, pur şi simplu, nu sînt în stare să pricep cum de se pot abţine unii să urce în şa. Nu-i aşa că am dreptate, Jean?

Jean nu răspunse dintr-o dată. Stătea lîngă o măsuţă din colţul salonului, cu spatele la Henry, şi pregătea un cocktail.

— M-m... da, se mulţumi ea să aprobe, abia întorcînd capul.

El se apropie şi privi peste umărul ei.

— Ce tot amesteci acolo?

Cu un aer de stăpîn îi puse mîna pe spate, plimbîndu-şi privirea prin cabinetul mare ornat cu lambiuri din lemn de nuc african, peste colecţia de miniaturi, tabachere rare şi argintărie scumpă, încrustată, din Caucaz şi din regiunea Capului, peste serviciile de porţelan de Sèvres.

— Niciodată n-am să uit dimineaţa aceasta, murmură el.

În cameră intră doamna Hartley, care făcu, la rîndul ei, cunoştinţă cu Grant. Îl fixă cu ochii ei căprui, care străluceau sub sprîncenele pensate cu grijă. Eforturile şi banii pe care-i risipea pentru a-şi menţine obrazul — fără îndoială atrăgător în tinereţe — erau însă cheltuite în zadar! Doamna Hartley arăta la faţă ca o mumie bine păstrată.

Anthony îi privi silueta, care nu-şi pierduse încă zvelteţea de odinioară şi se întrebă cu interes cîtă voinţă şi răbdare i-au trebuit pentru a reuşi acest lucru; se gîndi la dulciurile de la care se abţinea cu străşnicie, la orele pierdute cu cosmeticiana şi maseza.

— Dar unde-i Arthur? întrebă mister Hartley, în timp ce treceau în sufragerie.

— La una din adunările lui prosteşti, îi răspunse soţia. Va lipsi pînă seara tîrziu.

La masă discuţia se purtă în jurul bîrfelilor mondene ; se vorbi despre cai, despre emoţiile doamnei Hartley la curse şi la bridge — jocul ei preferat. Cît despre Anthony, acesta mai mult tăcea decît vorbea.

După-masă mister Hartley şi Anthony se retraseră în cabinet, iar Henry rămase cu Jean în salon.

— Hai la plajă să ne mai răcorim un pic! o rugă el.

— Dacă ţii atît de mult, încuviinţă ea, dînd nepăsătoare din umeri şi ascunzînd cu palma un căscat.

Seara, la ora unsprezece, mister Hartley îi telefonă şoferului şi-i porunci să-l ducă pe mister Grant acasă, în Sea Point.

— Nu văd de ce n-am avea o colaborare rodnică, Grant, spuse mister Hartley zîmbind blajin, şi-i strînse mîna noului său ajutor.

— Nădăjduiesc, mister Hartley. Noapte bună şi vă mulţumesc.

Cînd maşina o coti de pe aleea principală, Anthony se lăsă comod pe pernele maşinii şi, privind în urmă spre casa lui Hartley, zîmbi ironic.

XXIX

După o dimineaţă istovitoare, ieşind din clădirea tribunalului, Anthony traversă strada şi intră într-o cafenea. Ceru o ediţie de seară şi, deschizînd paginile ziarului, parcurse cele două coloane închinate procesului din ajun, la care obţinuse nu numai achitarea clientului său, ci şi unele aprecieri măgulitoare ale judecătorului la adresa lui. Era al treilea proces pe care-l cîştiga în ultimele două săptămîni.

Trecuseră vreo două luni de cînd lucra la noua firmă juridică şi deocamdată Hartley părea foarte mulţumit de el. Totuşi munca îi părea destul de

grea lui Anthony, mai cu seamă că nu-i lăsa nici o clipă liberă. De multe ori, serile, era nevoit să ia cu el dosarele la locuința din Sea Point.

Anthony se întoarse la birou. În sala de așteptare, printre clienți, o întîlni pe miss Hartley, care venise să-și vadă tatăl ; purtarea ei prietenoasă îl măguli. Jean, care în ultima vreme trecea adeseori pe la biroul firmei, era din ce în ce mai binevoitoare cu el.

Anthony intră și închise ușa. Pe masă îl aștepta un teanc de scrisori și tot soiul de alte hîrtii, dar nu-i ardea de lucru ; chipul fetei îl urmărea într-una. Curînd găsi prilej să se întoarcă în sala de așteptare, dar Jean nu mai era acolo și asta îl dezamăgi.

Anthony termină lucrul și-și vîrî grăbit hîrtiile și îndreptarele juridice în servietă. Traversînd strada ca să prindă autobusul, o văzu pe Jean în luxoasa ei mașină cu două locuri. Ea îi făcu semn cu mîna și-i zîmbi drăgălaș.

În autobus desfăcu ziarul, dar nu izbuti să citească un rînd ; îl împături la loc și-și aținti ochii pe fereastră.

În sfîrșit, ajunse acasă. Cu un aer preocupat, deschise ușa. Clanța scîrțîia întotdeauna, dar acum sunetul acesta îl irită în mod deosebit. În casă era înăbușitor de cald. Anthony dădu ușa de perete și deschise larg geamul.

Locuia într-o odaie mare, împărțită în două prin niște draperii grele, de culoare închisă. Prima încăpere și-o mobilase în chip de cabinet. O bibliotecă mare ocupa aproape întreg peretele. Într-un colț, pe masa de scris, se afla o lampă și telefonul. Un alt perete era ocupat de un cămin de modă veche, alcătuit din plăci de piatră șlefuită ; vatra avea o îngrăditură scundă de fier, ornată cu bile de aramă.

Cîteva clipe se plimbă încolo și încoace prin odaie. Apoi, cu gîndul aiurea, se apropie de biblio-

tecă și-și plimbă ochii peste cotoarele cărților. Alese un volumaș de versuri, îl deschise la nimereală, citi cîteva rînduri și aruncă nepăsător cartea pe masă. Se uită fără să vrea la o fotografie din perete, care-l înfățișa pe el, împreună cu camarazii de front, călări pe cămile ; în fund se zăreau piramidele. „Sărmane Jim, gîndi el, n-am să te mai văd niciodată. Mă întreb acum pentru ce ți-ai dat tu viața ? Și cînd te gîndești că acolo, în munți, eram prieteni și luptam pentru un ideal..."

Îl năpădiră amintirile ; cu un aer visător, Anthony intră în cealaltă încăpere — odaia lui de dormit. De aici putea trece în bucătărioară sau în baie.

Se opri lîngă geam, privind întinderea liniștită a mării, în care se oglindea cerul — o gamă nesfîrșită de culori, începînd cu galben și terminînd cu roșu aprins. Rămase mult timp nemișcat, întrebîndu-se mirat de ce în seara aceasta se simte mai neliniștit ca oricînd, de ce i se pare mai greu ca altă dată să înfrunte noianul de greutăți care i se ridică în față. Toate acestea semănau atît de puțin cu viața lipsită de griji din anii milităriei !

Apoi, deodată, se dumiri. Vina o purta fata aceea, Jean Hartley. În ziua cînd luase masa cu ei, Jean îi dăduse mai multă atenție decît lui Bosman ; de altfel, nu era nimic ciudat în purtarea aceasta a ei, mai cu seamă că pe Anthony îl vedea pentru prima oară, în timp ce cu Bosman părea să fie prieteni vechi. Da, își amintea acum că odată, la birou, ori poate la tribunal, cineva pomenise despre apropiata logodnă cu Bosman. Și totuși purtarea ei lăsa să se înțeleagă că se simte atrasă de el. Era oare acesta începutul unui simțămînt mai puternic ?

În timpul războiului rezolva mult mai simplu asemenea probleme. Acolo nu era nevoit să-și înfrîneze sentimentele. La Cairo, unde urmase școala de ofițeri, a iubit-o pe mica Geneviève. Își amintea și acum de clipele frumoase petrecute împreună.

Învățase multe de la ea, nu numai cele cîteva cuvinte franțuzești. Și dacă s-au despărțit pînă la urmă, n-au făcut-o din pricina prejudecăților rasiale: un strop de sînge negru n-ar fi avut nici pentru ea nici pentru rudele ei vreo însemnătate. Nu, pricina fusese temperamentul ei — nu se potriveau de loc... Oricum însă, e măritată de mult și, judecînd după ultima ei scrisoare, pare să fie fericită.

Apoi a întîlnit-o pe Rosa — acolo, în munții Italiei. Era cît pe ce să se însoare cu ea. Poate spre norocul lui, regimentul lor s-a mutat la timp. Ce fată! Și acum, după atîția ani, se înfiora la amintirea ei. Ah, ochii aceia azurii, umbriți de gene negre... pielea gingașă ca de atlas... Sărmana fată, a lovit-o crunt războiul! Oare ce s-o fi întîmplat cu ea?

Se aruncă pe pat și, punîndu-și mîinile sub cap, privi tavanul ce se întuneca.

Nu, gîndi el, nici din căsătoria cu Rosa n-ar fi ieșit nimic bun. Prea erau nepotriviți. Ea, o catolică înfocată... Dar se va găsi oare vreo femeie care să i se potrivească? Și, la drept vorbind, unde e locul lui? Astăzi nu se mai îndoiește nimeni că e european și din acest punct de vedere nu mai are de ce să se teamă. Totuși, rămîne primejdia de a avea copii... încă un Steve...

Pe unde o fi acum Steve? Nu s-au mai văzut din copilărie, de cînd s-au despărțit la Stormhoek. Își scriau foarte rar. În ultima scrisoare Steve îi dădea de veste că lucrează la un ziar din Port Elizabeth, o foaie neînsemnată care încerca să obțină condiții mai bune de viață pentru mulatri și indigeni. La ce bun? Ziarele acestea erau citite numai de simpatizanți. Lumea-i prea ostilă oamenilor de seama lui Steve. Da, dacă stai să judeci lucrurile, războiul n-a adus schimbările pe care le aștepta. Cît îl privește pe el — muncă, muncă și iar muncă... iată în ce constă viața lui din clipa cînd fusese de-

mobilizat, acum patru ani. Nici un sentiment adevărat. Ba totuşi îl încerca unul, unul singur, care s-a păstrat pînă astăzi. Deşi erau copii pe atunci, imaginea lui Ren îi rămăsese vie în minte... De aceea nici nu s-a întîmplat nimic între ei. Nu o putea tîrî şi pe ea în nenorocirea lui. Hotărîrea aceasta o luase în ziua cînd îi murise mama. Dar dacă totul n-a fost decît nebunia tinereţii? Ce s-ar întîmpla dacă ar revedea-o vreodată? Acum e mult mai sigur pe el. Cine ştie...

Se întunecase de-a binelea cînd se hotărî, în sfîrşit, să se ducă la restaurant. Acolo, singur la o masă, îşi luă cina.

XXX

Apăsînd pe accelerator, Jean Hartley gonea spre casă într-o viteză cu adevărat nebunească. Era neobişnuit de veselă în seara aceea. Intrînd în salon, auzi telefonul sunînd şi ridică grăbită receptorul.

— Hallo! strigă ea plină de nerăbdare.

— Dumneata eşti, Jean? — Chipul i se posomorî. — Voiam să te întreb dacă nu eşti dispusă să facem o plimbare pînă la Houtbay? Aici în oraş e tare cald şi cred că nici pe acolo pe la dumneata nu-i mai răcoare.

— Da, Henry, e foarte cald.

Vocea i se stinse brusc.

— Hai, mergem? Să ne răcorim puţin pe malul mării. Şi-apoi plimbarea peste Constantia Nok e de-a dreptul minunată.

Ea tăcu o clipă, apoi spuse:

— Iartă-mă, Henry, dar nu mă atrage de loc. Nu ştiu ce am astăzi... nu prea mă simt bine.

— Îmi pare foarte rău. Nădăjduiesc că nu-i nimic serios.

Compătimirea lui părea silită și nu făcu decît să-i sporească iritarea :

— Ce prostie, sigur că nu-i nimic serios. Pur și simplu mă doare capul, și asta mă face să nu mă simt de loc în apele mele.

— Cu atît mai mult trebuie să iei puțin aer.

— Nu, Henry, astăzi nu, rosti de astă dată hotărîtă și cu răceală. Dar dumneata du-te.

— Cum, singur ?

— De ce nu ? Ai avea un prilej să cugeți în liniște. De pildă, ai putea să compui o pledoarie pe malul mării.

Buzele ei schițară un zîmbet.

— Îți mulțumesc.

— Sau dacă nu-ți surîde singurătatea, invită pe altcineva. Un bărbat monden ca dumneata trebuie să cunoască o mulțime de femei care-s oricînd dispuse să-l însoțească. Iartă-mă, Henry, astăzi nu pot. Îți mulțumesc. La revedere.

Așeză receptorul în furcă și se întoarse în salon. La masă, în timp ce bătrînul Hartley povestea despre succesul lui Anthony la proces, Jean îl ascultă cu un interes deosebit.

— Vrei să faci o plimbare, Jean ? o întrebă puțin mai tîrziu mama ei.

— Nu, mulțumesc, mamă. Nu mă simt prea bine. Chiar acum l-am refuzat pe Henry.

— În schimb arăți mai înfloritoare ca oricînd, observă fratele ei, Arthur, cu un zîmbet ironic. Ce-i drept, nu te învinovățesc de loc că nu vrei să ieși cu monstrul ăla.

— Ies cu cine vreau ! Și nu te băga unde nu-ți fierbe oala.

— Copii, copii ! îi certă doamna Hartley, aruncînd fiului o privire dojenitoare.

Slab, adus din spate, cu bărbia plină de coșuri, acesta nu se prea putea lăuda cu o înfățișare atrăgătoare. Doamna Hartley ar fi fost bucuroasă ca

unicul ei fiu să se ocupe mai mult de sport și să-și petreacă viața în aer liber, decît să-și vîre nasul în cărțile politice și în toate hîrțoagele savante pe care și le procura cu banii de buzunar. Și-afară de asta, avea niște idei pur și simplu îngrozitoare. La universitate lega prietenie cu tot soiul de persoane suspecte. Printre cunoștințele ei se șoptea chiar că ar fi comunist.

— Și, mă rog, ce ai cu Henry? se interesă doamna Hartley. Eu îl găsesc un băiat cît se poate de bun. Nu-i așa, Edgar?

Soțul ei dădu afirmativ din cap.

— O, n-ar fi de loc rău — observă cu îngăduință Arthur — dacă nu punem la socoteală faptul că umblă cu nasul pe sus și nu-i în stare să judece logic în politică.

— Ce vrei să spui? întrebă Jean.

— Iată, de pildă, zilele trecute l-am întrebat... dacă poate să-mi explice în ce constă de fapt politica segregației de la noi. Mi-a arătat că asta înseamnă să izolezi națiunile una de alta, să-i separi pe europeni de neeuropeni. Știu, i-am spus eu, cum sună asta teoretic, însă dacă aplici politica asta consecvent și logic, pînă la capăt, înseamnă că nu trebuie să ții servitori negri în casă, nu trebuie să-i lași să-ți educe copiii, să-ți gătească sau să te servească, ori să lucreze în fabricile și magazinele dumitale. Se înțelege că n-a putut să-mi dea un răspuns satisfăcător, ci mi-a declarat doar că segregația ajută la propășirea țării.

— Ei și ce — făcu Jean cu aprindere — parcă n-are dreptate? Pot numai să adaug că niciodată nu m-aș mărita cu un om în vinele căruia curge măcar o picătură de sînge negru.

— Dar cine ți-a spus că un om în vinele căruia curge sînge negru e dispus să te ia de nevastă?

— Tacă-ți gura sau plec de la masă! se rățoi soră-sa.

— Hai să vorbim despre altceva, căută să-i împace doamna Hartley și începu să facă pronosticuri în legătură cu meciul de rugbi care urma să se joace sîmbătă.

XXXI

Anthony puse cartea deoparte și se ridică din fotoliu. De dimineață se pornise o ploaie cenușie, mohorîtă, care nu mai contenea; cîteva clipe privi stropii, care, lovind în geam, se împrăștiau pe sticla opacă și se scurgeau în pîrăiașe strîmbe. Apoi, zgribulit de frig, trase perdelele și puse radiatorul în priză. Cînd sîrma se încinse pînă la roșu, deschise aparatul de radio și turnă apă în ceainic. În odaie se revărsară sunetele domoale ale unui jaz și Anthony nu se mai simți atît de singur. Se așeză din nou și-și întinse mîinile spre radiator, ca să se încălzească. Cu privirea absentă pironită pe filamentul de aramă încins, se lăsă în voia gîndurilor.

În seara aceea o invitase pe Jean la cinema. Ce-o să iasă din asta? Va sfîrși oare prin a se îndrăgosti de ea? Ce așteaptă Jean de la el?

Aprinse lampa și din nou se apucă de citit.

Afară se întunecase de-a binelea cînd sună telefonul.

— Hallo, Tonny! se auzi glasul lui Jean. Voiam numai să-ți spun că nu-i nevoie să treci să mă iei. N-are rost să vii pînă la Kenilworth cu autobusul sau cu trenul.

— Dar cum altfel, Jean?

El încercă să-și ascundă mirarea.

— Nu veni de loc! Dacă aveai mașină, era cu totul altceva, dar așa ce rost are? Las' că viu eu cu a mea. Așteaptă-mă în oraș, în fața cinematografului. Bine?

— Dar, Jean...

El se încurcă.

— Nici un „dar", rosti Jean autoritar. E pur și simplu absurd. Plouă îngrozitor.

— Bine, bine, dar...

— Ascultă, Tonny, prietenia noastră abia începe, nu-i așa? Dacă ți-ai pus în gînd să mă plictisești, să știi că ai ales calea cea mai bună. La ce oră ne întîlnim? La opt? Atunci nu întîrzia; vreau să-mi ajuți să găsesc un loc unde să pot adăposti mașina. Și te rog, pentru Dumnezeu, nu mai fi așa posomorît! Nu prea mă simt în apele mele și te asigur că nu mi-ar strica să mă înveselesc puțin.

Anthony se sculă, se apropie de dulăpiorul din colțul odăii și scoase o sticlă de whisky.

Turnîndu-și un păhăruț, cu un gest îndemînatic îl dădu de dușcă și numai după ce căldura începu să i se împrăștie prin corp, simți că acum poate întîmpina mai liniștit seara aceea. Se apropie de fereastră și, printr-o legătură neînțeleasă de idei, se întoarse cu gîndul la noaptea cînd el și cu Steve își găsiseră tatăl lîngă poarta căsuței din Stormhoek.

Cînd o întîlni, strălucitoare, într-un nor de voal spumos de culoarea mărgeanului, Jean îi păru atît de atrăgătoare, încît toate spaimele și presimțirile rele se risipiră într-o clipă.

În timp ce traversau holul, se miră cîți cunoscuți are ea. Anthony băgă de seamă că ei doi atrag o mulțime de priviri curioase; mulți dintre cei care o salutau pe Jean îl măsurau cu un interes pe care nici nu încercau să-l ascundă. Departe de a-l face să-și piardă cumpătul, curiozitatea aceasta fățișă îi dădea lui Anthony un simțămînt de mîndrie și siguranță. Însăși Jean părea că-și părăsise aerul de femeie de lume, pe care-l luase în prima seară cînd o cunoscuse, la masă. Se vedea că-și dă toată osteneala pentru a-l face să se simtă bine alături de ea.

Apoi, în drum spre casă, îi povesti o mulţime de amănunte din viaţa ei. Avu grijă să-i pomenească în treacăt despre averea tatălui, care o iubea atît de mult încît era gata să-i împlinească toate dorinţele. Fu prima notă supărătoare pe care o observă la ea în seara aceea.

— Şi nu te strică dacă te răsfaţă atît? întrebă Anthony.

— A, nu! Un asemenea tată ar fi putut rîzgîi pe oricare altă fată, dar nu pe mine. Nu, averea nu poate avea nici o înrîurire asupra mea. Dacă aş fi urmărit doar să risipesc banii tatii, n-aş fi avut decît să mă ţin de petreceri.

Jean şedea la volan alături de Anthony, care o privea cercetător.

— Iar dumneata nu te ţii de petreceri, nu-i aşa? întrebă el cu o uşoară ironie.

— Se înţelege că nu! Altminteri n-aş mai fi avut timp pentru lecţiile de dicţiune şi de artă teatrală, pentru lectură şi toată activitatea de binefacere pe care o depun şi... şi... şi pentru toate celelalte lucruri... ştii la ce mă refer.

— Da, bineînţeles, răspunse el serios. Glumeam doar. Dumneata nu eşti femeia care să se lase rîzgîiată de un tată prea bun, sau de oricare altul.

Toate acestea fură spuse pe un ton puţin batjocoritor, dar Jean nu băgă de seamă şi în lumina slabă a tabloului de bord faţa-i era numai zîmbet.

— Priveşte, spuse Anthony, arătînd luminiţele tremurătoare risipite în fundul văii. Capetown-ul adormit sub ploaie. Minunată temă pentru un sonet, nu-i aşa?

— Scrii versuri?

— M-da. Încerc. Dar dumneata?

— Nu, nu-s de ajuns de deşteaptă pentru asta, rîse Jean. Toată inteligenţa familiei noastre s-a concentrat în Arthur. Pe vremuri publica versuri şi mici nuvele în *College Quarterly*.

— Şi-acum nu mai scrie?

— Nu, acum e la modă politica. Ne scoate din minți, nu altceva.

— Și cam ce vederi are? întrebă cu interes Anthony.

— Ah, îl preocupă enorm de mult agitația asta în jurul mulatrilor și indigenilor... știi, chestii de soiul ăsta. Înțelegi ce vreau să spun. Numai de „segregație" vorbește.

Anthony tresări și o vinișoară abia văzută începu să i se zbată pe gît.

— Fratele dumitale aprobă politica segregației? căută el s-o descoase.

Jean rîse în hohote.

— Ce prostii! Tocmai aia-i, că nu-i de acord. A înnebunit de tot. Ah, Dumnezeule! Și totuși, ce frumos vorbește! Merita să-l asculți deunăzi cînd s-a certat cu Henry.

— Dar Henry ce idei are?

— Henry este un mare apărător al acestei segregații. Să-i fi văzut cu cîtă aprindere se certau. Era tare caraghios cum luau lucrurile în serios. Sînt convinsă că ai fi rîs, Tonny.

— Da, mormăi el.

Mașina intră în uriașul parc Avond Rust. Pe ferestrele zăbrelite ale casei se revărsa o lumină blîndă, ademenitoare. Trecură sub o arcadă de viță agățătoare, care ducea în garaj.

— Vreau să-ți vorbesc, spuse Jean, conducînd cu îndemînare mașina prin porțile deschise. Știi, Henry e îndrăgostit de mine.

— Da? Ce să zic, pare a fi băiat bun.

Jean opri motorul și stinse farurile. Nu mai ardeau decît farurile mici laterale și lumina tabloului.

— Da, e băiat bun și are mulți prieteni interesanți. Frecventăm împreună o societate plăcută. Se înțelege că și tata îi cunoaște pe mulți dintre oamenii aceștia, eu însă n-aș fi putut pătrunde în cercul lor dacă nu m-ar fi întovărășit un tînăr prezentabil ca Henry.

— Vrei să spui că e bun numai ca însoțitor?

— Nu, nu asta. Vezi însă că eu... — Jean tăcu și în lumina palidă o văzu cum se apropie ușor de el. — Eu nu țin de loc la el.

— O!

— Asta-i tot ce ai să-mi spui? întrebă ea încet.

— Ce-aș mai putea spune? Este o chestiune absolut personală. Pe Henry îl cunosc prea puțin. L-am văzut în ziua aceea la masă și-l întîlnesc uneori prin oraș. N-am fost însă niciodată în biroul lui. Acum cîtăva vreme i-am ascultat pledoaria la tribunal. Vorbește convingător. — Anthony tăcu, întrebîndu-se cu mirare de ce îl laudă pe Bosman. — Are un singur neajuns, sau poate că mi s-a părut mie, adăugă el. O oarecare tendință spre melodramă. E puțin cam exagerat.

Jean strînse din umeri.

— Nu mă interesează din acest punct de vedere. — Se apropie și mai mult de el. — Vezi, Tonny, ca bărbat Henry nu-mi spune nimic.

Anthony zîmbi.

— Poate că nu știe să se poarte cu dumneata.

— Dar dumneata știi? întrebă ea privindu-l provocator.

— Da. Bănuiesc că ar trebui să ți se dea o bătaie zdravănă. Poate cîndva ai s-o capeți de la mine.

Fata izbucni în rîs și într-un elan de veselie prefăcută se lăsă pe genunchii lui. Rîsul i se stinse brusc. Anthony o privi în ochi, abia deslușindu-i chipul în lumina palidă. Cîteva clipe corpul zvelt al Jeanei rămase lipit de pieptul lui; apoi făcu o încercare să se ridice, dar nu izbuti. Căutînd un sprijin, îi încolăci gîtul cu brațele. Buzele ei se întredeschiseră ușor și se apropiară încet de buzele lui. Dar în clipa aceea Anthony întoarse repede capul.

Privi pe geam zidul gol și alb al garajului, ca o pată în întuneric, și brațele îi căzură, lipsite de vlagă. „Nu acum", se gîndi el.

De la Avond Rust pînă la gară trebuia să parcurgă o distanță de o jumătate de milă. Vîntul de sud-est mîna norii, făcîndu-i să lunece cu repeziciune pe cer, ca niște zdrențe cenușii, lățoase. Lui Anthony însă i se părea că norii stau nemișcați și că luna, umflată ca un balon, plutește în urma lor. Înainta cu pas ușor, elastic, pe cărările șerpuitoare. Aerul era proaspăt și lui Anthony îi părea bine că nu primise ca Jean să-l conducă pînă la gară. Pătrunse pe o alee străjuită de stejari bătrîni, noduroși. Picioarele i se înfundau în covorul de frunze veștede, în timp ce deasupra lui vîntul foșnea în frunziș, scuturînd coamele înalte.

Se uită la ceas. Era douăsprezece fără cinci minute; ultimul tren trebuia să sosească cam peste un sfert de oră. Își vîrî mai adînc mîinile în buzunare și iuți pasul.

Trenul intră în gară. În timp ce se urca într-un vagon cu inscripția „Numai pentru europeni", Anthony se simți deodată cuprins de remușcări. Cu puține luni în urmă, noul guvern — o dată cu primele măsuri luate — introdusese politica segregației pe căile ferate locale. Anthony citise undeva că atunci cînd inscripțiile fuseseră puse pe vagoanele destinate numai europenilor, mii de mulatri, în semn de protest, năvăliseră și ocupaseră aceste vagoane. E drept că toate acestea s-au întîmplat înainte de a fi venit el la Capetown. Chiar dacă s-ar fi aflat aici, însă, deși în sufletul lui se simțea alături de ei, i-ar fi fost teamă să-și manifeste în vreun fel solidaritatea pe care orice european simpatizant și-ar fi manifestat-o fără doar și poate.

Acum, guvernul amenința să înăsprească măsurile de acest fel. Circulau zvonuri în legătură cu interzicerea căsătoriilor între europeni și neeuropeni, despre impunerea segregației prin constrîngere, precum și despre faptul că fiecare va fi obligat să aibă asupra lui un certificat de identitate în care să fie specificată apartenența rasială.

Cînd se vor sfîrşi toate acestea? se gîndea Anthony. Cît timp va mai izbuti el să treacă drept european? Deşi continua să se simtă în afară de pericol, uneori era cuprins de spaimă...

După întunericul nopţii, luminile vesele ale vagoanelor îl orbiră. Cînd trenul se urni din loc, şuierînd ascuţit în liniştea nopţii, Anthony se surprinse gîndind că, desigur, căsătoria cu Jean ar fi pentru el cea mai bună pavăză.

XXXII

— Bună dimineaţa, mister Bosman! salută Anthony, intrînd în biroul lui Henry.

— Bună dimineaţa, ă-ă...

— Mă numesc Grant...

— Da, da, desigur, scuzaţi-mă. Ne-am întîlnit la Hartley, nu-i aşa?

Bosman îi arătă cu un gest fotoliul şi-i oferi o ţigară.

— Nu, vă mulţumesc. Prefer pipa. În seara aceea n-am avut posibilitatea să facem cunoştinţă mai îndeaproape. Îndată după-masă aţi plecat cu... miss Hartley.

Deschizînd servieta cu dosare, Anthony se uită cercetător la Henry. O clipă privirile li se încrucişară. Apoi Anthony se adînci din nou în hîrtiile lui.

Îşi umplu pipa, iar Bosman îşi aprinse ţigara. Trase un fum şi o scutură în scrumiera de bronz care se afla pe masă; apoi vorbi din nou.

— Da, aşa e, observă el cu răceală. Am plecat împreună.

Anthony privi scrumiera complicată, care înfăţişa o nimfă înfăşurată în văluri fluturînde. Îl urmărise pe Henry în timp ce acesta scutura scrumul. Avea degete grosolane, cu încheieturi noduroase.

Continuă să se uite la el.

— După cîte știu, mister Hartley v-a vorbit despre procesul acesta. Îl va conduce un consilier regal; cred că mister Turner. Astăzi îmi va comunica dacă poate să ne acorde o întrevedere. Între timp, dacă n-aveți nimic împotrivă, aș vrea să discut cu dumneavoastră, iar după aceea să aranjăm consultația cu bătrînul.

Continuă să expună amănuntele procesului, în timp ce Henry ședea rezemat de speteaza fotoliului și-și nota ceva în blocnotes. Aproape că nu-l întrerupea pe Anthony și doar din cînd în cînd îi punea cîte o întrebare.

După ce arătă conținutul dosarului, Anthony îl întrebă pe Henry dacă pîrîtul dorește să fie judecat cu sau fără jurați.

— Cred că ar fi mai bine să ne lipsim de jurați, spuse Henry. Jurații sînt întotdeauna înclinați spre prejudecăți sau simpatii, și în cazul de față opinia va fi, după toate probabilitățile, potrivnică lui Eriksen; se știe doar că gonea cu viteza maximă în timp ce se întorcea de la serata aceea și că mirosea puternic a alcool. De obicei jurații nu aprobă — sau în orice caz le place să arate că nu aprobă — viața ușuratică a tinerilor de azi.

— Da, e adevărat, dar dacă vorbim de prejudecăți, oare acest proces nu e legat de o prejudecată și mai mare?

— Care anume?

— La urma urmei, victima nu e decît un mulatru.

— Dar ce importanță are asta? Dacă Eriksen se afla la volan în stare de ebrietate și a călcat un om omorîndu-l, firesc e să fie pedepsit, indiferent cine-i cel ucis.

— Așa e, dar va judeca toată lumea astfel? — Lui Anthony i se păru că Henry îl privește cercetător. — Eriksen face parte dintr-o familie bine cunoscută în oraș și nu cred că jurații îl vor trimite la ocnă pentru vina de a fi ucis un mulatru.

Bosman își stinse nerăbdător țigara.

— Sînt convins că nici un jurat nu-și va permite să se lase influențat de o asemenea prejudecată.

— Nu știu. Dacă Curtea cu juri ar fi mixtă, adică ar fi compusă din europeni și neeuropeni, toate s-ar petrece așa cum spuneți, dar în vremurile noastre europenii nu nutresc o simpatie deosebită față de mulatri și indigeni.

Anthony știa că era o observație imprudentă din partea lui, dar nu se putuse abține. Și pe loc se căi: ceva din firea lui Henry Bosman nu-i inspira încredere.

Henry zîmbi cu înțeles și-și măsură interlocutorul cu o privire pătrunzătoare.

— În tot cazul — se grăbi să adauge Anthony — hotărîrea depinde de dumneavoastră și, bineînțeles, de Turner, dacă se va ocupa de afacerea asta.

Cînd se servi ceaiul, Anthony răsuflă ușurat.

Sună telefonul. Henry luă receptorul. În timp ce vorbea, Anthony privea ochii cenușii, bulbucați ai omului din fața lui și simțea că niciodată nu vor putea fi prieteni.

— În ceea ce mă privește — spuse Henry punînd receptorul în furcă — în clipa de față consider că n-avem nevoie de jurați. Voi discuta lucrul acesta și cu Turner.

Apoi schimbă subiectul discuției și începu să-i vorbească despre chestiunile lui personale și despre ultimele noutăți mondene. Anthony băgă de seamă că ochii i se aprind de curiozitate.

Îl întrebă apoi de cînd se află în Capetown, în ce oraș și-a făcu practica de avocat, dacă îi convine munca la firmă, ce resort conduce, ce părere are despre anumiți judecători, în fața căruia dintre ei și-a ținut pledoariile și cum îi place peninsula Capului.

Deşi vorbea pe un ton sincer, Anthony simţea că-l priveşte cercetător. Parcă l-ar fi comparat în gînd cu sine însuşi.

— Aveţi mulţi prieteni aici ? întrebă Henry cu un aer care voia să pară cît mai prietenos.

— Nu.

— Dar cunoştinţe printre doamne ? zîmbi el.

— Nu, nu prea multe.

— Un bărbat ca dumneavoastră ar fi trebuit în acest răstimp să cunoască cel puţin jumătate din oraş ; în orice caz, pe toţi aceia cu care merită să faci cunoştinţă.

Anthony rîse din politeţe şi schimbă vorba.

Băură ceai, dar atmosfera continuă să rămînă încordată pînă la sfîrşit. De cum ieşi, Anthony îşi aduse deodată aminte cu cîtă hotărîre mărturisise Jean cît îi este Henry de indiferent ; acum, din tot ce nu fusese spus în timpul acestei vizite, Anthony aflase mai multe decît îi dezvăluise Jean.

În tot restul zilei nu-i ieşi din minte discuţia cu Bosman. Şi atunci cînd, părăsind biroul, văzu afişele ziarelor lipite pe stradă, începu să i se năzară că alături de el păşeşte Henry şi citeşte cu glas tare :

PROIECTUL DE LEGE ASUPRA INTERZICERII CĂSĂTORIILOR MIXTE

Anthony cumpără un ziar şi, nevenindu-i să-şi creadă ochilor, citi noile măsuri segregaţioniste pe care avea de gînd să le ia guvernul : era vorba de interzicerea căsătoriilor între europeni şi neeuropeni.

XXXIII

Sîmbăta următoare Anthony încerca o mică maşină pe care o cumpărase de ocazie în timpul săptămînii. Era foarte mîndru de alegerea pe care o făcuse.

După cină se duse la Jean. Hotărîră să meargă la dans în seara aceea.

Văzînd mașina, Jean bătu din palme :

— Ai o mașinuță splendidă, Tonny !

— Mă bucur că-ți place.

— Ți-a fost urît fără mine ? întrebă ea la plecare.

— Da, dar dumitale ?

— Nu te-am văzut o săptămînă întreagă ! Sigur că mi-a fost urît. Și știi ceva ? Zilele astea era cît pe ce să mă cert cu Henry.

— Adevărat ? Ți-am spus eu... rîse el.

Ea îi strînse ușor mîna.

— Era gelos... Știi, sîmbăta trecută. La început ținea morțiș să afle cu cine am ieșit. I-am spus că asta-i treaba mea. Mi-a declarat că știe — un prieten de-al lui ne-a văzut împreună la cinematograf. Atunci l-am repezit : „Ei și ce !" Nu prea eram în apele mele. El și-a dat seama și a mai îndulcit tonul. Pe urmă mi-a zis că toate astea nu-s prea plăcute pentru el. Cică lumea vorbește că în curînd ne vom logodi, iar eu l-am pus într-o situație caraghioasă.

După o clipă de șovăială, Anthony întrebă :

— Și ce i-ai răspuns ?

Ea aprinse două țigări și-i întinse una.

— I-am spus că nimeni n-are dreptul să vorbească astfel și că pot să ies cu cine vreau.

Își ridică năsucul și scoase un rotocol de fum.

— Vezi, Jean, n-ar trebui să-l duci de nas.

— Nici n-o fac. Dacă vrea, n-are decît să nu mă mai întîlnească.

— Da, dar dacă ai de gînd s-o rupi cu el, de ce totuși continui să-i primești atențiile ? Mi se pare că nu faci bine.

— Ce prostii ! Mi-e pur și simplu prieten și nu trebuie să se aștepte la mai mult.

— Dar spune-mi — întrebă Anthony cu seriozitate — cum se face că Henry a și început să se

plîngă că ne întîlnim, de vreme ce n-am ieșit împreună decît o singură dată?

— Nu, a făcut-o în clipa cînd a aflat că și în seara asta vom fi împreună. „Ce? Două sîmbete la rînd?!" Să-l fi văzut ce indignat era. Și știi ce-a mai spus? A spus că n-are nimic împotriva dumitale, dar mă sfătuiește să te privesc mai îndeaproape și cu mai multă atenție.

— La naiba! Ce-a vrut să spună cu asta? se aprinse Anthony.

— O, nu te supăra! — Se aplecă și-i potrivi cu gingășie șuvița cîrlionțată ce-i cădea pe frunte. — Nu știu la ce anume s-a gîndit. Mi-a spus-o într-un fel ciudat. Cred că-și închipuie că ar trebui să aflu mai multe despre trecutul dumitale. Mai știi, poate că are dreptate! Ai avut o viață furtunoasă, Tonny?

El schiță cu greutate un zîmbet enigmatic. Mașina urca la deal. Motorul pufnea și hîrîia.

— Ei, Tonny? Dă-i drumul, mărturisește!

— Lasă, cîndva o să-ți povestesc trecutul meu suspect.

Ea chicoti.

— Oricum ar fi, i-am declarat lui Henry că nu mă pot îndoi de un om despre care tatăl meu are o părere atît de bună.

— Și ce ți-a răspuns? rosti tărăgănat Anthony, destul de tare ca să fie auzit în țăcănitul motorului.

— A bombănit nu știu ce și a schimbat vorba.

— Nu-mi place zgomotul ăsta. Nădăjduiesc că nu s-a întîmplat nimic cu căruța mea. Înainte mergea parcă mai bine.

— Ce prostii! Nu-i nimic grav. E o mașină splendidă!

Anthony îi aruncă o privire furișe și se bucură că fata, care urmărea preocupată drumul, nu se uitase în clipa aceea la el — altminteri ar fi băgat de seamă cît e de plictisit. Veșnica ei exclamație „Ce prostii!" îl sîcîia, iar laudele aduse mașinii începeau să-l scoată din sărite.

Cu toate acestea, dansul îi făcu plăcere și-i risipi gîndurile neplăcute.

În drum spre casă, Jean stătea nemișcată, privind înainte, gravă și în același timp duioasă. Cînd intrară într-o alee de stejari și castani ce ducea spre Avond Rust, ea îl întrebă încet, așezîndu-și palma pe mîna lui :

— Te grăbești ?

Anthony opri mașina. Jean aprinse îndemînatic, cu o singură mînă, o țigară, și cu multă gingășie i-o puse în gură. Țigara era puțin mînjită de ruj.

— Să ne mulțumim și cu atît, de vreme ce n-am fost în stare să ajungem la un sărut adevărat, zîmbi ea.

Anthony simți că-și pierde cumpătul. O cuprinse în brațe și o atrase brutal spre sine. Cu o mișcare nerăbdătoare ea îi smulse țigara din gură, trase un fum și o aruncă. Buzele lor se întîlniră. Îl sărută fierbinte, cu patimă, și cînd el îi dădu drumul, căzu amețită pe spetează ; ținea ochii închiși, pleoapele îi luceau ușor din pricina fardului. Paltonul i se descheiase și sub rochița subțire i se contura ademenitor sînul. Anthony își scoase batista și-i șterse buzele — pe pînza albă rămase o pată roșie. Dar deși trupul acesta cald îl ispitea nespus, ceva îl reținea. La poarta casei se mulțumi să-i strîngă mîna și spuse stînjenit :

— Nu prea mă pricep să-mi iau rămas bun, Jean.

În dimineața următoare erau din nou împreună, într-o lungă plimbare pînă la Cape Point. Jean sporovăia fără întrerupere. Cutare fusese văzut în tovărășia cutăruia ; o prietenă a ei care s-a căsătorit de curînd așteaptă un copil ; o alta nu se împacă de loc cu soțul și a început să vorbească de divorț... Și așa mai departe — o înșiruire obositoare de fleacuri.

Făcură popas pe faleza stîncoasă ce se înalță deasupra capului Bunei Speranțe. Undeva, jos,

valurile își aruncau spuma lăptoasă, albind colțurile stîncilor și plaja de nisip. Pe aici, cu peste patru secole în urmă, marinari neînfricați făcuseră ocolul Africii, căutînd un drum pe mare spre răsărit. Locul acesta a fost descris de Sir Francis Drake, care l-a numit „cel mai frumos cap ce poate fi întîlnit, chiar dacă faci ocolul întregului glob pămîntesc". Priveliștea măreață a uriașului masiv, sculptat în piatră, copleșitor chiar și atunci cînd nu te gîndești la gloriosul lui trecut, trezea în Anthony un sentiment de pioasă reculegere.

Se aflau la o înălțime atît de mare, încît briza ușoară nu aducea pînă la ei nici măcar zgomotul valurilor izbite de țărm. Marea de dedesubt părea o suprafață verde de marmură, cu vinișoare palide de spumă, ce se ițeau printre stînci. După-amiaza se scurgea încet și pe măsură ce soarele cobora la asfințit, dinspre stîncile îndreptate cu fața spre răsărit se tîrau, înaintînd tot mai mult, șiruri regulate de umbre.

În fața acestei priveliști, plină de o frumusețe simplă și severă, lui Anthony i se părea că leapădă cătușele interioare care-l sufocau. Lumea din jur, atît de dușmănoasă și nesuferită, începea să dispară. Oamenii îi păreau niște marionete alcătuite după același tipar — mici și neînsemnați.

Glasul lui Jean pătrunse pe neașteptate în șirul gîndurilor lui :

— Fata asta, Helen Gibson, e pur și simplu imposibilă. În ce toaletă crezi că a venit marțea trecută la recepția pe care a dat-o guvernatorul general în grădina lui ?

Anthony nu se simți în stare să-i răspundă. Întoarse capul. Dar sentimentul de ușurare dispăruse.

— Tonny, cu dumneata vorbesc ! se indignă Jean.

Anthony continua să tacă.

Jean se ridică de pe covorul moale de iarbă și bătu din picior.

— Tonny ! țipă ea.

El își luă ochii de la stîncile întunecate de jos, o măsură cu privirea, ridică sprîncenele și zîmbi.

— Da, Jean, te ascult.

— Atunci de ce naiba nu răspunzi?

— Mă gîndeam la ceva. Iartă-mă, Jean!

— La ce anume? nu se lăsă ea.

Arătă cu mîna spre capul stîncos ce se întindea la picioarele lor.

— Așază-te lîngă mine și, te rog, nu te supăra. Nu prea sînt în apele mele.

Ea se ghemui lîngă el cu un aer supărat și mirat totodată.

— Nu-mi place să nu fiu băgată în seamă, rosti ea domol. Nu-i frumos să te gîndești „la ceva" cînd nu ești singur.

Anthony privi din nou marea.

— Da? și se întoarse din nou spre ea. Atunci n-o să mai gîndesc niciodată la nimic în prezența dumitale.

Jean își apropie buzele de obrazul lui, dar Anthony lăsă ochii în jos.

— Dar dacă te-aș inspira să scrii versuri? șopti ea.

— În cazul acesta, Jean, sigur, ar fi cu totul altceva, răspunse el obosit.

Înainte de a se ridica să plece, o îmbrățișă și o sărută. Cîndva Jean îi mărturisise că suportă sărutările lui Henry numai din sentimentul datoriei. Acum îi era recunoscător pentru această idee. Și el își îndeplinea acum o datorie, datoria față de Mammon [1].

XXXIV

Poziția socială a lui Eriksen atrase asupra procesului său un viu interes în Capetown.

Învinuirea adusă lui Eriksen părea convingătoare: singurul martor ocular — un mulatru de

[1] Zeul aurului.

vîrstă mijlocie — povesti în instanță că pînă la locul accidentului mașina gonise cu viteză mare, și această mărturie era confirmată de urmele adînci ale roților, lăsate pe drum, atunci cînd frînase. Mai mult decît atît, cuvîntul de încheiere al judecătorului înclina spre condamnare. Și cînd, în ciuda tuturor acestor fapte, Curtea cu juri, care se retrăsese pentru mai puțin de o jumătate de oră, se întoarse cu verdictul „Nevinovat", Anthony se simți învingător.

Cînd ieși de la garderoba avocaților, Hartley și Henry îi ieșiră înainte.

— Te felicit! spuse șeful zîmbind. Ai lucrat minunat! Și cred că am procedat bine cînd am cerut să judece Curtea cu juri. Da, tinere, ai ales calea cea mai justă.

Henry se uită atent la Hartley. Turner fusese acela care hotărîse să se ceară judecarea procesului la Curtea cu juri, și cu toate că el se împotrivise, Turner își impusese pînă la urmă părerea. Acum Henry se întreba dacă Hartley cunoștea atitudinea lui. Oare să-i fi spus Grant ceva?

Ieșiră toți trei din clădirea tribunalului. Hartley se întoarse la birou, iar Henry și Anthony intrară într-o cafenea.

Turner, un bărbat înalt, cu părul cărunt, veni și el curînd și așezîndu-se lîngă ei, se adînci, împreună cu Bosman, în discutarea amănuntelor procesului. Anthony, rezemat de speteaza scaunului, încercă să urmărească firul discuției, dar gîndurile îi zburau în altă parte. Ascultînd cele ce vorbea Henry, fără să vrea, începu din nou să-l cerceteze cu un ochi critic. Lipsit cu totul de modestie, Bosman căuta să sublinieze anumite amănunte importante pe care le-ar fi arătat lui Turner și care ajutaseră, chipurile, ca jurații să dea verdictul de achitare. Acum Anthony vedea limpede cît de meschin era Bosman și cît de mult se prețuia pe sine însuși.

Pîcîind din pipă, continuă să-l cerceteze atent. Dincolo de zîmbetul cuceritor se ascundea un om lingușitor și invidios. Un asemenea om poate oricînd să-ți fie un dușman necruțător.

Dar pe măsură ce creștea disprețul lui față de Bosman, Anthony se încredința că și acesta, la rîndul său, îl urăște tot mai mult. Căci acum, în ultimele săptămîni, începuse să se vadă limpede spre cine înclină Jean. Henry se simțea lovit și numai acest lucru era de ajuns ca să-i trezească dușmănia. Și chiar acolo, în cafenea, Anthony fu cuprins de o spaimă rece, nelămurită. Își dădu seama că dacă s-ar găsi cineva care ar căuta să dezgroape nefericita taină a vieții lui, acesta n-ar putea fi altul decît Henry Bosman.

Mai caraghios era că sentimentul lui Anthony față de Jean nu creștea de loc. Nădăjduise că se va simți cu timpul atras mai mult de fata aceasta și că, pînă la urmă, se va îndrăgosti de ea. Cineva a spus că apropierea zilnică șterge treptat nepotrivirile mărunte în legăturile dintre un bărbat și o femeie, și dintr-o căsătorie de interes se poate naște o dragoste sinceră.

Și totuși — nu cumva greșea? Îl frămîntau tot soiul de gînduri neliniștitoare. Se va putea oare obișnui cu Jean? În clipele de amărăciune, cînd treburile la birou nu mergeau bine sau atunci cînd se judeca singur, se simțea un mincinos care nu avea dreptul să se afle acolo unde se află. Între timp, Jean era din ce în ce mai încredințată că el aparține acelor cercuri din care, la drept vorbind, nu putea să facă parte niciodată.

Era oare asta o înșelătorie din partea lui? Oare numai pentru că s-a născut în țara prejudecăților rasiale, unde drumul spre bunăstare și succes depinde de culoarea pielii, trebuie să se frămînte atît și să renunțe la tot ce cucerise?

— Ești cam tăcut astăzi, Grant, spuse Turner, întrerupîndu-și discuția cu Bosman.

În loc de răspuns, Anthony se mulţumi să strîngă din umeri şi să zîmbească.

Se ridicară şi ieşiră din cafenea. Anthony era bucuros să scape de Bosman şi se grăbi să se întoarcă la birou.

Pe drum cumpără un ziar, nădăjduind să găsească o relatare amănunţită a procesului Eriksen, însă acesta era umbrit de comunicarea dezbaterilor din Parlament privitoare la proiectul de lege asupra căsătoriilor mixte. Din mai multe pricini proiectul acesta era supus unor atacuri înverşunate. În primul rînd, era greu să deosebeşti un „european" de un „ne-european"; în al doilea rînd, însemna să fie loviţi şi copiii rezultaţi din numeroasele căsătorii mixte.

Ziarul scria că unii slujitori ai bisericii ameninţau că mai curînd vor renunţa la oficierea cununiilor decît să accepte asemenea „persecuţii medievale".

Anthony împături ziarul şi porni mai departe, cugetînd asupra noutăţilor.

Într-o stare sufletească grea, apăsătoare, trecu în biroul său, aruncă pălăria într-un colţ şi încercă să lucreze.

Intră secretara cu un teanc de dosare.

— Iată dosarul care a sosit astăzi, mister Grant.

— Lasă-l aici, făcu el nerăbdător, fără să ridice capul. Am să mă apuc mai tîrziu de el.

— Dar e foarte urgent, mister Grant. Clienta vă aşteaptă. Stă aici de la prînz.

Anthony îşi scoase pipa şi punga cu tutun.

— Atunci pofteşte-o să intre, spuse el liniştit.

Secretara introduse o femeie oacheşă de vîrstă mijlocie.

Anthony se lăsă pe spetează, pregătindu-se să asculte. În timp ce clienta îşi începea plîngerea, el era preocupat să-şi aprindă pipa. Dar cînd aceasta îi spuse că fiul ei, în vîrstă de opt ani, a fost eliminat din şcoală pe motivul fals că n-ar fi de ori-

gine pur europeană și că ea cere să i se facă dreptate prin judecată, Anthony înmărmuri.

— E o nerușinare ! se indignă ea.

Anthony ședea nemișcat, cu buzele strînse. Apoi sună secretara.

— Te rog, condu-o pe doamna van Vuuren la mister du Plessis, spuse el. Nu mă simt prea bine.

Nervii zdruncinați îl trădaseră pînă la urmă. Trebuia să plece neîntîrziat. Se ridică, îndreptîndu-se spre ușă.

— Ai și plecat, Grant ?! se miră Hartley, în timp ce Anthony trecea prin sala de așteptare.

— Da, mister Hartley, nu știu ce am, dar nu mă simt bine, rosti el anevoie, cu glas stins.

— Îmi pare rău. Credeam că victoria dumitale de astăzi îți va da aripi. Dar du-te, du-te mai repede acasă. În ultima vreme ai lucrat prea mult. Ar trebui să te mai cruți.

Spunînd acestea, mister Hartley îl privi cu multă bunăvoință.

Anthony coborî scara, ieși în stradă și se îndreptă spre parcul unde-și ținea mașina. La fiecare colț, micii vînzători de ziare îi ofereau ultima ediție, care relata în continuare amănuntele dezbaterilor în Parlament.

De mult nu se mai simțise Anthony atît de singur. La prînz îi telefonase Jean. Seara trecută și-a uitat portțigaretul în mașina lui. N-ar vrea să treacă pe la ea în seara asta și să i-l aducă ? Hotărît lucru, Jean începea să fie sîcîitoare : nu era pentru prima oară cînd uita la el vreun obiect și-l ruga apoi să i-l aducă. Și cu toate că numai de asta nu-i ardea, fusese nevoit să-i promită că va veni.

Acum însă, traversînd încrucișările de străzi, grăbit s-o ia înaintea altor mașini, Anthony se simțea oarecum ușurat la gîndul că o va revedea. Căsătoria cu Jean ar însemna pentru el salvarea. De îndată ce-și va întări situația, ca ginere al lui

Hartley, nimeni nu va îndrăzni să facă o aluzie, cît de mică, la trecutul lui.

Da, îi va cere să-i fie soție. Și trebuia să se grăbească, înainte ca noua lege să-l împiedice.

Fără să mai treacă pe acasă, lăsă mașina la capătul Sea Point-ului, și-o porni agale, pe malul mării. Se opri în dreptul unui eleșteu și, așezîndu-se, privi peștișorii mărunți ce se zbenguiau printre algele marine ori se odihneau pașnic pe fundul nisipos.

Aici, în jurul lui, se înscăunase de veacuri o liniște deplină, soră cu veșnicia. Ca și acum, cu mii de ani în urmă, înainte de a fi început hoardele omenești să pîngărească pămîntul cu deșertăciunea și nimicnicia lor, valurile se izbeau de țărm, pescărușii pluteau lin deasupra Oceanului, iar aerul se împrospăta la fiecare rafală a brizei de seară, pe care soarele ce apune o mînă înaintea lui de jur împrejurul pămîntului.

Stînd singur, printre stîncile tăcute, Anthony se simți deodată cuprins de o silă nemărginită față de întreaga omenire. Îi era silă nu numai de Bosman, ci și de Jean, cu întreaga ei lume măruntă, meschină, frămîntată de ambiții deșarte, de Jean — fata cu care și-a impus să se căsătorească. Îi era silă de familia Hartley, de casa lor luxoasă, de firma lor. Îi era silă de tribunal, de Curtea cu juri, de judecători, de ziare, de orașe, de oameni. Îi era silă de el însuși, de propriul lui trup.

Întunericul îl învăluia ca o mantie cenușie. Îl pătrunse frigul; își ridică reverele hainei încercînd să se încălzească și se sculă.

Nu, în afară de căsătoria cu Jean, și aceasta cît mai neîntîrziat, nu avea altă ieșire. În noaptea aceasta va îngenunchia în fața vițelului de aur.

Plecă încet, chinuit de hotărîrea luată împotriva voinței lui. Cu privirea ațintită asupra caselor luminate de pe dîmb, traversă plaja și ieși la șosea.

Rareori întîlnea cîte un trecător; se lăsase frigul. Pe trotuar, în întîmpinarea lui, venea o fată; era gros îmbrăcată — în palton, cu fularul înfășurat în jurul gîtului; părul îi flutura în bătaia brizei marine. Pășea repede — pesemne se grăbea. Există oare în viață un lucru pentru care merită să te grăbești? Și, în definitiv, de ce s-ar grăbi să se însoare cu Jean? Fata cu palton și cu fular trecu pe lîngă el și înaintea lui strada rămase pustie — nimic, doar întunericul cenușiu.

Și, deodată, revăzu ca într-o străfulgerare chipul fetei luminat o clipă de felinar.

Amintiri tulburi ale trecutului căpătară deodată contururile vii ale prezentului. Anthony rămase atît de surprins revăzînd părul și trăsăturile cunoscute, încît nu avu timp să se încredințeze dacă era într-adevăr ea.

Se întoarse brusc. Silueta ei părea acum o pată mică pe fondul străzii.

Gîfîind de emoție, alergă s-o ajungă din urmă pe Ren.

XXXV

O duse cu mașina în munți. Iarna nu apucase încă să smulgă podoaba de rugină a castanilor și a stejarilor; pînă și plopii își mai păstrau veșmîntul de frunze, iar în viile, de-a lungul cărora trecea mașina, vîntul de seară legăna ușor frunzele mari, ce tremurau înfrigurate în lumina palidă a amurgului.

În întunericul ce se lăsa, Anthony o privi din nou pe Ren. Era neschimbată, așa cum o păstra în minte din vremea cînd își petrecuse vacanța la fermă. Același păr stufos revărsat pe umeri, aceiași ochi ageri, depărtați de rădăcina nasului, ca la orientale, și puțin pieziși, la fel de frumoși, dar schimbați parcă — mai blînzi, mai calzi, mai duioși

ca altădată. Şi cu toate că vorbea rar, ca şi înainte, nu mai părea atît de reţinută, nu-şi mai cîntărea vorbele.

O cotiră pe o alee de migdali ; vremea frumoasă din ultimele zile amăgise bieţii arbuşti, care înfloriseră ca în toiul primăverii.

Anthony nu se gîndea unde merg. Era bucuros că fîşîitul domol al cauciucurilor pe asfalt îi acoperă bătăile inimii, că-l ajută să învingă tulburarea pricinuită de revedere şi durerea pe care i-o trezea povestea tristă a vieţii ei, în aceşti doisprezece ani, cîţi trecuseră de la ultima lor întîlnire.

Ren povestea cum, una după alta, se abătuseră nenorocirile asupra fermei : întreaga recoltă pierise în timpul secetei, iar febra aftoasă secerase toate vitele ; pînă la urmă, creditorul ceruse să fie plătite neîntîrziat ipotecile. Tatăl ei muri sărac şi după moartea lui familia se împrăştie. Mama — bătrînă şi bolnavă — locuieşte acum împreună cu Theo şi cu soţia acestuia în Pretoria. Piet, de cînd a fost demobilizat, lucrează la poştă, la Bloemfontein.

Absolvind şcoala, Ren a plecat la Johannesburg, unde a învăţat stenodactilografia şi apoi a căpătat un post într-o Companie auriferă. În timpul războiului s-a înrolat în aviaţie, în rîndurile serviciului feminin auxiliar şi a ajuns pînă la gradul de locotenent. După ce a fost demobilizată, s-a întors la meseria pe care o practicase înainte de război.

— Atunci m-am şi căsătorit, adăugă ea.

Treceau printre pinii nemişcaţi ca nişte coloane, peste care se aşterneau tot mai dese vălurile întunericului, printre brazii ce-şi legănau în noapte vîrfurile argintii.

Ascultînd-o, Anthony simţea cum i se zbate o vînă pe gît. În faţa lui nu se mai afla fata de odinioară, pe care o iubise atît, ci o femeie, soţia cuiva. Îi reveni în minte ultima scrisoare pe care

i-o adresase, își aminti motivele care îl siliseră să scrie acele rînduri. Cît de prost a fost!

— Mi se pare că am izbutit să te uimesc, rîse ea, rupînd tăcerea ce se lăsase.

— Da, puțin. Poate că ar fi mai nimerit să te duc acasă, decît să ne plimbăm noaptea prin munți...

— Casa mea e în Johannesburg, dar despre asta vom vorbi mai tîrziu. Vorbește-mi întîi despre tine. Ești însurat?

— Nu.

— De ce? Ne aflăm în o mie nouă sute patruzeci și nouă, asta înseamnă că ai — stai puțin! douăzeci și opt de ani.

— Da, însă cinci dintre ei, ca și tine, mi i-am petrecut în armată.

Anthony îi spuse că acum poartă alt nume — în privința motivelor schimbării numelui îi repetă cele ce spusese și altora. Ea nu insistă. Îi povesti despre anii de studiu, despre activitatea lui, despre slujba pe care o avea și adăugă:

— Oricît de ciudat ar părea, Ren, astăzi, tocmai astăzi eram pe cale să iau o hotărîre importantă.

— Ce vrei să spui?

— Că tu ai apărut și m-ai salvat.

— Nu înțeleg.

Anthony opri mașina, își aprinse pipa și începu să-i povestească despre legătura cu Jean. Ren îl asculta cu atenție. Anthony era fericit că găsise un om în fața căruia putea să-și deschidă sufletul, căruia îi putea împărtăși îndoielile, căruia îi putea spune ce interese meschine îl împingeau spre această legătură. Îi vorbi de Henry Bosman și de faptul că — fără să poată spune de ce — se teme de bunăvoința lui prefăcută. Îi povesti cum Jean, folosind cîte un pretext mărunt, îl asaltează cu telefoanele, că e de acord întotdeauna și în totul cu el și îi soarbe fiecare cuvînt.

— Să nu crezi — încheie el — că încerc să mă laud cu o colecție de inimi sfărîmate. E o ches-

ţiune mai serioasă la mijloc. Ţi-am spus doar că m-ai salvat, adăugă în şoaptă. Da, m-ai salvat. Dacă nu te-aş fi întîlnit în seara asta, aproape sigur aş fi cerut mîna acestei fete.

Ren primi mărturisirea cu mult mai multă răceală decît se aşteptase Anthony.

— Se prea poate să nu vezi nimic deosebit în tot ce ţi-am povestit — urmă el grăbit — dar te înşeli. De ce anume, nu pot să-ţi explic. Căsătorindu-mă cu Jean aş fi dobîndit o viaţă plăcută, o situaţie trainică, avere şi, mă rog, tot ce pot să reprezinte asemenea lucruri. În viaţa mea există anumite împrejurări care... anumite pete, dacă vrei. Eşti singurul om căruia îi pot pomeni, măcar aşa, pe ocolite, despre toate acestea. Da, există pete în trecutul meu şi încerc să scap de ele. În familia Hartley aş fi fost în siguranţă. În schimb, aş fi înăbuşit tot ce a rămas bun în mine, dacă a rămas într-adevăr... — O privi rugător, chipul ei însă era de nepătruns. — Oare nu pricepi? o imploră el.

— Da şi nu. Aş fi vrut totuşi să ştiu de ce mi-ai scris scrisoarea aceea... Mă refer la ultima ta scrisoare. Înţeleg că toate acestea s-au întîmplat demult, şi pe vremea aceea eram aproape copii. Dar prea a fost stranie purtarea ta.

— O, Ren, dacă aş fi putut să-ţi explic totul! Vina o poartă din nou petele de care ţi-am pomenit şi care mi-au complicat atît viaţa.

Încercă să-şi înfrîneze pornirea, dar cuvintele păreau gata să izbucnească, împotriva voinţei lui. Poate că pînă la urmă o să-i spună totuşi.

Îi apucă mîinile. Erau reci, lipsite de vlagă. Anthony îi dădu drumul — îi era peste putinţă s-o atingă fără s-o ia în braţe.

— O, Ren — şopti el — dacă ai şti, dacă aş putea să-mi deschid sufletul... Dar tocmai din pricina sentimentului ce ţi-l port am... — Se citea o mare suferinţă în ochii lui. — Fiecare din noi îşi are

petele lui în viață, tainele lui, cusururile lui, nu-i așa ?

Ea dădu din cap, tăcută.

Iată-i din nou în veld-ul din spatele fermei, luminat de reflexele purpurii ale soarelui ce apune după dealuri. Stau tolăniți pe iarba moale, sub copac, și el caută chinuitor cuvintele care să-l ajute să-i dezvăluie taina... Ce bine ar fi fost dacă i-ar fi spus totul atunci, de vreme ce nici acum nu poate scăpa de asta !

— Da, petele acelea... După moartea mamei mele ele mi-au întunecat și mai mult viața. Nu voiam să ți-o întunece și ție. — Vorbea din ce în ce mai tare, aproape striga. — Acum înțelegi cum a fost ? Ar fi fost necinstit, da, necinstit, s-o silesc pe fata pe care o iubesc să sufere din pricina cusururilor mele. E un fel de sadism. Niciodată nu trebuie să te însori cu fata pe care o iubești. De Jean n-am fost și nu voi fi niciodată îndrăgostit. Mi-e indiferentă. Ea nu urmărește decît să pună mîna pe mine. Ei bine, n-are decît să mă ia așa cum sînt.

Era mulțumit că fusese în stare să-i explice așa de simplu lucrurile care-l frămîntau atît.

— Dar cum s-ar putea ca asemenea lucruri să fie piedică între o femeie și un bărbat, dacă se iubesc cu adevărat ? Doar e dator să țină seamă și de sentimentele ei. Și apoi, în lumea asta nu există oameni ideali. Hai, recunoaște Anthony că vorbești prostii !

El nu răspunse. Se mulțumi doar să pornească motorul. Străbătură o bună bucată de drum în tăcere. Cînd vorbiră din nou, discuția se purtă de astă dată în jurul războiului.

În sfîrșit, se opriră în fața unui mic restaurant, lîngă șosea, ca să ia masa. Erau singurii vizitatori la ora aceea. El îi ajută să-și scoată paltonul și-l lăsă pe speteaza scaunului. Se așezară la o măsuță din colțul încăperii plăcute, slab luminate ;

în cămin trosneau din cînd în cînd buștenii și umbre lungi le învăluiau chipurile.

Anthony privi mîinile lui Ren. Îngîndurată, se juca cu scrumiera. Da, ei îi venea ușor să vorbească de neajunsuri. În vinele ei nu curge sînge negru.

— Te mai ocupi de pictură?

— Da, uneori. Anul trecut am urmat chiar niște cursuri de desen. Cîndva am să-ți arăt și ție cîteva încercări de-ale mele. Știi, Anthony, nu sînt totuși pe deplin lămurită: de ce apariția mea te-a făcut să-ți schimbi planurile obscure, menite să-ți asigure prosperitatea?

— Doamne! exclamă el deodată, ridicîndu-se în grabă. De-abia acum mi-am adus aminte: i-am făgăduit să mă întîlnesc azi cu ea. — Ren îl privi întrebător. — Trebuia să trec pe la Jean.

Ren se uită la ceas.

— Nouă fără un sfert, spuse ea.

Își ceru iertare, ieși grăbit din cameră și căută cabina telefonică. Îi spuse lui Jean că nu se simte bine. Îi va aduce portțigaretul mîine seară. Ea murmură cîteva cuvinte de compătimire: da, de altfel și tatăl ei i-a spus că l-a văzut plecînd de la birou mai devreme ca de obicei.

Anthony se întoarse la Ren.

— Totul e în regulă, anunță el zîmbind larg. Întîlnirea a fost amînată.

— Nu trebuia să faci asta, îl dojeni ea.

— Întrebai cum s-a întîmplat că a fost de ajuns să apari tu ca toate planurile mele diavolești să se ducă de rîpă. — Îi admiră obrazul, liniile fine ale corpului, părul castaniu mătăsos, în care jucau reflexele focului. — Dacă ai ști, Ren, cît de mult am dorit să te întîlnesc în toți acești ani!

— Nu găsești că-i cam nepotrivit să vorbești astfel cu o femeie măritată? zîmbi ea. Și-afară de asta, n-a fost decît o dragoste copilărească la mijloc.

— Nu mă pot obişnui cu gîndul că eşti căsătorită, Ren, exclamă Anthony. Unde-i el?

— Cine?

— Soţul tău.

— La Johannesburg.

— În cazul ăsta, de ce eşti aici, la Capetown?

Ea tăcu un timp. Apoi spuse:

— Pentru că am hotărît să mă despart de el.

Anthony simţi cum sîngele, ca un val fierbinte, îi năvăleşte în obraji. Nu era în stare să se uite în clipa aceea la ea, şi-şi mută privirea asupra focului din cămin.

— Ziceai că eşti căsătorită de trei ani, se încumetă el în cele din urmă să spună.

Ea dădu afirmativ din cap.

— Ai copii?

— Nu.

Nu mai întrebă nimic altceva.

— La drept vorbind, am venit aici ca să-mi dau seama dacă o despărţire mai îndelungată nu ne va ajuta să ne reluăm viaţa în comun. Prea ne-am săturat unul de altul. Ne-am înţeles că, dacă am să mă simt în stare să continui convieţuirea cu el, spre sfîrşitul lunii mă voi întoarce.

— Dar ce s-a petrecut între voi?

Se străduia să pară cît mai nepăsător, dar nu izbutea să-şi ascundă curiozitatea. Mîna ei se odihnea alături de a lui şi simţi deodată o dorinţă nestăpînită s-o ascundă în palma lui mare şi să-şi împletească degetele cu ale ei. Ce n-ar fi dat s-o poată strînge la piept, să-i simtă căldura trupului. I se părea atît de firesc să fie îndrăgostit de ea! O iubise şi odinioară; acum însă era cu totul altceva. Simţea că alături de Ren poate dobîndi fericirea către care năzuise în decursul întregii lui vieţi încîlcite şi tulburi. Şi mai cu seamă acum, cînd în jurul lui se adunau tot mai mult norii negri ai prejudecăţilor şi urii de rasă, avea nevoie de o femeie înzestrată cu însuşiri deosebite.

— N-aş vrea să vorbim acum despre asta, răspunse ea. Poate că-ţi voi povesti data viitoare, dacă, bineînţeles, eşti dispus să te mai întîlneşti o dată cu mine.

— Eu dacă sînt dispus? zîmbi el.

— Te previn însă că trebuie să fim cît mai prevăzători. Soţul meu e gelos ca un nebun. E de ajuns să afle că s-a ivit un alt bărbat între noi ca să nu-mi acorde cu nici un preţ divorţul. Ei, şi-acum cred că e timpul să plecăm.

Lemnele trosneau încetişor în cămin; flăcările muribunde aruncau pe pereţi umbre stranii, jucăuşe. Anthony o ajută să-şi îmbrace paltonul, iar el îşi ridică gulerul hainei.

Ieşiră repede în ploaia ce se cernea şi alergară spre maşină. O milă după alta se aşterneau în urma lor. Anthony vorbea într-una despre trecut, fără să se uite pe unde trec — numai ca să prelungească fericirea de a fi cît mai mult în preajma ei.

Era miezul nopţii cînd ajunseră la hotelul din Sea Point, unde Ren închiriase o cameră. Hotelul se afla la mai puţin de o jumătate de milă depărtare de locuinţa lui Anthony.

Opri maşina şi stinse motorul. Făcu apoi tocmai ceea ce-şi jurase tot drumul să nu facă. O cuprinse încetişor pe după umeri şi deodată o simţi cum se încordează toată. Pe chipul ei lunecă o umbră — ai fi zis că e umbra norului ce acoperise o clipă luna. Fără să spună o vorbă, Anthony lăsă mîna în jos.

Ren căută bîjbîind mînerul portierei şi o deschise. Traversară grădina, apoi urcară scările de piatră ale intrării de serviciu — pe aici camera ei era mai aproape. O fîşie de lumină căzu prin deschizătura uşii culoarului luminîndu-i faţa.

Se despărţiră în tăcere. În maşină, Anthony îşi scoase pipa şi o umplu cu tutun. La lumina gălbuie a chibritului aprins îşi văzu chipul reflectat în

geamul mașinii — cîteva clipe nu se recunoscu — apoi, cu un gest nerăbdător, aruncă chibritul pe fereastră și porni spre casă.

A doua zi, seara, cînd Ren deschise ușa odăii, o izbi în față mireasma florilor. Nu găsi nici o carte de vizită. Dar nu se miră de loc.

XXXVI

De cînd o întîlnise pe Ren, Anthony își petrecea tot timpul liber alături de ea. Jos, printre terasele stîncoase ale țărmului mării, sus, prin pădurile rășinoase, pe străzile orașului — peste tot părea că în fața lui se deschide o nouă lume.

Fără ca ea să-și dea seama, Ren era pentru el scăparea, unica scăpare de realitate.

Mai mult decît atît, Anthony era încredințat că niciodată, față de nici o femeie, nu încercase un sentiment asemănător.

Poate, cu timpul, dacă va izbuti să adune destui bani, va pleca cu ea din țara asta nesuferită și vor începe împreună o nouă viață, undeva departe, acolo unde nu domnesc prejudecățile rasiale.

Într-o zi, după o lungă plimbare pe povîrnișul muntelui, se opriră să facă un popas. Tolănită la picioarele lui Anthony, Ren se juca gînditoare cu firele de iarbă :

— Sînt atît de fericit, draga mea, că ai hotărît să nu te mai întorci la el ! îi spuse el cu adîncă duioșie.

Ren își ridică privirea spre el și în ochi i se aprinse o lucire șăgalnică.

— Numai te rog să nu-ți închipui că o fac pentru tine.

— Poate că totuși și pentru mine puțin ? șopti el rugător.

Ea întoarse capul ca să-şi ascundă zîmbetul.
Anthony îşi dădea seama că nu-i influenţase aproape de loc hotărîrea. Din relatările ei trunchiate, îşi dădea seama că această căsătorie se încheiase în condiţii cît se poate de prielnice. Ren îşi întîlnise alesul în timpul războiului. Avea pe atunci gradul de căpitan şi era bine văzut de superiori ; abia venise din Italia şi fusese decorat cu „Crucea militară". După demobilizare căpătase un post de director la unul din concernurile aurifere din Johannesburg — după toate probabilităţile datorită succeselor lui în cariera militară. Apoi însă îl acaparase goana nebunească după profit, dezlănţuită după război, în care se avîntă fără să mai ţină seama de nimic. Ren îi povestise lui Anthony cît de vanitos şi egoist ajunsese să fie soţul ei, care după ce-şi cumpărase o casă uriaşă în Houghton, dotată pînă şi cu bazin de înot, luase obiceiul să se fălească cu ea în societate, mai cu seamă cînd era puţin băut.
Da, se gîndi Anthony, tristă poveste. Probabil însă că principalul neajuns era latura intimă a convieţuirii lor. Îşi aminti cum odată Ren îi pomenise în treacăt ceva despre nepotrivirea dintre ei doi.
Se aşeză pe iarbă lîngă ea. O cuprinse cu braţul şi şopti din nou :
— Şi pentru mine puţin, draga méa...
Ea îşi aşeză mîna pe genunchiul lui, iar el se plecă şi i-o sărută. Şi totuşi Anthony nu se simţea pe deplin fericit : veşnica spaimă la gîndul că taina lui apăsătoare poate ieşi la suprafaţă, transforma dragostea aceasta adîncă, pătimaşă, într-un adevărat chin.
Şedeau amîndoi la umbra pinilor şi degetele lui îi mîngîiau duios obrazul. Apoi o atrase spre sine, copleşit de dorinţi.
— Crezi că o să-ţi acorde divorţul ? întrebă în sfîrşit Anthony.

— Nădăjduiesc că da, deşi are simţul proprietăţii atît de dezvoltat.

— Aşa sînt de obicei oamenii de soiul ăsta.

— Da, Anthony, şi trebuie să fim foarte prevăzători. N-aş vrea să ne vadă cineva împreună. Are pe-aici cunoscuţi, tovarăşi de afaceri, care ştiu că mă aflu în localitate.

— Dar sîntem prevăzători, draga mea.

Tăcură un timp.

— Cînd te-ai întîlnit ultima oară cu Jean? întrebă ea pe neaşteptate.

— O văd acum doar întîmplător. Sînt uneori nevoit să trec pe la mister Hartley pe-acasă, în chestiuni de serviciu.

— Bine, dar nu poţi să încetezi aşa deodată să te mai întîlneşti cu ea... Îţi dai seama de ce e în stare o femeie părăsită?

— S-ar putea să ai dreptate. Însă nu pot alerga după două deodată.

— De ce nu, la urma urmei? Oricum, sînt o femeie măritată şi nu prea tînără...

El o îmbrăţişă rîzînd şi o sărută pe gît. Nutrea nădejdea că dragostea lor îi va da lui Ren ceea ce-i lipsise în căsnicie.

Dar iubirea lui era plină de o adîncă tristeţe.

XXXVII

Cînd Arthur şi Anthony opriră maşina în faţa frumoasei vile a Ballantynesilor, în uriaşul salon elegant, plin de musafiri, începuse dansul.

Tinerii se opriră ca să salute şi să strîngă mîna Yvonnei Ballantyne, care-şi serba majoratul; în clipa aceea se apropie de ei Jean şi-i întrebă de ce au întîrziat atît.

Arthur şi Anthony abia începuseră să-i explice ce anume i-a reţinut, cînd apăru Henry. Era foarte prost dispus.

— Știi, nu-mi place cînd cineva își bate joc de mine : mă lași ca pe un caraghios în mijlocul salonului și dispari ! i se adresă el lui Jean pe un ton de gheață, fără să-i privească pe ceilalți doi.

— Perfect ! — Purtarea ei arăta că se simte stăpînă pe situație. — Numai, te rog, Henry, nu-mi face scene.

Și Jean se îndreptă spre ringul de dans. Strîngînd din buze, Henry o urmă.

Orchestra repetă de cîteva ori dansul, la bisările repetate ale dansatorilor ; Anthony observă cu cît zel aplauda Henry și ce înfățișare voit plictisită avea Jean.

După ce se sfîrși dansul, Arthur îl căută pe Anthony și-i propuse să ciocnească un pahar împreună. Cu un semn din cap, îi arătă fotoreporterul care-și îndreptase spre ei obiectivul aparatului.

— Culege material pentru *Viața mondenă,* observă el cu un zîmbet ironic. Uite la el : vrea să-i fotografieze pe Jean cu Henry și ea se ferește. Curios !

— Ce anume-i curios ?

— Păi, nu știi, Jean e de obicei încîntată cînd îi apare fotografia în cronica mondenă ! Pînă mai ieri susținea importanța acestei rubrici : vezi dumneata, trebuie să știe și plebea cum se distrează cei de sus.

Arthur izbucni într-un rîs zgomotos și plecă să-și caute parteneră pentru dansul următor.

Între timp, Henry ieși cu Jean pe terasă, dar n-apucară să dispară după ușă, că — spre uimirea lui Anthony — Jean apăru din nou în salon, de astă dată singură, și se îndreptă spre el cu fața crispată.

Anthony îi ieși în întîmpinare.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el.

Fata privi în jur. Două-trei perechi începuseră să șușotească, uitîndu-se la ei.

Jean îl trase într-o odaie unde era mai puţină lume.

— Henry se poartă ca un măgar, izbucni ea, sufocîndu-se de indignare.

— Dar ce l-a apucat, de ce toate astea?

— Am ştiut întotdeauna că-i gelos, dar nu-mi închipuiam niciodată că poate ajunge pînă aici. Toată seara mi-a căutat nod în papură, nimic nu-i place. În primul rînd, vezi Doamne, e uimit că ai fost invitat aici. Ce-l priveşte pe el, nu-i aşa? Doar Arthur te-a invitat. — Îi aruncă lui Anthony o privire şireată. — Pe urmă mi-a declarat că m-am purtat prea rece cu el în timpul mesei şi că... Ah, m-am săturat pînă în gît de el... Aş vrea să dansăm şi apoi condu-mă, te rog, acasă.

— Dar Jean, draga mea, cum pot eu să fac aşa ceva? o imploră Anthony. Ar însemna să provoc un adevărat scandal. Dacă Henry şi aşa e gelos, o să se înfurie de-a binelea. Nu pot să fac asta. Şi-apoi, de ce cauţi ceartă?

— Oricum, tot n-am să plec cu el acasă. Mi-ajunge, nu mai sînt dispusă să rabd. Hai să mergem, spuse ea, luîndu-l de braţ. Nu ştiu de ce, nu mai am chef de dans. Să coborîm în grădină. E o seară atît de plăcută!

Anthony o urmă fără nici o tragere de inimă. În timp ce-şi făceau drum printre perechile ce stăteau izolate sau în grupuri, surprinse nişte ochi cenuşii ce-l fixau stăruitor, urmărindu-l printr-un nor albastru de fum de ţigară. Încercă să nu se mai gîndească la Henry şi ieşi în grădină.

Un valet trecu pe lîngă ei cu o tavă. Anthony luă două cocktailuri şi-i întinse lui Jean unul.

— Am mai băut vreo două, zise ea privindu-l galeş. Păşea încetişor alături de Anthony, sprijinindu-se de braţul lui. — Îţi place balul de astă seară, Tonny?

— Da.

— Şi mie. O societate atît de plăcută! Un lucru nu pot să-i iert lui Yvonne: cine a pus-o să-l roage pe Henry să mă ia de-acasă ?!

— Jean, trebuie să-ţi spun un lucru. Dar n-aş vrea să te superi.

Ea îl privi intrigată.

— Sînt numai urechi.

— Mi se pare că eşti nedreaptă cu Henry. E îndrăgostit de dumneata, îndrăgostit nebuneşte. De ce rîzi de el?

— Ah, asta ai vrut să spui! O ţii una şi bună. Încetează cu morala! Astăzi nu-s dispusă să te ascult.

Şi-i strînse braţul.

— Dar nu eşti dispusă niciodată. Şi ar trebui să te gîndeşti serios la asta.

Se opriră la marginea unui heleşteu plin de nuferi. În mijloc ţîşnea o fîntînă arteziană în ale cărei şuvoaie căzătoare se juca lumina furişată printre copaci.

— De ce nu vrei să iei lucrurile aşa cum sînt şi priveşti cu nepăsare dragostea lui Henry?

— Ce zici, dacă am aprinde un chibrit s-ar vedea peştişorii aurii din heleşteu? întrebă ea aplecîndu-se peste balustrada scundă de fier, fără să-i lase braţul. Ori peştii dorm noaptea?

— Nu mi-ai răspuns la întrebare, Jean, îi aminti el liniştit dar ferm.

— Cum pot să-i răspund cu acelaşi sentiment, cînd mie îmi place altcineva? replică ea fără să ridice capul.

Anthony îşi dădu seama că picase în plasă. Luîndu-şi un aer mirat, luă paharul din mîna ei şi-l aşeză alături de al său, pe o bancă.

— Nu văd de ce ţi-ar plăcea altcineva. Henry are tot ce ar putea dori o fată să găsească la un bărbat.

— S-ar putea, numai că nu e el eroul principal în romanul fetei respective. De ce faci pe prostul?

întrebă ea luînd deodată o mină serioasă și căutîndu-i privirea. Îmi cunoști sentimentele, Tonny.

Anthony simți că a sosit momentul să-i mărturisească ce simte pentru ea. Se înțelege că nu-i putea pomeni nimic de Ren.

— Dacă te referi la mine, Jean — începu el, privind nuferii ce pluteau pe apă — dă-mi voie să-ți spun că ești pur și simplu lipsită de judecată. Cum mă poți compara cu Henry? În toate privințele el e un pretendent mai de invidiat ca mine. Are un viitor strălucit, îți poate oferi mult mai multe decît mine. Eu nu-s decît servitorul tatălui dumitale, încheie el cu un rîs amar.

Jean lăsă capul pe umărul lui.

— Tonny — spuse ea — vreau să te întreb ceva.

El așteptă, fremătînd de neliniște.

— Întotdeauna ești așa timid cu fetele?

— Nu... adică da... Nu te înțeleg prea bine.

— După părerea mea, ești foarte timid. Da, sigur. Asta e! Te temi de femei. — Tăcu o clipă. — Mi se pare că, pur și simplu, n-ai curajul să-i mărturisești unei fete sentimentele tale... să-i spui că o iubești. — Îi strînse mai tare brațul și-și lipi obrazul de umărul lui, privind jos, în apă. — Nu-i așa, Tonny? adăugă ea abia auzit.

Trecură cîteva clipe pînă ce Anthony să-și dea seama ce trebuie să-i răspundă. Scoase portțigaretul, i-l întinse în tăcere și la lumina chibritului încercă să-i vadă fața. Jean era vădit stînjenită. Anthony trase atît de puternic din țigară, încît ea licări viu, oarecum provocător, în întuneric.

— Mă tem de dragoste, rosti el în sfîrșit.

— Ce vrei să spui? întrebă ea, privindu-l îngrijorată.

— Mă tem de consecințele dragostei, Jean.

— Și care, mă rog, sînt consecințele dragostei?

— Căsătoria. Vezi, datorită profesiunii mele am prilejul să văd multe căsnicii neizbutite. Gîndește-te că numai o cincime din căsătoriile nefericite,

dacă nu mai puțin, ajung în fața instanțelor judecătorești. În restul cazurilor oamenii încearcă să uite că din conviețuirea lor n-a ieșit nimic bun și-și continuă astfel viața împreună, de dragul aparențelor sau al copiilor.

Ea își îndreptă spatele și-și trase mîna de sub brațul lui.

— Vrei să spui că, în general, nu intenționezi să te însori?

El clătină din cap.

— Cred că nu.

— Părerea mea e că filozofezi prea mult, că îți dai prea multă importanță și că profesiunea dumitale îți dăunează vădit.

Vorbea pe un ton înțepat. El înțelese că trebuie să fie prudent.

— Probabil că așa stau lucrurile. Sau poate că sînt prea prost.

Anthony nădăjduia că nu-și făcuse din ea un dușman.

— Te rog să mă conduci înăuntru, spuse ea. Zău, nu știu de ce am venit aici cu dumneata.

Cînd se apropiară de casa luminată, el spuse:

— Nu-s făcut eu să mă însor, Jean.

— Te rog nu te scuza! îl opri ea cu răceală, uitîndu-se în altă parte.

Pe verandă se despărțiră, dar înainte de a pleca, ea îl privi cu reproș.

Henry Bosman, care bea un cocktail la bar, își dădu seama că nu numai el i-a zărit întorcîndu-se din grădină. Și faptul că-i văzuseră și alții îi spori furia, făcîndu-l să-și simtă mai ascuțit umilința.

Văzînd că Anthony a rămas singur, Bosman se apropie îndată de el.

— V-ați plimbat? întrebă el zîmbind disprețuitor.

Se clătina puțin, dar ochii lui cenușii, bulbucați se roteau cu vioiciune cînd într-o parte, cînd în alta.

— Da, e o vreme minunată ! răspunse Anthony. Dumneata n-ai ieşit ?

În loc de răspuns, Henry se mulţumi să-i arunce o privire încărcată de ură.

— Hai să bem ceva, îi propuse Anthony, luîndu-l de braţ şi se îndreptă spre bar, dar Henry, eliberîndu-şi braţul, îi întoarse spatele şi se depărtă.

Privind în urma lui, Anthony strînse din umeri. „Sărmanul, se gîndi el. Dacă ar şti !"

XXXVIII

O după-amiază de iarnă. Soarele scaldă în lumină gălbuie povîrnişul muntelui Table, în timp ce trecătoarea adîncă ce-l separă de lanţul masivului a rămas cufundată în întuneric. De pe stîncile negre, pe ambele laturi ale trecătorii, apa se scurge picătură cu picătură, adunîndu-se în pîrăiaşe minuscule, care se pierd în desişul de ferigi.

Răsuflînd din greu, Anthony şi Ren se opriră să se odihnească după coborîşul lung şi accidentat.

— Ce privelişte minunată ! exclamă Ren.

Anthony îi admiră trupul zvelt, părul auriu de culoarea mierei, linia fină a gîtului...

— Ca în vis ! şopti el.

Ren îl privi întrebător.

— Nu dai de loc atenţie frumuseţilor ce ne înconjoară, observă ea cu un zîmbet.

Găsiră un locşor inundat de soare şi hotărîră să se oprească acolo.

Ren mîngîia încetişor o ferigă mare, verde, ce creştea la picioarele ei.

— Mă tot gîndesc dacă o să obţin vreodată divorţul... Numai Dumnezeu ştie ce planuri şi-a făcut Ronald în legătură cu asta...

— Ce-ţi scrie ?

— Acum a înţeles cred că e inutil să mă mai roage să mă-ntorc. Judecînd după ultima lui scrisoare, se pare că e hotărît, în sfîrşit, să se împace cu situaţia asta.

— Dar are de gînd să intenteze divorţul ?

— Da, m-a lăsat să înţeleg că dacă nu mă întorc la el în cel mai scurt timp, îşi va însărcina avocaţii să intenteze acţiune împotriva mea pe motiv că l-am părăsit. Dar am impresia că nu va întreprinde ceva pînă nu se va convinge definitiv că nu mai e nimic de făcut.

Pe cer se iviră nori care acoperiră soarele.

Un timp tăcură. Anthony o privi stăruitor şi ea îi susţinu privirea. Era limpede, fără să mai fie nevoie de cuvinte, că soarta celuilalt bărbat e pecetluită.

O vedea acum nu în lumina roză a dragostei romantice de adolescent, ci cu ochii unui bărbat însetat de înţelegere şi de prietenie.

— De ce te-ai lăsat de scris ? întrebă ea pe neaşteptate. Pe vremuri socoteam că ai talent.

Nu-i răspunse mult timp. Întrebarea îl făcuse să se întoarcă cu gîndul la zilele copilăriei, la şcoala din Stormhoek, la prietenul său Bob Short ; retrăi întîmplarea de la rîu, cînd fuseseră cît pe ce să se înece, încurcîndu-se în hăţişurile lianelor ; i se perindară apoi prin faţa ochilor amintirile legate de Winnerton, de Piet du Toit, de Ren... Apoi moartea mamei, războiul.

Se trezi spunînd :

— Mă gîndesc să scriu povestea vieţii mele.

— Sigur, de ce nu ? — Bătu din palme. — O asemenea carte îţi va permite să-ţi dezvălui în faţa întregii lumi inima şi gîndurile.

El dădu din cap. Hotărîrea de a scrie o carte despre sine îl bucura şi dintr-o altă pricină. Prin ea avea să-i mărturisească lui Ren, pe nesimţite, pas cu pas, apăsătoarea tragedie a vieţii lui. Îi va povesti totul, aşa cum s-a întîmplat. Şi dacă i-au tre-

buit cîțiva ani ca mintea lui de copil să perceapă în toată adîncimea ei această tragedie, era firesc că și acum avea să-i trebuiască destul timp ca să descrie toate acestea. Iar atunci cînd Ren va avea în fața ei adevărul, acest adevăr ce-i va părea mai fantezist decît orice născocire va fi piatra de încercare a dragostei lor. Anthony era încredințat că dacă Ren i-ar fi cunoscut taina din prima clipă, în anii aceia îndepărtați, nu și-ar fi permis niciodată să se îndrăgostească de el. Dragostea a venit însă înainte ca ea s-o cunoască. Și principalul acum era să vadă cît e de trainică această dragoste, dragostea ei... dacă va rezista atunci cînd va afla... Iar dacă iubirea ei va fi destul de puternică și de adîncă, fericirea lor va dăinui pînă la moarte.

Mirosul pămîntului reavăn le izbi nările în clipa cînd, ieșind din trecătoarea stîncoasă, intrară la adăpostul pădurii mai primitoare; bocancii de munte lunecau pe covorul de ace cafenii.

— Dacă editorii au să accepte să-mi tipărească cartea, ea va apărea semnată cu un pseudonim.

Ren privea în jos.

— De ce?

— Așa. Îmi place mai mult așa. Și am s-o scriu la persoana a treia. Doar n-am să iau totul din viața mea. Unele lucruri vor fi născocite.

— Ai dreptate, nu trebuie s-o transformi într-o autobiografie. Să fie un roman.

— Și nimeni nu trebuie să știe că-l scriu eu.

Ochii i se aprinseră.

— Numai noi doi o să știm, da?

— Da.

Ren se uită la el.

— Cît e de interesant, Anthony!

O ploaie rece, măruntă, porni să le biciuie obrazul. Aproape alergînd prin ceața ce se lăsa din ce în ce mai deasă și sărind peste pietre și movilițele de pămînt roșcat și umed, Anthony și Ren coborau spre valea unde plopii își legănau, în suflarea

rece a vîntului ce bătea din munți, ramurile văduvite de frunze.

Cînd pădurea începu să se rărească, se opriră ca să-și tragă răsuflarea. Deasupra lor foșnea, legănîndu-se, un pin cu coroana aidoma unei umbrele.

Obrajii lui Ren, umezi de ploaie, se învăpăiaseră, aburul răsuflării îi năvălea pe gură. Anthony îi găsi buzele pline, atît de moi și de supuse sub buzele lui. Auzi cum gem deasupra capului său ramurile copacilor sub rafalele vîntului și, legănîndu-se brusc, își scutură povara de picături grele. Se simți cuprins de o dorință nebunească. Ar fi vrut ca vîntul să-i smulgă de-acolo, să-i înalțe deasupra copacilor și norilor, și să-i ducă departe, departe, undeva unde nu e nimeni și nimic, unde să fie numai ei doi — pe veci liberi și pe veci împreună...

XXXIX

În ciuda vremii reci, fața lui Henry Bosman ardea aidoma radiatorului electric din biroul lui ; își dădea seama că în tot timpul discuției telefonice nu-și păstrase nici pe departe demnitatea.

— Îți spun doar, Jean, că te-am invitat pentru sîmbăta asta... Te înșeli. Te-am rugat încă duminica trecută să fii liberă în seara asta.

— Iartă-mă, dar îmi vorbeai de sîmbăta viitoare.

— Nu. Cum puteam să spun asta, cînd atunci teatrul de balet o să fie plecat ? — Vorbea din ce în ce mai aprins, pe măsură ce se enerva mai tare. — Te-am invitat doar la spectacolul de balet.

— Ce prostii, Henry ! Cum puteam să accept să merg cu dumneata, cînd mă duc la balet cu Anthony ?

— A, așa ! Și cînd ?

— Sîmbăta asta, se înțelege ; m-a invitat demult.

— Ciudat! observă Henry rîzînd dispreţuitor. Să nu fiu în stare să-mi ţin minte obligaţiile mondene! Şi cînd te gîndeşti că una din însuşirile care mă fac apt pentru profesiunea mea este, după cum se spune, tocmai memoria.

— Tocmai că nu ţii minte, confirmă ea, cu o satisfacţie răutăcioasă, văzînd încercările lui de a evita cu tot dinadinsul o ceartă. Drept să-ţi spun, a început să mă cam plictisească sistemul dumitale de a mă învinovăţi în toate, după ce tot dumneata le încurci.

— Ştii ceva, dacă te-ai plictisit, există un mijloc simplu să scapi de mine.

— Perfect, răspunse ea şi trînti receptorul în furcă.

Henry începu să se plimbe cu paşi mari dintr-un colţ al odăii în altul; fumă una după alta două ţigări. După ce strivi în scrumieră a doua ţigară, se aşeză la masă şi, fără să arunce măcar o privire spre cele trei dosare cu stampila biroului de avocaţi „Hartley-du Plessis" care se aflau în faţa lui, formă din nou numărul cunoscut.

— Jean? Hallo! Tot eu sînt. — Propria-i voce i se păru mai sfioasă şi mai neroadă ca oricînd. Cît se ura în clipa aceea! — Mă auzi? Vreau să-mi cer scuze. Mi-am pierdut cumpătul.

— Într-adevăr, eşti prea supărăcios! Nu găseşti?

— A fost o neînţelegere la mijloc.

— Bine, să uităm asta, spuse ea îmbunată.

— Poţi să fii liberă pentru mine vineri?

— Bine. Dar unde mergem?

— Luăm masa şi pe urmă ne plimbăm. Ai ceva împotrivă?

— Da! La „Rio" rulează un film bun. Fă rost de bilete.

— Bine, ne-am înţeles.

— Vezi să nu uiţi.

— Eu, unul, de data asta, în nici un caz n-am să uit. — Rîse silit. — Și ca să-mi demonstrez *bona fides*[1], sînt gata să ies cu dumneata și astăzi.

— Îmi pare foarte rău, dragă, dar astăzi sînt ocupată.

Auzindu-i răspunsul, Henry se blestemă în gînd. De ce se ține scai de ea ?

— Pot să știu cu cine vei fi ocupată ?

— Nu, Henry. Nu fi curios, că îmbătrînești repede.

— Presupun că tot cu Grant.

La început ea nu răspunse. Apoi mărturisi :

— Da, Arthur l-a invitat la masă.

— Și de ce, mă rog, trebuie să fii prezentă la masa asta ?

— Să vezi, doi servitori de-ai noștri s-au îmbolnăvit de gripă, iar al treilea e liber astăzi, așa încît voi fi nevoită să gospodăresc. Pe dumneata nu te invit. Veșnic te cerți cu Arthur.

Henry strînse buzele. Glasul îi sună liniștit, deși îi trebuiră eforturi uriașe ca să se stăpînească :

— În privința asta ai perfectă dreptate : vederile lui Arthur îmi sînt bine cunoscute și-s sătul pînă în gît de perorațiile lui. Așa încît o să mă străduiesc să am răbdare pînă vineri. Pe curînd...

— La revedere.

Henry se răsturnă pe speteaza scaunului. Cum să-l înlăture pe lingăul ăsta ?

Chipul i se posomorî. Nemulțumirile nesfîrșite îi zdruncinau nervii și începuseră să se facă simțite în munca lui. Un om nu poate trăi fără anumite satisfacții. De aceea s-a și purtat astfel în ultimele luni. Și numai Jean e de vină. Ea l-a adus pînă aici.

Luă din nou receptorul și formă alt număr.

— Tu ești, Dot ?

— Allo ! Ce mai faci ?

---

[1] Buna credință.

— Știi cine e la telefon ?

— Bineînțeles. Tom ?

— Nu, la naiba ! Cîți adoratori ai ? Sînt eu, Henry.

— Da, sigur, Henry. Ți-am recunoscut imediat vocea. Am vrut doar să glumesc, ca să te fac puțin gelos. Înțelegi ?

În receptor se auzi un chicotit.

— Te privește ! Ești liberă în seara asta ?

— Ei vezi ? Iar începi. Întîi ieși cu mine de nu știu cîte ori și apoi mă arunci de parcă aș fi o cărămidă încinsă. Pe urmă din nou, hodoronc-tronc, îmi telefonezi la patru și mă întrebi dacă-s liberă seara. Orice femeie își are totuși amorul ei propriu.

— Atunci, ești liberă în seara asta ? Da sau nu ?

— Of, Doamne ! Nu mi-ar plăcea de loc să-mi iei interogatorul în instanță. Da, sînt liberă. Ce program ai ?

— Trec să te iau pe la opt și jumătate.

— Și ce-o să facem ?

— Mm... mormăi el după o clipă de tăcere. Ne plimbăm puțin, luăm o gustare, bem ceva și iar ne plimbăm.

Henry rîse cu înțeles.

— Bun, vedem noi. Te aștept ! ciripi ea și închise telefonul.

Zîmbind unor amintiri, Henry își aprinse o țigară și se apucă din nou de lucru.

Era aproape zece seara cînd, clătinîndu-se puțin, cu cheia în mînă, începu să bîjbîie pe întuneric, încercînd să nimerească broasca ușii. Dot, o fată cu sînii plini, fardată violent, i se agățase de braț. Părul ei blond, oxigenat, era puțin ciufulit. Chicotea strident ori de cîte ori făcea el o încercare neizbutită să vîre cheia în broască.

— Nu te ascultă mîinile, dragule ?

— Te crezi mai brează ? Nu te neliniști pentru mine. Știu să beau. Ei, în sfîrșit ! exclamă el, nime-

rind în cele din urmă broasca. Şi aproape tîrînd-o o aduse în cameră. — Hai să mai bem un păhărel şi pe urmă să-ţi arăt nişte reviste pe care le-am adus de la Paris.

El sughiţă în întuneric. Dot chicoti din nou.

Împiedicîndu-se de un scaun, Henry aprinse o veilleuză şi-şi aşeză prietena pe canapea.

— Scoate-ţi paltonul, Dot, spuse el, dezbrăcîndu-se la rîndul lui. Fă-te comodă.

Scoase din dulap o sticlă de whisky şi un sifon şi prepară două porţii duble.

— Na, bea !

Şi-i vîrî grosolan paharul în mînă. Clătinîndu-se, se apropie de o etajeră cu cărţi, scotoci şi scoase trei reviste franţuzeşti.

— Le-am adus... anul trecut... de la Paris. Sînt nostime, nu-i aşa ? Uită-te aici — şi Henry izbucni într-un rîs zgomotos — sau aici... sau aici...

Dot se întinse pe canapea ; el se aşeză alături şi la lumina slabă a veilleuzei se apucă să răsfoiască revista ; la fiecare filă Dot chicotea.

Deodată el se ridică, traversă liniştit odaia şi stinse veilleuza. Apoi se întoarse, se culcă lîngă ea şi începu să-i descheie bluza.

Era miezul nopţii cînd ieşiră din locuinţa lui. Cu cîteva ceasuri înainte, ploaia cădea în picături rare, iar acum se pornise atît de puternic, încît coborîră în goană treptele ude, grăbiţi să se adăpostească în maşină ; graba asta îl făcu pe Henry să se scîrbească de toată aventura.

Era silit s-o conducă acum pe femeia asta, în ciuda vremii umede şi urîte, tocmai la capătul lumii — în Sea Point, unde locuia ea, şi să se întoarcă singur acasă. Pe urmă trebuia să ducă maşina la garaj, la aproape un sfert de milă distanţă. Acolo avea să iasă din maşină, să se ude leoarcă pînă să descuie poarta, apoi din nou să intre în maşină, s-o bage

în garaj, să încuie poarta după el și să se întoarcă pe jos acasă, prin ploaie. Nu. Mai bine va lăsa mașina afară, lîngă locuința lui, pînă dimineață.

Ce viață nenorocită au burlacii! se gîndea Henry, conducînd mașina pe șoseaua udă și lunecoasă. Zău așa: Să ieși din patul cald și moale, care te îmbie, și să umbli fără rost prin noaptea rece. Cît îi invidia pe colegii avocați care erau însurați și puteau gusta din plin plăcerile vieții conjugale!

Dacă ar putea s-o influențeze într-un fel pe Jean, s-o facă să uite atracția ei copilărească pentru acest Grant! Dacă ar putea ea să fie cu picioarele pe pămînt! Într-adevăr, cine e acest Grant?

Dot se lipi de el.

— Tare-s curioasă să știu la ce te gîndești, gunguri ea.

El mormăi ceva în loc de răspuns.

Îmbrățișînd-o mașinal, se cufundă din nou în tăcere.

Dacă Jean i-ar da curaj ca Dot. „Știi, ca bărbat ești totuși foarte atrăgător", îi declarase aceasta. Dacă Jean i-ar fi spus măcar o dată ceva asemănător.

Dot însă nu era pentru el decît o femeiușcă — nu avea pentru ea nici un dram de afecțiune. Pe cînd de Jean era îndrăgostit. Cît de minunat ar fi fost dacă potrivirea lor sufletească și socială ar fi fost întărită printr-o atracție reciprocă!

De ce se poartă Jean așa? se gîndea el. De ce are o atitudine atît de ciudată? Nu se putea să nu-l placă. Succesul lui la alte femei nu lăsa nici o îndoială în privința asta. Ce e atunci la mijloc? Din nou reveni la vechea explicație pe care și-o dădea de atîtea ori. Creșterea aleasă de care se bucurase, poziția ei socială, firea sfioasă, fecioria neîndoielnică, toate acestea puteau constitui, desigur, o pricină. Să fie oare atît de copilă încît să se teamă de

orice atingere trupească? Oare instinctele ei de domnișoară din lumea mare o fac să se îngrozească la gîndul că va trebui să-și împartă patul cu un bărbat?

O fecioară cam sucită — asta e. Va trebui să se poarte mai brutal cu ea. S-o atragă în locuința lui, iar acolo să pună în acțiune întreaga lui iscusință ca s-o seducă. Cînd o va face să cunoască plăcerile trupești și să învingă ceea ce o împiedicase pînă atunci să le guste, fără îndoială că-l va iubi.

Pe geamul mașinii ștergătorul mătura secundele; o rază de nădejde licări în mintea lui Henry. Începu să fredoneze o melodie veselă.

— Așa e mai bine, spuse Dot. Se poate să fii așa acru? Nu-mi place cînd îți încrețești fruntea, ca un moșneag.

Și se lipi mai strîns de el.

Intrară în străduța pe care locuia Dot. Henry opri mașina în fața casei unde ea își închiriase o cameră, și întinse brațul ca să deschidă portiera dinspre partea ei.

Deodată își trase brațul și-și pironi ochii pe geam.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Dot. Arăți de parcă ai fi văzut o stafie.

Urmărindu-i privirea, zări prin perdeaua ploii un bărbat și o femeie. Ieșiseră dintr-o clădire mare, cu multe locuințe și intrară într-o mașină micuță. Obrazul femeii era ascuns sub gluga unei mantale groase de ploaie, dar pe bărbat îl văzuse bine, în ciuda ploii torențiale.

— De ce ești neliniștit, drăguțule? îl sîcîia Dot.

— Omul acesta! Locuiește aici?

Henry își încorda privirea, străduindu-se să-l vadă mai bine.

— Da, de cîteva luni.

— Dar pe fata asta ai mai văzut-o?

— Ei, acum nu-i pot desluși fața, dar l-am observat de multe ori ieșind din casă cu o fată. Și

trebuie să-ţi spun că-i drăguţă foc. Aş vrea să am corpul ei.

— Întotdeauna iese cu aceaşi fată?

— Da. În orice caz eu numai cu ea l-am văzut.

— Şi ies tîrziu? întrebă el, fără să scape din ochi maşina care tocmai pornea.

— I-am văzut de cîteva ori cînd mă întorceam acasă de la teatru. Şi într-o sîmbătă cînd m-am întors tîrziu de la dans. Maşina lor rămîne de multe ori pe stradă pînă după miezul nopţii. — Dot îşi privi prietenul. — Dar ce s-a întîmplat? Ce-i cu tine?

— Nimic.

— Cine-i ea?

— N-are importanţă. Să mergem. Am obosit, Dot.

Henry deschise portiera în faţa ei. Ploaia năvăli în maşină.

— Of, ce ţi-e şi cu poveştile astea ale tale! De ce nu te poţi ataşa şi tu de-o singură fată. Să-ţi fi ales una cumsecade, ca mine de pildă. — Chicoti şi ieşi stîngace din maşină. — Nu mă mai conduce, toarnă cu găleata, mormăi ea duios. Am cheia la mine.

Cînd îl văzu însă că dă din cap a încuviinţare, chipul i se posomorî.

Henry se aplecă şi-i sărută uşor buzele.

N-apucă Dot să iasă bine din maşină că el, dînd drumul motorului, porni cu viteza maximă. Era atît de înciudat şi furios, încît îşi muşcă buza.

Iată dar izvorul tuturor minciunilor lui Jean. Iată de ce nu poate, mă rog, să plece de acasă cînd Arthur l-a invitat pe Anthony la masă. E amanta lui Grant! El, el, Henry Bosman, e respins... în timp ce ea îşi face de cap cu un om de nimic.

Prea bine, o să le arate el...

La amîndoi...

Şi cît mai curînd...

XL

— Ronald face o ultimă încercare să ne împăcăm, înțelegi ? Nu pot refuza această întîlnire.

— Desigur, dragă. Dar cît o să rămînă aici vărul lui ?

— Vreo patru zile. A sosit ieri cu avionul împreună cu soția. El a venit în interes de afaceri, iar ea ca să se plimbe. După ce pleacă el, ea o să mai rămînă în Hermanus, la părinții ei. John ar vrea să discute serios cu mine... Știu că n-are nici un rost, dar am fost nevoită să primesc.

— Și unde vă duceți astăzi ?

— Întîi mergem să luăm masa, pe urmă la teatru, iar după aceea intrăm într-un local de noapte. John mi-a găsit chiar un partener. — Ren zîmbi. — N-ai motiv să fii gelos, dragul meu ! Nu-i decît fratele lui mai mare, un holtei bătrîn și chel, care, în nici un caz nu-ți poate fi rival.

— Ba sînt gelos, deși n-am dreptul să mă plîng, pentru că eu însumi mă duc în seara asta cu Jean la un spectacol de balet.

— Știi, Anthony, mi se pare că ai început să ai o inimă uimitor de largă : ești gelos pe mine, dar tu te distrezi cu alta !

— Ți-am mai spus doar că e pentru ultima oară...

— Știu, știu, dragul meu. E atît de ușor să te necăjească cineva ! — Îi întinse o foaie de hîrtie. — Ce zici de schița asta ? Vezi cum am folosit fondul alb... Îmi slujește drept contur... uite aici, și acolo... vezi ? — Cu vîrful creionului arătă diferite părți ale desenului. — Trebuie să ai o mînă sigură, dar desenul capătă mai mult efect cînd începi să aplici culorile.

Anthony luă foaia și o ținu la o distanță de un braț. Apoi, treptat, începu s-o apropie. Sprîncenele i se îmbinară.

— Îmi dau seama cam ce ai vrut să realizezi, Ren, dar după părerea mea, ai scăpat din vedere o

groază de amănunte. Nu ți-e teamă că o să iasă o caricatură dacă ai să continui pe același plan?

Ea clătină din cap și strînse din umeri zîmbind.

— Așteaptă să termin și după aceea dă-ți părerea.

Cîtăva vreme lucrară în tăcere.

— Știi, m-am gîndit la fragmentul pe care mi l-ai citit data trecută, spuse ea în sfîrșit. El întoarse cîteva file de manuscris. — Ți-am mai spus că pasajul acela este impresionant, narațiunea e însă expusă ca și cînd ai fi un spectator care privește dinafară. De fapt, lucrul acesta se face simțit în toată lucrarea. Nu știu cum să-ți explic mai bine, dar ca autor, după părerea mea, ar trebui să introduci în cele ce scrii mai multe elemente personale.

— Te referi la pasajul acesta?

Ren luă din mîna lui foile de manuscris și le parcurse repede din ochi.

— Da.

— Perfect, hai să le vedem împreună, ca să înțeleg mai limpede ce anume vrei.

Începu să citească, iar Ren, așezîndu-se pe colțul mesei, ascultă atentă. Din cînd în cînd, întrerupea lectura cu observații critice.

— Doamne, e cinci și jumătate! exclamă el deodată. Cît de repede zboară timpul! Hai să bem un ceai.

Ren intră în bucătărioară ca să pună ceainicul la fiert. Curînd se întoarse să așeze masa, el îi oferi o țigară și începură să fumeze amîndoi.

— Ce rău îmi pare că va trebui să-mi pierd o seară întreagă cu Jean! Mi-ar fi făcut mult mai multă plăcere să lucrez la manuscris.

— O să-ți placă baletul, căută Ren să-l liniștească. Și apoi mîine e duminică, așa că ai să recîștigi cu prisosință timpul pierdut,

Se întoarse în bucătărioară ca să prepare ceaiul. El o urmă și privind-o cu cîtă îndemînare mînuiește ceainicul, ceștile și farfurioarele, spuse:

— Cred că ai fi o soție minunată.

— Te rog, să nu atingem tocmai acum problema asta dureroasă, răspunse ea.

După ce băură ceaiul, Ren strînse vasele și le duse să le spele.

Curînd se întoarse. Anthony se uită la ea și i se păru deodată că un snop întreg de raze a năvălit în odaia întunecoasă.

Se apropie și-și trecu mîna peste părul ei. Ea tresări la atingerea lui. Cu o voce străină, schimbată, Anthony îi mărturisi cît de multă nevoie are de ea.

Ren se întoarse spre el. Buzele i se ofereau supuse. Dar sărutul acesta semăna atît de puțin cu toate celelalte — Ren îl privea cu ochii larg deschiși, de jos în sus, și privirea ei nu spunea nimic. Obrajii îi erau palizi, chipul încremenit. Anthony îi dădu drumul și-și lăsă brațele să cadă de-a lungul trupului.

Ce s-a întîmplat? se întrebă el uluit. O clipă mai tîrziu o auzi cum oftează adînc, trăgîndu-și din greu răsuflarea. Și deodată Anthony înțelese totul. Simți de astă dată că și ea are tot atîta nevoie de el.

Îi luă obrazul în palme, îl atrase spre sine și o sărută cu duioșie.

Ieșiră împreună și o luară încet pe drumul ce șerpuia pe malul mării, spre locul unde se regăsiseră. Ren îl ținea de mînă.

— Curînd se vor împlini trei luni de cînd ne-am întîlnit, șopti ea.

Amurgul era tot atît de galben ca în ziua aceea de mai, marea liniștită, ușor înspumată în dreptul stîncilor.

— Ce liniște adîncă! se miră el.

— Aș zice prea adîncă.

— De ce?

— Nu știu de ce, dar de cîte ori marea e ca acum — liniștită de tot, de parcă ar fi moartă — mi se face frică. Ascultă valurile cum spală malul... Îl spală, îl spală, și se revarsă pe nisip. Mă îngrozește.

O conduse acasă. La întoarcere, deși se grăbea, se opri să privească marea și să asculte zgomotul ei adormitor. Domoale, leneșe, valurile se izbeau de țărm cu o regularitate aproape monotonă.

Cînd deschise ușa locuinței, auzi sunînd telefonul. Simțea mai puțin ca oricînd dorința să susțină o conversație telefonică — o clipă se gîndi chiar să-l lase să sune mai departe. Dar chemarea telefonului are întotdeauna în ea ceva particular. Dacă nu răspunzi și telefonul amuțește, te chinuie la nesfîrșit gîndul că ai fost căutat într-o chestiune foarte importantă. Se vede că și de astă dată era vorba de o chestiune importantă, pentru că telefonul suna poruncitor, stăruitor, pînă cînd Anthony ridică receptorul de parcă l-ar fi îmboldit cineva:

— Hallo!

Nădăjduia că nu e Jean.

— Hallo! Vă rog, la telefon e mister Grant?

Nu, era o voce bărbătească.

— Da, Grant la telefon.

Glasul părea întrucîtva cunoscut, îi trezea amintiri îndepărtate.

— Hallo, Anthony?

— Cine-i acolo?

Anthony lipi mai tare receptorul de ureche. Clipa care precedă răspunsul îi păru o veșnicie.

Cînd, în sfîrșit, cablul îi transmise răspunsul, glasul răsună rece, străin.

— Steve, rosti el.

XLI

— Tăcut ai mai fost în seara asta, Anthony, observă Jean în drum spre casă, după spectacol.

— Da, trebuie să mărturisesc că azi nu prea am chef de vorbă, mormăi el.

— Toată seara abia dacă ai scos un cuvînt. Am încercat de cîteva ori să te provoc la o discuţie, dar te-ai retras ca un melc. Ce-i cu dumneata ?

— Proastă dispoziţie.

Şi din nou se cufundă într-o tăcere posomorîtă. Cît despre Jean, ca şi cînd ar fi vrut să se răzbune, se cuibări într-un colţ al maşinii, cît mai departe de el, şi se înfăşură mai bine în haina de blană. Obrazul ei, întors în profil, era plin de reproş, dar lui Anthony nu-i prea păsa.

Cum ar mai fi putut s-o distreze, cînd ştia că acasă îl aşteaptă o întîlnire cu fratele său — Steve Graham ?

Steve îi spusese la telefon că se află de trei zile în Capetown.

— De ce nu mi-ai dat pînă acum un semn de viaţă ?

— Am fost foarte ocupat la o conferinţă. Mîine dimineaţă plec înapoi cu maşina la Port Elizabeth.

— Să-mi fi telefonat măcar şi ai fi tras la mine. Îţi făceam eu loc.

Anthony se străduia să arate că-i pare nespus de rău. În sinea lui însă răsuflă uşurat, dîndu-şi seama că Steve dinadins l-a ocolit, ca să nu-i producă vreo încurcătură. „De ce a trebuit să mint numai de dragul politeţii şi încă atît de puţin convingător ?" se întreba el cu amărăciune.

Trecuseră doisprezece ani de cînd Anthony îl văzuse ultima oară pe fratele mai mic, iar acum abia de-şi mai aducea aminte cum arată. Aruncase demult pe foc fotografiile din copilărie, şi o dată cu ele pe cele făcute la „Acvila" şi pe terenurile sportive din Stormhoek.

Un singur amănunt nu-l uitase, şi anume că Steve avea pielea închisă, ca un adevărat mulatru.

Căzuseră de acord ca acesta să vină la el pe la miezul nopţii. Trebuiau să se vadă neapărat îna-

inte de plecare. Stăruise el. Şi pînă la urmă Steve primise.

Anthony lăsase uşa locuinţei descuiată, rugîndu-l pe Steve să intre fără grijă şi să se simtă ca la el acasă.

Şi iată că acum, în timp ce-o conducea pe Jean la Avond Rust, se gîndea cu o vagă nelinişte la întîlnirea cu fratele mai mic ; se temea mai ales să nu fie văzuţi împreună, căci era cu neputinţă să nu sară în ochi asemănarea dintre ei. Drept e că-l liniştea oarecum gîndul că peste cîteva ore Steve se va afla în maşina care-l va duce în goană spre Port Elizabeth.

Anthony îi era recunoscător fratelui său, care se arătase atît de prevăzător şi nu încercase cu tot dinadinsul să-l întîlnească. Oricît de ocupat ar fi fost, era cu neputinţă ca în trei zile să nu-şi găsească o clipă liberă pentru a-şi vedea fratele. Nu întîmplător îi telefonase abia în ultima clipă : Steve nu era în stare să-i facă cu bună-ştiinţă vreun rău şi Anthony ştia acest lucru.

Pe de altă parte, îl întrista gîndul că de trei zile, de cînd e în Capetown, Steve s-a mulţumit doar cu o scurtă discuţie telefonică, lipsită de căldură. Se putea oare ca după o despărţire atît de lungă să nu fi simţit de loc dorinţa de a-şi vedea măcar pentru o clipă fratele mai mare ? Fără îndoială, nu se aştepta la o dragoste deosebită din partea lui Steve, dar putea oare acesta să privească cu nepăsare soarta fratelui său ? Şi-apoi, nu simţea nevoia să-i povestească ce mai face şi cum o mai duce ?

Lui Steve nu i-ar fi fost greu să atragă năpasta pe capul lui — era de ajuns să dorească acest lucru. Anthony îşi aminti cît de primejdioase erau pentru el, în timpul războiului, scrisorile acestuia. Se gîndi la situaţia pe care o dobîndise la firma „Harley-du Plessis", la autoritatea de care se bucura la tribunal.

Dar mai mult ca orice îl speria gîndul că Ren ar putea să-i afle taina înainte de a fi avut el timp s-o pregătească. Nu, dragostea lor nu trebuia nimicită; își va scrie cartea și ea va afla treptat totul. Dacă i-ar spune dintr-o dată adevărul, ar putea s-o piardă.

— Anthony! i se adresă Jean, întrerupîndu-i din nou șirul gîndurilor. Vreau să-ți spun ceva : toată seara m-am frămîntat, dar nu știam cum să încep.

— Te ascult, răspunse el cu un efort, străduindu-se să pară curios.

— Aseară am fost cu Henry. Știi, s-a purtat foarte ciudat cu mine.

— Cum adică?

— Mi-a făcut o propunere care, pur și simplu, m-a uluit. Voia să merg la el acasă.

— Ce oră era?

— După miezul nopții. Mi-a propus să urc la el și să bem un pahar de vin.

— Și te-ai dus?

— Cum era să mă duc!? Mă mir că mai întrebi! I-am spus că e beat și l-am poftit să înceteze cu prostiile. Știi, în ultima vreme bea îngrozitor. Înainte nu i se întîmpla niciodată să bea atît.

— Bine, dar ce găsești neobișnuit în purtarea lui?

— Să vezi... Cînd a văzut că-l reped, m-a privit cu niște ochi fioroși și m-a întrebat de ce fac pe nevinovata cînd sînt cu el. Chiar așa a zis : că fac pe nevinovata. I-am răspuns că nu obișnuiesc să intru în locuința unui bărbat, mai cu seamă noaptea. Atunci s-a întors spre mine și m-a întrebat: „Adevărat?" Și, bineînțeles, i-am arătat ce înseamnă să te îndoiești de vorbele mele. Dar știi ce mi-a mai spus?

— Ce?

— Numai, te rog, nu te supăra, Anthony. Abia așteptam să-ți povestesc, dar toată seara ai fost nu știu cum... departe de mine. Uite, aproape că am ajuns acasă și eu...

— Nu lua în seamă, draga mea. Şi ce ţi-a spus Henry ?

— S-a uitat stăruitor la mine şi mi-a zis : „Să nu mă minţi, că nu-ţi ajută la nimic". Eram uimită din cale-afară. I-am cerut explicaţii şi el mi-a declarat că în fiecare seară mă duci la dumneata acasă. Cică ar şti asta din sursă sigură. M-am înfuriat atît de rău, că n-am fost în stare să scot o vorbă. Pînă la urmă, mi-am recăpătat graiul şi l-am luat la rost de i-au mers fulgii. I-am poruncit să mă ducă îndată acasă şi i-am jurat că nu mai vorbesc niciodată cu el. A aşteptat liniştit să termin şi după aceea mi-a spus : „Nu mai face pe grozava, Jean, sînt perfect informat". Se înţelege că e o scorneală, doar ştii prea bine că n-am fost niciodată la dumneata. — Ea rîse stînjenită. — Şi-apoi nici nu bănuiam că ştie unde locuieşti...

— Nici eu, spuse el mirat.

— După ce m-am gîndit puţin, mi-am închipuit că probabil dumneata i-ai pomenit ceva în legătură cu asta.

— Eu ? — De uimire lui Anthony i se tăie răsuflarea. — Şi de ce mă rog ?

— Ei, m-am gîndit că poate i-ai spus doar aşa, ca să-l faci puţin gelos.

— Dumnezeule, Jean, dar îmi atribui fapte cu totul nedemne !

Era scîrbit şi ea simţi că întrecuse măsura.

— Dar nu se întîmplă ca doi bărbaţi să discute asemenea lucruri ? observă ea pe un ton cît mai împăciuitor.

— Chiar dacă se întîmplă, astfel de oameni merită să fie biciuiţi. Cît despre povestea asta, Jean, chiar dacă ar fi fost adevărată, Henry Bosman ar fi fost ultimul căruia aş fi putut să i-o povestesc. Ştii bine că n-ar fi întîrziat să se răzbune pe dumneata. Iar dumneata, ce mi-ai fi făcut după aceea... Ţi-nchipui ! Te-ai gîndit măcar la asta ?

— Drept să-ţi spun, nu ştiam ce să mai cred.

— Dar ți-am spus că din seara balului de la Yvonne n-am mai vorbit cu omul acesta, dacă nu pui la socoteală „bună ziua" și „la revedere". Ori, mai precis — adăugă Anthony cu un zîmbet — el nu vorbește cu mine.

— Ei, atunci e pur și simplu nebun, făcu ea. Auzi, ce prostie! Ce-i în stare să susțină, și încă să născocească de la un capăt la altul!

Anthony o privi cu coada ochiului, amintindu-și cum i-a dat într-o seară să înțeleagă că ar vrea ca el s-o invite acasă.

XLII

Coti spre strada unde locuia și văzu lumină la ferestrele odăii lui. Lăsă mașina la intrare, ca să-l poată duce mai tîrziu pe Steve acasă, și urcă scările. Apăsă încet clanța ușii. Deodată se simți foarte tulburat.

Împinse ușa, care se deschise îndată. Cîteva clipe frații se priviră în tăcere.

De cînd plecase din Stormhoek, Anthony crescuse mult în propriii săi ochi. Era mîndru, pe bună dreptate, de situația pe care și-o cîștigase. Școala o absolvise excepțional. În armată obținuse gradul de căpitan. Oriunde-și făcea apariția — la tribunal, în biroul avocaților, în societate — era tratat de la egal la egal.

Cu toate acestea, în clipa cînd intră în prima încăpere a locuinței lui și-și văzu fratele, mai tînăr cu cinci ani decît el, se simți deodată mic și neînsemnat. O singură privire i-a fost de ajuns ca să-și dea sema cît de mult crescuse și se schimbase Steve. Avea acum douăzeci și doi de ani; era ceva mai înalt decît Anthony, dar mai slab și mai puțin vînjos ca el. Pe Anthony îl izbi înfățișarea bolnăvicioasă a fratelui său — obrajii scobiți, fața trasă. Era puțin adus de spate — poate pentru că citea ori studia prea mult, lucru ce-l dovedeau de altfel

și ochelarii fără ramă pe care-i purta. Părea mai oacheș decît în copilărie ; sau poate că spaimele și imaginația lui Anthony exageraseră ceea ce credea el că constituie principala trăsătură ce-l deosebea de fratele său.

La chip — după cum observă Anthony nu fără oarecare spaimă — Steve îi semăna destul de bine, așa că oricine și-ar fi putut da seama că sînt frați. Totuși, nu obrazul și nu ochii negri, gravi, strălucind de inteligență, îl copleșeau pe Anthony și-l făceau să se simtă neînsemnat în fața fratelui mai mic ; și nici conștiința faptului că pielea închisă a lui Steve ar putea fi o dovadă primejdioasă înpotriva lui, menită să-i aducă pieirea. Îl speria disprețul aproape fățiș care se ghicea în toată înfățișarea lui Steve. Acest dispreț, și nu altceva, îi clătinase încrederea în sine. Steve părea că-l disprețuia pentru că-și transformase viața într-o mascaradă fără sfîrșit, că apucase pe drumul prefăcătoriei, minciunii, al ocolișurilor.

Timp de o clipă se măsurară amîndoi în tăcere — în odaie părea că se încinsese o luptă între vechea lor dragoste și vechea lor ură.

Privind în ochii căprui, aproape negri ai fratelui său, Anthony surprinse în ei veninul unui cinism rece, crud, fără nici o sclipire veselă.

Anthony se apropie de Steve și-i puse mîinile pe umeri.

— Ei, cum o duci, Steve ? întrebă el cu căldură. De atîția ani...

I se păru că vorbele lui sincere găsiseră un oarecare ecou în Steve și inima începu să-i bată mai puternic. Iată cum ar fi trebuit să se desfășoare o întîlnire între doi frați.

Dar glasul care-i răspunse sună rece, aproape tăios :

— Foarte bine, mulțumesc, Anthony. Dar tu ?

Și într-o singură clipă se risipi dramul de căldură ce abia apucase să se înfiripe. Anthony chemă în

ajutor toate forțele sufletești, nădăjduind să-l cîștige pe Steve.

— Eu? Minunat! Ce grozav că ne-am întîlnit și putem sta de vorbă numai noi doi.

Dar zîmbetul batjocoritor ce se aciuase în colțul buzelor lui Steve părea că-l întreabă dacă crede în ceea ce spune.

— Ai crescut mult. — Anthony se apropie și se lipi cu umărul de Steve. — Ia te uită, ești mai înalt ca mine.

— Da, ceva mai înalt, consimți acesta. Nu mi-ar strica însă dacă m-aș îngrășa nițel. Nu găsești că sînt prea slab?

Și cu un gest își arătă pieptul și umerii.

— Nu, nu prea, minți Anthony. De altfel, ai tot timpul să te îngrași. Ia loc. Bei un ceai? Ori poate preferi ceva mai tare. Vin, whisky, bere?

— Nu, un ceai, dacă nu te deranjez prea mult. Nu beau alcool.

Anthony intră în bucătărioară, puse ceainicul pe foc și se întoarse aducînd chifle, unt și o cutie de sardele.

— Ai nimerit ușor aici?

— O, da, mi-ai explicat atît de amănunțit la telefon... În timp ce te așteptam, ți-am frunzărit cărțile. Sînt aici cîteva foarte bune.

— Da, m-am ostenit destul pînă să-mi înjgheb o bibliotecă. Mă aștepți de mult?

— Cam de o jumătate de oră. Dar cînd ai la îndemînă asemenea cărți, vremea trece pe nesimțite.

Tăcură. Anthony își privea fratele pe care nu avea să-l recunoască niciodată în fața lumii.

— Vorbește-mi despre tine, Steve, îl rugă el.

Steve nu răspunse dintr-o dată: în ochii lui se citea îndoiala — este sau nu sinceră această rugăminte? Atunci cînd vorbi însă, glasul îi sună prietenos:

— Ce să-ți povestesc... După demobilizare, așa cum știi, m-am făcut învățător. Da, știi, nu-i așa?

— Anthony dădu afirmativ din cap. — Vezi, dacă mi-ai fi scris mai des ţi-aş fi răspuns şi ai fi fost la curent cu toate evenimentele vieţii mele, iar eu cu ale tale.

— Iartă-mă, Steve ! Singura mea justificare este lenea.

Din nou o privire rece, neîncrezătoare.

— Ei, şi după cum îţi spuneam — urmă Steve — după demobilizare...

— N-ai izbutit pînă la urmă să pleci în Nord ?

— Nu, din păcate. Dacă ai şti cît de mult ţineam să mai văd lumea. Şi cînd colo, am fost siliţi să ne pierdem vremea prin lagăre, aici, în Africa, şi să-i plimbăm cu maşina pe domnii care comandau la baze. În schimb, am citit mult, am putut citi în voie.

— Povesteşte-mi despre ziarul acela al tău.

— O, este cel mai nobil scop al vieţii mele. Se intitulează *Pe calea dreptăţii*. Îl scoatem patru inşi. Este un ziar al neeuropenilor şi să ştii că ne cere destulă trudă ca să-i asigurăm o apariţie regulată. Înţelegi ? Nu prea avem capital, ori asta înseamnă în primul rînd publicitate puţină. Dar, în general, ne acoperim cheltuielile, aşa încît apare în fiecare săptămînă — vineri.

Anthony tăie chiflele şi le unse cu unt.

— Trebuie să fie o muncă interesantă, observă el. Deşi am mari îndoieli în ceea ce priveşte profitul.

— Mda, mă tem că profitul este într-adevăr foarte mic. Dar nu asta ne preocupă pe noi. Lucrăm fără plată şi numai din cînd în cînd mai primim cîte o primă — sume mici, bineînţeles. Unul dintre noi este angajat permanent în redacţie. Lui i se acordă un fel de salariu. Cît despre ceilalţi, fiecare se ocupă cu ce poate. Eu, de pildă, predau la o şcoală parohială. Serile prepar elevi pentru examene şi-afară de asta mai scriu uneori articole pentru un ziar al albilor, despre problemele care ne preocupă pe noi, mulatrii — mi le publică dacă nu-s prea critice.

Cînd am mare nevoie de bani și vreau să cîștig pe calea asta cîteva lire, sînt nevoit să fiu mai temperat. În schimb, în ziarul nostru pot să scriu ce vreau. Aici ne simțim mai în largul nostru și exprimăm deschis ideile și năzuințele poporului nostru.

Ultimele două cuvinte sunau ca o imputare. Anthony își umezi buzele și înghiți în sec. Scoase un pachet de țigări și-l întinse lui Steve.

— Mulțumesc, nu fumez.

Refuzul acesta nu făcu decît să mărească încurcătura lui Anthony. O țigară și un pahar de vin ar fi risipit atmosfera aceasta apăsătoare. Își aprinse singur o țigară.

— La ce conferință ai participat aici?

— E vorba de o conferință care și-a propus să organizeze în toată țara demonstrații de protest împotriva segregației.

— Și crezi că o să ajute la ceva?

— O, știu că sîntem strînși cu ușa. Dar trebuie să luptăm. Eu, unul, am încredere în viitor. Segregația asta stupidă urmărește să ne demonstreze că nu sîntem oameni, ci pur și simplu niște animale. Numai că aceia care o susțin își taie singuri craca de sub ei. Ideea asta a lor nu trezește decît amărăciune și revoltă, or aceasta duce la ridicarea conștiinței noastre politice.

Un acces de tuse îl sili să se întrerupă. Tusea, la început ușoară, ca și cum l-ar fi usturat în gît, se înteți zguduindu-i pieptul.

Anthony îi dădu un pahar cu apă și în timp ce Steve încerca să bea cîteva înghițituri, îi privea chipul bolnăvicios cu o stînjeneală crescîndă.

— Iar acum au început să circule zvonuri în legătură cu un recensămînt al populației... Cică o să ni se dea niște legitimații sau buletine de identitate în care va fi scris „neeuropean"... Asta ca nu cumva să intrăm din greșeală în vreo cîrciumă sau un cinematograf în care n-avem acces, ori într-un

vagon cu eticheta „Numai pentru europeni". Dar tu pesemne că privești cu totul altfel lucrurile acestea — se înțelege, ești european, nu ai legături cu poporul nostru.

— Să nu crezi că nu mă doare. Și-apoi, în general...

Anthony tăcu dîndu-și seama că a spus prea mult. Pe neașteptate, se născu în el simțămîntul că nu e el fratele mai mare — Steve părea mult mai chibzuit, mai echilibrat.

— Ei nu, ce tot spui, Anthony! Te înțeleg foarte bine, dar mă gîndeam la altceva: voiam să spun că pe tine nu te-au atins în mod direct dramele de care te izbești astăzi la fiecare pas în țara noastră. Tu nu-ți dai seama decît foarte puțin ce înseamnă de fapt segregația. Uite, de pildă verișoara mea — deci și a ta — a fost logodită cu un băiat, un funcționar de stat. Era o fată frumușică, deșteaptă și nu prea oacheșă. Eu sînt mult mai negru ca ea. Tinerii locuiau la Durban și erau în dragoste de cîțiva ani. Stella trecea drept europeană. Ei bine, chiar în ajunul nunții, cînd mirii s-au dus la biserică ca s-o împodobească cu flori, preotul i-a anunțat că nu poate să-i cunune. Cu cîteva zile înainte intrase în vigoare legea care interzicea căsătoriile dintre europeni și neeuropeni. Biata Stella era zdrobită...

— Nu mai e mult și o să înceapă și la noi persecuțiile ca în Germania nazistă, spuse Anthony.

— Nici nu e de mirare. Ei, și băiatul de care-ți vorbeam a început să strîngă bani ca să plece împreună cu ea în Anglia și să se stabilească acolo — mulți fac așa. Iar Stella, deznădăjduită la culme, s-a încuiat în casă... plîngea și nu voia să vadă pe nimeni. Cînd s-a lămurit că băiatul n-o să fie în stare niciodată să strîngă destui bani ca să plece, fata s-a otrăvit.

Steve își îndreptă ochelarii și luă o înghițitură de apă ca să prevină o nouă criză de tuse. Anthony se apucă să așeze pe masă ceștile și farfurioarele.

— Nu mai departe decît astăzi mi s-a povestit un lucru asemănător despre o fată de optsprezece ani, care după actul de naştere e socotită europeană, urmă Steve. Nu i s-a dat voie să se căsătorească cu un european, fiindcă din actul de căsătorie al mamei ei reiese că ar fi mulatră. Iar tînăra este însărcinată.

— Dar ca *înfăţişare* femeia asta e albă?

— Da, aşa cred.

— Atunci nu mai înţeleg nimic. După cîte ştiu eu, legea împotriva căsătoriilor mixte prevede că un om care ca înfăţişare nu se deosebeşte de un european este socotit european, pînă la proba contrarie. La fel stau lucrurile cu o persoană avînd o înfăţişare vădit neeuropeană. Şi afară de asta, indiferent de aspectul exterior, căsătoria este socotită legitimă în cazul cînd femeia poate dovedi că trăieşte printre europeni, ca o europeană.

Steve zîmbi ironic.

— După cum văd, ai studiat bine problema.

Anthony îl privi cercetător. „Crudă replică", gîndi el. Mută dintr-o dată discuţia pe un plan personal.

— Am fost nevoit s-o fac, ca să dau sfaturi clienţilor.

— *Numai* pentru asta?

O clipă lui Anthony i se păru că desluşeşte în ochii lui Steve ceva sălbatic, nesfîrşit de îndepărtat, care-şi avea izvoarele în negura veacurilor, pe vremea cînd poporul bantu abia îşi începuse migraţia din inima Africii spre sud. Oare Steve nu-şi dădea seama că întrebarea lui răneşte mai rău ca un knobkerrie[1] sau o assegaia[2]?

Dar pe dată îi fu ruşine de gîndurile lui: cum putea gîndi aşa despre Steve, de parcă n-ar fi fost născuţi de aceeaşi mamă?

---

1 Un băţ cu capătul îngroşat, avînd forma unei ghioage, folosit de africani ca armă.

2 Un fel de lance.

Își mai luă o țigară și se ridică. I se întîmpla rar să fumeze o țigară după alta.

Nu avea ce să-i răspundă. Își aminti cu cîtă ușurare aflase că aspectul exterior și felul de viață joacă un rol hotărîtor în legea împotriva căsătoriilor mixte. În același timp, înțelegea cît de periculos era pentru el să întrețină legături cu Steve, mai cu seamă acum cînd guvernul și-a pus serios în gînd să introducă acele legitimații.

Anthony îl urmărea pe Steve cu coada ochiului, ca să vadă dacă acesta a băgat de seamă cît de stînjenit se simte.

— În sfîrșit a fiert apa, spuse el, opărind ceaiul. Mă tem că n-ar ieși din mine o gospodină tocmai bună...

— Ba te descurci foarte bine, îl încurajă Steve, luîndu-și ceașca de ceai.

Cîtva timp mîncară în tăcere.

— Iartă-mă, Anthony ! vorbi în sfîrșit Steve. Am spus toate acestea fără să mă gîndesc. — Glasul îi suna blînd, prietenos. — N-am vrut să te jignesc.

— Lasă, Steve, nu-i nimic. Te înțeleg foarte bine.

— De altfel, nu te învinuiesc... că ți-ai ales felul acesta de viață. Poate că și eu aș fi procedat la fel, dacă...

Vocea i se stinse. Își plimbă ochii prin odaie și se opri la o fotografie care-l înfățișa pe fratele său împreună cu alți soldați, călări pe cămile, la poalele piramidelor.

Anthony își aminti că nu i-a răspuns nimic atunci cînd l-a rugat să-i trimită o fotografie.

XLIII

Își privea cercetător fratele. Din punct de vedere biologic, deosebirea în culoarea pielii lor se explica doar printr-o diferită dozare a pigmenților ; din punct de vedere social însă, deosebirea aceasta

lua proporțiile unei tragedii. Oricare dintre dușmanii lui — pe tărîm politic, social sau profesional — se putea folosi de ea ca să-l nimicească. Fără îndoială, avea parte de o viață mai plăcută ca a lui Steve, dar ce folos! Nici o clipă nu-l părăsea simțămîntul că trăiește ca pe un vulcan gata în orice clipă să erupă — era de ajuns să i se descopere secretul și ar fi fost pierdut.

Pe Steve, în schimb, nu-l amenința nici o primejdie. Anthony băgă de seamă cît de liniștit și sigur de sine se simțea fratele său — ca un om care știe ce are de făcut. Care dintre ei doi se putea socoti mai fericit? Oare n-ar fi fost mai bine și pentru el dacă nu și-ar fi renegat poporul?

Ultimele cuvinte rostite de Steve, deși acesta nu-și terminase vorba, sunau ca un răspuns la întrebările care-l chinuiau de mult pe Anthony. Viața lui era, de la un capăt la altul, o strădanie desperată de a ascunde cine este în realitate — ceea ce pielea lui albă îi îngăduia să facă. Pentru Steve o asemenea cale era de la început tăiată. Orice străin l-ar fi socotit pe Anthony european — chiar dacă arborele său genealogic demonstra contrariul; în timp ce pielea lui Steve îi trăda îndată originea. Steve nu avea altă cale de ales, și deci nu avea ce ascunde. Oricît de plăcut, talentat sau inteligent ar fi fost, nimic nu-i putea ajuta.

De fapt, se gîndi Anthony, în asta stă explicația. Fratele lui negru nu-și putea alege altă viață, chiar dacă ar fi vrut.

Și-atunci el, Anthony, n-avea dreptate să folosească din plin norocul de a fi alb și să-și croiască un trai pe măsura năzuințelor? Căci a recunoaște fățiș că ești mulatru însemna să renunți la toate bunurile pe care altminteri le-ai putea avea. Pentru un mulatru disprețuit ca Steve viața nu-i decît un șir lung de piedici pe care le întîlnești la tot pasul. Cluburile sportive și mondene, hotelurile, restaurantele și cafenelele, cinematografele și tea-

trele mai mult sau mai puţin prezentabile — toate acestea sînt destinate numai europenilor. Multe funcţii, mai cu seamă cele de stat, sînt inaccesibile unui mulatru ; multe profesiuni îi sînt de la început interzise. Dar asta nu e totul. Pretutindeni, oriunde se duce, i se dă să înţeleagă că e un om inferior.

La urma urmei, se gîndi Anthony, acum era prea tîrziu să se mai întoarcă în sînul poporului din care făcea parte Steve, chiar dacă ar fi vrut s-o facă. Propriii lui fraţi, pe care i-a ocolit atîta amar de vreme, l-ar primi cu răceală şi nici unul dintre ei nu i-ar ierta vina de a-i fi trădat.

— Să-ţi mai torn un ceai ? propuse el. Ceainicul e aproape plin.

Cuvintele păreau că i se desprind de pe buze ca să-i ascundă vălmăşagul gîndurilor.

— Te rog, numai o jumătate de ceaşcă. Ajunge. Ei, şi-acum e rîndul tău... Vorbeşte-mi despre tine.

— Bine. Dar înainte de asta spune-mi, în afară de muncă mai ai şi alte preocupări ?

— Numai muzica... vioara mea.

— Tot mai eşti îndrăgostit de vioară ?

— O da ! Nu-i zi să nu cînt. Poate cîndva o să reuşesc să mă produc ca solist într-un concert cu o mare orchestră simfonică, deşi pentru un mulatru sînt slabe speranţe să ajungă pînă acolo.

— Ce compozitori îţi plac mai mult ?

— Mozart şi Beethoven. Am o mulţime de plăci — toate concertele pentru pian ale lui Beethoven, afară de concertul numărul 3 şi de concertul pentru vioară şi orchestră. La Port Elizabeth avem mulţi muzicieni amatori printre mulatri. — Steve se însufleţi. — Anul trecut am organizat un cerc muzical. Sîntem zece oameni în cercul nostru şi eu îi conduc.

Steve rîse de plăcere.

— Frumos ! observă Anthony ca să spună ceva, dar gîndurile îi zburau departe : se gîndea la Mary, la mama lor,

— Ei vezi, iar am început să vorbim despre altceva. Spune, Anthony, cum o duci ?

— În general, destul de bine.

El îi povesti pe scurt evenimentele din anii războiului, îi vorbi despre munca lui și despre situația pe care o ocupă la firma lui Hartley.

Steve îl asculta cu atenție.

— Tare aș vrea să știu ce se mai întîmplă în micul nostru Stormhoek, observă el, ațintindu-și gînditor privirea în gol.

— N-am mai primit de mult vești de acolo. Dar tu ?

— Nici eu. Îți mai amintești de vremurile acelea, Anthony ? Biata mama, cît trebuie să fi suferit ! — Se lăsă o scurtă tăcere. — Nu te-ai gîndit încă la căsătorie, Anthony ? N-ai găsit vreo fată pe care s-o iubești sau care să-ți placă cel puțin ?

Anthony era gata să-i povestească despre Ren și Jean, dar se răzgîndi.

— Nici gînd de-așa ceva ! Nu mă preocupă asemenea lucruri, rîse el și se întoarse spre dulapul cu cărți. N-am timp. Sînt prea ocupat. A, dar nu mi-ai văzut toată locuința, spuse el, arătînd draperiile care despărțeau încăperea în care dormea de cea în care se aflau acum ei doi.

— Nu, nu toată.

— Vorbesc de parcă aș avea cine știe ce casă grozavă. — Anthony dădu la o parte draperia. — Vino să-ți arăt a doua jumătate a apartamentului meu... uite, aici e dormitorul regal.

Trecură în cealaltă încăpere. Steve se apropie îndată de geamul larg ce dădea înspre mare.

— Îmi închipui că ziua ai de aici o priveliște minunată, spuse el.

— Și noaptea la fel. E atît de frumos cînd răsare luna deasupra golfului ! — Anthony îl privi atent pe Steve. — Ei, dar tu cum o duci cu dragostea ?

— Sînt încă tînăr, știi doar, zîmbi încurcat Steve.

— Ăsta nu-i un răspuns. Hai, dă-i drumul.

— Bine, o să-ţi spun: am o fată pe care o iubesc... o învăţătoare. E cu şase luni mai tînără ca mine.

— Vorbeşte-mi de ea, îl rugă Anthony şi deodată, luîndu-şi inima în dinţi, adăugă: E mulatră, Steve?

Se miră chiar că reuşise să-i pună întrebarea atît de simplu şi deschis.

— Bineînţeles! Îţi închipui oare că aş fi riscat să mă încurc cu o europeană? Şi-apoi, ştii bine cum privesc eu lucrurile astea. Chiar dacă aş fi putut s-o fac, niciodată nu m-aş fi dat drept european. Să nu crezi că te învinuiesc...

— Ştii, Steve, mă întreb dacă poţi să nu mă duşmăneşti?

Pentru întîia oară, în toată seara, Anthony îşi dădu seama că discută amîndoi în sfîrşit liber, şi se simţi uşurat.

— Nu, Anthony, cred că ar fi nedrept să te învinovăţesc. Aşa am fost noi crescuţi. Dar nu pot să nu-i acuz pe părinţii noştri, mai cu seamă pe mama. Întreaga ei viaţă n-a fost decît o strădanie chinuitoare de a fugi de realitate, de a ascunde secretul nostru... De dragul acestei idei m-a despărţit de tine, încredinţată că tu ai să trăieşti ca un alb. Cît despre mine, eram ruşinea familiei şi mă făceau să simt asta. Tata, săracul, a fost un om lipsit de caracter. Deşi îşi are şi el partea lui de vină: ne-a împins pe amîndoi printre oameni unde nu ne-am fi putut simţi niciodată în largul nostru.

— Se înţelege. El, înainte de toate, căuta să-i facă mamei pe plac.

— Ştiu, Anthony, poate că nici unul dintre ei nu poate fi învinuit cu adevărat. În general, am înţeles de mult că n-are rost să te superi pentru asta pe nimeni. Toată viaţa mamei s-a scurs sub spaima prejudecăţilor stupide şi nejustificate care macină societatea sudafricană.

Steve se simți în sfîrșit ca acasă. Se lungi pe pat, punîndu-și mîinile sub cap, și-și pironi gînditor privirea în tavan. Ochii lui își pierduseră răceala de adineauri și acum erau blînzi, catifelați.

— Cred că-i tîrziu, observă el. Cît să fie ora ?

Anthony, care ședea pe scaun, lîngă pat, se uită la ceas. Era unu și un sfert. A doua zi, dis-de-dimineață, Steve trebuia să plece la drum. Gîndindu-se că-l părăsește și că o să treacă multă vreme — poate chiar cîțiva ani — pînă se vor mai întîlni, Anthony se simți deodată foarte întristat.

— E abia unu, spuse el. Mai rămîi puțin. Ceasul meu o ia înainte. Te duc eu în oraș cu mașina.

— Oricum, nu mai pot rămîne mult. Mîine dimineață mă așteaptă un drum lung.

Se uitară unul la altul. În fața lor părea că se perindă întreg trecutul și viitorul. Prezentul nu mai avea importanță.

— Voiai să-mi povestești despre fata pe care o iubești, spuse Anthony ca să rupă tăcerea.

Steve șovăi, apoi începu nesigur :

— Ne cunoaștem de aproape un an. Avem aceleași năzuințe și...

Deodată se priviră speriați. De afară se auzi un zgomot ciudat, de parcă cineva ar fi apăsat pe clanța ușii de la intrare. Anthony își aminti că uitase s-o încuie.

— Cine naiba poate fi la ora asta ? șopti Steve.

Clanța continuă să scîrțîie. Sunetul acesta făcu să tresară fiecare fibră din corpul lui Anthony : nervii i se încordară, ca atunci cînd i se sfredelește cuiva un dinte cariat.

Sări și-și scoase încetișor capul de după draperii. Ușa se deschise încet și Anthony văzu doi ochi cenușii, cu pleoapele umflate. Îl străbătu presimțirea unei nenorociri.

Vizitatorul se clătină ușor.

Ce căuta aici la o oră atît de tîrzie ? De unde venea ? Să-l fi văzut pe Steve intrînd în casă ?

Gîndul acesta îl îngrozi. În ultimele zile purtarea lui Henry Bosman lăsase să se întrevadă că se poate aştepta la orice din partea lui ; şi acum i se prezentase prilejul potrivit ca să se răzbune !

Anthony aruncă febril o privire peste umăr. Steve şedea pe pat. Albul ochilor-i se contura limpede pe obrazul negru ; ţinea gura întredeschisă. Anthony observă din nou cît de mult semănau amîndoi, cu toate că aveau pielea de culoare diferită. Trăsăturile feţei erau aceleaşi. Acelaşi nas drept, aceeaşi frunte, aceleaşi sprîncene dese, aceeaşi tăietură a ochilor. Un om ca Bosman, cu ochiul lui pătrunzător şi rece, şi-ar da îndată seama de acest lucru. Timp de o clipă Anthony îşi văzu totul — cariera, situaţia la firmă, respectul lui Hartley — prefăcîndu-se în praf şi pulbere. Iată deci prilejul pe care-l aştepta Bosman.

Gîndul la Ren umbri însă toate celelalte temeri. Prea puţin îi păsa de nenorocirile şi de ruşinea ce-l ameninţau.

Ca într-o străfulgerare, Anthony o văzu : zîmbetul ei cald, ochii strălucitori şi blînzi, chipul cînd iubitor, cînd umbrit de oboseală, rîsul şi tristeţea, veselia şi plictiseala. Dacă taina lui va fi descoperită, va avea şi ea de suferit. Nu, Bosman nu trebuie să-l vadă cu Steve ! Nu trebuie să-i vadă împreună !

Se aruncă înapoi spre Steve şi-i şopti :

— Ascunde-te ! Te rog, ascunde-te ! O să-ţi explic totul pe urmă. — Îi arătă cu un gest golul de sub pat. Înmărmurit, Steve şovăia. Anthony îl apucă brutal şi-l împinse aproape cu forţa sub pat. — Orice s-ar întîmpla să nu ieşi de-acolo, îi şopti el rugător şi păşi dincolo de draperii în întîmpinarea lui Bosman.

— Bună seara, spuse el cît putu de liniştit. Cărui fapt datorez cinstea acestei vizite ciudate ?

— Bună seara. — Bosman mirosea puternic a

alcool. — Mi-am pus în gînd să fac o mică investigație. Asta-i tot.

— Ce vrei să spui? întrebă Anthony.

Se simțea acum mai sigur pe el. Dacă se va isca o păruială, va ști să-i dea lui Bosman riposta cuvenită — o să-l învețe minte.

Lărgindu-și încet gura într-un zîmbet plin de înțeles, Bosman luă scrumiera. În ea se aflau mucurile țigărilor pe care le fumase Ren în după-amiaza aceea. Țigările lui Ren erau ușor vopsite cu ruj de buze.

— Două țigări în întuneric? făcu el veninos.

Buzele îi erau strînse într-o dungă subțire. Ca în ziua cînd discutaseră despre Curtea cu juri, gîndi Anthony. Bosman puse la loc scrumiera și arătă tăcut mucurile pătate cu roșu. Apoi făcu un gest cu mîna spre ceștile goale din care, cu puțin înainte, băuseră ceai Anthony și Steve.

— ... și un ceai în doi, adăugă el.

Bosman continua să zîmbească ironic. Se străduia să vorbească curgător, dar limba i se împleticea în gură, refuzînd să pronunțe cuvintele.

— Unde vrei să ajungi? întrebă Anthony cu aprindere.

Încerca din răsputeri să se stăpînească și să vorbească liniștit, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. Dar, punînd această întrebare, simți deodată o durere în coșul pieptului. Bosman își strînse umerii, aplecă capul și cu pași nesiguri se îndreptă spre draperii.

— Degeaba mă minți. — El arătă spre dormitor. — Știu cine e acolo la dumneata. Ai adus-o astăzi pe Jean aici.

— Ai înnebunit! strigă Anthony și făcu un pas în întîmpinarea lui, ca acesta să nu poată trece.

— Cu atît mai bine, făcu Bosman cu un glas triumfător și plin de răutate. — Dacă mă înșel, dovedește-mi. Lasă-mă să intru.

Şi încercă să-l dea la o parte pe Anthony. Acesta însă nu se mişcă din loc.

— Iartă-mă, strecură el printre dinţi. Nu poţi să intri.

— Atunci înseamnă că am avut dreptate. Jean care, vezi dumneata, e prea neprihănită ca să intre în locuinţa unui bărbat, se află în noaptea asta la dumneata. — El ridică glasul, ca să fie auzit de dincolo. Apoi izbucni într-un rîs lung, strident. — Ei hai, ieşi odată, Jean ! strigă el.

— Jean nu se află aici.

— Minţi !

— Ştii ce — se auzi Anthony vorbind — asta-i locuinţa mea şi te sfătuiesc să pleci cu binişorul, pînă nu te dau afară ! Eşti beat. Du-te acasă şi te culcă.

Bosman păşi şi-şi apropie ameninţător ochii de obrazul lui Anthony. Iar acesta se gîndi că, oricît de ciudat ar părea, e în stare chiar într-o asemenea clipă să-l examineze calm pe Bosman — observă pînă şi plasturele roz lipit pe gropiţa din bărbie. Se vede că s-a tăiat la bărbierit. Cînd Bosman vorbea, plasturele lipicios se mişca în sus şi în jos.

— Mă laşi să intru sau mă sileşti să fac uz de forţă ! strigă acesta duhnind din nou a alcool.

Anthony îşi strînse pumnii, dar nu se mişcă din loc.

Bosman se repezi cu gîndul să-l izbească în piept. În sfîrşit ! Anthony evită cu dibăcie lovitura şi adversarul său se prăbuşi cu toată puterea pe duşumea, dar se ridică, clătinîndu-se. Apucă un scaun care se afla alături, îl ridică deasupra capului şi din nou se aruncă înainte.

Anthony simţi că-şi iese din sărite. Uimitor cît de surd sună lovitura pe care i-o dădu lui Bosman în bărbie, chiar în locul unde avea lipit plasturele. Lovitura fu atît de puternică, încît Bosman se răsuci : scaunul îi căzu din mîini şi se rostogoli spre

Anthony, care îl prinse din zbor. Bosman se împiedică de un taburet şi lovind aerul cu mîinile căzu cu faţa în jos. Totul se petrecuse atît de neaşteptat şi repede, încît Anthony avu impresia că în faţa lui se află o marionetă pe care o tragi de sfori. Îl văzu pe Bosman căzînd grămadă pe covor şi izbindu-şi fruntea de colţul ascuţit al grătarului de fier ce îngrădea căminul. Anthony lăsă scaunul, se apleacă deasupra lui Bosman şi-i ridică capul. Acesta ţinea ochii închişi. Deasupra ochiului stîng avea o rană deschisă, zdrenţuită, din marginile căreia se prelingea sînge. Anthony simţi o mînă atingîndu-i umărul şi privi înapoi.

Steve îi spunea ceva nedesluşit. Fruntea lui bombată lucea în lumina electrică.

— O să stăm de vorbă mai tîrziu, spuse Anthony. Telefonează repede unui doctor sau la salvare, ori în altă parte. Rana asta mi se pare serioasă. — Deodată sări ca ars. — Nu, lasă, mai bine telefonez eu. — Începu să frunzărească repede cartea de telefon. — Cred că-i mai bine să chem un medic particular.

— Atunci telefonează tu, iar eu am să încerc să-i dau un prim-ajutor. Mă pricep puţin la asta.

Şi Steve se apleacă iute spre Bosman, care zăcea lungit pe podea.

Anthony vorbi cu doctorul Munro şi-l rugă să vină neîntîrziat. N-apucă să pună la loc receptorul şi simţi că-i vine rău. Doborîse un om ; rana putea să fie gravă. Se apropie de masă şi-şi turnă puţin coniac. Mîinile îi tremurau îngrozitor, dar izbuti totuşi să ducă paharul la gură. După ce bău, se simţi mai uşurat. Numai după aceea se uită spre locul unde zăcea Bosman şi-l văzu pe Steve tamponîndu-i fruntea cu un prosop.

Sîngele se scurgea şi de sub plasturele de pe bărbie. Probabil că rana se deschisese. Steve îi şterse şi sîngele de pe bărbie.

Anthony întoarse capul şi şopti cu greutate:

— S-ar cuveni să-ţi explic ce s-a întîmplat, Steve, dar acum nu pot. În tot cazul mă tem că povestea asta poate avea urmări neplăcute. Nu ţi-ai putea amîna plecarea cu o zi sau două? Ce zici?

— Dacă e nevoie, am s-o fac, îl linişti Steve. Nu crezi că ar trebui chemată poliţia?

Anthony se uită la Steve, apoi la Bosman, apoi din nou la Steve.

— Nu ştiu. S-ar putea să ai dreptate, rosti el încet şi vocea i se frînse. Dar tu n-ar trebui s-o aştepţi. De altfel, şi medicul o să sosească din clipă în clipă şi cred că e mai bine pentru tine să pleci înainte de venirea lui. Du-te acasă. Ştii să conduci maşina?

— Da.

— Uite cheia. Ia maşina... e la intrare. Şi întoarce-te dimineaţa.

Steve se ridică.

— Nu crezi că ar fi mai bine să rămîn? Ţi-aş putea fi de folos ca martor, doar el te-a atacat mai întîi. Am văzut totul printre draperii. N-am mai putut să rămîn sub pat cînd a început bătaia.

— Nu, Steve, nu-i nevoie. Mă tem că va trebui să-i las să creadă că eram singur. Aş prefera să te las în umbră, dacă, bineînţeles, nu va fi absolută nevoie de mărturia ta. Nădăjduiesc că pricepi de ce.

— Da, Anthony, cred că pricep. Dar oricum, poţi să te bizui pe mine.

Şi din nou Anthony băgă de seamă cît de blînzi erau ochii fratelui său. Steve luă cheia maşinii şi ieşi. Îndată după aceea, Anthony traversă ca un automat odaia, ciudat de liniştită acum, şi sună la poliţie. Ştia că doctorul Munro îi va propune oricum să facă lucrul acesta. Apoi se întoarse la Bosman şi încercă să-l ajute cum se pricepu mai bine.

XLIV

Peste un sfert de oră sosi doctorul Munro. Era un omuleţ scund, gras, cu o chelie respectabilă. Pe nasul său lung şi ascuţit se lăfăiau nişte ochelari cu ramă de aur. Nu examină mai mult de un minut rănitul. Apoi se întoarse spre Anhony şi-i ceru să cheme îndată salvarea.

— E grav, doctore? întrebă Anthony după ce îndeplini cererea doctorului şi puse receptorul în furcă.

— Mă tem că da. — Doctorul Munro avea o voce ascuţită, ca de femeie. — S-ar putea să fie o fractură a craniului.

Anthony stătea alături şi-i urmărea neputincios mişcările.

— Trebuie să adaug — urmă doctorul Munro — că bolnavul miroase puternic a alcool. Ce s-a petrecut între voi? Din ce v-aţi luat?

Anthony îi povesti cum Bosman, beat, năvălise în odaie, apucase un scaun şi se aruncase asupra lui; cum, apărîndu-se, l-a izbit pe Bosman în bărbie şi cum acesta s-a împiedicat de taburet şi, căzînd, s-a lovit de grilajul căminului.

După ce salvarea îl duse pe Bosman, şi după ce plecă şi doctorul Munro, veniră doi poliţişti — un sergent însoţit de un agent.

Anthony repetă ceea ce-i spusese şi doctorului. Numai că de data asta înflori puţin amănuntele. Povesti că Bosman, înarmîndu-se cu un scaun, se aruncase asupra lui „pe neaşteptate şi fără nici un motiv". Anthony se înapoiase tocmai de la un spectacol de balet. Cei doi poliţişti notară totul. Păreau foarte binevoitori. Munro îi înştiinţă că Bosman se află în drum spre spital, fără a uita să accentueze că agresorul era beat. Poliţiştii măsurară camera şi cîteva mobile şi-şi notară datele în blocnotes-uri. Apoi Anthony îşi semnă mărturia.

Agentul, un bărbat gras cu cute de grăsime pe ceafă și cu ochi mici, albaștri, traversă odaia și se apropie de masa de scris.

— Nu erați singur, mister Grant, nu-i așa ?

— Ba da, eram singur.

— N-a fost la dumneata o tînără doamnă ?

Agentul arătă mucurile țigărilor.

— Da, a fost — bolborosi nehotărît Anthony — dar înainte de cină.

— Cînd anume ?

— În jurul orei șase.

— Notează, domnule, îi spuse sergentului. Dar ceștile și farfurioarele astea, mister Grant ? Ai băut ceai împreună cu tînăra doamnă ?

— Da.

— Vrei să spui că nimeni n-a mai folosit de atunci aceste cești și acest ceainic ?

Anthony dădu afirmativ din cap.

Sergentul puse mîna pe ceainic.

— Curios, ceainicul e cald. Încearcă și dumneata, se adresă el sergentului.

Subalternul se execută.

— Da, e cald, confirmă el.

Anthony tăcea.

— Nu vreți să vedeți și dumneavoastră, mister Grant ? întrebă sergentul.

Anthony se apropie cu pași nesiguri de masa de scris. Își lipi dosul palmei de faianță și fața i se îmbujoră.

— Ah da, am uitat cu totul. Povestea asta m-a tulburat atît... Chiar înainte de cele ce s-au întîmplat mi-am încălzit ceaiul, dar n-am... de cealaltă cană nu m-am atins de la cină.

Agentul luă din nou blocnotes-ul și, pregătindu-se să scrie, îl privi întrebător.

— Cum o cheamă pe tînăra doamnă, sir ?

— Nu pot să-i spun numele. Ea n-are nici o legătură cu întîmplarea asta nefericită.

Sergentul roși ușor.

— Dă-ne voie să hotărîm noi aceasta, mister Grant.

Dar Anthony știa că orice învinuire i s-ar aduce, nu va povesti nimic de Ren. Era de ajuns să-i divulge numele ca să fie chemată ca martoră și legătura lor să fie dată publicității. Și-atunci soțul ei gelos nu numai că se va opune la divorț, dar îi va face viața un adevărat iad.

De aceea se mărgini să spună :

— În cazul acesta, domnilor, mă tem că va trebui să hotărîți fără mine. N-am de gînd să divulg numele acelei doamne.

— Perfect, să lăsăm la o parte chestiunea numelui. Să vorbim de dumneavoastră. Mister Grant, nu cumva ați băut ? Permiteți-mi să observ că mirosiți a alcool.

Anthony recunoscu că, într-adevăr. băuse cu puțin înainte coniac. Cei doi se grăbiră să noteze.

— Care-i scaunul pe care l-a apucat agresorul dumneavoastră ?

— Acesta.

— Bun. Înseamnă că vom găsi pe el amprentele lui digitale.

— Fără îndoială. Dar și pe ale mele.

— *Ale dumneavoastră ?*

— Da. Cînd l-am lovit, Bosman a scăpat din mînă scaunul și eu l-am prins.

— De ce nu ne-ați spus asta mai înainte ?

— N-aveți decît s-o treceți acum în mărturia mea. Și puteți să-mi luați amprentele digitale dacă doriți.

— Deocamdată nu-i nevoie.

Cei doi se mai învîrtiră puțin prin casă, apoi — luînd cu ei scaunul, pe care sergentul îl apucă grijuliu cu mîna înfășurată în batistă, scrumiera cu conținutul ei, ceainicul, ceștile și farfurioarele — plecară.

Anthony telefonă îndată la spital. Nu i se putu da deocamdată nici o veste asupra stării bolnavu-

lui. Întrebă dacă nu-i nevoie de prezența lui. I se răspunse că nu.

După ce primi aceste știri atît de puțin liniștitoare, Anthony se îndreptă abătut spre așa-numitul dormitor și se aruncă pe pat. Rămase îmbrăcat, cu lumina aprinsă. I se părea că stă acolo de o veșnicie. Nu era în stare nici să se dezbrace și nici să doarmă.

Mai tîrziu, revăzînd în minte întîmplările din noaptea aceea de pomină, Anthony nu izbuti să-și amintească nimic din cele ce făcuse atunci. Se vede că se pierduse de tot.

În sticlă mai rămăsese puțin coniac... Se ridică din pat și începu să măsoare odaia de la un colț la altul. Îi tremurau picioarele, genunchii i se îndoiau și fiecare mișcare îi pricinuia o durere chinuitoare. Timp de o oră, Anthony se sili să nu se apropie de telefon. Cînd, în sfîrșit, formă numărul spitalului, sora îl anunță cu o voce repezită că medicii au stabilit o fractură a craniului.

Anthony puse la loc sticla de coniac, de astă dată goală, și se culcă din nou. Dar nu stătu mai mult de cîteva clipe și sări de parcă cineva l-ar fi cuprins pe la spate ; intră în dormitor, se lăsă obosit în fotoliu și se strădui să-și adune gîndurile răvășite. Ședea cu ochii închiși, frămîntîndu-se să găsească răspunsuri la întrebările cu care aveau să-l asalteze a doua zi. Dumnezeule, ce să spună mîine la interogatoriu ? Cum să iasă din încurcătură ? Zadarnic însă : era prea obosit ca să mai poată gîndi. Își simțea gîtul uscat din pricina nenumăratelor țigări pe care le fumase una după alta, capul greu, buimac, ca după beție. Îl cuprinse un soi de amorțeală — nu dormea, dar nici treaz nu era. Nu-și dădu seama cît timp zăcuse astfel. Își aminti doar cum se ridicase cu greu și vorbise la telefon, de astă dată cu o altă soră. Mai puțin repezită decît prima, sora i-a spus că Bosman și-a revenit și că a făcut o declarație.

Era mai bine așa. În sfîrșit, Anthony va putea să doarmă. Se dezbrăcă și intră în pat. Se pare că a izbutit totuși să ațipească, pentru că l-a trezit țîrîitul strident al telefonului. Suna, se vede, de mult. Anthony se ridică și își lăsă picioarele jos din pat. Înainte de a se apropia de telefon, băgă de seamă, la lumina cenușie a dimineții de iarnă, că ceasul arată șapte și jumătate. Cîteva clipe privi telefonul, șovăind parcă, apoi luă receptorul — ebonitul i se păru atît de rece și negru ! — și-l duse încet la ureche.

— Hallo !

— Dumneata ești, Grant ? întrebă o voce ascuțită.

— Da, cine-i acolo ?

Era Munro.

— Cum se simte ?

— S-a dus...

— A murit ?

— Da, din păcate.

Anthony simți cum i se înmoaie picioarele. Avea gura amară de parcă ar fi mestecat frunze. Se aplecă și-și puse palmele pe genunchi, străduindu-se să-și potolească tremurul.

XLV

Steve trebuia să vină dintr-o clipă în alta. Pe de altă parte, Ren îi făgăduise și ea că o să treacă pe la el în cursul dimineții. Anthony se frămînta chinuit, întrebîndu-se cum să împiedice această întîlnire. Trebuia neapărat să-l vadă pe Steve și să chibzuiască totul temeinic, împreună cu el. Dacă n-ar fi fost declarația aceea a lui Bosman, făcută cu cîteva ore înainte de moarte, aproape că n-ar fi avut de ce să se teamă : pur și simplu nu vedea ce învinuire i s-ar fi putut aduce. Acum, însă, înainte de toate, trebuia să afle ce a spus Bosman.

Anthony îi telefonă lui Ren şi o rugă să nu vină: a fost chemat pe neaşteptate într-o chestiune de afaceri, motivă el, şi se vor întîlni mai tîrziu. Apoi se duse la Munro. Deşi foarte obosit, doctorul îi arătă multă bunăvoinţă. Anthony află că Bosman şi-a făcut declaraţia, de faţă fiind doctorul Steyn şi una dintre surori. Ei doi au notat tot ce le-a spus. Bosman a semnat şi puţin după aceea şi-a pierdut cunoştinţa. Munro nu a asistat personal la toate acestea, dar a copiat declaraţia lui Bosman. Iat-o! Şi i-o înmînă lui Anthony.

M-am dus la mister Grant — citi Anthony — *puţin după miezul nopţii, deoarece, după presupunerile mele, la el se afla Jean Hartley. Socoteam că e de datoria mea, ca prieten apropiat al lui Jean şi al familiei Hartley, să-i deschid ochii şi să împiedic o faptă nechibzuită din partea ei. Jean e încă tînără şi nu cunoaşte viaţa. Maşina lui Grant — un automobil roşu cu două locuri — se afla în faţa casei. Uşa locuinţei lui era deschisă. Am intrat. Grant a apărut după draperii. I-am spus politicos: „Bună seara."*

Din încăperea vecină am auzit strigătul lui Jean — probabil că mi-a recunoscut vocea, deşi n-am văzut-o.

Îndată ce m-a recunoscut, Grant a apucat un scaun şi s-a năpustit asupra mea. L-a ridicat, încercînd să mă lovească în cap, dar eu am izbutit să prind la timp scaunul. El mi l-a smuls din mîini şi din nou l-a ridicat — de astă dată m-a nimerit în umăr. Am căzut şi m-am lovit cu capul de ceva tare. Mai mult nu-mi amintesc nimic. Declar că n-a fost nici o încercare de atac din partea mea.

Anthony îşi dădea limpede seama unde poate duce o asemenea declaraţie în cazul cînd instanţa avea s-o recunoască drept valabilă. Se văzu pe

banca acuzaţilor, învinuit de omor, el, care apărase atîţia oameni...

Înţelegea, în acelaşi timp, că mărturia lui Steve putea juca la proces un rol hotărîtor. Îşi aminti însă cum apucase să spună poliţiei că a fost singur. Îşi muşcă buza. Treptat, începu să-şi dea seama de toată nenorocirea ce se abătuse asupra lui şi rîndurile declaraţiei începură să-i joace înaintea ochilor.

Steve martor! Fratele lui mulatru apărînd în instanţă! În faţa judecătorului, a juraţilor — dacă vor fi şi ei acolo — în faţa apărătorului, a avocaţilor şi funcţionarilor tribunalului, dintre care cei mai mulţi îl cunoşteau personal pe Anthony, în faţa tuturor celor ce se vor afla în ziua aceea în sala tribunalului, în faţa publicului numeros, care va citi în ziar relatările procesului. Steve martor, fratele său, din pricina căruia el, Anthony, fusese izgonit din şcoală, fratele său care, fără a bănui măcar, a atras asupra lui atîta ruşine, atîtea umilinţe. Steve martor... Iar el, Anthony, are nevoie de fratele lui, de fratele lui mulatru, cu care seamănă atît de mult la chip. Va avea nevoie de mărturia lui, ca să înlăture minciunile din documentul acesta josnic, care-i juca acum în mînă. Anthony simţi deodată dorinţa nestăvilită să rupă hîrtia în bucăţele şi s-o arunce în obrazul doctorului Munro. La ce i-ar fi ajutat însă? Unde mai pui că nu era decît o copie.

— Ce mîrşăvie, ce minciună! scrîşni Anthony. O minciună sfruntată de la un capăt la altul, adăugă el cu o voce stinsă.

Abia acum ajunse să-şi dea seama cît de importantă era pentru el hîrtia aceasta. Obrazul doctorului Munro începu să se îndepărteze, iar pereţii din jur să tremure ca o imagine reflectată pe faţa unei ape încreţite de vînt.

Simţi că-l scutură frigurile. Încă puţin şi îşi va pierde cunoştinţa. Se prăbuşi într-un fotoliu şi ceru apă.

Doctorul împături declaraţia şi o vîrî în buzunarul jiletcii. Dar privindu-l cu atenţie pe Anthony, scoase îndată hîrtia şi i-o întinse.

— Păstrează-o. Eu n-am nevoie de ea. Pentru dumneata am copiat-o.

— Mulţumesc, rosti Anthony cu voce înăbuşită. Îl văzu pe Munro ieşind din odaie. Pereţii încetară să tremure. Şi deşi timpul continua să se scurgă neputincios, mintea lucra cu o iuţeală ameţitoare, căutînd desperată calea către salvare. Ce să facă ? Gîndul că Steve, fratele lui, avea să apară în faţa tuturora îl îngrozea. Asta însemna sfîrşitul carierei lui, sfîrşitul situaţiei lui în societate, a tot ce dobîndise, afară, poate, de dragostea lui Ren.

Nu, n-o să aibă niciodată curajul să-l pună pe Steve ca martor. Trebuie să se menţină la declaraţiile făcute poliţiei. Trebuie să-i lase să creadă că a fost singur. Instanţa avea să pună pe cîntar cuvîntul lui pe de o parte, iar de alta declaraţia lui Bosman. Şi fără îndoială că-l vor crede pe el. În dibuirile lui chinuitoare îşi aminti deodată că a uitat un amănunt important. Sigur că da ! Cum de nu s-a gîndit la asta ! Declaraţia lui Bosman nu putea fi luată în seamă decît în cazul cînd s-ar fi dovedit că victima o făcuse „cu conştiinţa limpede a morţii apropiate". Dar dacă Bosman a ştiut că o să moară ? Dacă în clipa cînd îşi făcuse declaraţia avusese conştiinţa limpede a morţii apropiate ? Atunci nu mai încape îndoială că judecătorul va admite dovada, potrivit principiului că „nici un muritor nu păşeşte în faţa creatorului său cu minciuna pe buze". Aceasta era de altfel singura excepţie care admitea folosirea „declaraţiei unui muribund" în faţa instanţei. Aşadar, dacă se va dovedi că Bosman ştia că o să moară, declaraţia lui

nu numai că va fi primită în instanţă, dar, mai mult, poate servi ca probă hotărîtoare.

— Bea puţină apă, răsună glasul doctorului Munro.

Anthony tresări. Nu-l auzise cînd s-a întors. Bău cîteva înghiţituri. Ştia acum ce-l aşteaptă. Dacă Jean s-ar fi aflat într-adevăr în dormitor, acuzarea ar fi avut o probă gravă împotriva lui. Dar ea nu era acolo şi era uşor s-o dovedească. De altfel, Jean va arăta chiar ea lucrul acesta. Totuşi, dacă ea nu se afla la el, cum avea să explice instanţei refuzul de a-i da drumul lui Henry în dormitor? Dar mucurile de ţigări cu urme de ruj, cele două ceşti şi ceainicul cald încă? Cum să justifice toate acestea? Şi din spusele lui reieşea că a fost în seara aceea la spectacolul de balet împreună cu Jean. Va putea oare să spună cineva de la Avond Rust cînd anume s-a întors Jean acasă? Ea are o cheie proprie şi întotdeauna caută să se strecoare încetişor în odaia ei, ca să nu trezească pe nimeni. Dar dacă nu va fi crezut nici el, nici Jean? Dacă instanţa va lua drept bună declaraţia lui Bosman? Dacă expertiza medicală va arăta că el l-a lovit pe Bosman în bărbie? Cum o să explice de ce a făcut-o? În orice caz, va trebui să arate de ce s-au încăierat — asemenea lucruri nu se întîmplă fără motiv.

Anthony se întoarse spre doctorul Munro.

— De ce a murit? întrebă el.

— O fractură a craniului şi hemoragia care a urmat. Dar o să se facă desigur autopsia.

În timp ce mergea spre casă, Anthony cîntări din nou toate amănuntele şi-şi închipui limpede ce-l aşteaptă. Dacă declaraţia lui Bosman va fi luată în seamă, şi privită ca o probă împotriva lui, va fi nevoit să-l cheme pe Steve, ca acesta să depună mărturie că Bosman a fost primul care l-a atacat pe Anthony şi că el, Steve, iar nu Jean, a băut ceai din cealaltă ceaşcă. Pe de altă parte,

dacă Steve va apare ca martor, legăturile lor de rudenie vor fi descoperite, ba mai mult, va trebui să arate de ce Steve nu se mai afla acolo cînd a sosit doctorul Munro, salvarea și poliția, și de ce el, Anthony, a declarat poliției că a fost singur. Or explicația tuturor acestora nu putea fi decît una singură : teama de a nu atrage atenția asupra culorii pielii lui Steve — dovadă grăită că în vinele ambilor frați curge sînge amestecat.

XLVI

Acasă, Anthony îl găsi pe Steve care îl aștepta. Aveau să-și spună atîtea ! Anthony îi povesti de-a fir a păr toate cîte s-au petrecut între el și Bosman, mai cu seamă din pricina lui Jean. Îi vorbi despre dragostea pentru Ren și despre căsnicia ei nefericită. Steve nu numai că-i arăta înțelegere, dar își dădea prea bine seama de primejdia care-l amenința pe Anthony.

— Îmi pare atît de rău că ți-am telefonat ! rosti el cu greutate.

— Nu vorbi prostii, ai făcut foarte bine. — Numai atîta putu spune Anthony. — Uită tot ce-a fost. Trebuie să vedem ce-o să fie de-acum încolo.

— Oricum ar fi, Anthony, poți să te bizui pe mine. Să știi că nu te las singur.

Anthony îi aruncă o privire cercetătoare, ca și cînd ar fi vrut să se încredințeze dacă e sincer. Și-apoi avea oare dreptul să-l învinovățească pe Steve, chiar dacă acesta, păstrînd supărarea, s-ar fi hotărît să-l părăsească și să-l lase să se descurce singur în povestea asta îngrozitoare ? Nu, fără îndoială că nu. Anthony își dădea prea bine seama cît de urît se purtase cu Steve.

Dar ochii acestuia priveau liniștit și ferm, arătînd numai dorința de a-l ajuta.

Anthony ştia acum care dintre ei doi e mai bun... şi conştiinţa acestui fapt îl zgudui puternic.

— Aş vrea să mai rămîi cîteva zile aici, pînă se va lămuri situaţia, îl rugă el.

— Se înţelege că rămîn.

— Am să-ţi plătesc biletul de tren şi toate cheltuielile făcute din pricina întîrzierii.

— Nu te gîndi la asta, Anthony... Principalul e să te scot din nenorocire, spuse Steve, şi-i puse mîna pe umăr.

Se înţeleseră să se întîlnească după-amiază.

Îndată ce Steve plecă, Anthony se duse la Ren. O găsi lîngă fereastră, răsfoind o carte. Îşi strînsese picioarele sub ea şi-şi netezea încet glezna cu degetul arătător. Anthony băgă de seamă cît de mici par picioarele ei fără pantofi.

Obrazul lui părea atît de chinuit, încît Ren tresări, presimţind o nenorocire.

Anthony se aşeză liniştit pe marginea patului şi-i povesti cele întîmplate. Povestirea lui o zgudui, dar îşi reveni repede.

— Vezi, sînt vinovat, spuse el. Nu trebuia să las să ajungă pînă aici afacerea aceea absurdă cu Jean.

Ea îl privi cu milă.

Şi cînd te gîndeşti că există atîţia oameni care se pricep să iasă cu obrazul curat din orice încurcătură, se gîndi Anthony. El nu face parte dintre aceştia. Nu trebuia să-i dea speranţe lui Jean, dacă n-o iubea. Acum va suferi din pricina asta. Şi vina o purta numai el — voia neapărat să se ridice, să parvină. Cît se chinuie acum! „Nu numai femeile practică prostituţia", îşi zicea el cu amărăciune...

— Ah, Ren, draga mea, în ce încurcătură am nimerit!

Vocea i se frînse.

Ren îl mîngîie cu duioşie.

— Dar pentru Dumnezeu, Anthony dragă, de ce

nu l-ai lăsat să intre în dormitor? Ştiai doar că e beat! De ce ai căutat să i te împotriveşti?

— E uşor să judeci acum, după ce fapta a fost comisă, rosti el cu tristeţe.

— Dar nu înţeleg de ce te temeai? Uite, nu pricep de loc.

Anthony se ridică şi se aplecă spre ea. Îi luă mîinile, i le întoarse cu palmele în sus şi privi gînditor pielea lor albă.

— Ţi-am mai spus doar că sînt urmărit de umbre, şopti el.

— Dar... Anthony, asta aduce a isterie.

El se întoarse şi-şi trecu mîna peste ochi.

— Isterie? repetă Anthony obosit. Nu, nu e isterie. E ceva care există, din păcate. — Îi strînse mîinile cu putere. — Ai încredere în mine, Ren?

Ea dădu încet din cap; pe chip îi era zugrăvită uimirea.

Anthony se încruntă şi o clipă îşi acoperi ochii, ca şi cum l-ar fi durut s-o privească.

— Atunci încearcă să înţelegi. E vorba tot de umbrele mele. Ele m-au urmărit toată viaţa, mai ales după moartea mamei. Tocmai asta m-a făcut la timpul său să-ţi scriu scrisoarea aceea care ne-a despărţit pentru mulţi ani. De altfel, asta e tema principală a romanului meu.

Ea ridică întrebător din sprîncene.

— Taina are să se dezvăluie sub ochii tăi, Ren. Ai s-o afli din cartea mea sau, cine ştie, poate chiar din viaţă.

Privea ţintă în podea şi Ren nu ştia dacă i-a desluşit bine răspunsul. Ochii lui umbriţi de cearcăne negre îl arătau atît de istovit, atît de chinuit.

— Dacă dragostea noastră va rezista încercărilor de acum, dacă ea va supravieţui şi celor ce mi se vor putea întîmpla, Ren, îţi dai seama ce sentiment minunat ne leagă?...

Pe faţa lui întunecată lunecă un zîmbet trist. Ren tăcea.

— Umbrele acestea... ele m-au vizitat noaptea trecută... Bosman mă ura. Dacă ar fi aflat adevărul, l-ar fi trîmbițat peste tot și asta ar fi însemnat pieirea mea.

Anthony strînse mai tare mîna lui Ren. De ce nu-l putea ea privi pînă-n adîncul ființei, să ghicească tot ce-i ascunde în suflet!

— Acum înțelegi? întrebă el rugător, așteptînd cu nerăbdare răspunsul ei.

— Dar despre ce umbre vorbești? De ce nu-mi spui?

Anthony nici nu băgă de seamă că ea se apropiase de fereastră — își dădu seama de asta numai cînd văzu în mîinile ei șnurul storurilor cu care lovea încet în geam, jucîndu-se.

Se uită la ea și clătină din cap.

— Încă de cînd ne-am întîlnit atunci, la fermă, am încercat să-ți mărturisesc, dar mi-a lipsit curajul. De altfel, o să afli curînd totul. Dar nu acum, nu acum. — Lăsă ochii în jos. — Te superi?

— Dar înțelege, Anthony, dacă mi-ai spune acum poate că aș putea să te ajut cu ceva.

— Nu, n-ai cum. Dimpotrivă, am impresia că dacă vei afla, viața mea o să se complice și mai mult. Și nu vreau, am și-așa destule necazuri. Mi-ajunge că ești de partea mea. Ăsta-i cel mai mare sprijin pe care mi-l poți da. Dacă ai încredere în mine, ai să înțelegi totul.

Cu toate că răspunsul n-o mulțumea cîtuși de puțin, privirea lui rugătoare și felul cum roștise toate acestea o făcură să tacă. O speria aerul lui închis și posomorît, dar își dădu seama că deocamdată nu trebuie să-l întrebe mai mult.

Se ridică și se apropie de Anthony.

— N-am să te mai sîcîi cu întrebările, îl liniști ea.

El o privi cu ochii înotînd în lacrimi. O iubea, da, o iubea pe femeia aceasta, pentru că în ea se

îmbina tot ce era sublim și mișcător, bun și frumos, tot ceea ce dorise cu însetare toată viața.

Se așezară alături pe pat. Într-un avînt de duioșie, o cuprinse în brațe și-i acoperi fața cu sărutări. Cîteva clipe tăcură amîndoi.

— Anthony — întrebă ea deodată — dar dacă lucrurile vor ieși prost, ce-ai să le spui atunci? Va trebui să-ți justifici într-un fel fapta, să explici de ce nu i-ai dat drumul în dormitor, nu-i așa? Ce-ar fi să le spui că am fost eu la tine?

— Nu, nu pot să te amestec și pe tine. Dar pentru orice eventualitate, la ce oră te-ai întors aseară acasă?

— După ora trei.

— Atît de tîrziu!? și zîmbi silit.

— Da, am stat pînă tîrziu într-un local de noapte. John îmi tot vorbea și nu mai sfîrșea. Nevastă-sa știa pesemne totul, fiindcă ne trimitea mereu să dansăm! Ia stai! Cînd a venit Bosman la tine?

— Cam pe la unu și un sfert.

Chipul ei se posomorî.

— Nici în cazul ăsta n-am făcut nimic. Dacă nu mă duceam cu oamenii aceia... Dar să spun că am plecat de acolo — ce zici?

El dădu din cap cu hotărîre.

— Ar însemna să depui o mărturie falsă.

— Ei și? Ce importanță are o mărturie falsă cînd ești silit să te aperi de o minciună? Legea asta-i nedreaptă. Instanța n-ar trebui să ia în seamă o declarație ca aceea pe care a făcut-o Bosman. Și-apoi, mucurile de țigară pe care le-a luat poliția sînt ale mele. Eu și nu alta am fost la tine. E drept că am fost la tine înainte de a se fi întîmplat toate acestea, dar am fost totuși. Așa încît am minți numai în ceea ce privește ora.

— Uite, Ren, aș vrea să rămînă stabilit: pentru nimic în lume nu-ți voi da voie să spui că ai fost la mine. — Își trecu mîna peste frunte. — Și chiar

dacă te-aş lăsa s-o faci, ţi-ar pune atîtea întrebări, că n-ai să mai ştii cum să ieşi din încurcătură.

— Dar nu s-ar putea să ne înţelegem cu acei care au fost cu mine? Poate că...

El clătină gînditor din cap.

— Nu Ren, nu încerca degeaba. Sînt convins că foarte mulţi te-au văzut în timp ce dansai. Şi-apoi, după părerea mea, tu nu te pricepi să minţi. Eşti prea cinstită şi oricine şi-ar da seama că nu spui adevărul. Eu unul n-am să te las nici măcar să vii în instanţă, darămite să spui că ai fost la mine înainte de cină. Cum aş putea să mă împac cu gîndul că numele tău are să fie amestecat în afacerea asta blestemată? Ştii prea bine că în cazul acesta soţul tău gelos n-are să-ţi acorde pentru nimic în lume divorţul.

— De ce? Chiar dacă am să declar numai că am fost la tine ziua şi că ţigările din scrumiera ta au fost fumate de mine?

— Da, pentru că ei n-o să se mulţumească cu atît. Or să-ţi pună tot soiul de întrebări — ce legături au fost între noi, cine e soţul tău, şi altele de felul acesta. Iar ziarele vor începe să urle. Nu, Ren! Orice s-ar întîmpla, numele tău nu trebuie să apară la proces.

Ea îl cuprinse pe după umeri; privirea lui lunecă pe peretele din faţă, unde atîrna un desen al ei — pe un fond negru, un foxterier alb-negru, cu limba atîrnînd de-un cot, urechile ciulite şi ochii plini de vioiciune.

— Nu te nelinişti, scumpa mea! La urma urmei, s-ar putea ca totul să iasă bine. Cine ştie, poate că procurorul general are să constate că probele nu sînt hotărîtoare.

— Oh, să sperăm! exclamă ea cu căldură.

— E timpul să plec. — Anthony se ridică. — Trebuie să mai trec pe la Hartley. Numai Dumnezeu ştie cum am să-i povestesc toate acestea.

Ea îl reţinu o clipă.

— Nu primesc să nu fiu amestecată în chestiunea aceasta. Să știi un lucru, Anthony: oricîte neplăceri ai avea, eu rămîn alături de tine. Oricînd, orice ți s-ar întîmpla.

Anthony o privi cercetător. Da, se gîndi el, acum e alături de el. Dar ce va fi mai tîrziu, după ce va afla adevărul?

XLVII

În timp ce mașina îl purta spre Kenilworth, în mintea lui Anthony se perindau — pentru a cîta oară? — întîmplările din ajun. Și frămîntîndu-și creierii, se străduia să se pregătească pentru încercarea ce-l aștepta. Fără îndoială că Jean, cu firea ei rece, obișnuită să privească lucrurile așa cum sînt, nu se simțise niciodată prea mult legată de Bosman. Cu toate acestea, bietul Henry nu-i fusese cu totul indiferent, și cu moartea lui murea și o părticică din ea.

În sunetul monoton al motorului, care tulbura liniștea dimineții, Anthony se gîndi la mama și la tatăl său, care nu se mai aflau de mult printre cei vii... Se gîndi și la Henry Bosman — cu puțin înainte umbla, respira, iubea, ca acum să se ducă și el acolo, laolaltă cu milioanele de oameni pe care i-a ajuns aceeași soartă... Oare nimeni nu va pătrunde niciodată taina crudă a morții?

Anthony se scutură. Nu era acum vremea să filozofeze — trebuia să chibzuiască ce are de făcut și să înfrunte cu hotărîre viața.

Ce greutăți îl așteptau în clipele următoare? Înainte de toate, avea nevoie de curaj ca să asiste la lovitura pe care o va primi Jean și familia ei. Trebuia apoi să le aducă din vreme la cunoștință mincinoasa declarație a lui Bosman. Cum îi va explica el lui Jean refuzul de a-l lăsa pe Bosman în dormitor? Era de așteptat să se intenteze acțiune împotriva lui. Dar probele puteau fi socotite

insuficiente. De aceea hotărî să amîne deocamdată explicarea altor amănunte.

Ajuns la Avond Rust, Anthony, spre marea lui uşurare, îl văzu în grădină pe mister Hartley, care-şi făcea singur plimbarea de dimineaţă. Zărindu-l pe Anthony, Hartley rămase oarecum mirat.

— E bine să te scoli devreme duminica, Anthony. Şi eu care credeam că tinerii îşi folosesc dimineţile de duminică ca să-şi revină după chefuri, rîse el. Dar ce-i cu tine ? S-a întîmplat ceva ?

Purtarea lui prietenoasă îl dezarmă pe Anthony.

— Mister Hartley, aş vrea... — El tăcu, adunîndu-şi puterile. — Trebuie să vă comunic o veste tristă, o veste îngrozitoare.

Cuvintele acestea, ca şi tonul cu care le rostise, îl uimiră într-atîta pe Hartley, încît acesta, fără să vrea, făcu ochii mari.

— Ce s-a întîmplat, băiete ? întrebă el întunecîndu-se la faţă.

Se aşezară pe o bancă în dreptul unui grilaj îmbrăcat în trandafiri agăţători şi Anthony, străduindu-se să nu se trădeze cu nimic, repetă cele petrecute, întocmai cum le povestise poliţiei.

— Dumnezeule mare ! bîigui mister Hartley, auzind de tragica moarte a lui Henry Bosman.

Îşi scoase batista şi-şi şterse fruntea asudată. Falca îi tremura.

Între timp, Anthony, căutînd să pară cît mai liniştit, îi pomeni şi despre declaraţia lui Bosman.

— Cum ? strigă mister Hartley sărind în picioare.

Durerii pricinuite de moartea lui Bosman îi luă loc indignarea. Nu-i venea să-şi creadă urechilor.

— Jean ! Numele fetei mele să fie amestecat într-o asemenea afacere ! Nu, nu se poate, nu admit asta ! Să-i punem capăt ! Să-i punem capăt neîntîrziat ! Îţi dai seama ce va fi dacă va începe ancheta ? Nu admit ! N-am să mă las !

— Mister Hartley, încercați să vă stăpîniți, vă rog! căută să-l liniștească Anthony.

— Să nu îndrăznească cineva s-o amestece pe Jean! Mă auzi? Nici un fel de anchete!

— Vă rog să mă iertați, dar mă tem că lucrurile nu se vor opri la anchete.

— Ce vrei să spui?

— Că s-ar putea să ajungem la proces. Și dacă procesul acesta va avea loc, eu voi apare în rolul de acuzat.

— Nu se poate, un asemenea lucru nu trebuie să se întîmple!

— Știu și eu, mister Hartley. Să nădăjduim că lucrurile au să se aranjeze, așa cum spuneți dumneavoastră. Pînă una alta însă, cred că ordinul pentru arestarea mea a și fost semnat.

— Voi face tot ce-mi stă în putință. O să-l caut pe procurorul general. Mă duc chiar acum la el, chiar în clipa asta. O să ajung pînă la ministrul Justiției dacă va fi nevoie.

Anthony se simțea prea obosit ca să mai aibă puterea să zîmbească măcar.

— Voi fi ultimul care să vă oprească, mister Hartley, spuse el liniștit. Pînă atunci însă, avem lucruri mai urgente de rezolvat: trebuie s-o anunțăm pe Jean. Eu, unul, cred că-mi ajunge pentru ziua de astăzi. De-abia mă mai țin pe picioare. Dumneata ești tatăl ei, și dumitale ți se cuvine să-i comunici așa cum vei crede de cuviință. Eu trebuie să plec. — Anthony se ridică. — La revedere.

Văzîndu-l palid și tras la față, mister Hartley se mai muie.

— Iartă-mă, Tonny! zise el cu glas mai prietenos, și-l bătu pe spate. Sînt atît de neliniștit pentru fiica mea, încît am uitat cu totul că și dumneata trebuie să suferi. Dumnezeule! Ce nenorocire! Da, am uitat de dumneata, băiatul meu! Ce îngrozitor! Doamne, Doamne! — Clătină încet din cap fără să ridice privirea pironită în pămînt. — Da, poate că-i

mai bine să-i comunic eu lui Jean. Cît aş fi vrut să fie şi soţia mea aici ! Ea însă e plecată. Şi Arthur la fel. Dumnezeule ! Ei, ce să-i faci, trebuie să mă duc la ea.

— Vă mulţumesc, mister Hartley.

Anthony se întoarse şi se îndreptă spre ieşire.

— Nu vrei puţin whisky sau coniac ? îl întrebă din urmă Hartley. Cred că nu ţi-ar strica să te întăreşti niţel.

— Nu, vă mulţumesc. Sînt foarte slăbit şi mi s-ar urca imediat la cap. Nu uitaţi că trebuie să mai conduc maşina pînă acasă.

— Dar de ce să te duci acasă ? Trage o duşcă şi odihneşte-te aici, în grădină, sau în casă, o oră-două. Dumnezeule ! Trebuie să mă duc la Jean. — Clătină din nou din cap. — Sărăcuţa, cred că nici nu s-a sculat. Rămîi aici. Îţi trimit îndată ceva de băut. Ah, Doamne !

Şi ţîţîi din limbă a jale.

Hartley lipsi cam o jumătate de oră. Se întoarse tulburat la culme ; obrazul lui, de obicei roşu, era acum stacojiu.

— Sărmana, şi-a pierdut cunoştinţa, spuse el gîfîind. Mulţumesc lui Dumnezeu că şi-a revenit. Ce m-am mai căznit pînă s-o trezesc din leşin ! Acum e în salon, plînge. Doamne, Doamne, de ce a trebuit să se întîmple una ca asta ! Anthony, du-te la ea, te rog ! Cred că ar fi bucuroasă să te vadă... ştii, i-ar veni mai uşor.

Bătrînul îşi ştergea mereu sudoarea ce-i şiroia pe obraz.

Fără să scoată o vorbă, Anthony se îndreptă spre intrare. În salon — numai în halat şi papuci — Jean ţinea la ochi o batistă micuţă. Cît era de palidă ! Părea copleşită, sfîrşită. Anthony se simţi cuprins de milă. Se uită la ea şi încercă să zîmbească.

— Ai avut dreptate ieri, spuse el. Bietul Henry credea într-adevăr, ca un prost, că dumneata vii seara la mine. Drept să-ţi spun, nu ştiu ce l-a apu-

cat. Era beat și striga într-una că ești în dormitorul meu.

— De unde a mai scos-o și pe asta ?

— Știu eu ?

— Dar de ce s-a repezit la dumneata ? Poate l-ai jignit. Spune-mi deschis, Tonny dragă !

— Nici prin gînd nu mi-a trecut să-l jignesc.

— Tata spunea că a făcut o declarație înainte de a muri. — La aceste cuvinte se cutremură toată. — Susține că dumneata l-ai lovit cu un scaun pentru că voia să intre după niște draperii și dumneata nu l-ai lăsat. De ce te temeai ? Eu nu eram acolo. N-aveai decît să-l lași să se convingă singur, sărmanul Henry ! De ce nu l-ai lăsat să intre ?

— Dar nu-i adevărat. Dumneata te iei după ce-a spus el ? Era beat. Crede-mă. De altfel, se vede și din declarația lui : susține că te-a auzit țipînd în clipa cînd a început să vorbească.

— Da, ciudat ! rosti ea îngîndurată.

Deodată, își ridică ochii spre el și-l fulgeră cu o privire bănuitoare. Anthony își aduse aminte de scrumiera cu mucurile de țigări și de cele două cești uitate pe masă și se întrebă ce-ar crede Jean dacă ar ști de toate acestea. Numai de n-ar găsi procurorul temeiuri pentru intentarea acțiunii...

— Dar de ce te temeai, Tonny ? Ce motiv a avut să sară la bătaie ? Doar n-a făcut-o așa, din senin, oricît de beat a fost. Bietul Henry ! Era un om atît de liniștit, atît de pașnic !

Și îngropîndu-și obrazul în palme, izbucni din nou în lacrimi. O clipă, Anthony rămase nemișcat, privind-o neputincios. Apoi ieși încet din odaie.

Rămasă singură cu gîndurile ei, Jean începu să cugete unde putea duce nenorocirea asta.

Henry a murit de mîna lui Anthony, în casa acestuia, chiar dacă Anthony nu l-a ucis de fapt... Ceea ce înseamnă că Anthony va fi judecat... Era limpede că din pricina ei s-au certat — Henry susține că ea s-ar fi ascuns în dormitorul lui Antohny,

după draperii... Și toți au să afle asta... Oare e cu putință ca Henry să fi fost pînă la urmă atît de răzbunător încît să-și pună în gînd, numai din gelozie, s-o amestece din senin în afacerea asta?... Dacă... dacă, bineînțeles, în dormitorul lui Anthony nu se afla altcineva...

Cu glas străin, plîngător, de parcă n-ar fi fost ea aceea, își implora tatăl s-o scoată neîntîrziat din încurcătura asta. Era datoria lui s-o facă și nimeni nu trebuia să sufle nimănui un cuvînt; principalul era să nu se afle că ea și-a pierdut cunoștința, că a plîns. De ce să dai un prilej în plus pentru bîrfeli!

Oricum, în fundul sufletului Jean își dădea seama că-l iubește ca înainte pe Anthony. La aceasta se adăuga gîndul chinuitor că ea, într-o oarecare măsură, e vinovată de toate cîte s-au întîmplat. Dacă nu l-ar fi scos din minți pe sărmanul Henry, lucrurile n-ar fi ajuns pînă acolo. Pe cînd acum — ce scandal! O, Doamne! Ce se va întîmpla dacă lumea va crede că ea și nu alta se afla în locuința lui Anthony la o oră atît de tîrzie?

Pentru întîia oară Jean ajungea să cunoască fața hîdă a realității. Cît de departe era viața lipsită de griji pe care o dusese pînă atunci!

Chinuit de gînduri negre, Anthony se întorcea abătut acasă. Întîlnirea cu Jean nu făcuse decît să-i sporească neliniștea. Privirea ei bănuitoare arăta limpede că-i pune la îndoială spusele: Henry, un om atît de pașnic, nu putea să-l atace din senin. Ce se va întîmpla dacă și instanța va privi la fel lucrurile? Mai mult decît atît, judecătorul sau jurații pot ajunge la concluzia greșită că Jean se afla în dormitorul lui. Legăturile dintre ei trei, întîmplările din seara trecută, faptul că fusese cu Jean la balet, mucurile de țigară, ceaiul cald, declarația lui Bosman, mai cu seamă acolo unde pomenește de strigătul pe care l-a auzit, expertiza medicală, rănile lui Henry — toate acestea duceau la con-

cluzia că Jean a fost la Anthony şi că el nu voia ca Bosman s-o găsească, să zicem, dezbrăcată. „Bietul Henry! Era un om atît de liniştit, atît de paşnic!" a spus ea. Va crede oare instanţa — chiar dacă va socoti că Bosman a atacat primul — că s-ar fi ajuns la violenţe dacă el, Anthony, nu l-ar fi împiedicat să intre în dormitor? Şi dacă l-a împiedicat, de ce a făcut-o? Dacă Jean nu se afla acolo, ce alt motiv tainic şi pesemne primejdios pentru el l-a silit să recurgă la forţă?

Anthony îşi muncea creierul să născocească o taină care s-o ascundă pe cea adevărată.

XLVIII

Luni dimineaţa publicul uimit văzu în ziare titluri de-o şchioapă care anunţau:

„TRAGICA MOARTE A UNUI AVOCAT DIN LOCALITATE. SCANDAL ÎNTR-O LOCUINŢĂ DIN SEA POINT. IMINENTA ARESTARE A VINOVATULUI."

Iar seara, pe prima pagină a ziarelor apăru un articol pe trei coloane:

„UN JURIST DIN LOCALITATE ÎNVINUIT DE UCIDEREA UNUI AVOCAT.

Anthony Grant (28 ani) jurist, s-a prezentat astăzi în faţa tribunalului din Caledon Square. A prezidat mister Hughes. În ciuda ploii torenţiale, sala era arhiplină cu mult înainte de începerea şedinţei. Pe cei prezenţi îi aştepta, cu toate acestea, o dezamăgire: procurorul a cerut să se amîne audierea pentru două săptămîni, începînd de astăzi, arătînd că numai peste două săptămîni va intra în posesia materialului necesar pentru a se putea începe interogatoriul acuzatului în chestiunea omorului lui Henry Bosman, avocat din Capetown.

Mister Hill a luat cuvîntul în numele acuzatului și a cerut eliberarea pe cauțiune. Procurorul a arătat că nu se opune, ținînd seama de împrejurări. Suma în schimbul căreia acuzatul a fost eliberat pe cauțiune s-a fixat la 500 lire sterline.

Cu aceasta ședința tribunalului a luat sfîrșit.

Mulțimea uriașă adunată în sală nu s-a împrăștiat însă mult timp, așteptînd probabil desfășurarea evenimentelor.

S-a zvonit la un moment dat că audierea se va face într-o altă încăpere și lumea a început să alerge pe coridoare. Treptat însă, publicul a înțeles că nu-l mai așteaptă nimic interesant și privitorii, printre care se aflau multe femei elegante, au început să se împrăștie.

Acuzatul, îmbrăcat într-un costum sobru, cenușiu, la două rînduri, era în aparență liniștit, ca și cum cele ce se petreceau nu l-ar fi privit pe el. A pălit ușor numai în clipa cînd judecătorul a expus cazul.

Victima este un cunoscut avocat din Capetown, care...“

Un alt articol conținea o scurtă relatare a ședinței care a avut loc dimineața la Tribunalul Suprem și în cadrul căreia judecătorii, juriștii și avocații i-au adus un ultim omagiu lui Bosman. Președintele tribunalului, în cuvîntarea sa, l-a caracterizat ca pe „un om care, în ciuda tinereții sale, a dovedit o mare capacitate și pe care-l aștepta fără îndoială un viitor strălucit".

Era de la sine înțeles că procesul Grant va stîrni vîlvă și va fi socotit unul dintre cele mai senzaționale cazuri judecate în ultimii ani. Și asta nu numai pentru că nu-i de loc obișnuit ca un jurist să ucidă un avocat, ci și pentru că în afacerea aceasta era amestecată familia Hartley — una din cele mai cunoscute din oraș. Și toți așa-zișii „prieteni" ai lui Jean, care-i invidiau înalta poziție so-

cială, savurau cu deliciu amănuntele scandaloase legate de numele ei.

După două săptămîni începură cercetările preliminare; printre probele prezentate se afla și declarația făcută de Bosman cu cîteva ore înainte de moarte. Apărarea ridică obiecțiuni împotriva declarației, dar obiecțiunile fură respinse.

Anthony îl urmări atent pe judecător, mister Bourne, în timp ce acesta examina problema dacă tribunalul trebuie sau nu să ia în considerație declarația lui Bosman. Avusese nenumărate prilejuri să ia cuvîntul în fața lui, apărînd pe alții, și știa că avea de-a face cu un burlac bătrîn și aspru pe care nu-l interesa nimic în afară de cîini și de bridge. Întreaga lui înfățișare arăta că n-a avut niciodată de-a face cu probleme de dragoste. Deși rolul unui judecător în timpul cercetărilor preliminare este foarte limitat — nefiind chemat decît să hotărască dacă există destule temeiuri pentru a înainta cazul în fața Tribunalului penal — lui Anthony i se păru că bătrînul Bourne examina cu un interes deosebit probele pe care le avea în față.

Ședea solemn în scaunul de președinte și cu o înfățișare morocănoasă asculta discursurile pentru și împotriva acuzatului. Părea profund indignat că o fată din societatea aleasă a fost găsită noaptea în dormitorul unui bărbat: fiecare trăsătură a feței lui arăta că e ferm hotărît să meargă în cazul de față chiar pînă la Curtea Supremă. Lui Anthony i se păru că-l aude bombănind pe sub nas: „Ce purtare!"

Cu toate acestea, în hotărîrea sa mister Bourne fu ca de obicei nepărtinitor și Anthony își dădu seama că și de data asta imaginația îi jucase un renghi.

Mister Bourne spuse simplu că, după toate aparențele, decedatul, făcîndu-și declarația, știa că are să moară. Concluziile medicilor arată limpede acest lucru — deci nu mai încape nici o îndoială

în această privință. De altfel, mister Bourne nici nu intenționa să ia asupră-și răspunderea de a exclude din acțiune o mărturie atît de importantă. În orice caz, spuse el, cercetările preliminare nu sînt decît niște anchete, iar probele prezentate nu trebuie să întrunească neapărat toate condițiile pentru a fi admise; asupra acestui punct urmează să se pronunțe tribunalul în instanță.

Astfel, după terminarea cercetărilor preliminare, judecătorul hotărî să înainteze „dosarul Grant" tribunalului.

Declarația lui Bosman fu dată publicității și acum oricine putea să citească descrierea (făcută de el) nefericitelor evenimente petrecute în noaptea de sîmbătă spre duminică. De vreme ce apărarea nu dispunea de nici un fel de dovezi, lămuririle pe care le dăduse Anthony nu putură fi aduse la cunoștință publicului pînă la ședința Tribunalului penal. Chiar dacă judecătorul ar fi hotărît în instanță că declarația lui Bosman nu trebuie luată în considerație, nimeni n-ar fi aflat niciodată explicațiile aduse de Anthony, deoarece, în cazul acesta, acțiunea ar fi fost sistată.

În aceeași seară, în odaia ei, Jean citea în ziare declarația lui Bosman și se gîndea la întorsătura ciudată pe care o luase prietenia ei cu Anthony; în clipa aceea se apropie tatăl ei. Mister Hartley își privi fiica cu un ochi critic, dar de loc sever.

— Ei știi — exclamă el — asta-i prea de tot! Acum toți, fără îndoială, sînt încredințați că tu, draga mea, ai fost în locuința lui Grant...

Și privind-o cercetător, flutura în fața ei ediția de seară.

În sinea lui, Hartley era muncit de îndoieli. De obicei avea somnul adînc, și în noaptea aceea nenorocită n-o auzise pe fiica lui intrînd în casă. După cum n-o auzise nici soția lui și nici servitorii. Jean susținea că s-a întors de la spectacolul de balet aproape de miezul nopții și s-a culcat îndată,

dar nimic nu-i dovedea spusele — se putea foarte bine să se fi întors după ora unu sau chiar mai tîrziu.

Jean se uită la cutele adînci care brăzdau fruntea tatălui ei și-i simți îndoiala și neliniștea. La gîndul că nici măcar el n-o crede, izbucni în hohote de plîns. Hartley o îmbrățișă și-i șopti cît putu de liniștitor:

— Ei lasă, lasă! De ce să plîngi, drăguța mea? Lacrimile nu ajută la nimic. — Îi mîngîie cu gingășie părul. — Trebuie să înfrunți cu curaj toate astea, fetița mea! Să le arătăm tuturor că n-ai de ce să te temi, că n-ai ce ascunde.

— Da, tată, am să mă străduiesc. Dar e îngrozitor! Îți jur că n-am fost la el.

— Sigur că n-ai fost, draga mea! Știm asta. Și mama și eu... amîndoi avem încredere în tine... și în Tonny. Numai că trebuie să-i facem și pe ceilalți s-o creadă și pentru asta e nevoie să fii cu fruntea sus.

Jean se străduia din răsputeri să îndure cu bărbăție năpasta ce se abătuse asupra ei, dar nu izbutea pe deplin. Pe lîngă bîrfelile veninoase, care bănuia că se șoptesc pe la spatele ei, o chinuia gîndul că în povestea asta se ascunde o taină apăsătoare. De ce nu l-a lăsat Anthony pe Henry în cealaltă despărțitură a odăii lui? De ce s-a temut? Și-apoi, ce era cu mucurile acelea de țigară cu urme de ruj și cele două cești de ceai despre care se vorbise la cercetările preliminare?

Mînia și indignarea ei creșteau din zi în zi. Ar fi vrut să-l roage pe mister Hartley să-l concedieze pe Anthony, dar suferea atît de mult din pricina rușinii pe care o atrăsese asupra ei acest scandal, încît îi lipsea curajul să aibă o explicație cu tatăl ei. Și-apoi, concedierea lui Anthony putea să iasă la iveală în timpul procesului și lumea n-ar întîrzia să spună că Hartley a dat afară un avocat ca-

pabil deoarece acesta i-a înşelat încrederea şi a atras-o pe fiică-sa în locuinţa lui. Jean n-ar fi avut nimic împotrivă dacă zvonul acesta i-ar fi dăunat lui Anthony la proces ; gelozia faţă de femeia necunoscută cerea răzbunare. Se temea însă că în felul acesta va intra ea însăşi în gura lumii.

Vestea morţii lui Henry o întristase profund la început. Dar mai mult decît nenorocirea ce se petrecuse, învălmăşeala de sentimente, lupta dintre dorinţele şi pornirile contradictorii avuseseră un efect dăunător asupra nervilor ei, aducînd-o la o totală secătuire a puterilor. Dacă în noaptea aceea s-ar fi aflat într-adevăr la Anthony, lucrurile n-ar fi stat atît de rău, pentru că provocarea pe care ar fi aruncat-o prin aceasta prietenilor ei, ca şi dragostea pentru Anthony i-ar fi ajutat să nu ia în seamă bîrfelile şi învinuirile ce i se aduceau. Dar să ţi se arunce în spinare o faptă de care nu eşti de fel vinovat ; ba mai mult decît atît, să fii chinuit de gelozie din pricina unei femei necunoscute — asta era prea mult. Sfătuită de medic, Jean se hotărî în cele din urmă să plece într-o călătorie pe mare de-a lungul coastelor Africii.

Anthony răsuflă uşurat aflînd de hotărîrea aceasta, cu atît mai mult cu cît auzise că avea să rămînă un timp mai îndelungat la Durban. Într-o vreme, după cercetările preliminare care stîrniseră atîtea discuţii, mister Hartley se gîndise şi el că ar fi poate mai bine să-l concedieze pe Anthony. Scandalul acesta nemaipomenit ca şi zvonurile care circulau pe seama fiicei lui îl înfuriau la culme. Dar ca şi Jean, îşi dădu îndată seama ce primejdie ar atrage după sine o măsură atît de severă. Căută deci să-şi înfrîneze furia şi văzînd că Anthony continuă să cîştige la tribunal procese în folosul firmei, se felicită pentru prevederea lui chibzuită.

Ca mulţi alţii, era şi el mirat de lipsa unor motive serioase care l-ar fi putut sili pe Anthony să

nu-i dea drumul lui Bosman în dormitorul de după draperii și pe măsură ce se apropia procesul, temerile lui creșteau. Trăgea nădejde că apărarea nu va găsi de cuviință s-o cheme în instanță pe Jean — ar fi fost prea de tot.

Arthur era singurul om din familie care părea sincer îngrijorat de rezultatul procesului, și asta pentru Anthony însuși. Trecu de cîteva ori pe la locuința acestuia, oferindu-se să-l ajute cum va putea. Anthony însă îi refuză sprijinul, susținînd că nu-i poate fi de nici un folos, ba mai mult, își arătă dorința de a nu mai vizita Avond Rust-ul, măcar pînă la proces, ceea ce îl întristă nespus de mult pe Arthur.

Între timp, scandalul stîrnea mare vîlvă în cercurile mondene; toți așteptau cu nerăbdare procesul, care fusese fixat în noiembrie.

Anthony își dădea seama că-l așteaptă o grea încercare și făcea tot ce-i sta în putință ca să-și cîștige stăpînirea de sine de care avea atîta nevoie. Singura lui mîngîiere erau filele de manuscris asupra cărora zăbovea îndelung și dragostea lui Ren, ce părea că sporește pe zi ce trece. Se simțea atît de legat de ființa aceasta, încît nu-și putea închipui o clipă fără ea. Lucra ceasuri întregi la romanul pe care-l începuse și nenorocirea ce-l amenința părea că nu-l neliniștește cîtuși de puțin — numai uneori nepăsarea aceasta a lui părea forțată.

În decursul celor cîteva săptămîni chinuitoare, Ren îl sprijini cît putu de mult. Ea fu aceea care stărui să-și continue munca la manuscris, convinsă fiind că numai astfel va scăpa de grijile ce-l apăsau.

Și lucrarea înainta. În fiecare zi, la teancul de hîrtie scrisă se mai adăugau cîteva file. Seară de seară, ședeau unul lîngă altul, el aplecat asupra manuscrisului, iar ea alături cu o carte sau un

album pentru desen în mînă. Nimic nu-i mai putea despărți acum. Scrisul se dovedi a fi un leac bun împotriva deznădejdii care-l cuprindea uneori. Numai gîndindu-se la căile ce se puteau deschide în fața lui în cazul cînd opera sa ar fi avut succes, simțea că prinde aripi. Căci dacă ar fi izbîndit, ei doi aveau să părăsească pentru totdeauna Africa de Sud — ca să-și caute fericirea pe alte meleaguri, unde oamenii nu cunosc prejudecățile împotriva rasei negre. În visele lui se lăsa purtat de-a lungul oceanelor, prin țări necunoscute — trăind liber, o viață plină de neprevăzut, în mijlocul cărților pe care le îndrăgise atît.

Astfel trecu și primăvara scurtă care urmă iernii tîrzii. Sîmbăta și duminica Anthony și Ren rătăceau ore întregi prin munți, în inima pădurilor de stejar, de pe frunzișul cărora picurau pe pămîntul negru stropi din lumina soarelui; se plimbau prin văile înflorite, de-a lungul pîraielor și lăculețelor pașnice, priveau cu încîntare povîrnișurile munților, smălțate de flori, frunzele argintii ale sălciilor strălucind în soare, vîrfurile pinilor amețitor de înalți, arămii în razele asfințitului; seara, cînd se întorceau acasă, ochii lui Anthony păreau că reflectă culori blînde — purpuriu, portocaliu, albastru și roz.

În octombrie începu să sufle vîntul puternic dinspre sud-est, împrăștiind prin toată peninsula fulgi de bumbac, și scamele lui acoperiră în curînd cu un linţoliu alb muntele ce se înălța deasupra orașului și a mării.

Săptămînile treceau și ziua procesului era acum aproape.

Clipele de muncă, petrecute în dragoste și înțelegere, plimbările tîrzii prin întinderile nemărginite, unde întîlneai în jur numai cer, pămînt și mare, toate acestea ajunseseră să-i unească nu numai sufletește ci și trupește.

XLIX

Anthony îl alese ca apărător pe Turner. Un om mai potrivit, după părerea lui, n-ar fi putut găsi. Avocat iscusit, acesta se bucura de o largă popularitate, datorită priceperii de a păstra o atitudine demnă la procese, cît și fineței cu care știa să pătrundă sufletul omenesc. Dar nu numai acestea erau pricinile care-l făcuseră pe Anthony să și-l aleagă ca apărător. În ciuda obiceiului de a se purta oarecum de sus, Turner avea o inimă bună; or Anthony avea nevoie nu numai de un avocat inteligent și plin de tact, ci înainte de toate de un om care să-l înțeleagă și să-i arate prietenie — căci se putea întîmpla să fie nevoit să-i povestească totul.

Cu două săptămîni înainte de proces, Anthony avu o primă întrevedere cu avocatul său. Povestind întîmplările din noaptea cu pricina lui Turner și lui mister Hill — juristul care-l asistase la cercetările preliminare — Anthony repetă tot ce susținuse și pînă atunci, arătînd că fusese singur. Nimeni, în afară de el și Steve, nu știa cum se petrecuseră lucrurile în realitate.

După întrevedere, Anthony se întoarse în biroul său. Abia intră în odaie, că auzi sunînd telefonul.

— Hallo, dumneata ești, mister Grant? La telefon e Turner. Aș fi vrut să ne mai vedem o dată.

— Acum? Imediat?

— Da, dacă se poate.

— Bine, mister Turner, vin îndată.

Anthony se pregătea să pună receptorul în furcă, cînd i se păru că Turner mai spune ceva. Ridică din nou receptorul la ureche.

— Da, vă ascult!

— Eu zic să nu-l iei pe Hill cu dumneata.

Anthony ieși grăbit din birou, fără măcar să-i lase secretarei vorbă unde să-l caute în caz de nevoie.

Intră în biroul lui Turner, încercînd să-şi ascundă neliniştea. Avocatul, bărbat înalt cu părul cărunt, îi arătă un scaun. Apoi, cu glasul său răsunător, calm, îl întrebă fără grabă:

— N-ai nimic împotrivă că te-am chemat din nou... singur?

— Nu, cîtuşi de puţin.

— Vezi, în procesul dumitale există unele amănunte pe care aş vrea să le discut cu dumneata între patru ochi. Am şi consimţămîntul lui Hill. Te rog să mă înţelegi — n-am de gînd să fiu sîcîitor şi nici n-aş vrea să te jignesc.

Anthony dădu nerăbdător din mînă.

— Înţeleg, mister Turner. Sînt gata să vă ascult.

— Vezi — spuse blînd Turner — în procesul dumitale, trebuie să mărturisesc, există unele dificultăţi. Eu personal nu pun nimic la îndoială din tot ce ai arătat aici în timpul discuţiei noastre. La fel crede, bineînţeles, şi mister Hill. Dar putem fi oare convinşi că instanţa va lua drept bune toate spusele dumitale?

Se ridică. Părea acum şi mai înalt. Îşi scoase ochelarii cu ramă de baga, îi puse pe masa de scris şi mîngîindu-şi bărbia, îşi pironi ochii pe covor; apoi dădu ocol camerei şi începu să se plimbe de la un colţ la altul, cu mîinile la spate. Anthony privea peste capul lui la rafturile cu cărţi ce se înălţau de-a lungul pereţilor pînă la tavan.

— Hai să vorbim deschis. Există o probă: mucurile de ţigări. Dumneata susţii că în timpul zilei te-a vizitat o prietenă. Bun, bun. Perfect! Dar dacă procurorul general îţi va cere numele ei? Cererea e absolut legală. Eşti gata să-i răspunzi?

Aruncă asupra clientului său o privire pătrunzătoare. Părea că nu prea crede în existenţa acestei prietene.

— Continuaţi, vă rog, spuse Anthony. Să trecem la dificultatea următoare.

— Mda. Apoi e ceainicul acela cald. Şi faptul că,

judecînd după afirmaţiile lui Bosman, maşina dumitale se afla în faţa casei, în timp ce din declaraţiile poliţiei reiese că atunci cînd poliţiştii au sosit la faţa locului, pe stradă nu se afla nici o maşină. Or, Jean Hartley ştie să conducă o maşină. Mai departe, relaţiile dintre voi trei... veşnicul triunghi, vechi de cînd lumea. Ei, şi din nou ceaiul acela... aici e iar o încurcătură întreagă : dumneata ai spus poliţiei că ai băut ceai cu aceeaşi fată care a fumat ţigările. Or ea a fost la dumneata înainte de cină. Poliţiştii controlează ceainicul — e cald. Şi aici, ca un făcut, vii în contradicţie cu dumneata însuţi : susţii că ai încălzit ceaiul pentru dumneata. Nu ştiu cum va expune poliţia lucrul acesta la interogatoriu. Vezi deci, tinere, cîte obstacole avem de sărit. — Tăcu o clipă. — În timp ce toate probele, aşa-zisele „probe" de care dispune acuzarea, se leagă foarte bine între ele. Nu vin în contradicţie una cu alta, după cum nu contrazic nici declaraţia lui Bosman. Afară de asta, va trebui să avem de-a face şi cu concluziile expertizei medicale. Se pare că Bosman s-a prăbuşit cu toată puterea. — Turner continuă să se plimbe cu paşi mari de la un colţ la altul. — La naiba, nu poţi ridica un zid dacă n-ai cărămizi ! — Se întoarse brusc şi se opri în faţa lui Anthony. — Poţi sau nu poţi ?

Nu obţinu nici un răspuns. Turner se aşeză din nou la locul său. Apucă gînditor un creion şi începu să bată darabana pe masa demodată.

Cîteva clipe domni tăcerea. Apoi juristul se ridică şi dădu din umeri.

— N-ai încotro. După părerea mea, nimeni nu poate face mai mult decît îi stă în putinţă, rosti el blînd.

Anthony îl privi cercetător. Simţi deodată nevoia să-i povestească lui Turner totul, dar se stăpîni.

— Dar dacă declaraţia lui Bosman va fi exclusă din rîndul probelor ? întrebă el.

— În cazul acesta nu prea văd de ce ar mai avea loc procesul. Eu, unul, am să cer sistarea acţiunii. Dar nici atunci nu sînt încredinţat că nu vom fi nevoiţi să avem de-a face cu probe *prima facie*[1]. La urma urmei, eraţi numai voi doi în locuinţa dumitale şi deodată, din senin, el cade şi-şi sparge ţeasta lovindu-se de grilajul căminului. A căzut pe grilajul căminului, nu-i aşa?

— Da.

— În cazul acesta s-ar putea totuşi să fii judecat.

— Bine, dar dacă instanţa nu-i va examina declaraţia atunci nu mai poate fi luată în seamă nici povestea cu ţipătul; or, dacă-i aşa, îmseamnă că dispare motivul care m-a determinat, după afirmaţiile lui Bosman, să-l lovesc cu scaunul, şi în general nu rămîne nici un temei pentru acuzare.

— Totul e aşa cum spui. Dacă vom reuşi să scoatem declaraţia lui Bosman din rîndul probelor, vom avea un argument puternic pentru sistarea acţiunii. Personal mă bizui foarte mult pe asta. — Turner se ridică din nou şi începu să se plimbe de la un colţ la altul. Plimbările acestea îl iritau pe Anthony. — Dar dacă n-o să obţinem nimic? Au să creadă oare juraţii că dumneata ai stat în mijlocul odăii şi ai privit, ca un spectator, desfăşurarea evenimentelor? Iar dacă ai opus rezistenţă, ce te-a îndemnat s-o faci? Oare nu ca să-l împiedici să vadă pe cineva sau ceva după draperii? Eu, bineînţeles, judec în clipa de faţă aşa cum ar gîndi juraţii. Şi de vreme ce ai vrut să ascunzi ceva ori pe cineva, nu văd de ce acel cineva n-ar putea fi chiar tînăra Jean Hartley, de care pomeneşte declaraţia lui Bosman. Şi te asigur că de îndată ce juraţii vor cădea de acord că ea şi nu altcineva se afla la dumneata, procurorului general nu-i va fi de loc greu să-i convingă că dumneata aveai un motiv, şi încă unul serios, să nu-l laşi pe Bosman în dor-

---

1 De la prima vedere, judecînd după aspectul exterior.

mitor, şi că l-ai împiedicat cu forţa, cu alte cuvinte l-ai ucis fără a fi în legitimă apărare. Dacă crima aceasta va fi considerată premeditată sau cu circumstanţe atenuante — asta depinde în ce măsură instanţa va recunoaşte declaraţia lui Bosman conformă cu realitatea. Dacă se va ajunge la concluzia că dumneata intenţionai să-l loveşti cu scaunul în cap, cum a afirmat-o el, atunci treburile dumitale stau prost.

— Stai puţin, ştii la ce mă gîndesc: dacă n-ar fi mai bine să renunţăm la juraţi, spuse Anthony. Frămîntările şi neliniştea îi brăzdau cute adînci pe frunte. — Doar nu e prea tîrziu să ne lipsim de ei.

— Da, se înţelege. Dar, după cum ţi-am mai spus, multă lume, în pofida situaţiei dumitale juridice, te va compătimi, fiindcă Bosman n-avea nici un drept să năvălească în casa dumitale la o asemenea oră. Inviolabilitatea locuinţei e extrem de importantă în ochii cetăţeanului simplu. Şi-apoi... nu am de gînd să te linguşesc, dar înfăţişarea dumitale o să placă probabil juraţilor. Iată cum stă chestiunea...

Anthony zîmbi încurcat şi se întrebă în sinea lui cum l-ar privi juraţii dacă ar afla adevărul.

— ...Aşa încît probabil e mai bine să rămînem la juraţi. Şi-acum să trecem la altceva: ce anume căutai, cu atîta insistenţă, să-i ascunzi lui Bosman? Dacă, bineînţeles, aveai ce ascunde. — Turner tăcu, privind pe fereastră. — Te sfătuiesc să le judeci bine pe toate, şi mîine, la două şi jumătate, să treci pe la mine.

Anthony se ridică tăcut. Abia apucă să ajungă pînă la uşă cînd Turner îl strigă:

— Uite ce e, cred că n-ar ajuta prea mult mărturia lui Jean Hartley, spuse el. Ce-i drept, în cazul cînd le va declara acest lucru, juraţii vor fi obligaţi pînă la urmă să admită că n-a fost la dumneata.

— Jean Hartley n-a fost niciodată la mine.

— Bun, înseamnă că mărturia ei va dezminţi declaraţia lui Bosman. Dar instanţa poate să conchidă că Bosman a confundat vocile şi că la dumneata se afla o altă femeie. Nu uita scrumiera şi ceştile de ceai!

Ochii cenuşii, pătrunzători, îl sfredeleau pe Anthony.

— Ce prostie! murmură el repede. Cum aş fi putut să las uşa camerei descuiată, dacă eram cu o femeie! Şi încă într-o asemenea împrejurare!

— Acesta e desigur un argument, însă nu prea convingător. Era după miezul nopţii şi la ora aceea nu aştepţi musafiri. Şi-apoi un om emoţionat sau înfierbîntat nu e întotdeauna prea prevăzător.

Anthony dădu din umeri.

— Am să caut totuşi să stau de vorbă cu miss Hartley, urmă Turner.

— Nu cred că ar fi un martor nimerit, spuse Anthony. Povestea asta i-a zdruncinat nervii. De altfel, curînd o să vină ea singură la dumneata. Soseşte de la Durban peste vreo trei zile.

— În orice caz, e necesar s-o văd. Nu mă îndoiesc că va trebui să stea la dispoziţia instanţei.

— I s-a trimis o citaţie. Părinţii ei sînt foarte îngrijoraţi de faptul că va trebui să depună mărturie.

— Ştiu. Chiar Hartley a fost pe la mine. S-a interesat dacă nu ne-am putea lipsi într-un fel de ea. I-am spus că dacă procesul nu va fi scos de pe rol, nu putem renunţa la mărturia ei.

Anthony dădu din cap a încuviinţare.

— O să fiu la dumneata mîine la prînz, făgădui el.

Toată noaptea următoare Anthony se frămîntă, luptîndu-se cu sine însuşi. Dacă ar fi avut o viaţă obişnuită, nu i-ar fi fost de loc greu să înfăţişeze apărătorilor săi, iar apoi şi juraţilor, pe singurul om de mărturia căruia era legată sentinţa procesu-

lui. Dar așa cum stăteau lucrurile, nici nu se putea gîndi să-l amestece pe Steve.

Dacă instanța nu va recurge la probe, toate se vor aranja cum nu se poate mai bine. Dar lucrul acesta avea să-l afle numai după ce judecătorul va da hotărîrea referitor la declarația lui Bosman. N-ar fi bine oare să-i povestească înainte de proces lui Turner cum s-au petrecut lucrurile în realitate? Ce-ar fi să-i spună de Steve? Dar atunci... de ce a ascuns atîta timp că are un frate? Va fi nevoit să arate motivul care l-a silit să facă o declarație falsă poliției; va fi nevoit să explice de ce și-a schimbat atît de brusc purtarea și de ce i-a mințit pe toți.

O bună parte din noapte și-o petrecu plimbîndu-se de la un capăt la altul al odăii. Apoi se lăsă pe un scaun, își luă capul în mîini și încremeni astfel, cu coatele pe masă.

Ce n-ar fi dat să poată arunca măcar o privire în viitor, să afle dacă va fi sau nu nevoie de mărturia lui Steve. A-i dezvălui totul lui Turner însemna să facă pasul hotărîtor, de care se temea atît. Nu se îndoia că Turner va tăcea, dar numai gîndul că avea să-i cunoască taina îl făcea să se cutremure. Pe de altă parte, a nu-i spune nimic însemna să lase întregul proces la voia întîmplării.

Ce să facă?

Anthony nu-și găsea locul, simțind cum o prăpastie fără fund se cască la picioarele lui.

A doua zi la ora două și jumătate Anthony intră în biroul avocatului său. Chipul îi era posomorît. Scoase un pachet de țigări și-l întinse politicos lui Turner, să servească. Își aprinseră cîte o țigară.

— Am venit — începu el, și glasul îi suna plin de o tristețe sfîșietoare — am venit să-ți povestesc marea taină a vieții mele. După ce o vei cunoaște, îți va fi poate mai ușor să-mi susții apărarea, deși rog pe Dumnezeu să nu fii nevoit s-o dai în vileag. Înainte de toate însă, aș vrea să știu un lucru: dacă

în cursul procesului nu vei fi silit să faci cunoscută taina mea... ei bine... îmi poţi făgădui că în cazul acesta nu numai că te vei feri să pomeneşti vreodată un cuvînt despre ea, dar te vei strădui dumneata însuţi să uiţi cele ce-ţi voi spune astăzi?

Turner ridică o mînă.

— Uite ce e — spuse el — eu unul n-am nevoie de mărturisiri făcute de dragul mărturisirilor. Dacă însă ele ne-ar ajuta să cîştigăm procesul, atunci mă rog, se schimbă lucrurile. Nădăjduiesc că ai priceput?

— Da, foarte bine. Numai că cele ce am de gînd să-ţi povestesc *vor ajuta* fără doar şi poate la lămurirea situaţiei încîlcite în care mă aflu. Mai mult, ele aproape îmi garantează achitarea. Dar ţine bine minte: făcînd cunoscută această taină, îmi vei distruge viaţa. Altminteri nu ţi-aş fi cerut înainte de a-ţi povesti să-mi făgăduieşti că vei uita totul. N-aş vrea să mă înţelegi greşit, mister Turner.

Pe buzele bătrînului avocat flutură un zîmbet abia zărit, şi zîmbetul acesta îi dădu curaj lui Anthony.

— Ai cuvîntul meu, rosti solemn Turner.

Anthony îşi drese glasul.

— În noaptea aceea — începu el — în noaptea aceea de sîmbătă... sau mai bine zis în zorile zilei de duminică, atunci cînd Bosman a apărut la mine, nu eram singur.

Turner trase adînc în piept fumul ţigării.

— Nu eram singur. Aveam un musafir, pe fratele meu.

Anthony se ridică şi se apropie de fereastră. Pe pervaz se afla o cană de porţelan. Îşi turnă apă în paharul de alături.

— Iar acum, înainte de a începe să povestesc mai departe, dă-mi voie să-ţi pun o întrebare.

Anthony îl privi stăruitor.

— Mă rog.

Turner se uita la el, așteptînd ; glasul lui blînd părea că vrea să-l îmbărbăteze pe Anthony.

— Să zicem că dumneata, mister Turner, te afli la primii pași, în pragul carierei dumitale ; ești mic, neînsemnat, dar ai siguranța că vei izbuti să-ți croiești un drum în viață, să te ridici pe scara socială, să cîștigi stima prietenilor și a colegilor dumitale ; toată viața ai visat să ajungi pînă aici și iată că deodată mult rîvnitele porți încep să se deschidă în fața dumitale și pe zi ce trece promit să se deschidă tot mai larg. Ei bine, în cazul acesta, te întreb : te-ai fi apucat să trîmbițezi în dreapta și în stînga lucruri care ar putea închide aceste porți, să le zăvorască pentru totdeauna ? — Anthony se înflăcărase, glasul îi suna din ce în ce mai puternic. — Ai fi făcut-o sau nu ?

— Sigur că nu, răspunse Turner uimit și totodată intrigat.

— Da, se înțelege că n-ai fi făcut-o. Cu mine însă soarta a vrut altfel. Se pare că vrea să-mi închidă în nas poarta vieții. — Luă o înghițitură de apă. — Vezi, dacă acum cîțiva ani, cînd abia începusem să lucrez în profesiunea mea, aș fi făcut cunoscut întregii lumi că am un frate, n-aș fi ajuns niciodată ceea ce sînt. În primul rînd, n-aș fi fost niciodată angajat la firma unde lucrez. De altfel, nici societatea nu m-ar fi primit niciodată în sînul ei. Nu zic că am realizat prea multe, dar și puținul pe care l-am cîștigat ar fi rămas un vis, dacă aș fi strigat întregii lumi că...

Vocea i se stinse. Cu o mișcare bruscă strivi țigara neterminată în scrumieră.

Turner îl privea pe tînărul care stătea în fața lui : ochii albaștri, inteligenți, sprîncenele dese, frumoase, părul castaniu, ușor ondulat deasupra frunții, nasul fin, corpul bine legat, toate acestea îi dădeau o înfățișare bărbătească, nobilă. Și el se întrebă cu mirare ce taină apăsătoare putea să

umbrească această viață — o taină în stare să atragă năpasta asupra lui.

— Fiecare dintre noi își are secretele lui, spuse el liniștitor.

— Da, numai că al meu e cu totul neobișnuit. Fratele meu nu-i nici escroc, nici pușcăriaș și nici hoț. Dimpotrivă, susțin cu tărie — deși o spun eu și nu un străin — că se poate număra printre oamenii cei mai cumsecade din lume. Și cu toate acestea el a săvîrșit o crimă. Aceeași crimă pe care am săvîrșit-o și eu — crima de a ne fi născut. Asta din pricină că fratele meu... — vocea i se stinse ; rosti abia șoptit : — ... fratele meu este mulatru.

Turner se aplecă înainte cu tot corpul, deschizînd gura de parcă s-ar fi sufocat.

— Ce spui ? bîigui el, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

— Ceea ce am spus. Fratele meu este mulatru. Prin urmare, și eu sînt mulatru. Sîntem doar născuți din aceeași mamă și același tată. — Anthony chicoti prostește, fără să-și dea seama de ce. — Tatăl european, iar mama mulatră. Singura deosebire dintre noi este că pielea fratelui meu e închisă... atît de închisă, încît nimeni nu se poate înșela în această privință.

Spusese totul. Lăsă ochii în pămînt. Turner păli. Anthony se uită la el și strînse din umeri. N-a greșit oare dezvăluindu-și taina ? Acum însă îi era totuna.

— Pare ciudat, nu-i așa ? întrebă el liniștit. Turner se stăpîni îndată. — Dumneata ești singurul om căruia i-am mărturisit toate acestea.

— Iar eu voi fi mut ca mormîntul.

— Dacă, bineînțeles, nu vom fi nevoiți să scoatem la lumină lucrurile acestea în instanță, adăugă Anthony. Și acum, după ce mi-am aruncat de pe umeri această greutate, nădăjduiesc că înțelegi de ce n-am fost sincer pînă la capăt. Dacă mărturia fratelui meu va fi necesară pentru achitarea mea,

achitarea se va transforma într-o condamnare pe viață.

Își aprinse o altă țigară și-i povesti pe scurt întreaga sa viață. Arătă cine a fost tatăl lui, din ce familie se trăgea. Descrise influența pe care a avut-o asupra tatălui său ambițioasa lui mamă. Îi povesti și de Ren. Vorbea pesemne de mai mult de-o oră, cînd ajunse în sfîrșit la vizita lui Steve și moartea tragică a lui Bosman.

În tot timpul acesta Turner îl ascultă cu atenție, fără să clipească măcar.

— Prietene — spuse el în sfîrșit — îmi pare rău din tot sufletul pentru dumneata. Mărturisirea dumitale mă va ajuta să-ți susțin mai bine apărarea, să pun în ea tot sufletul și priceperea mea.

Și începură să chibzuiască pe îndelete cum să întemeieze apărarea, ținînd seama de împrejurările nefericite pe care le arătase Anthony.

Întorcîndu-se în biroul său, Anthony îi scrise lui Steve, rugîndu-l să vină la Capetown cu cel puțin două zile înainte de începerea procesului.

L

— Mi s-a înmînat azi-dimineață scrisoarea avocaților lui Ronald, spuse Ren. Peste o lună nădăjduiesc să obțin definitivarea divorțului.

Era într-o seară, în ajunul procesului; cei doi se plimbau pe malul mării.

Anthony îi luă mîna:

— Nu-ți pare rău? șopti el, dar n-așteptă răspunsul.

Îi strînse puternic degetele. Și deodată se simți fericit.

— Nici nu-ți închipui ce mult însemni tu pentru mine, adăugă el cu căldură.

— Ba cred că-mi închipui. Mîine voi fi alături de tine, dragul meu. O să vin la proces și o să caut să mă așez cît mai aproape de tine.

Anthony o apucă brutal de umăr.

— O, nu ! făcu el rugător. Să nu faci una ca asta. Nu vreau să intri în vizuina asta murdară. Te rog, nu vreau să te văd acolo.

Glasul îi suna strident — efectul încordării din ultimele săptămîni.

Ren îl privi cu tristețe. Și ea care crezuse că prezența ei îl va îmbărbăta. Avea acum prilejul să vadă cît de puțin dorește el lucrul acesta. Părea tulburat — mai tulburat ca oricînd : ținea buzele strînse, iar în ochii măriți îi apăru o licărire ascunsă, de groază.

— Fie, Anthony, dar să știi : voi fi sau nu acolo, asta n-o să schimbe rezultatul procesului. Și rezultatul nu e decît unul : achitarea ta.

— Recunoașterea nevinovăției mele nu e încă cel mai important lucru, izbucni el, fără să se gîndească. În instanță pot fi ridicate multe alte probleme în afară de asta.

— Dar achitarea e totuși cea mai importantă, nu-i așa ? întrebă ea, fără să mai înțeleagă nimic.

— Nu, nu-i așa. Mai sînt încă multe altele. — Anthony se întrerupse brusc. — Vreau să spun... că mai pot fi și altele.

Întoarse capul.

— Știi ceva, Anthony, hai acasă. Astă seară ar trebui să te culci mai devreme.

— Urăsc... urăsc slăbiciunea ! suspină el. Dar, Ren, spune-mi te implor, dragostea noastră e foarte puternică, nu-i așa ? Ții mult s-o păstrezi ? — Tăcută, ea îl luă de braț. — Nu, trebuie să știu : mîine vei fi aceeași ca și azi ?

— Da, rosti ea blînd.

— Orice s-ar întîmpla ?

— Orice s-ar întîmpla.

— Orice ar ieși la iveală ?

— Nu-mi pasă de nimic, Anthony. Am încredere în tine. Nu ţi-e de ajuns oare?

— Ba da, mi-e de ajuns. Asta-i tot.

Ţinîndu-se de braţ, o porniră înainte, printre golfuleţele liniştite, rămase după flux. Marea furioasă rostogolea spre mal valuri uriaşe, cenuşii, aidoma unor spinări de elefanţi, de pe creasta cărora izbucneau în sus suliţi lungi de spumă, ce cădeau îndată, spărgîndu-se cu zgomot de stîncile negre.

LI

Era o dimineaţă călduroasă şi în sala tribunalului se făcuse înăbuşitor de cald. Însoţit de Turner şi Hill, care păşeau de o parte şi de alta, Anthony intră în sala tribunalului. După lumina vie a străzii însorite, sala i se păru întunecoasă şi posomorîtă. Şirurile de bănci erau pline pînă la refuz; mulţimea se îngrămădise de-a lungul pereţilor umplînd pînă şi coridoarele. Se opri lîngă bara în dreptul căreia se afla banca acuzaţilor, în timp ce Turner ocupa locul rezervat avocaţilor.

Cînd în pragul camerei judecătorilor apăru judecătorul Stephan, în veşmîntul său lung şi roşu, întreaga sală vuia asurzitor. Aprozii încercau zadarnic să acopere cu vocea lor zgomotul, strigînd mereu „Linişte!", ca să curme pălăvrăgeala stridentă a doamnelor şi domnilor din înalta societate veniţi să asiste la proces. Era uimitor că atîţia oameni de afaceri „ocupaţi" îşi găsiseră timp să vină tocmai acum, în luna noiembrie, chiar în ajunul Crăciunului, cînd sînt atîtea de făcut.

Vestea că procesul va fi prezidat de judecătorul Stephan nu-l încînta de loc pe Anthony şi nici pe avocaţii săi.

Stephan — un schimnic cu faţa îngustă, prelungă, cu nas de uliu şi ochii puţini piezişi — era un

vizitator înflăcărat al bisericii. Orice abatere de la așa-numitele norme ale moralității îl scoteau din sărite și, îndeobște, era vestit prin sentințele aspre pe care le dădea.

N-apucă judecătorul să intre în sală și Evan Blair — avocatul care lua cuvîntul în calitate de reprezentant al procurorului general din partea acuzării — se ridică grăbit. Era mult mai tînăr decît Turner, gras, îndesat, cu un nas cărnos și o pereche de sprîncene stufoase.

— Milord, reprezint coroana împotriva lui Grant, spuse el ridicînd mîinile și îndreptîndu-și pe umăr roba neagră.

Vorba lui repezită se deosebea strident de fraza domoală, răsunătoare a lui Turner.

Anthony urcă treptele și se apropie de banca acuzaților.

Toți cei din sală întoarseră capul și-și pironiră ochii asupra lui. Cît timp grefierul, sculîndu-se de pe locul său din fața judecătorului citea actul de acuzare, Anthony rămase nemișcat. I se părea prostesc să asculte o acuzare de crimă aici unde și grefierul și stenograful și toți ceilalți funcționari îi erau atît de bine cunoscuți.

Răspunzînd la întrebarea obișnuită, adresată acuzatului, Anthony rosti rar, cu glas liniștit :

— Sînt nevinovat, milord.

Și îndată se ridică Turner, dominînd întreaga sală cu statura lui uriașă. Producea o vădită impresie, accentuată și mai mult de roba lui neagră de consilier regal.

— Cu permisiunea înălțimii voastre — începu el, ținîndu-și într-o mînă ochelarii cu ramă de baga — iau cuvîntul în numele acuzatului. Rog ca în timpul procesului mister Grant să fie lăsat în continuare liber, pe cauțiune. De asemenea, cer ca instanța să-i permită să se așeze în fața mea. Voi fi nevoit din cînd în cînd să comunic cu el în unele chestiuni.

Judecătorul admise ambele cereri şi Anthony, în tăcere, părăsi banca acuzaţilor şi se aşeză în faţa apărătorului său.

Grefierul începu să scoată din sertar fîşii de hîrtie. Scoţînd o hîrtiuţă, citea cu glas tare numele juratului scris pe ea. Iar aceştia, unul după altul, ocupau locurile rezervate lor.

— Van Reenen, strigă grefierul, scoţînd a patra hîrtiuţă.

Auzind numele acesta, Anthony ridică uimit capul. Din mulţime ieşi un bărbat voinic, spătos, şi se îndreptă spre băncile juraţilor. Anthony îl recunoscu îndată şi-i şopti repede ceva lui Turner. Acesta se ridică în grabă :

— Protestez ! rosti el.

— Vă puteţi întoarce la loc, spuse grefierul, iar juratul respins, fără să înţeleagă nimic, se întoarse la locul său. Ce fericire, se gîndi Anthony, că legea permite acuzatului să respingă trei juraţi fără a da nici o explicaţie ; n-ar fi vrut să mărturisească instanţei că obiecţia lui se întemeia pe cunoscutele prejudecăţi ale lui Van Reenen împotriva oamenilor de culoare.

În sfîrşit, cei nouă care trebuiau să dea verdictul fură puşi să jure.

Anthony îi privi cercetător. Alcătuiau o ciudată adunare — de la bărbatul voinic, spătos, cu obrazul grosolan, bronzat, destul de tînăr ca înfăţişare, ce şedea la capătul primei bănci, pînă la bătrînul cu pielea obrazului întinsă şi uscată ca un pergament, care-şi mişca necontenit buzele de parcă ar fi mestecat ceva ; capul rotund al acestuia, cu ţeasta cheală, lucioasă, se sprijinea pe un trup vlăguit, din care părea că fusese stoarsă de mult ultima picătură de sevă. Anthony cerceta lacom chipurile celor ce şedeau pe băncile juraţilor, nădăjduind să găsească în ele un strop de omenie, de înţelegere. Dar, în ciuda strădaniilor lui, nu izbutea să vadă în aceste nouă feţe nimic încurajator — ba dimpotrivă : i se

părea că poartă pecetea tuturor prejudecăților care domneau în Africa de Sud împotriva oamenilor de culoare.

Primul martor al acuzării era desenatorul și fotograful poliției, care prezentă planul locuinței lui Anthony și fotografiile de interior.

Apoi la bara martorilor se urcă doctorul Munro, care povesti instanței că Anthony îl chemase pe la orele unu și jumătate, în noaptea spre duminică. Arătă de ce natură fusese rana și că socotise necesar să cheme neîntîrziat salvarea și să trimită bolnavul la spital.

— V-a povestit acuzatul — întrebă Blair — cum s-au petrecut faptele ?

— Da. Mi-a povestit pe scurt că victima, în stare de ebrietate, a năvălit în locuința sa, a apucat un scaun și s-a aruncat asupra lui ; iar el, apărîndu-se, l-a lovit în bărbie ; victima a căzut și s-a izbit de grilajul căminului.

— Ce s-a petrecut în spital ?

— Din nefericire, salvarea bolnavului era imposibilă. A murit puțin timp după ora șapte.

— Dar care-i pricina morții, doctore ?

— O leziune a craniului urmată de o hemoragie cerebrală.

— Vă mulțumesc, doctore.

— Bosman era un om voinic, doctore ? întrebă Turner, ridicîndu-se la rîndul lui, pentru a-l interoga pe doctorul Munro.

— Păi de... cîntărea vreo optzeci și opt de kilograme.

— În cazul acesta căzătura trebuia să fie mai puternică decît la un om mai puțin greu ?

— Fără doar și poate.

— Puteți să-mi spuneți dacă era beat sau nu ?

— Mirosea puternic a alcool.

— Bun. Deci dacă nu era treaz înseamnă că trebuia să cadă cu o putere și mai mare ? Un om beat nu se poate ține bine pe picioare, nu-i așa ?

— Se înțelege. Dacă ar fi fost treaz, s-ar fi ținut mai bine pe picioare.

— Acum în privința acuzatului : a încercat el să vă fie de folos în clipa cînd ați sosit la locuința lui ?

— Asta da ! Era vizibil neliniștit de starea bolnavului.

Turner se uită repede la jurați și dădu din cap cu înțeles.

Urmară alte întrebări :

— Din afirmațiile dumitale reiese că victima nu purta nici un fel de urme care să arate că asupra ei s-ar fi săvîrșit un atac ?

— Da.

— Nu avea decît o singură rană pe frunte, în locul unde s-a lovit de grilajul căminului ?

— Nu numai una : pe bărbie avea lipită o bucățică de plasture.

— Și ce era sub plasture ?

— O tăietură. Cred că s-a tăiat la bărbierit.

— Sînteți convins că nu mai avea nimic pe bărbie ?

— Ce vreți să spuneți ?

— Nu avea, de pildă, urma unei lovituri cu pumnul ?

Doctorul se gîndi o clipă, apoi spuse :

— Într-adevăr, am băgat de seamă că plasturele era puțin mișcat din loc. Nu era lipit chiar pe tăietură — de parcă ar fi fost, cum să zic, tras într-o parte. Afară de asta, tăietura sîngera puțin.

— Și n-avea nici un fel de umflături sau vînătăi pe umeri ?

— Nu.

— Dar dumneata ai încercat să le descoperi ?

— Da.

— De ce ? Ca să verifici afirmațiile din declarația victimei ?

— Da. Știam, din spusele victimei, că Grant a apucat un scaun și l-a izbit în umăr și de aceea i-am examinat în mod special umerii.

— Dumneata te referi — urmă Turner, privind spre juraţi — la acel pasaj din declaraţie în care spune : „De îndată ce Grant m-a văzut, a apucat un scaun şi s-a năpustit asupra mea. L-a ridicat, încercînd să mă lovească în cap, dar am izbutit să prind la timp scaunul. El mi l-a smuls şi din nou l-a ridicat — de astă dată m-a nimerit în umăr. Am căzut şi m-am lovit cu capul de ceva tare" ?

— Da, îmi era cunoscut acest pasaj din declaraţia bolnavului şi de aceea i-am examinat umerii. N-am descoperit nici un fel de vînătăi sau umflături.

— Absolut nici una ?

— Nu, nici una.

Fu apoi chemat ca martor doctorul Burnett, un bărbat uscăţiv, de vîrstă mijlocie, care vorbea plăcut, gîngăvind uşor.

— Deţin funcţia de ajutor al şefului clinicii de patologie din Capetown, spuse el, răspunzînd la întrebarea lui Blair.

Apoi expuse amănunţit rezultatele autopsiei efectuate de el. Confirmă părerea doctorului Munro în ceea ce priveşte cauza morţii lui Bosman, predînd instanţei procesul-verbal al autopsiei.

— S-a constatat o fractură a craniului cu o hemoragie bilaterală, citi el, apoi descrise amănunţit caracterul şi dimensiunile fracturii.

— Aţi făcut analiza creierului spre a constata dacă conţinea alcool ? întrebă Turner.

— Da.

— Şi ce aţi descoperit ?

— Cincisprezece sutimi de gran de alcool la o sută centimetri cubi de substanţă cenuşie.

— După cîte înţeleg, aceasta arată că victima băuse considerabil şi se afla în stare de ebrietate ?

— O asemenea cantitate de alcool în creier indică beţia la un om cu o constituţie fizică medie. Însă este o cifră minimă. Dacă cantitatea de alcool ar fi fost mai mică de cincisprezece sutimi de gran,

victimă nu mai putea fi considerată în stare de ebrietate.

— Aşa încît, rezultînd din normele medii, dumneata consideri că Bosman era beat ?

— Mm... s-ar putea.

— Dar în stomac avea alcool ?

— Da, însă aceasta dovedeşte numai că a băut şi nicidecum că era beat.

— Bineînţeles, dar dumneata ai ajuns la concluzia asta pe baza analizei creierului ?

— Da.

— Va să zică cincisprezece sutimi de gran de alcool — începu Blair audierea martorului — este o normă care indică, dacă mă pot exprima astfel, graniţa stării conştiente, nu-i aşa ? Din aceasta conchid că, dacă cantitatea de alcool ar fi fost mai mică, nu s-ar mai putea afirma că Bosman era beat ?

— Da, un om este socotit beat dacă cantitatea de alcool din creierul său depăşeşte cincispreze sutimi de gran.

— Deci, dacă s-au descoperit numai cincisprezece sutimi de gran, ne putem totuşi îndoi că un om a fost beat. Aşa e ?

— Nu. Într-un asemenea caz se poate considera că a fost beat, dacă bineînţeles e vorba de un om cu o constituţie fizică medie.

— Dar dacă e vorba de un om obişnuit cu băutura ?

— Mister Blair — îl întrerupse judecătorul — puteţi dovedi că decedatului îi plăcea să bea ?

— Nu, milord.

— Atunci de ce puneţi o asemenea întrebare ?

— Vă cer scuze, milord.

În continuare, Blair arătă că, în baza cercetărilor unor somităţi medicale, cincisprezece sutimi de gran de alcool reprezintă o cantitate prea neînsemnată ca să poţi deduce de aici că un om era beat, însă Turner replică pe loc că de vreme ce acuzarea

l-a invitat pe doctorul Burnett în calitate de expert al său, ea este obligată să țină seama de părerea lui.

Următorul martor, sergentul Kloppers, povesti instanței cum a fost chemat la locuința acuzatului și în ce stare a găsit-o. Apoi descrise amănunțit așezarea mobilierului, cu ajutorul planului prezentat instanței și al fotografiilor.

— N-ați găsit în locuință un obiect sau mai multe obiecte care să vă atragă în mod deosebit atenția? întrebă Blair.

— Da. Împreună cu agentul Brink am descoperit în scrumieră mucuri de țigări cu urme de ruj de buze.

Recunoscu scrumiera împreună cu conținutul ei. Scrumiera fu arătată apoi juraților, care examinară atent mucurile și apoi începură să șușotească între ei.

— Ați cerut explicații acuzatului?

— Da, agentul Brink l-a întrebat dacă n-a fost o femeie la el.

— Și ce a răspuns acuzatul?

— A susținut că se afla singur în cameră, iar tînăra doamnă — o prietenă a lui — fusese la el înainte de cină, în jurul orei șase. Atunci m-am apropiat de masă, unde am găsit două cești cu resturi de ceai. Astea-s ceștile. — Le arătă instanței. — În afară de ele, pe masă se aflau cîteva farfurii, o cutie de conserve deschisă și cîteva felii de pîine. L-am întrebat pe mister Grant cine a mîncat și a băut cu el, dacă nu cumva aceeași tînără doamnă.

— Și ce v-a răspuns?

— A spus că da. La început a spus că după ce i-a plecat prietena nu s-a atins de cești. Dar cînd am pus mîna pe ceainicul de faianță, era cald. Acesta-i ceainicul. — Ceainicul fu transmis juraților. — L-am rugat pe agentul Brink să încerce și el, la rîndul său, ceainicul, și el l-a găsit de asemenea cald. Atunci i-am propus și acuzatului să pipăie

ceainicul. Apoi l-am rugat să-mi explice de ce ceainicul e cald. Acuzatul şovăia, ca şi cînd n-ar fi ştiut ce să răspundă. Apoi a spus : „Toată povestea asta m-a tulburat atît de mult, încît am uitat că înainte de a se întîmpla nenorocirea mi-am fiert un ceai. De cealaltă ceaşcă însă, nu m-am atins de la cină." A recunoscut asta numai după ce l-am rugat să pună mîna pe ceainic. Dar înainte, după ce am constatat că ceainicul e cald, l-am întrebat, fără vreun gînd ascuns, dacă e adevărat că nu s-a folosit nimeni de ceainic de la cină. El a dat din cap afirmativ. Numai după ce acuzatul s-a convins că ceainicul e cald, sau mai bine zis că nu o poate nega, a susţinut că a băut ceai după-masă.

Venise acum rîndul lui Blair să arunce o privire semnificativă spre juraţi.

Trecîndu-şi mîna peste faţă şi uitîndu-se în sală, îşi strînse buzele într-un zîmbet plin de înţelesuri. Cîţiva juraţi se aplecară unul spre altul, schimbînd păreri în şoaptă.

Anthony o căută din ochi pe Jean, ca să vadă cum a primit ea toate acestea. Deşi stătea destul de departe, văzu lămurit cum i s-au albit încheieturile degetelor, strîngînd spetează băncii din faţă. Anthony era atît de preocupat de dorinţa de a afla impresia ei, încît nu auzi glasul ca de tunet al aprodului care se răsti, acoperind vuietul ce se iscase : „Linişte !"

— A mărturisit acuzatul numele prietenei care a fost la el înainte de masă ?

— L-am rugat să ne comunice numele ei, dar a refuzat.

— Linişte ! strigă din nou aprodul.

O clipă privirea lui Jean se întîlni cu a lui Anthony. În ochii ei se citea spaima. Să fie oare o simplă minciună ? păreau că întreabă ei. Ori în viaţa lui exista cu adevărat o femeie, după cum a bănuit ea ? Jean îşi crispă şi mai tare degetele şi întoarse capul.

Anthony își dădu seama că toate aceste îndoieli n-ar fi existat dacă n-ar fi făcut prostia să declare poliției că nu s-a atins de ceainic și de cești încă de la cină. Cît îi părea de rău că nu i-a venit în minte să spună sergentului și funcționarului de la poliție, înainte ca aceștia să fi pipăit ceainicul, că băuse ceai cu puțin înainte. Dar în clipa aceea nu-i venise în minte că ceainicul poate fi cald încă. Cine, de altfel, s-ar fi gîndit într-o asemenea clipă la așa ceva? O greșeală prostească din partea lui.

— Ai luat declarația acuzatului, sergent? întrebă Blair.

— Da.

— Mărturiile au fost date de bunăvoie?

— Absolut.

— Acuzatul era treaz și în depline facultăți mintale?

— Da.

— Citește declarația lui.

— Iată ce-a declarat: „Am fost la un spectacol de balet și abia mă întorsesem cînd, spre marea mea mirare, a năvălit la mine Henry Bosman. Se clătina, ca și cum ar fi fost beat. A apucat deodată un scaun și, fără motiv, s-a aruncat asupra mea. Apărîndu-mă, i-am dat o lovitură de pumn în bărbie. A căzut și s-a lovit cu capul de colțul ascuțit al grilajului de la cămin. Am chemat îndată, prin telefon, pe doctorul Munro. Apoi am sunat la poliție. Așteptînd să vină medicul, am dat, pe cît am putut, un prim-ajutor rănitului. Apoi a sosit doctorul și a cerut să chem la telefon salvarea, ceea ce am și făcut. În clipa cînd Bosman s-a lovit de grilajul căminului și-a pierdut cunoștința și nu și-a mai revenit. A fost transportat la spital."

Blair arătă scaunul, care se afla printre celelalte dovezi materiale, în fața mesei președintelui. La cererea lui, unul dintre aprozi ridică scaunul.

— De scaunul acesta e vorba?

— Da. După ce acuzatul şi-a semnat declaraţia, l-am întrebat care e scaunul. El ni l-a arătat pe acesta.

— Şi ce-a fost pe urmă ?

— Am spus că pe scaunul acesta trebuie să se găsească amprentele digitale ale agresorului. El a spus că da, dar că vom descoperi de asemenea şi amprentele lui. Atunci am întrebat de ce ? Iar el a răspuns că atunci cînd l-a lovit pe agresor, acesta a scăpat scaunul, care s-a rostogolit şi acuzatul l-a prins.

— A explicat acuzatul de ce n-a arătat asta înainte, cînd i-aţi notat declaraţia ?

— Nu.

— Dar specialistul în amprente digitale a examinat acest scaun ?

— Da.

— Încă o întrebare, sergent : ai observat dumneata în faţa casei un automobil mic, roşu, cînd ai sosit la faţa locului ?

— Pe toată strada nu se afla nici un automobil.

— Dar cînd ai plecat ?

— Nici atunci.

Blair se aşeză la locul său.

LII

Turner puse şi el cîteva întrebări martorului.

— Dumneata ai sosit probabil curînd după ce s-a produs nefericita întîmplare ?

— Da.

— Înseamnă că acuzatul n-a întîrziat prea mult să vă cheme la faţa locului.

— Da, nu pot spune că a zăbovit.

— Iar cînd aţi sosit, după cîte înţeleg, el s-a străduit pe cît a putut să vă ajute să vă faceţi datoria ?

— Da, trebuie să recunosc că aşa e.

— Era foarte emoţionat, nu-i aşa ?
— Părea foarte tulburat. Trebuie să spun însă, că mirosea puţin a alcool.
— Puţin ?
— O da, foarte puţin. I-am atras atenţia şi a zis că a băut coniac chiar înainte de sosirea noastră, după întîmplarea cu Bosman.
— Şi aţi rămas mulţumit de explicaţia asta ?
— O da, nu se putea spune de loc despre el că era băut. Am mai arătat că acuzatul era treaz şi în depline facultăţi mintale.
— Cînd ai sosit dumneata nu l-ai mai găsit pe Bosman, aşa e ?
— După spusele acuzatului, salvarea şi doctorul plecaseră tocmai atunci.
— Înseamnă că dumneata n-ai fost martor la frămîntările prin care a trecut acuzatul în clipele acelea.
— Nu.
— Acum, dacă luăm drept bune afirmaţiile dumitale, sergent, acuzatul era foarte tulburat cînd vă spunea că nu s-a atins de ceainic şi de ceşti de la cină ?
— Da, am mai arătat aceasta. Părea foarte tulburat.
— Spune, sergent, dar se poate trage concluzia, din purtarea lui, că a încercat să ascundă ceva, să... trişeze ?
Sergentul nu răspunse.
— Înseamnă că era absolut sincer, da ?
Sergentul îşi muşcă buza.
— Nu pot să afirm un asemenea lucru.
— Dar, sergent, din vasta dumitale experienţă — Turner tuşi — îţi este fără îndoială cunoscut că atunci cînd un om e foarte tulburat e înclinat să greşească în detalii ? — Sergentul dădu şovăitor din cap. — Un om îşi poate aminti totul limpede numai atunci cînd începe să se linişteasca, aşa-i?
Sergentul dădu din umeri.

— Am mai spus că era foarte tulburat. Nu puteam doar să știu ce-i în capul lui.

— Dar cînd acuzatul a povestit mai tîrziu cum a prins scaunul era desigur mai liniștit ?

— Da.

— Dar cînd dumneata i-ai amintit că înainte de asta n-a pomenit de scaun, nu te-a rugat să treci amănuntul acesta în declarația lui ?

— Da, mi-a cerut.

— Și s-a oferit să-i iei amprentele digitale ?

— Da.

— Și părea pe deplin liniștit și echilibrat ?

— Da.

— Nădăjduiesc că nu vrei să afirmi, sergent, că mister Grant a născocit asta — mă refer la scaunul care a fost aruncat în el — că a născocit-o mai tîrziu ?

— Nu.

Turner ceru să i se dea ceștile și farfurioarele, și aprodul i le aduse îndată.

— Astea-s ceștile pe care le-ai văzut dumneata în noaptea aceea în locuința lui mister Grant ?

— Da.

— Te rog să examinezi cu atenție fiecare ceașcă.

Sergentul Kloppers începu să răsucească ceștile în mîini, în timp ce Anthony se uita pe rînd cînd la el, cînd la Turner, gîndindu-se ce întrebare va urma.

Jurații erau și ei intrigați.

Rar, ca și cum ar fi strecurat cuvintele, Turner întrebă :

— Poți descoperi urme de ruj de buze pe vreuna din cești ?

Cu gura căscată, încît i se zăreau dinții albicioși, Kloppers continua să întoarcă ceștile pe toate părțile. Trecu destul timp pînă rosti cu înfățișarea cea mai prostească :

— Nu.

— Acum dă mai departe, te rog, ceştile acestea juraţilor, îl rugă Turner cu un aer triumfător şi se aşeză la locul său, în timp ce juraţii se apucară să cerceteze nedumeriţi ceştile.

Pentru prima oară de la începutul procesului Anthony se simţi mai îmbărbătat. Însemna că lumea nu era întotdeauna împotriva lui. Dar cum a putut să scape din vedere o împrejurare atît de importantă ? Ar fi dat mult să afle ce avea de gînd să facă mai departe Turner.

Între timp, juraţii cerură din nou scrumiera ; cîţiva din ei aleseră mucurile pe care se păstraseră lămurit urmele rujului de buze, le priviră cu atenţie şi le apropiară de ceşti.

Anthony se întreba nedumerit de ce nu fusese pomenită pînă atunci declaraţia lui Bosman. Poate că acuzarea a hotărît să n-o mai prezinte ca probă ?

Se uită la Steve care şedea pe aproape. Cine ştie, poate că fratele său avea să se întoarcă la Port Elizabeth fără a fi silit să dezvăluie îngrozitoarea lor taină !

Următorul martor fu expertul pentru amprentele digitale. Declaraţia lui nu făcu procesul să înainteze cu nimic. Arătă că pe scaun s-au descoperit atît amprentele lui Bosman, cît şi ale lui Grant, iar locurile unde se aflau aceste amprente dau naştere la presupunerea că oricare dintre ei ar fi putut folosi scaunul ca armă.

Apoi fu citat agentul Brink, care fu şi el supus interogatoriului de către ambele părţi. Mărturia lui coincidea cu cele ce arătase sergentul. El susţinu că, deşi ceainicul nu era decît călduţ, totuşi nu încăpea îndoială în această privinţă.

În sfîrşit, acuzarea cită pe doctorul Steyn.

Şi deodată, Anthony îşi dădu seama că nu-i e sortit să i se împlinească nădejdile. Martorul acesta fusese chemat anume ca să dea citire declaraţiei lui Bosman. E drept că el îl asistase pe doctorul Munro în timpul operaţiei, dar declaraţia lui în

această privință nu interesa pe nimeni. Moartea fusese stabilită și nu era de loc negată de apărare.

Mărturia lui trebuia să răstoarne întregul mers al procesului, după cum putea răsturna și întreaga viață a lui Anthony. Căci dacă instanța hotăra să țină seamă de declarația lui Bosman, era nevoit să-l prezinte pe Steve ca martor.

— Sînteți unul dintre chirurgii spitalului? întrebă Blair.

— Da.

Medicul, un tînăr înalt, chipeș, era vădit tulburat. Se vedea că nu mai avusese niciodată prilejul să depună mărturie.

— Vă rog să arătați mai amănunțit ce ajutor medical i s-a dat pacientului?

Doctorul Steyn confirmă întru totul declarația doctorului Munro. După ce termină, Blair întrebă:

— Bolnavul și-a revenit în timp ce se afla sub observația dumneavoastră?

— Da. Chiar înainte de operație.

— Ce s-a petrecut atunci?

— Protestez, sări Turner de la locul său.

— Pe ce bază, mister Turner? întrebă sec judecătorul.

— Protestez să se dea citire în instanță oricărei declarații, pînă ce nu se va dovedi, așa cum cere legea, că bolnavul se găsea într-o stare desperată și că era conștient de moartea lui apropiată. Am cerut și la cercetările preliminarii să nu se treacă declarația lui Bosman în rîndul probelor.

— E limpede, încuviință judecătorul. Apoi se întoarse spre reprezentantul procurorului general:

— Veți fi nevoit, mister Blair, să-mi dați dovezi satisfăcătoare asupra lucidității bolnavului, înainte de a fi de acord să ascultăm declarația lui.

— Da, milord.

Blair frunzări niște hîrtii aflate în fața lui, scoase una dintre ele și o parcurse repede din ochi:

— Spune-mi, doctore, care era starea bolnavului

înainte ca el să-şi facă declaraţia ? Mă refer la starea lui fizică.

— Avea nevoie de o operaţie urgentă. Eram aproape convinşi că are o fractură a craniului.

— Înseamnă oare asta că...

— Protestez, milord, strigă Turner tăios. Ştiu că ilustrul meu coleg nu şi-ar permite niciodată să formuleze întrebări insinuante, dar vreau să-l împiedic totuşi să pună întrebări care ar putea, chiar şi într-o *oarecare* măsură, să-i sugereze martorului răspunsul.

— Ilustrul meu confrate s-a cam pripit cu concluzia, replică Blair. Întrebarea mea e cu totul nevinovată. Voiam să întreb dacă se putea deduce, pe acest temei, că starea bolnavului este gravă sau nu ?

Anthony strîngea şi desfăcea pumnii sub pupitrul din faţa lui. Palmele îi erau reci şi umede de sudoare. Se întreba cu nelinişte dacă doctorul Steyn se va mulţumi să răspundă că „starea era gravă", ceea ce n-ar fi fost de ajuns pentru ca instanţa să cerceteze declaraţia lui Bosman. Conform legii, se cerea ca bolnavul să-şi dea limpede seama că nu mai este nici o nădejde de vindecare. Inima lui Anthony bătea cu desperare. Ar fi fost prea uşuratic să speri că Blair nu e pregătit şi că nu va şti să învingă această piedică — pînă şi un copil putea să înţeleagă asta. Fără îndoială că el a chibzuit totul cu grijă înainte de a se hotărî să prezinte declaraţia decedatului ca probă la proces.

— În cazul acesta nu pot decît să fiu de acord, consimţi Turner.

— Continuaţi, mister Blair, îl invită judecătorul.

— Aşa încît, doctore, starea sănătăţii bolnavului era atît de serioasă cum spuneaţi, sau nu ?

— Da, fractura craniului este un lucru fără îndoială grav. Ea este urmată adesea de hemoragie, iar uneori şi de lezarea ţesutului cerebral. În cazul de faţă aşa s-a şi întîmplat.

Anthony lăsă capul în jos şi-şi pironi ochii în podeaua de scînduri.

— Socoteaţi că bolnavul ar fi putut scăpa cu viaţă ?

— După părerea mea, întreaga situaţie era extrem de nefavorabilă pentru el. Am rămas foarte mirat cînd am văzut că-şi revine şi că e în stare să dea o declaraţie.

— Ce a arătat operaţia ?

— Că bolnavul a avut o hemoragie puternică, care a cuprins o mai mare porţiune de creier decît am presupus noi. Operaţia a arătat că nu mai e aproape nimic de făcut. De altfel, şi autopsia a confirmat aceasta.

Anthony încerca senzaţia că a fost vîrît într-un sac şi că vorbele doctorului, aidoma unor sfori, leagă strîns gura acestui sac. Nu-i mai rămînea altceva de făcut decît să aştepte supus pînă cînd va fi aruncat în rîu. Dar nu, nu era încă totul pierdut. Principalul nu era starea fizică, ci cea sufletească a bolnavului în clipa cînd a făcut declaraţia.

— Declaraţia aceasta — urmă necruţător Blair, ţinînd documentul în faţă — cuprinde tot ce a spus bolnavul ?

— Nu, nu totul. Cînd bolnavul şi-a revenit, a întrebat unde se găseşte. În momentul acela mă aflam chiar eu la căpătîiul lui împreună cu sora Jacobs şi i-am răspuns că e la spital. Atunci ne-a declarat că vrea să ne povestească tot ce s-a petrecut. Avea o voce slabă şi se întrerupea mereu. Şi-a dus mîna la cap, dar am apucat să i-o prind şi nu l-am lăsat să-şi pipăie rana. Atunci a spus : „Aduceţi o hîrtie şi notaţi tot ce-o să vă povestesc." Am traversat camera, am deschis sertarul şi am scos blocnotes-ul. Auzindu-l cum gemea, am alergat la căpătîiul lui. „Mai repede, a şoptit el, căci o să mor."

Iată, acum sacul era închis. Era sfîrşitul. Ce-ar mai putea cere instanţa ? Ca în vis, Anthony auzi

cum Turner încearcă din răsputeri să-l încurce pe doctor. Începu un interogatoriu de ambele părţi, dar nu dură mult. Avocatul căuta, zadarnic însă, să-l silească pe medic să afirme că Bosman fusese în delir. Observă chiar că prea zelos ceruse Bosman să i se aducă hîrtie şi să i se noteze declaraţia, şi încercă să pună la îndoială diagnosticul lui Steyn privitor la starea gravă a sănătăţii bolnavului. Turner susţinea că aceasta era părerea personală a medicului, care ar fi putut să greşească, ceea ce nu l-ar fi putut împiedica pe bolnav să se facă bine. Îl întrebă apoi pe Steyn dacă îşi aminteşte cu exactitate cuvintele lui Bosman: „Mai repede, căci am să mor", şi de ce nu s-a pomenit nimic despre asta la cercetările preliminare sau în declaraţia lui Bosman. Dar toate strădaniile lui Turner nu duseră la nimic. Judecătorul era vădit satisfăcut de dovezile prezentate.

Anthony îşi pierdu repede interesul pentru desfăşurarea procesului. Acum nu mai avea rost să-i urmărească toate momentele. Auzi doar nedesluşit cum Turner protesta împotriva publicării declaraţiei lui Bosman, susţinînd că apariţia unei „noi probe" într-un asemenea stadiu al procesului contravine practicii juridice şi că apărarea trebuie să fie din timp încunoştiinţată de toate elementele procesului.

Ca prin ceaţă, Anthony văzu cum judecătorul clatină din cap în semn că nu e de acord, şi-l auzi pe Turner bombănind ceva despre dreptul său de a protesta împotriva hotărîrii judecătorului la Curtea de Apel din Bloemfontein. Dar ce cîştiga prin asta? Apelul nu se putea face decît după terminarea procesului. Iar pînă atunci totul va fi pierdut pentru el. Pînă atunci toată lumea avea să afle că între el şi Steve (Anthony nici nu îndrăzni să se uite la fratele său) există legături de rudenie.

Îşi simţea creierul amorţit. Citatele somităţilor juridice, aduse din belşug de Turner, îi păreau

acum cu totul prostești. Cînd însă judecătorul, întorcîndu-și fața de ascet spre reprezentantul procurorului general îi spuse: „Curtea e lămurită, mister Blair. Nu mai e nevoie să luați cuvîntul", fruntea lui Anthony se acoperi de o sudoare rece și cu greu izbuti să înghită saliva, atît de uscat îi era gîtul.

Medicul citi juraților declarația lui Bosman. Pentru Anthony ea suna ca o condamnare la moarte. Jurații știau acum, din declarația lui Bosman, că acesta venise la Anthony bănuind că la el se află Jean, pe care socotea de datoria lui s-o scape de propria-i nechibzuință, știau că în fața casei se afla mașina lui Anthony. Cu deosebită atenție ascultară ei partea unde se spunea că Bosman a auzit strigătul lui Jean, iar Grant a apucat scaunul și s-a aruncat spre el, căutînd să-l lovească în cap; Bosman a evitat lovitura, dar Grant și-a făcut vînt din nou și de astă dată l-a izbit în umăr.

Nu e oare indiferent cum se vor desfășura mai departe lucrurile? se gîndea Anthony. Ce rost mai avea să apeleze la o instanță superioară pentru încetarea urmăririi? Și-apoi, mai avea oare vreo importanță aceasta? Nu-i era oare totuna, devreme ce Steve va apare curînd în rolul de martor? Era oare cineva în stare să rețină mîna soartei? Tot ce i se întîmplă omului este prevăzut încă înainte de nașterea lui. Și toate se petrec după un plan dinainte stabilit. Cît era de adîncă înțelepciunea grecilor antici, care au creat mitul celor trei Parce!

Instanța întrerupse ședința pentru pauza de prînz...

LIII

Ora de pauză Anthony și-o petrecu cu Turner, în biroul acestuia. Se aduse ceai cu tartine, dar Anthony aproape nu se atinse de ele.

— Să ceri încetarea urmăririi acum, bineînțeles că nu mai are rost, rosti gînditor Turner. Drept să spun, nu știu ce sfat să-ți dau. Trebuie să ne gîndim cum să respingem problele *prima facie*.

— Dar dacă o citam pe Jean Hartley, care o să arate că n-a fost în seara aceea la mine? Au s-o creadă, mai ales după ce dumneata ai atras atenția că ceștile nu au urme de ruj.

— Vrei să ieșim la capăt fără fratele dumitale?

— Da. Dumneata ce părere ai?

— Mă tem că o să pară foarte suspect. Oricine și-ar putea închipui că încerci să scapi de interogatoriu.

— Dar dacă aș vorbi numai eu și l-am lăsa la o parte pe fratele meu?

— Ca să susții versiunea pe care ai declarat-o poliției, cum că erai singur? — Anthony tăcea. — Nu poți spune că erai singur. Ar fi un jurămînt fals. Nu, cînd vei face depoziția, va trebui să povestești totul așa cum a fost. Absența rujului de buze pe cești poate fi folosită ca dovadă că prietena dumitale n-a băut din ele ceai nici la miezul nopții, nici la ora șase, dacă bineînțeles ea folosește rujul, cum de altfel pare să fie în realitate. — Anthony dădu afirmativ din cap. — Cu alte cuvinte, în timpul nopții nu erai cu fata care a fumat țigările, ci mai degrabă cu un bărbat. După cum vezi, am pregătit terenul pentru achitarea dumitale, dacă ești gata să recunoști că la dumneata se găsea un bărbat. Mărturisesc că e cam tîrziu să negi declarația făcută poliției, că ai fost singur, dar cred că se poate justifica de ce ai procedat astfel.

— Sergentul a arătat doar că eram foarte tulburat.

— Da, și mi se pare că jurații au și ajuns la concluzia că dumneata ascunzi ceva. Cît timp n-au văzut ceștile, au crezut că la dumneata se afla Jean Hartley sau o altă fată, a cărei prezență voiai s-o ascunzi față de Bosman. Acum însă se simt oa-

recum încurcați. Căci cele arătate de dumneata nu corespund faptelor și nici declarației lui Bosman. El susține că a auzit vocea lui Jean. Și deși afirmațiile lui pot fi puse la îndoială, de vreme ce se știe că a băut mai mult, totuși, deocamdată varianta lui coincide întru totul cu faptele — afară doar de lipsa rujului de buze pe cești, ca și faptul că nu s-a găsit nici o urmă pe corpul lui care ar putea dovedi că dumneata l-ai lovit în umăr cu scaunul sau cu cine știe ce alt obiect. — Anthony dădu afirmativ din cap. — Înțelegi, s-a nimerit că tocmai în seara aceea dumneata ai fost cu Jean la spectacol. În felul acesta, multe lucruri vorbesc în favoarea acuzării și de aceea cred că, dacă nu vei depune mărturii, juriul te va socoti vinovat. Dar dacă vei accepta să depui mărturie, vei fi obligat să spui numai adevărul. Iar a spune adevărul înseamnă să-l chemi ca martor pe fratele dumitale. În cazul acesta vei fi cu siguranță achitat. Toți își vor da seama că Bosman a mințit susținînd că a auzit un strigăt de femeie. În afară de asta, apariția fratelui dumitale va lămuri de ce ai afirmat în fața justiției și a doctorului Munro că erai singur și de ce nu i-ai dat drumul lui Bosman în dormitor. Atunci toți vor înțelege de ce nu s-au găsit urme de ruj și unde a dispărut mașina dumitale din fața casei.

Anthony își pierduse de tot curajul. Se uita spre fereastră cu un aer deznădăjduit, neajutorat.

— Dacă vei proceda sau nu așa — urmă Turner — rămîne s-o hotărăști dumneata. Pot spune numai un singur lucru : dacă apelezi la mărturia fratelui dumitale, cîștigi procesul. Dar hotărîrea te privește numai pe dumneata.

Anthony scoase o țigară, o aprinse și trase cîteva fumuri înainte de a răspunde. Apoi rosti :

— Pot fi acuzat de omor prin imprudență ?

— Nu. Dar dacă nu depui mărturie și vei fi socotit vinovat conform versiunii expuse în decla-

rația lui Bosman, înseamnă că, după părerea juraților, dumneata ai căutat să-l lovești cu scaunul în cap. Și asta va fi considerată drept crimă, indiferent că intenționai să-l omori ori că nu te-ai gîndit la consecințele faptei dumitale. Și în ambele cazuri pedeapsa e aceeași, căci fapta se consideră crimă cu premeditare.

— Dar nu există nici o probă care să arate că i-am dat lovitura de care vorbești.

— Nu cred ca aceasta să aibă vreo importanță. Lovitura putea numai să-l facă să-și piardă echilibrul, iar restul s-a produs pentru că era beat.

Anthony se ridică și începu să se plimbe prin odaie.

— Și-afară de asta, faptul că nu depun mărturie îi va dăuna și lui Jean, nu-i așa?

— Desigur. — Turner își strînse buzele, își împreună tacticos vîrfurile degetelor și-și aținti privirea în tavan. — Lipsa mărturiei dumitale va părea fără îndoială suspectă. S-ar putea crede că Jean Hartley a fost într-adevăr la dumneata, oricît ar nega ea acest lucru. Chiar și lipsa urmelor de ruj pe cești poate fi explicată. La urma urmei, după ce te săruți e îndoielnic să mai rămînă mult ruj pe buze. Și Blair, fără îndoială, va specula asta.

— Cred că ai dreptate. Ar ieși prost.

Anthony tăcu. Apoi se apropie de geam și cu o mișcare stîngace strivi țigara pe pervaz. Se întoarse și-l privi pe Turner. Chipul îi era mohorît, dar plin de hotărîre.

Turner ridică din sprîncene și se lăsă pe speteaza scaunului.

— Bine, dacă-i vorba de adevăr, adevăr să fie! declară Anthony. Am să le arăt tot!

— N-aș vrea să te silesc s-o faci, Grant. După părerea mea însă, n-ai altă ieșire.

Adevărul! Ce valoare poate avea adevărul în lumea asta, unde toate noțiunile sînt inversate, se gîndea Anthony. Nu ar fi fost mai cinstit într-un

asemenea caz să spună un neadevăr și să scape din încurcătură, decît să arate ceea ce oamenii numesc adevăr?

— Cred că Blair va încerca să demonstreze că dumneata erai îndrăgostit de Jean Hartley — spuse Turner — sau, în orice caz, că ea era îndrăgostită de dumneata. Bagă de seamă, pînă acum el n-a scăpat nici un cuvînt despre legăturile dintre voi doi; despre ele nu se pomenește decît în declarația lui Bosman. În clipa cînd o să-ți faci depoziția el va încerca să te strivească. Se înțelege că poți explica lucrurile vorbind despre tînăra cealaltă, prietena dumitale. Cred că nu vei fi silit cu tot dinadinsul să-i dezvălui numele. — Anthony dădu din cap, arătînd că e de aceeași părere. — Iar acum ar trebui să stăm de vorbă cu... hmm... fratele dumitale. Vom chibzui încă o dată împreună cu el declarațiile voastre și poate găsim un mijloc să ascundem că e fratele dumitale.

LIV

Cînd Anthony, însoțit de Turner, se întoarse în sala tribunalului, i se păru că a intrat într-un cuptor. Nici dimineața nu fusese prea răcoroasă, dar căldura înăbușitoare de la prînz voia parcă să te convingă că vara s-a înscăunat temeinic. Pudra de pe obrazul femeilor se prefăcuse într-o pastă; bărbații își trăgeau mereu gulerul cămășii, ca să-și răcorească cît de cît trupul înfierbîntat. Dar, cu toate acestea, oamenii nu se clinteau din loc, curioși să vadă cum se vor sfîrși pînă la urmă lucrurile.

De îndată ce judecătorul și jurații își ocupară locurile, se ridică Turner.

— Vă rog să îngăduiți audierea primului nostru martor: miss Jean Hartley.

Doamnele din societate încetară să mai șușotească și-și întinseră gîturile ca s-o vadă pe Jean, care, țăcănind cu tocurile în dușumea, ieșise în față. În timp ce urca la bara martorilor, își ținea capul dat pe spate cu un dispreț sfidător. Anthony însă vedea lămurit în ochii ei că se teme. Purta o rochie gri, bine croită. Pălăria micuță se pierdea în fuiorul des al părului negru.

Jean se agăță de bară cu mîinile înmănușate, aruncă o privire fugară spre mulțimea uriașă care umplea sala și păru că se clatină ușor. În clipa aceea, grefierul se ridică și-i ceru să-și spună numele. Jean se întoarse spre el și simți că mișcarea aceasta îi redă stăpînirea de sine.

Femeile din sală așteptau cu sufletul la gură să audă mărturisiri despre tainicele întîlniri nocturne de la locuința lui Anthony, despre legăturile vinovate dintre cei doi sau chiar despre un avort. Altele, arzînd de o curiozitate bolnăvicioasă, se pregăteau să asiste la o poveste asemănătoare propriei lor vieți desfrînate.

Le aștepta însă o cruntă dezamăgire. Jean susținu cu hotărîre că n-a fost niciodată la Anthony. Aproape țipa.

— Niciodată, niciodată, înțelegeți ! Vă spun că niciodată n-am fost acolo. O asemenea bănuială e pur și simplu revoltătoare.

— Dar decedatul susținea că v-a auzit vocea, miss Hartley, observă batjocoritor Blair.

— N-a auzit nimic. Nu putea să audă. Vă spun doar că nu eram acolo.

— Cum explicați în cazul acesta declarația lui ? Ce nevoie avea un muribund să mintă ?

— A fost pur și simplu nebun ! Nebun de-a binelea !

Își pierduse stăpînirea de sine. Cei din sală rămaseră cu gura căscată, auzind-o cum vorbește de fostul ei adorator. Buzele ei subțiri se subțiară și mai mult, gura i se crispă de mînie.

— Ce înțelegeți prin „nebun" ?

— Ah, Doamne, întotdeauna a fost cît se poate de bănuitor și gelos. Cel mai mic fleac din partea mea putea stîrni o adevărată furtună.

— Bine. Să trecem la acuzat. Susțineți că n-ați fost în locuința lui ?

— Nu, v-am spus doar...

— Bine, dar... nădăjduiesc că mă veți ierta că mă ating de problemele dumneavoastră intime... erați doar îndrăgostiți unul de altul. Vreau să spun, dumneata și acuzatul...

— Milord — se adresă ea tînguitor judecătorului — sînt obligată să răspund la această întrebare ?

— Mă tem că da, miss Hartley, rosti el solemn. Întrebarea aceasta ni se pare că are o directă legătură cu procesul.

Jean lăsă ochii în jos și tăcu o clipă.

— Da, eram îndrăgostiți unul de altul. Dar atît. Mai mult n-a fost nimic între noi. Nimic !

Anthony se uită la jurați. Doi dintre ei își șopteau ceva. Cu toții păreau uimiți, dar sinceritatea lui Jean făcuse vădit impresie asupra lor.

Anthony se lăsă pe speteaza scaunului și ascultă mai departe. Era caraghios de ciudat cu cîtă liniște filozofică privea totul. Parcă ar fi fost la teatru și ar fi asistat la un spectacol — o dramă sau o tragedie pe care a citit-o și, prin urmare, știe cum se termină. Iată, va trece foarte puțin timp și la bara martorilor va urca Steve. Apoi el însuși. Anthony își va depune mărturia, dezvăluind judecătorului, juraților, societății, lumii întregi povestea vieții lui ; dar, în același timp, al doilea „eu" al său va continua să stea ca mai înainte în sală, în mijlocul publicului, cu mîinile încrucișate pe piept. Anthony Graham — spectatorul, îl va urmări cu o liniște netulburată pe Tonny Grant — eroul unei drame omenești, care apare în rol de martor.

Se uită la corespondenţii care-şi notau grăbiţi declaraţiile martorilor. Curînd toate acestea vor apare în pagina întîia a ediţiilor de seară. Nu departe de el şedea un ziarist scund, cu ochelari; peniţa îi alerga cu furie pe hîrtie. În timp ce scria, îşi mişca maxilarele de parcă ar fi mestecat, iar ochii mici apăraţi de lentilele strălucitoare ale ochelarilor se mutau mereu de la hîrtie la vorbitor şi înapoi. „Scrie, scrie, se gîndea Anthony. În curînd ai să auzi ceva cu adevărat senzaţional, ceva despre care într-adevăr or să urle toate ziarele."

Zîmbi chiar, atunci cînd Turner se ridică şi rosti solemn:

— Mister Graham!

Ca la o comandă, toate capetele se întoarseră pentru a-l privi pe martorul următor. Paşii repezi ai lui Steve răsunau puternic în liniştea ce se lăsase în sală. Urcă treptele şi gardianul închise portiţa după el. Steve se sprijini de bară, se îndreptă din spate şi privi spre judecător. În ciuda unor trăsături caracteristice — ochii negri, degetele prelungi, pielea oacheşă şi obrajii supţi — asemănarea dintre ei doi e evidentă, gîndi Anthony.

— Numele şi pronumele dumneavoastră întreg! ceru grefierul.

— Steven Graham.

— Juraţi că mărturiile pe care le veţi depune vor cuprinde adevărul, adevărul adevărat şi numai adevărul? Spuneţi: „Aşa să-mi ajute Dumnezeu" şi ridicaţi mîna dreaptă.

— Aşa să-mi ajute Dumnezeu.

— Unde locuiţi, mister Graham? întrebă la rîndul său Turner.

Steve îşi dete adresa din Port Elizabeth.

— Dar în timpul cînd s-a petrecut întîmplarea nefericită vă aflaţi la Capetown?

— Da, milord.

— Aţi venit aici pentru cîteva zile?

— Da.

— Sîmbătă seara, în ziua despre care e vorba, erați în vizită la acuzat, la mister Grant?

— Da.

— La ce oră ați venit la el?

— Era aproape de miezul nopții.

În sală se stîrniră șoapte de mirare.

— Ce v-a făcut să-l vizitați atît de tîrziu?

— A doua zi dimineață, duminica, trebuia să plec în zori la Port Elizabeth și n-aveam cînd să-l mai văd pe mister Grant.

— Dar unde era mister Grant sîmbătă seara?

— Nu era acasă. După cîte știu, însoțise pe cineva la un spectacol de balet.

— Dumneavoastră ați venit la el înainte de a se întoarce dînsul?

— Da, ne-am înțeles prin telefon că va lăsa ușa descuiată.

— Cînd a venit mister Grant acasă?

— Puțin timp după mine.

— Ce ați făcut pe urmă, după ce a venit el?

— Am stat de vorbă, apoi el a pregătit ceaiul și ne-am așezat să luăm o gustare.

— Vă amintiți ce ați mîncat?

— Da, chifle cu unt și sardele.

— Și ați băut amîndoi ceai?

— Da.

— Unde era ceainicul?

— Pe masă, împreună cu celelalte obiecte.

— Liniște! urlă aprodul.

Anthony privi în jur. Toți erau uimiți de aceste declarații, mai cu seamă Blair, care nota ceva, cu furie.

— Și ce s-a întîmplat după aceea? urmă Turner.

— Am discutat cam o oră, apoi deodată am auzit că cineva deschide ușa. — Steve se uită la Anthony și o clipă în ochii lui fulgeră neliniștea. — Am auzit cum a scîrțîit clanța ușii. Ne găseam după draperii, în jumătatea din fund a camerei.

Turner îi întinse planul și fotografiile interiorului și Steve arătă juraților unde se afla.

— Pe urmă ?

— De acolo se auzea totul. Am auzit o voce de bărbat. Mister Grant l-a salutat pe musafir și l-a întrebat cărui fapt datorează o vizită atît de ciudată. Cel care intrase a spus că a venit să lămurească unele lucruri. Apoi l-am auzit cum a spus : „Două țigări în întuneric ?" Și pe urmă : „Ceaiul în doi ?"

— Știați dumneavoastră cine era omul acela ?

— Nu, glasul acela nu-l mai auzisem niciodată.

— Era o voce normală sau...

— Nu, mi s-a părut puțin înăbușită ; ai fi zis că vizitatorului i se împleticea limba ; deși s-ar putea să fi fost felul lui de a vorbi.

— Ei, și ce s-a întîmplat pe urmă ?

— Mister Grant a spus că nu înțelege la ce face aluzie, iar celălalt a declarat că nu se lasă păcălit cu una cu două și că știe cine se află la mister Grant. Apoi a spus : „Ai adus-o la dumneata pe Jean." Atunci mister Grant l-a întrebat dacă nu cumva și-a ieșit din minți. Iar vizitatorul a insistat: „Ei, dacă greșesc, e ușor s-o dovedești — lasă-mă să trec dincolo." Mister Grant nu i-a dat drumul. Atunci necunoscutul a început să rîdă și a mormăit ceva în sensul că, deși n-o socotea pe Jean în stare să intre în locuința unui bărbat, totuși nu se îndoiește că ea se găsește la mister Grant. Și deodată a strigat : „Ieși odată, Jean !" Atunci mister Grant... Să continui sau e de ajuns ?

— Continuați, continuați... povestiți cu cuvintele dumneavoastră ce s-a mai întîmplat.

— Mister Grant a spus că Jean nu e la el. Atunci vizitatorul l-a făcut mincinos și a cerut să fie lăsat să intre după draperii. Mister Grant a declarat că locuința îi aparține și l-a rugat să plece cu binele, pînă n-o să fie dat afară. I-a spus : „Ești beat, du-te acasă și te culcă." Omul a amenințat că intră cu

forța. S-a auzit zgomotul unei lupte, am dat la o parte draperiile și am privit.

— Și ce ați văzut?

— Necunoscutul a încercat să-i dea un pumn lui mister Grant.

Turner îi transmise un obiect aprodului și acesta i-l înmînă lui Steve.

— Recunoașteți pe omul din fotografie?

— Da, milord. Este chiar persoana aceea.

— Vă rog să transmiteți fotografia înălțimii sale. Fotografia aceasta, milord, va fi ulterior recunoscută ca aparținînd victimei. Ești bun să ne spui, mister Graham, ce s-a petrecut mai departe?

— Mister Grant a evitat lovitura și omul a căzut pe dușumea. Dar s-a ridicat îndată. Nu se ținea prea bine pe picioare. Deodată a apucat un scaun, l-a ridicat în sus și s-a aruncat asupra lui mister Grant. Acesta l-a izbit în bărbie, chiar în locul unde avea lipit un plasture. Lovitura a fost atît de puternică, încît omul a scăpat scaunul, dar mister Grant l-a prins.

Anthony observă că Steve spune dinadins „mister Grant", iar nu simplu „Grant" sau „acuzatul", în timp ce musafirului nepoftit nu-i spune altfel decît „necunoscutul" sau „omul".

— Cum a prins scaunul?

— Cu mîna. L-a apucat cam așa.

Și Steve arătă cum anume, luînd scaunul din mîinile aprodului, care stătea în dreptul barei pentru martori.

— Ei, și victima?

— S-a împiedicat de un taburet și a căzut cu fața în jos, pe dușumea. În cădere s-a lovit cu capul de grilajul căminului. L-am examinat și am descoperit o rană deasupra ochiului stîng. Omul mirosea puternic a alcool.

Anthony se uită la Jean. Era palidă ca o coală de hîrtie.

— Și pe urmă?

— Mister Grant a chemat medicul și poliția și mi-a spus că pot pleca. Mi-a înmînat cheia de la mașina lui, care se afla în fața casei, și mi-a dat voie să mă folosesc de ea, cu condiția ca dimineața să i-o aduc înapoi.

— Și ați plecat ?

— Da.

— Înainte de sosirea medicului și a poliției ?

— Da.

— Acum o ultimă întrebare, mister Graham. Bosman a făcut înainte de moarte o declarație, în care afirmă că a auzit din dormitor un țipăt de femeie. Se afla vreo femeie acolo ?

— Nu, milord.

— Dar mai era cineva înăuntru afară de dumneata ?

— Nu, milord.

— Dumneata n-ai țipat ?

— Nu.

— Dar, în general, ai dat vreun semn de viață ?

— Nu, am tăcut tot timpul.

— În declarația sa, Bosman afirmă mai departe că Grant a apucat un scaun și s-a aruncat asupra lui. E adevărat ?

— Minciună !

Anthony se uită la jurați, dar înfățișarea lor nu arăta dacă îl cred sau nu pe Steve.

— Apoi în declarație se spune că Grant a ridicat scaunul, căutînd să-l lovească în cap și că Bosman a apucat să i-l smulgă din mîini ; atunci Grant, prinzînd din nou scaunul, l-a ridicat și de data asta l-a lovit în umăr, iar Bosman a căzut.

— Cea mai sfruntată minciună ! — Steve vorbea liniștit, cu glas plin de hotărîre. — Mister Grant n-a luat nici un scaun. L-a prins numai din zbor și l-a pus îndată pe dușumea.

— Dumneata afirmi că Bosman a fost acela care a apucat scaunul și s-a aruncat asupra lui Grant ?

— Da.

— Ești absolut convins de asta ?

— Absolut.

Turner se așeză. Anthony se gîndi cu cîtă iscusință a condus interogatoriul, evitînd cu dibăcie să pomenească măcar că Steve ar fi fratele lui. Dar cît va dura oare asta ? Iată-l pe Blair cum se ridică, îndreptîndu-și roba. Nervii lui Anthony erau încordați ca niște strune. Îi venea să-i strige lui Steve : „Hai odată ! Spune-le că ești fratele meu ! Spune-le ! Spune-le tot adevărul !"

Dar nici starea asta nu dură mult. Curînd izbuti să se stăpînească. Cu brațele încrucișate strîns, așteptă liniștit ca Blair să-i ia lui Steve interogatoriul.

LV

Cîteva clipe domni tăcerea. Părea că Blair nu știe cu ce să pornească atacul asupra martorului. Și deodată începu :

— Vă aflați la acuzat în noaptea de care e vorba ?

— Da.

— Ați băut ceai ?

— Da.

— Și ați fumat, lăsînd pe țigări urme de ruj ?

— Nu fumez.

— Știți cine a fumat acele țigări ?

— Nu. Mucurile se aflau în scrumieră cînd am venit.

— Spuneți-mi, mister Graham, îmi puteți explica ce v-a îndemnat să-l vizitați pe acuzat la o oră atît de nepotrivită ?

— Am mai spus că era singurul prilej cînd ne puteam întîlni.

— De ce ?

— Trebuia să plec în zori la Port Elizabeth... cu o mașină.

— Cum să interpretez cuvintele dumneavoastră, că era singurul prilej cînd vă puteaţi întîlni ? Cînd aţi sosit din Port Elizabeth ?

— Mă aflam în oraş de două zile. Am sosit joi după-amiază.

— În cazul acesta de ce, dacă ţineaţi neapărat să vă vedeţi cu acuzatul, aţi amînat întîlnirea pentru ultima clipă ?

— Eram ocupat.

— Şi ziua şi noaptea ?

— Da.

— Ce spuneţi, mister Graham ? Şi, mă rog, ce fel de treabă era aceea care vă răpea tot timpul ?

Steve se aplecă sfidător înainte.

— Am participat la o conferinţă.

— Ce conferinţă ?

— Pentru organizarea unor mitinguri de protest împotriva segregaţiei.

— Şi cine erau participanţii ?

— Delegaţi ai diferitelor organizaţii din întreaga ţară.

— Ce fel de organizaţii ?

Steve şovăi. Apoi răspunse :

— Diferite organizaţii ale neeuropenilor.

— Cine a convocat această conferinţă ?

— Sînt obligat să răspund la întrebările acestea, milord ?

— Protestez, interveni Turner. Nu sîntem la un proces politic. Ce legătură au întrebările acestea cu procesul nostru ?

— Bine, consimţi Blair. Să lăsăm amănuntele. Voiam numai să mă conving în ce măsură ne putem încrede în martor, milord. Bine, să admitem că martorul a participat într-adevăr la conferinţă. — El se întoarse din nou spre Steve. — Şi conferinţa asta v-a răpit tot timpul ?

— Da. A început joi seara şi a ţinut toată vinerea şi sîmbăta.

Deodată, Steve începu să tușească. Anthony își aminti cum tușise în noaptea aceea, la el acasă. De astă dată criza era mult mai puternică, o tuse seacă, răsunătoare. Steve se lupta desperat s-o învingă, acoperindu-și gura cu batista. Toți așteptau tăcuți. În uriașa sală a tribunalului încinsă ca un cuptor, tusea lui răsuna ca niște detunături de armă — la început des, apoi din ce în ce mai rar.

Aprodul îi aduse lui Steve un pahar cu apă; el o bău cu înghițituri mici, în timp ce pieptul îi sălta greoi, de parcă ar fi alergat.

— N-ați vrea să stați jos? întrebă judecătorul.

— Nu, vă mulțumesc, milord.

Și Steve, dregîndu-și glasul, se întoarse din nou spre Blair.

— Nu înțeleg prea bine, mister Graham, urmă Blair. Dumneata, un mulatru, vii în vizită la acuzat la o oră atît de neobișnuită. În ce scop?

— Voiam să discut cu el anumite chestiuni.

— Noaptea? În zori?

Cîțiva dintre jurați prinseră să zîmbească.

— Da.

— Bine, dar ce anume?

— Chestiuni personale.

— Perfect, nu insist, dar probabil voi fi nevoit să mai revin. Puteți să-mi explicați de ce auzim de-abia acum că învinuitul a avut un musafir în noaptea aceea? După cîte știu, a declarat poliției că era singur.

Steve dădu din umeri.

— Răspundeți la întrebare! urlă Blair.

— Dar în ce constă întrebarea dumneavoastră? întrebă judecătorul cu răceală.

Blair ezită. Părea încurcat de întorsătura atît de stranie a procesului prin apariția acestui martor neașteptat, care, ori mințea cu nerușinare, ori spunea adevărul.

— Aş vrea, milord, ca martorul să explice de ce aflăm abia acum despre vizita lui la locuinţa acuzatului.

— Şi cum ar putea martorul să explice acest lucru ? se răsti judecătorul.

— Bine, milord, am să pun problema altfel. — Blair se întoarse spre Steve. — De ce acuzatul, judecînd după vorbele dumitale, a încercat să-l împiedice pe Bosman să intre în dormitor ? De ce nu voia ca dumneata să fii văzut de Bosman ? — Steve tăcea. — Vreţi să repet întrebarea ? Perfect. De ce acuzatul nu voia să fie surprins în tovărăşia dumitale ?

— Asta îl priveşte pe el.

— Pe cine, pe el ?

— Pe fra... — Steve se prinse cu amîndouă mîinile de bară, ca şi cînd ar fi vrut să reţină cuvîntul care fusese cît pe ce să-i scape de pe buze. — Îl priveşte pe mister Grant.

— Ce... pe cine ? Ce-aţi vrut să spuneţi ? Vorbiţi odată !

Steve tăcea.

— Mister Graham, acuzatul a declarat el însuşi poliţiei că a fost singur în seara aceea. Ori minţi dumneata, ori el. Care din voi minte ?

— Eu nu mint.

— În cazul acesta acuzatul a minţit poliţia ?

— Nu pot să afirm nimic. Nu ştiu. Cînd a sosit poliţia, nu mai eram acolo.

— Dar unde eraţi ?

— Plecasem. Am mai spus doar.

— Unde aţi plecat ?

— La gazda unde locuiam.

Steve îşi dădu adresa din Capetown.

Blair tăcu o clipă, apoi urmă :

— Puteţi să-mi explicaţi de ce acuzatul a declarat că a fost singur, cînd în realitate eraţi cu el ?

— Drept să spun, nu ştiu ; mai precis... eu... eu...

— Ei, hai odată, spuneţi totul.

Steve era vădit tulburat. Îşi mută privirea de la avocatul care-l interoga la juraţi ; aceştia zîmbeau cu neîncredere. Obrazul lui, în ciuda culorii închise, era palid ; vorbea întretăiat, rostind anevoie cuvintele.

— Recunoaşteţi că înainte de a depune mărturie aţi jurat să spuneţi adevărul ?

— Da.

— Dar cunoaşteţi consecinţele sperjurului ?

Nici un răspuns.

— Vă dau încă o posibilitate, mister Graham, să ne mărturisiţi adevărul. Aţi fost în noaptea aceea în locuinţa acuzatului sau nu ?

Steve se uită ţintă la Blair şi răspunse liniştit :

— V-am spus adevărul. Am fost noaptea aceea în locuinţa lui mister Grant.

— Chiar în timpul cînd a intrat la el răposatul mister Bosman ?

— Da, eram acolo şi am văzut totul, aşa cum v-am arătat.

— O clipă ! Aţi afirmat că vă aflaţi după draperii cînd a intrat mister Bosman, nu-i aşa ?

— Da, întocmai.

— Aşa încît n-aţi văzut cum a intrat el ?

— Nu.

— Dar cînd l-aţi văzut prima oară ?

— Cînd am auzit zgomotul bătăii.

— Şi tot timpul, pînă în clipa aceea, vă aflaţi după draperii şi n-aţi văzut nimic ?

— Da.

— Şi ce făceaţi acolo ? întrebă Blair, ştergîndu-şi cu batista faţa asudată.

— Nimic.

— Ce tot vorbiţi ? Cum nu făceaţi nimic ?

— Ascultam discuţia dintre mister Grant şi musafirul nepoftit.

— Nu, nu, nu. Vreau să zic, înainte de a intra acesta. Ce făceaţi ? Susţineţi că vă aflaţi în dormitor cînd aţi auzit pe cineva intrînd ?

— Da.
Blair îi dădu din nou planul locuinței.
— Arătați-mi exact unde vă aflați?
— Vreți să știți unde mă aflam înainte de venirea lui Bosman? întrebă Steve, cercetînd planul.
— Da. Unde erați, mister Graham?
— Eram culcat pe pat.
— Cum pe pat? Pe patul cui?
Anthony văzu uimirea zugrăvită pe chipurile celor din jur. Turner părea și el surprins. Ce păcat, se gîndi Anthony, că Steve n-a pomenit nimic despre amănuntul acesta în timpul discuției cu Turner; de altfel, scăpase și el din vedere această împrejurare. Ar fi putut să-l prevină pe Steve s-o ocolească, mai ales că nu era neapărată nevoie de ea. Pe cînd acum...
— Pe patul lui mister Grant. — Steve arătă pe planul locuinței. — Aici.
În sală se auziră șușoteli. Jurații, cu gîturile întinse, se aplecară înainte.
Blair își îngustă ochii și rosti rar, accentuînd fiecare silabă:
— Va să zică erați culcat pe patul lui mister Grant! — El dădu din cap cu subînțeles. — Da, da, pricep!
— Ce anume, mister Blair? întrebă Steve indignat.
— Întrebările le pun eu, nu dumneata! urlă Blair. Eu întreb și datoria dumitale este să răspunzi, să-ți intre bine în cap asta.
Blair se uită cu un aer triumfător la jurați, apoi se întoarse din nou spre Steve.
— Erați îmbrăcat? întrebă el scurt.
— Bineînțeles! Milord, îi e permis lui mister Blair să facă asemenea aluzii?
— Liniște! strigă aprodul.
— Mă tem că da, spuse judecătorul. Dacă se va pune vreo întrebare nelalocul ei, vă voi permite să nu răspundeți.

Lui Blair i se aprinseră ochii.

— Şi unde se afla acuzatul — îşi urmă el interogatoriul — în timp ce dumneavoastră... hm... eraţi culcat pe patul lui?... Era şi el pe pat?

Sala izbucni în hohote de rîs.

— Linişte!

— Avem în faţa noastră un tablou destul de... hm... ciudat. Dumneavoastră — Blair îşi întinse arătătorul în direcţia martorului — un mulatru, vă faceţi apariţia noaptea la acuzat. Luaţi masa cu el şi discutaţi, apoi intraţi în dormitorul lui şi vă culcaţi pe patul lui?

— Am stat mult de vorbă, eram obosit şi m-am gîndit să mă întind puţin pe patul lui. Asta-i tot. Mistăr Grant şedea pe un scaun, lîngă mine.

— Insistaţi asupra acestei afirmaţii? întrebă Blair batjocoritor.

— E purul adevăr, milord.

— În cazul acesta, pot spune că avem de-a face cu o poveste cît se poate de misterioasă. — Blair chicoti. Cîţiva dintre juraţi păreau şi ei amuzaţi, alţii erau neplăcut surprinşi. — În concluzie, acuzatul a declarat poliţiei că a fost singur. Dumneata susţii că nu, că ai fost într-adevăr la el şi ai stat culcat în modul cel mai nevinovat, pe patul lui! Ce vrei atunci să creadă juraţii?

— Nu răspund pentru cele ce a declarat mister Grant poliţiei.

— S-ar putea să ai dreptate. Dar dumneata răspunzi pentru minciunile pe care le înşiri aici, după ce ai jurat să spui numai adevărul.

— V-am mai spus că nu mint.

— În cazul acesta minte acuzatul! Cum explicaţi totuşi acest lucru?

Steve tăcea.

— Ei, hai, mister Graham, nu-mi sta aici ca o statuie! Explică această poveste ciudată domnilor juraţi!

Steve continuă să tacă.

— În cazul acesta, dacă nu ești în stare s-o lămurești dumneata, dă-mi voie s-o fac eu în locul dumitale: de vreme ce ai fost la acuzat și te-ai culcat pe patul lui, iar el nu voia cu nici un preț ca Bosman să te vadă, ba chiar a căutat să-l împiedice cu forța să intre în dormitor, înseamnă că prezența dumitale acolo nu era chiar nevinovată.

Steve își plimbă încet ochii prin sală. Văzu o mulțime nenumărată de chipuri nemișcate, toți ochii ațintiți asupra lui. O clipă privirea i se opri asupra lui Anthony și în ochii lui negri apăru o sclipire de milă. Deodată îl văzu pe Blair cum se uită la el, apoi la Anthony, apoi din nou la el. Anthony surprinse și el privirea lui Blair și se cutremură la gîndul că avocatului i-a sărit, în sfîrșit, în ochi asemănarea dintre ei doi. Probabil că și Steve se gîndise la același lucru.

— Aștept, mister Graham, făcu Blair.

— Vreți să vă explic ce e la mijloc, spuse Steve. Bine, am s-o fac. E foarte simplu. — Și cu glas limpede, hotărît, rosti cuvintele pe care atîta le așteptase Anthony: — Mister Grant e fratele meu.

Un strigăt de uimire izbucni din toate piepturile. În jurul locului unde se afla Jean se adună îndată o mulțime de oameni agitați. Toți își întindeau gîturile ca să se uite la Steve, apoi se întorceau și se uitau la Anthony.

— Liniște ! Liniște !

Întreaga clădire vuia ca un roi de albine înfuriate.

— Doamnelor și domnilor — anunță judecătorul solemn, de îndată ce vocea lui putu fi auzită — dacă nu încetați, voi fi silit să evacuez sala !

Blair continuă să-i pună lui Steve tot felul de întrebări de amănunt în legătură cu scaunul, căutînd să arate că versiunea lui Bosman i se pare mai aproape de adevăr și încercînd să-l facă pe Steve să-și schimbe declarația sau să se contrazică cu

sine însuşi. Dar nu obţinu nimic. Era cu neputinţă să-l încurci pe Steve.

— Nu mai am întrebări, milord, spuse Turner, după ce Blair îşi termină interogatoriul.

Judecătorul îi dădu drumul, cu un gest, lui Steve. Turner se ridică din nou şi cu glas limpede, liniştit, rosti :

— Să poftească acuzatul.

Cu chipul liniştit şi sfidător, Anthony traversă sala şi urcă spre bara martorilor.

După ce-l recunoscu pe Bosman după fotografie, confirmă tot ce declarase Steve şi-şi corectă declaraţiile făcute poliţiei. Vorbea fără emoţie, fără să ascundă nimic. Explică de ce-şi schimbase numele, povesti cum a luptat ca să reuşească în viaţă şi ce-l împiedicase. Spuse că Jean Hartley nu a fost niciodată la el, că a fost o altă femeie — ea fumase ţigările ale căror mucuri s-au găsit în scrumieră.

Vorbea curgător, fără să aştepte întrebările lui Turner. Povesti tot adevărul, fără a fi constrîns să-l recunoască. Apărătorul lui stătea deoparte şi-l asculta în tăcere. După ce termină tot ce avea de mărturisit, Anthony se uită ţintă la juraţi şi rosti rar :

— Acum, domnilor, veţi înţelege, nădăjduiesc, de ce am minţit poliţia. De fapt, nu e pentru prima oară cînd mă aflu pe banca acuzaţilor. Atît eu cît şi fratele meu ne-am mai înfăţişat odată, demult de tot, înaintea judecăţii. Judecata asta a avut loc înainte de a ne naşte noi. Am fost judecaţi pentru faptele strămoşilor noştri, am fost judecaţi şi condamnaţi să trăim într-o lume plină de prejudecăţi. Şi chiar dacă mă veţi achita acum, o altă sentinţă va continua să atîrne asupra mea. Ea va atîrna pînă la sfîrşitul zilelor mele. De aceea pot spune cu curaj laolaltă cu Iov : „Blestemată fie ziua în care m-am născut şi noaptea care a zis : «S-a zămislit un copil de parte bărbătească !»"

Cuvintele lui răsunau în sală ca sunetele unui clopot. Multe femei aveau lacrimi în ochi. Pînă și bătrînul ascet în mantie de judecător părea mișcat.

Blair nu obținu nimic cu interogatoriul său. În rechizitoriu încercă să demonstreze că de vreme ce în noaptea aceea la Anthony fusese în vizită fratele său mulatru, el avea cu atît mai multe temeiuri să încerce să-l rețină pe Bosman și să nu-l lase să treacă dincolo de draperii și de aceea, în mod firesc, a fost nevoit să recurgă la forță.

Deși Blair vorbise frumos și convingător, lui Turner nu-i fu greu să răstoarne unul cîte unul toate argumentele. Cuvîntarea lui Turner fu scurtă. Ca să hotărască dacă l-a atacat acuzatul pe Bosman, jurații trebuiau să creadă fie mărturia lui Anthony, întărită de declarațiile lui Steve, fie declarația lui Bosman. Dar, în primul rînd, mintea lui Bosman era încețoșată din pricina băuturii. În al doilea rînd, Bosman susținea că a auzit un țipăt de femeie. Mai încăpea îndoială de partea cui e adevărul? Or, dacă nu puteau fi crezute afirmațiile lui Bosman în ceea ce privește țipătul, cum putea fi el crezut în general? Acuzarea ar fi trebuit să aducă dovezi sigure că acuzatul a săvîrșit crima, dar așa cum se prezentau lucrurile, ieșea în evidență tocmai nevinovăția lui. Ce importanță mai avea atunci faptul că acuzatul a făcut declarații false poliției? N-a arătat el oare aici motivele, mai mult decît convingătoare, care-l siliseră s-o facă?

Urmă apoi judecătorul, care-și rosti cuvîntul de încheiere. Deși expunea amănunțit toate momentele procesului, era totuși vădit înclinat spre achitarea acuzatului.

După cuvîntul judecătorului, jurații se ridicară de la locurile lor și-și exprimară dorința de a se retrage în camera de deliberare. După ce ușa se închise în urma lor și un polițist se postă în fața ei, judecătorul suspendă ședința.

Sala se umplu îndată de zumzetul vocilor. Anthony nu vorbi cu nimeni. Şedea nepăsător pe scaunul lui, aşteptînd hotărîrea instanţei.

Părea că n-au trecut mai mult de cinci minute, cînd se auzi bătînd în uşa care dădea în camera juraţilor şi cei din instanţă îşi ocupară locurile. Anthony urcă din nou la bara martorilor. Stătea nemişcat şi privea nepăsător înainte.

Glasul aprodului răsună într-o linişte mormîntală :

— Linişte !

Judecătorul Stephan se aşeză în fotoliul său. După ce juraţii trecură şi ei la locurile lor, grefierul se ridică şi, întorcîndu-se spre ei, întrebă :

— Domnilor, ce verdict daţi acuzatului ?

Primul jurat — bătrînul cel chel — se sculă în picioare şi rosti :

— Nevinovat !

— Sînteţi toţi de aceeaşi părere ?

— Da, milord.

LVI

Anthony murmură cîteva cuvinte de mulţumire apărătorului său şi-i făgădui în grabă lui Steve să se întîlnească cu el mai tîrziu ; apoi, evitînd orice discuţie, cu oricine ar fi fost — chiar şi cu Jean, pe care o văzu de departe la braţ cu tatăl său — se strecură din sala tribunalului şi alergă acasă.

Trecu un timp pînă să audă scîrţîitul cheii care se răsucea în broască. Cînd Ren intră, Anthony lucra la manuscris. Părea liniştit, dar în suflet i se cuibărise spaima. Inima-i bătea să se spargă. Tocul îi alerga repede pe hîrtie şi cu toate că se străduia să pară nepăsător, nu se simţea în stare să-şi ridice ochii ca s-o privească.

Ren se apropie încetişor şi, uitîndu-se peste umărul lui, începu să citească rîndurile scrise.

— Știam că totul are să se sfîrșească cu bine, spuse ea.

Apoi se apropie de măsuța la care lucra de obicei, întinse pe ea foile de desen și se așeză.

Tocul se odihnea în voie între degetele lui Anthony — clipele alergau una după alta. Nu mai avea putere să continue acest joc; se ridică și se apropie de Ren. Avea fața palidă, obrajii supți; în ochii plini de deznădejde i se citea spaima pricinuită de gîndul la viitor.

— Ai citit... relatările procesului?

Ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, Ren continuă să deseneze.

— Da, răspunse ea liniștită.

— Și totuși ai venit?

— Da.

— Și nu-ți pasă de tot ce s-a petrecut?

— Nu.

Buzele i se crispară într-un zîmbet neîncrezător.

— Și totul rămîne ca mai înainte?

— Da.

Căzu în genunchi și-și ascunse obrazul în poala ei. Dinții îi clănțăneau într-un chip straniu și nu era în stare să scoată un sunet. Simțea cum capul, care se odihnea pe genunchii ei, i se umflă, gata să plesnească. Sîngele pulsa puternic în vinele gîtului, care se îngroșară ca niște sfori. Își strînse tîmplele între degete și-și umezi cu limba buzele uscate. Apoi, deodată, izbucni în lacrimi. Se căznea din răsputeri să se stăpînească, dar în zadar. Lacrimile nepoftite îi curgeau șiroaie pe obraji, hohotele sfîșietoare îl înăbușeau.

Ren îl mîngîie cu duioșie pe cap.

— Nu-ți cer decît un lucru, șopti ea. Să-ți păstrezi demnitatea.

El o privi printre lacrimi.

— Mi-e tare greu. Iartă-mă! A fost o clipă de slăbiciune. Nu m-am mai putut stăpîni. Ultima dată am plîns cînd mi-a murit mama.

— Înțeleg.
— Ieri ai spus că ai încredere în mine.
— Da.
— Și mai ai încredere ca înainte?
— Mă doare foarte mult că mai simți nevoia să mă întrebi, Anthony.
El se ridică încet și se întoarse la masă. Își scoase batista. Apoi își umplu pipa și o aprinse.
— Hai să lucrăm, spuse el.
Se așeză tăcut și luînd tocul, se prefăcu a scrie. Se uită apoi la ea cu coada ochiului — i se păru că-l urmărește pe furiș. „Se gîndește probabil la părinții mei și la originea mea obscură", își zise el. O văzu luînd o țigară. Frecă chibritul de cutie: chibritul se rupse în două și o frîntură, cu capătul aprins căzu pe covorul vechi, descriind în aer un arc luminos. Ren o călcă cu piciorul, aruncă celălalt capăt în scrumieră și aprinse un alt chibrit.
Rotocoalele de fum se tot încolăceau, unduind prin cameră, pînă cînd un curent de aer le împinse pe fereastră, afară, unde albastrul lor palid se topi în lumina portocalie a soarelui ce asfințea. Lui Anthony tăcerea îi părea nesfîrșită — în realitate însă, trecuseră doar cîteva secunde. Puse pipa pe masă și se apropie de Ren. Oprindu-se în spatele ei, o privea cum își plimbă fără rost creionul pe hîrtie.
— Mă întreb dacă-ți dai seama ce înseamnă toate acestea, spuse el liniștit.
— Ce anume?
— Purtarea ta față de mine, hotărîrea ta de a continua totul ca înainte.
— Da, înțeleg.
— Te-ai gîndit bine?
Ea dădu afirmativ din cap.
— Dar îți dai seama că există o lege în virtutea căreia eu n-am dreptul să mă căsătoresc cu tine?
— Ah, dragul meu! Dar ce legătură ai tu cu legea asta?

— Pînă azi într-adevăr, nu mă privea cîtuşi de puţin. Vezi tu, eu semăn cu un european — fii atentă, semăn numai, şi conform legii sînt considerat ca atare pînă nu se dovedeşte contrariul. — Zîmbi. — Or, acum s-a dovedit, nu-i aşa?

— Am putea să plecăm undeva într-o altă ţară, ne căsătorim acolo şi apoi ne întoarcem.

— Nu. În Africa de Sud o asemenea căsătorie n-ar fi socotită valabilă.

— Anthony, dar ce-ţi pasă ţie de lege? Ţi se pare firesc ca o lege oarecare — şi încă una atît de artificială cum e asta — să se pună în calea fericirii noastre? Şi chiar dacă nu ne vom căsători oficial — adăugă în şoaptă — poate să aibă asta vreo importanţă?

— Nu, Ren, nu-i aşa. În momentul de faţă se pregăteşte o altă lege, conform căreia o europeană care trăieşte cu un mulatru se face vinovată de crimă.

— Dar ţara asta e condusă de nebuni.

El dădu din umeri.

— După noua lege toţi cetăţenii vor primi buletine de identitate. Într-al tău va fi scris că eşti europeană, iar într-al meu că sînt mulatru.

— Lasă, nu-i nimic. După ce divorţez plecăm de aici undeva departe, în Anglia, în Rhodesia, Australia... unde-o fi, numai să fim împreună.

— Să nu crezi că-i aşa de simplu să iei viaţa de la început, într-o ţară necunoscută.

— Ei şi, ce-are a face? Cîţi nu procedează aşa? De pildă, sînt mulţi care fug de persecuţii. Vom fi şi noi nişte refugiaţi ca atîţia alţii, nişte refugiaţi care caută adăpost împotriva prejudecăţilor. Atîta timp cît vom fi împreună...

— Nu am cine ştie ce economii...

— Nu-i nimic, principalul e să fim hotărîţi, că restul vine de la sine.

El îi luă cu gingăşie capul în mîini şi o sărută uşor pe frunte.

— Ai dreptate, Ren. Trebuie să plecăm împreună.

Chipul i se lumină. Ren băgă de seamă că a izbutit să-i trezească nădejdea, și pentru întîia oară în ziua aceea se bucură în sinea ei.

— Ah, iubitul meu! exclamă ea. Dacă mi-ai fi povestit mai demult taina ta! De ce ai tăcut pînă acum?

— Pur și simplu n-am avut curaj.

— Trebuia să-mi spui tot!

— Ei și dacă ți-aș fi spus?

— Puteam să te ajut...

Ce vrea să spună oare? se gîndi Anthony. Că dacă i-ar fi cunoscut mai demult taina i-ar fi arătat aceeași dragoste? Că iubirea ei l-ar fi ajutat să înfrunte cu mai multă bărbăție greutățile vieții? Dacă asta a vrut să spună, ei bine, atunci se înșeală. Africa de Sud e într-atît de pătrunsă de prejudecăți împotriva oamenilor de culoare, încît e foarte puțin probabil ca o femeie, chiar așa cum e ea, să nu fi suferit într-o măsură cît de mică influența lor. Iar dacă în sufletul ei sălășluiește măcar o părticică din prejudecățile acestea, fie ea cît de neînsemnată (în sinea lui, Anthony era încredințat că nici Ren n-a fost ferită de asemenea idei) și-atît ar fi de ajuns ca să se sape între ei doi o prăpastie, pentru toată viața. Și dacă i-ar fi aflat mai demult taina, la ce putea duce asta, dacă nu la despărțirea lor cu un ceas mai devreme? De ce atunci susține că l-ar fi putut ajuta?

Și deodată gîndurile lui luară o altă cale: nu cumva se ascunde altceva în cuvintele ei? Le-a rostit cu atîta suflet, încît puteau prea bine să aibă un sens cu totul deosebit.

În stradă cîntau niște copii. Era un cîntec vechi, și glasurile lor, pătrunzînd pe fereastră, îi aminteau lui Anthony zilele îndepărtate ale copilăriei, cînd el, zgîmboi de-o șchioapă, cînta la fel, jucîndu-se cu copiii în stradă. Trecu distrat degetele prin părul lui Ren. Deodată, văzu un gîndac care

intrase pe fereastră și se izbea acum de geam, încercînd zadarnic să iasă afară. În cele din urmă, istovită, gîngania se așeză pe pervaz, își adună aripile sub carapacea cafenie, lucioasă, și-o porni tîrîș înainte. Din nou răsunară glasurile copiilor — de astă dată mai tare. În fața lui Anthony se perindau, unul cîte unul, anii de demult. Iată-l din nou la fermă împreună cu Ren. Păstra aceste amintiri dragi în cel mai îndepărtat colț al sufletului, fără să fi uitat o clipă că ele se află ascunse acolo. Cît de ciudat s-a purtat mister du Toit într-una din serile acelea — Anthony n-a înțeles pînă la urmă ce anume îi trezise izbucnirea de mînie. Și în timp ce stătea lîngă Ren, îmbrățișîndu-i cu dragoste umerii, îl fulgeră deodată un gînd care explica în totul nu numai purtarea ciudată a bătrînului du Toit, dar poate și cuvintele rostite de Ren, părerea de rău că nu i-a cunoscut mai demult taina, convingerea că l-ar fi putut ajuta.

Dar cum o să îndrăznească el s-o întrebe dacă are sau nu dreptate în presupunerile lui? Dar, la urma urmei, de ce nu? Dacă, după cum susține ea, mărturisirea lui de astăzi la proces nu-i schimba cu nimic purtarea față de el, înseamnă că poate să-i împărtășească liniștit toate gîndurile care-l frămîntă.

— Cum ai fi putut să mă ajuți, Ren? întrebă el după o lungă tăcere.

— Iubitule, oare e nevoie să mă mai întrebi?

— Nu, știu ce ai vrut să spui, dar mi s-a părut că vorbele tale mai ascund ceva... pe lîngă dragostea și înțelegerea ce-mi arăți.

— Nu pricep, ce anume?

— Îți mai amintești de seara aceea, la fermă, cînd fratele tău a presupus că într-o zi, trezindu-te, ai putea constata că ai un soț mulatru alături, în pat? Ți-aduci aminte cum a sărit tatăl tău ca ars, cum a lovit cu pumnul în masă și a strigat că l-ar

ucide pe mulatrul care ar îndrăzni să se atingă de tine?

Ea îl privea uimită.

— Da, îmi amintesc vag... toate astea s-au întîmplat cu mulți ani în urmă. Dar ce legătură au cu cele ce se petrec acum?

— Știi, mă întreb și astăzi de ce bătrînul era atît de tulburat și furios.

— Nu te înțeleg, Anthony. Unde vrei să ajungi?

Nu se hotăra să-i răspundă. Simțea că-l părăsește din nou curajul. Dar nu, de astă dată nu se va lăsa biruit de slăbiciune. Trebuie să-i spună ce gîndește! I-ajunge cît a tăcut și a suferit pe vremuri.

— Mă gîndesc... sigur că mi-a venit așa, pur și simplu, în minte... Ei bine, mă gîndesc... dacă izbucnirea tatălui tău n-a fost provocată de...

Ce era asta? Închipuirea îi juca un renghi răutăcios sau chipul ei prinsese într-adevăr o nuanță stranie, ca de ceară, iar ochii i se îngustaseră? Ren nu-l mai întrebă de ce tace; și atunci el își luă inima în dinți:

— ...de faptul că avea... că putea să aibă...

— Vrei să spui: sîngele amestecat?

— Da, Ren, așa se poartă de obicei cei care — bolborosi el tulburat — cei care au ceva de ascuns.

O clipă femeia îl privi cu uimire. Apoi izbucni în rîs.

— Nu, dragul meu, în familia noastră nu există așa ceva...

Se opri, dar era prea tîrziu. Cuvintele fuseseră rostite și Ren observă cu groază cît de dureros îl lovise — Anthony păli și mîinile îi căzură neputincioase.

I se părea că odaia s-a umplut deodată cu o ceață deasă, lăptoasă, care-i lăsa o amăreală pe buzele tremurînde. Cînd ochii i se limpeziră, se uită la Ren și căința pe care o citi pe chipul ei îi adînci amărăciunea, căci asta însemna că de acum încolo, ca să nu-i mai pricinuiască durere, ea va

trebui să fie foarte atentă ce va spune. Şi dacă-i aşa ? Dacă vor fi siliţi de azi înainte să se ascundă unul de altul ? Dacă nu mai pot sta pe picior de egalitate ? Dacă diferenţa dintre ei rămîne totuşi, în ciuda dragostei ? („În familia noastră nu există aşa ceva.") Şi dacă-i aşa, ce va mai rămîne din înţelegerea de care fusese atît de însetat ? Cum va mai putea el crede că fiecare cuvînt rostit de ea nu ascunde altceva decît milă, sau dorinţa de a învinge prăpastia care se cască între ei ?

Anthony întoarse capul şi privi pe fereastră la întinderea mării, gălbuie ca un aluat. În aceeaşi clipă îi simţi braţele încolăcindu-i gîtul — se îngrozi la gîndul că ea ar putea să-şi ceară scuze : ar fi însemnat să-l rănească şi mai mult.

Dar Ren rosti în şoaptă :

— O, Anthony...

O auzi cum suspină...

Sună telefonul. El se aplecă, îşi eliberă o mînă şi duse receptorul la ureche.

— Hallo, hallo !

Anthony nu răspunse.

— Hallo, hallo, hallo !

Anthony aşeză încet receptorul în furcă. Apoi spuse :

— Ren, trebuie să chibzuieşti bine totul. Va trece un timp înainte ca tu să-ţi dai seama ce urmări pot avea legăturile noastre. Pentru asta îţi va trebui poate o zi, poate o săptămînă. Şi tu şi eu trebuie să cîntărim totul la rece, lăsînd la o parte sentimentele noastre, care, e firesc să se întîmple aşa, ne umbresc raţiunea cît sîntem împreună. De aceea e mai bine să pleci acum. Du-te acasă şi rămîi singură, pînă vei fi convinsă, dar absolut convinsă că vrei să te întorci la mine.

O luă de braţ şi o conduse spre ieşire. Ea păşea încet, de parcă s-ar fi tîrît. La uşă se opriră. Îl privi pierdută.

— Cred că n-am să te conduc, spuse el.

— Nu, nu veni dacă nu vrei. — Îi întinse buzele fierbinți. Sărutul ei aprins îi răscoli durerea. — Hotărîrea mea o cunoști. Eu n-am nevoie să plec de la tine. Știi prea bine că am să mă întorc.

Ochii îi erau plini de lacrimi.

— Trebuie să pleci, repetă el nerăbdător, cu glas obosit. Întoarce-te numai dacă vei fi absolut sigură de hotărîrea ta.

Chipul lui trăda o suferință cumplită.

Desperată, ea se întoarse și ieși.

N-apucă să închidă ușa, că din nou sună telefonul. Anthony se apropie, ridică receptorul și-l puse pe masă.

Peste o jumătate de oră, în fața casei lui Anthony se opri o mașină. Omul care ședea la volan ieși, urcă treptele de la intrare și bătu la ușă. Nu răspunse nimeni. Apăsă pe clanță — ușa nu e încuiată. Intră. În locuință nu se afla nimeni. Privind în jur, văzu receptorul telefonului pe masă și dădu încet din cap, ca și cum ar fi înțeles. Apoi se uită pe fereastră — soarele asfințea și toată odaia era luminată de razele trandafirii ale asfințitului.

Atunci se apropie de masă, se așeză și scrise:

Dragă Anthony,

Fiindcă nu răspunzi la telefon, m-am decis să viu personal aici ca să-mi exprim admirația pentru cuvîntarea dumitale de la proces și să-ți comunic că voi fi fericit să te consider totdeauna prietenul meu.

Al dumitale devotat,

Arthur.

EPILOG

O seară călduroasă de vară. În amurg.

În valea liniștită dintre munți domnește tăcerea — nu se aude decît șopotul unei șuvițe de apă ce cade de pe stînci, ca o cascadă.

Dar deodată un zgomot de pași tulbură liniștea solemnă: prundișul se scurge foșnind la vale, ramurile pîrîie, frunzele foșnesc.

Sus pe povîrniș se cațără un om — un tînăr bine făcut. Poartă haine de oraș: cămașă scrobită, cravată și ghete ușoare.

Doi alpiniști care coboară ajung în dreptul lui. Sînt îmbrăcați cu totul altfel. Poartă pantaloni scurți kaki, cămăși cu guler răsfrînt, bocanci de munte. Cuviincios dar hotărît, tînărul refuză să fie condus, și ei își continuă coborîșul.

Acum e singur — în jur numai munți, stînci, cascade care vuiesc... și cerul.

Își scoase cravata și gulerul și urcă mai sus, tot mai sus, fără a întoarce măcar o dată capul pentru a privi valea ce se întinde la spatele lui. Din vreme în vreme se oprește să-și tragă răsuflarea, își vîntură cămașa udă de sudoare, ce i se lipește de corp. Dar privirea îi e ațintită mereu în sus, spre ținta urcușului — vîrful muntelui Table.

A trecut o oră, două ore, trei ore de cînd s-a despărţit de Ren. Curînd va răsări luna şi bezna o să dispară, alungată de lumina ei argintie. Dar pînă atunci e nevoit să urce în întuneric.

Sus, tot mai sus — fără oprire, cu respiraţia tăiată, scăldat în sudoare.

Iată în sfîrşit ţinta. În faţă îl izbeşte aerul curat, proaspăt al vîrfurilor de munte ; în jur crestele ascuţite se înşiruie pe multe mile, la o înălţime de patru mii de picioare deasupra nivelului mării. Dar n-a ajuns încă la capătul drumului. E drept că a ieşit din trecătoare, căţărîndu-se de-a dreptul pe panta înclinată, dar mai are de mers pînă în marginea povîrnişului la poalele căruia se întinde oraşul.

Se aşază pe marginea prăpastiei şi-şi aprinde ultima ţigară. La lumina chibritului se uită la ceas — e ora douăsprezece fără un sfert. Aruncă departe, în hăul căscat, cutia goală şi-şi cuprinde genunchii cu braţele.

Luna nouă răsare pe cerul înalt, luminînd stîncile şi aruncînd umbre fantastice deasupra văii. Se apleacă şi se uită în jos. Prăpastia care i se cască la picioare pare fără fund ; dar ştie că în bezna, la cîteva sute de picioare mai jos, stau ascunse stînci golaşe, fioroase. Iar mai departe, jos, pe povîrnişurile înclinate, licăresc luminile oraşului. Undeva, acolo, printre ele, într-o încăpere — acum întunecoasă şi pustie — a fost astăzi achitat şi totuşi condamnat. Iată de ce se află acum în această beznă nesfîrşită şi priveşte în jos, la luminile pîlpîitoare care indică locuinţele oamenilor.

Pe bolta nesfîrşită a cerului, la orizont, licăreşte Crucea Sudului, în timp ce chiar deasupra lui strălucesc stelele Orionului şi ale Pleiadelor plîngătoare. Stelele ard viu pe cerul catifelat, cufundat în tăcere. Pentru aştri timpul pare nesfîrşit, în vreme ce viaţa unui om, acolo jos, în oraş, ţine

doar o clipă. Şi nu e totuna dacă se va frînge acum sau mîine?

Se întoarse cu gîndul la seara aceea de mai, cînd, după o despărţire de doisprezece ani, a întîlnit-o din nou.

Ce va fi mîine? Vor pleca oare împreună într-o altă ţară?

Dar pînă şi în tine, Ren, sălăşluieşte prejudecata împotriva oamenilor de culoare. Şi de asta nu poţi să scapi. Vom pleca în altă ţară şi ea ne va urma, rînjindu-şi colţii, va sta cu noi la masă, se va culca alături de noi în patul conjugal...

Steve, cît de fericit eşti tu! Te-ai născut mulatru... „Ia-ţi înapoi bilele, Anthony. N-am ce face cu ele. Ei nu vor să se joace cu mine..."

Steve, tu eşti mulatru; dar îţi luminezi poporul, scrii despre el, îi exprimi simţămintele — simţămintele poporului tău şi al poporului meu, pe care eu, însă, l-am renegat...

Vezi ce-ai făcut, mamă? Vezi ce-am făcut eu însumi din mine?! Vezi ce-a fost în stare să facă dintr-un om cruzimea omenească...

De ce nu m-am născut şi eu tot atît de negru ca tine, Steve? De ce nu te-ai născut şi tu tot atît de alb ca mine?...

Am luptat pentru libertate, pentru frăţia între oameni. Ţineţi minte cum explodau obuzele, cum urlau şrapnelele? La adăpost repede, la adăpost! Da, sir, am văzut comunicatul! Un camion cu şase oameni, ca şi cum n-ar fi fost, sir!

Unde mă aflu?...

Ren, tu eşti acolo, jos, printre luminiţele acelea. O, Ren, ce să fac?...

Anthony, pe lîngă fratele tău pari atît de mic, atît de jalnic!...

„Priviți, vine Grant. E mulatru. Și cînd te gîndești că Hartley l-ar fi luat bucuros de ginere... ar fi vrut să-l ia...

Înțelegi, Grant, nu te mai pot ține la firma mea. Noi nu lucrăm cu mulatri...

Ascultă, Anthony, frate, la noi s-ar găsi ceva de lucru pentru tine. Dar vezi — tu, fratele meu, trăiești ca un alb, nu ai legături cu poporul nostru...

Nu cumva izbucnirea de mînie a tatălui tău a fost provocată de faptul că el avea... că putea să aibă în vine...

Nu, dragul meu, în familia noastră nu există așa ceva...
Nu, dragul meu, în familia noastră nu există așa ceva...
Nu, dragul meu...

Peste vîrfurile golașe ale Munților Hotentoți se cerne o lumină cenușie: la început abia simțită, se aprinde tot mai viu, limpezind albastrul cerului, pînă cînd zorile împurpură întreg răsăritul. Curînd cerul, din roz, se face auriu și la orizont se arată inelul de foc al soarelui.

Nu o dată a privit el soarele răsărind deasupra acestor șiruri de munți. Iată, și acum privește răsăritul, dar ochii lui obosiți nu văd nici cerul roz, nici zarea aurie, nici vîrfurile arămii, ascuțite, din jur. Pentru el, și cerul, și pămîntul au o singură culoare, plumburiu-cenușie, care nu lasă să-i pătrundă în suflet lumina zilei ce începe.

Fără să dea atenție durerii ce o simte în picioare, se ridică încet și privește în jos, în prăpastie, unde aleargă umbrele. Și, în sfîrșit, fruntea i se netezește : în fața spinilor vieții, stîncile, acolo jos, în prăpastie, îi par mai moi ca o saltea de puf...

CUPRINS

Responsabil de carte: M. Aderca
Tehnoredactor: I. Horga
Corector: S. Voronca

Dat la cules 23.05.58. Bun de tipar 30.07.58. Tiraj 12.150 ex. Hîrtie cărți școlare de 65 gr. m.² Ft. 540×840/16. Coli ed. 15,37. Coli de tipar 20,25. Ediția I. Comanda 3046. A nr. 0371. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 82—A=R

Tiparul executat sub com. nr. 80810 de Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin", București
— R.P.R. —

GERALD GORDON

BLESTEMATĂ FIE ZIUA...

E.S.P.L.A.